

สรุปผลการสัมมนา

โครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

หัวข้อ “ข้อยกเว้นเรื่องการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๗ และคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควร
ได้รับการวินิจฉัยตามมาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่
แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑”

ระหว่างวันที่ ๑๐ – ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓
ณ สักดิสยาม เลคไซด์ รีสอร์ท (Saksiam Lakeside Resort)
ตำบลขุนศรี อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

สรุปผลการสัมมนา
โครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ
ประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

หัวข้อ “ข้อยกเว้นเรื่องการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๗ และคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับ
การวินิจฉัยตามมาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่
แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา
ของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑”

เมื่อวันที่ ๑๐ - ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓
ณ คักดีสยาม เลคไซด์ รีสอร์ท (Saksiam Lakeside Resort)
ตำบลขุนศรี อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

จัดทำโดย
คณะทำงานด้านวิชาการ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication data

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สรุปผลการสัมมนาโครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญ ระหว่างที่ปรึกษา
และผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑.- กรุงเทพฯ :
แอคทีฟ พรินท์, 2564.

260 หน้า.

1. ศาลรัฐธรรมนูญ. I. ชื่อเรื่อง.

ISBN 978-616-8033-67-8

ชื่อหนังสือ สรุปผลการสัมมนาโครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญ
ระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการ
ศาลรัฐธรรมนูญ หัวข้อ “ข้อยกเว้นเรื่องการกระทำที่ไม่อยู่ใน
อำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๗
และคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามมาตรา ๔๖
วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑”

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔ จำนวน ๕๐๐ เล่ม

เจ้าของ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ
๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
เลขที่ ๑๒๐ หมู่ ๓ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐
โทรศัพท์ ๐-๒๑๔๑-๗๗๗๗
โทรสาร ๐-๒๑๔๓-๙๕๑๕
www.constitutionalcourt.or.th

พิมพ์ที่ บริษัท แอคทีฟพรินท์ จำกัด

คำนำ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้จัดทำโครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หัวข้อ “ข้อยกเว้นเรื่องการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๗ และคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามมาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาในประเด็นเกี่ยวกับข้อยกเว้นเรื่องการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ และกรณีคำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่ รวมทั้งประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเอกสารทางวิชาการที่ใช้ในการสัมมนาครั้งนี้ คณะทำงานด้านวิชาการได้ทำการศึกษาความเห็นในทางวิชาการและความเป็นมาในการยกร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ และแนวคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายที่ได้ให้ความเห็น ตลอดจนกำหนดประเด็นหารือในการสัมมนาทางวิชาการเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ร่วมอภิปรายแสดงความเห็น พร้อมทั้งนำผลที่ได้จากการสัมมนาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะสำหรับคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารสรุปผลการสัมมนาฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อการปฏิบัติงานด้านคดีรัฐธรรมนูญของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในทางวิชาการต่อไป

(นายชวนะ ไตรมาศ)

เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	(ก)
สารบัญ.....	(ข)
• สรุปสาระสำคัญการสัมมนาโครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หัวข้อ “ข้อยกเว้นเรื่องการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๗ และคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามมาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑.....	๑
• เอกสารถอดความการสัมมนาโครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หัวข้อ “ข้อยกเว้นเรื่องการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๗ และคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามมาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑.....	๙
• ประมวลภาพจากการสัมมนา ระหว่างวันที่ ๑๐ – ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓.....	๑๖๙
ภาคผนวก	
ก. เอกสารประกอบการสัมมนา.....	๑๗๔
ข. คำสั่งสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๙๓/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๓ เรื่อง “แต่งตั้งคณะทำงานด้านวิชาการ โครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ.....	๒๕๔

สรุปสาระสำคัญการสัมมนา
โครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ
ประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

หัวข้อ “ข้อยกเว้นเรื่องการทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๗ และคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับ
การวินิจฉัยตามมาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่
แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ
ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑”

ระหว่างวันที่ ๑๐ – ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓
 ณ ศักดิ์สยาม เลคไซด์ รีสอร์ท (Saksiam Lakeside Resort)
 ตำบลขุนศรี อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

ประเด็นการสัมมนาทางวิชาการ

ประเด็นที่ ๑ กรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) มีความเห็นหลัก ๆ แบ่งออกเป็น ๓ แนวทางด้วยกัน

แนวทางที่ ๑ พิจารณาตามตัวบทกฎหมายประกอบแนวคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญว่า มาตรา ๔๗ (๒) มี ๒ กรณีด้วยกัน กล่าวคือ

(๑) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องไว้เป็นการเฉพาะแล้ว เช่น กรณีตามมาตรา ๑๙๗ คดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครองหรือการดำเนินกระบวนยุติธรรมทางปกครอง หรือกรณีมาตรา ๑๙๔ คดีที่อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมหรือการดำเนินกระบวนยุติธรรมทางแพ่ง

หรือทางอาญา จะเห็นได้ว่า กรณีนี้เป็นกรณีที่เป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้โดยเฉพาะแล้ว ส่วนกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดไว้โดยเฉพาะแล้ว เช่น กรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ กำหนดไว้ เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต การตรวจสอบการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกรณีถูกกล่าวหาว่าปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตที่ต้องยื่นผ่านอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว เช่น กรณีการขอให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๔๘ หรือกรณีการขอให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๒ ที่ศาลต่าง ๆ ส่งคำโต้แย้งของคู่ความในคดีหรือเป็นกรณีที่ศาลนั้นเห็นเองส่งมายังศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย หรือกรณีที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้วที่ให้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ กรณีหน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑

ส่วนคำว่า “ศาล” เมื่อพิจารณาภาพรวมหรือเจตนารมณ์จากการร่างของมาตรา ๔๗ (๒) แล้ว ย่อมหมายความว่ารวมถึง “ศาลอื่น” ตามหมวด ๑๐ ด้วย

แนวทางที่ ๒ กรณีมาตรา ๔๗ (๒) พิจารณาตามตัวบทกฎหมายทั้งประโยคโดยรวมและนิยามศัพท์ของกฎหมาย กรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว นั้น เป็นกรณีที่เป็นการที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น เนื่องจากคำว่า “ศาล” ตามบทนิยามมาตรา ๔ หมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญ

แนวทางที่ ๓ กรณีมาตรา ๔๗ (๒) เป็นกรณีที่เป็นคดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้นแล้ว จะต้องมีการกำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะด้วย มิใช่กำหนดไว้แต่เพียงหน้าที่และอำนาจเท่านั้น เช่น กรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๗ กำหนดคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองเท่านั้น หรือมาตรา ๑๙๔ กำหนดคดีทั่วไปที่จะอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม ซึ่งจะมีขั้นตอนและวิธีการใช้สิทธิกำหนดไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ

ประเด็นที่ ๒ กรณีกฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการเป็นการเฉพาะและผู้ร้องยังมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นให้ครบถ้วน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) มีความเห็นหลัก ๆ แบ่งออกเป็น ๓ แนวทางด้วยกัน

แนวทางที่ ๑ เป็นกรณีที่กฎหมายระดับพระราชบัญญัติ นอกจากกรณีตามมาตรา ๔๗ (๒) ได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการเป็นการเฉพาะ และผู้ร้องยังมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นให้ครบถ้วน ซึ่งไม่ว่าคดีนั้นจะอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็ตาม เช่น กรณียังไม่ดำเนินการอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารราชการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ หรือยังไม่อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นต้น ซึ่งมาตรา ๔๗ (๓) เป็นส่วนที่เสริมซึ่งกันและกันกับมาตรา ๔๗ (๒) เปรียบเสมือนเป็นกำแพงอีกชั้นหนึ่ง

มีข้อสังเกตว่า กรณีนี้ หากเป็นกรณีการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง เมื่อผู้ร้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไม่ครบถ้วน และศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยด้วยเหตุผลดังกล่าว ต่อมาเมื่อผู้ร้องไปใช้สิทธิอุทธรณ์และดำเนินการครบถ้วนแล้ว กลับมายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ จะเป็นกรณีตามมาตรา ๔๗ (๒) ซึ่งที่

เป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญอาจมีคำสั่งไม่รับคำร้องกรณีมิใช่คดีรัฐธรรมนูญ หรือหากได้ไปใช้สิทธิทางศาลอื่นมาแล้วหรือคดีอยู่ระหว่างพิจารณาของ ศาลอื่นก็จะเข้าลักษณะกรณีที่ไม่อาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๔๗ (๔) ได้อีก

แนวทางที่ ๒ เป็นกรณีที่กฎหมายระดับพระราชบัญญัติ นอกจากกรณี ตามมาตรา ๔๗ (๒) ได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการเป็นการเฉพาะ และผู้ร้อง ยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นให้ครบถ้วน และคดีนั้นเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ เช่น กรณีพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๒๑ กำหนดให้กรณีก่อนกรรมการวินิจฉัย การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (วลง.) เห็นว่ากฎหมายใดมีลักษณะ เป็นการเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ สามารถยื่นเรื่องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ หรือพระราชบัญญัติการดำเนิร การยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ กำหนดกรณีการดำเนินการของ หน่วยงานของรัฐไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติเป็นผลโดยตรงมาจากการ ดำเนินการของคณะรัฐมนตรี วุฒิสภาสามารถยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ดำเนินการตาม คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต่อไป ซึ่งกรณีนี้หากผู้ร้องดำเนินการตามขั้นตอน วิธีการดังกล่าวที่กฎหมายระดับพระราชบัญญัติกำหนดไว้ครบถ้วนแล้ว ย่อมสามารถใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

แนวทางที่ ๓ กรณีกฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการเป็นการเฉพาะ และผู้ร้องยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นให้ครบถ้วน ตาม มาตรา ๔๗ (๓) นั้น คำว่า “กฎหมาย” มิใช่เพียงกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ เท่านั้น รวมทั้งรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับด้วย

ข้อสังเกต ตามแนวทางที่ ๓ นี้เป็นการพิจารณาตามถ้อยคำในตัวบทที่เป็น ลายลักษณ์อักษรและความหมายของคำว่า กฎหมาย ตั้งแต่ระดับรัฐธรรมนูญ ลงมา แสดงให้เห็นว่า กรณีมาตรา ๔๗ (๒) และ (๓) มีความทับซ้อนกันอยู่ หากเป็นไปได้ควรที่จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทั้งสองอนุมาตราดังกล่าว นำมารวมกันไว้เพื่อไม่ให้เป็นประเด็นปัญหาการตีความในปัจจุบัน

ข้อความคิดสุดท้ายสำหรับประเด็นในเรื่องนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า ระบบโครงสร้างการเยียวยาหรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน โดยองค์กรศาล ไม่ใช่แค่ศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ยังมีศาลอื่นที่คุ้มครองสิทธิได้ด้วย ภายใต้อีกว่า “สิทธิตามรัฐธรรมนูญมีที่ไหน ก็จะมีการเยียวยาตามรัฐธรรมนูญที่นั่น”

ประเด็นที่ ๓ การพิจารณาคดีของศาลอื่น จะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุด ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๔) มีความหมายอย่างไร ต้องเป็นกรณีว่าศาลอื่นได้วินิจฉัยในประเด็นเนื้อหาของคดีแล้วหรือไม่ หรือหากคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดของศาลอื่นไม่ได้วินิจฉัยในประเด็นข้อโต้แย้งของคุณ์หรือคุณ์ว่าการกระทำของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐขัดหรือแย้งต่อสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ รับรองไว้ คุณ์หรือคุณ์นั้นจะมายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้อีกหรือไม่

แนวทางที่ ๑ พิจารณาตามถ้อยคำตามตัวบทและเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ไม่ต้องการให้เขตอำนาจระหว่างศาลทับซ้อนกัน ดังนั้น เป็นกรณีคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลอื่นและอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอื่นหรือศาลอื่นมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ไม่ว่าศาลนั้นจะพิจารณาไม่รับคำร้องด้วยเหตุใดหรือพิจารณาในเนื้อหาของคดีหรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจรับคำร้องไว้พิจารณาได้

แนวทางที่ ๒ พิจารณาถึงหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและเยียวยาให้แก่ประชาชน แม้คดีนั้นศาลอื่นจะมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยหรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วก็ตาม หากไม่สามารถไปใช้สิทธิต่อศาลอื่นได้แล้ว และศาลอื่นไม่ได้วินิจฉัยในเนื้อหา ผู้ร้องย่อมมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ อย่างเช่น คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗/๒๕๖๓ (คดีนายวิทเทอริน จิบเบอ ยูลิซซิส ไมเคิล) ผู้ร้องได้มีการฟ้องเป็นคดีที่ศาลปกครองเป็นคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คร. ๕๕/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๓ ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งยืนตามคำสั่งศาลชั้นต้นว่า ไม่มีการยื่นฟ้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ๙๐ วัน และมีใช้คดีเกี่ยวกับสถานะของบุคคล จึงไม่รับคำร้อง

ซึ่งคดีปกครองดังกล่าวศาลไม่ได้วินิจฉัยในเนื้อหาคดี และต่อมาเมื่อผู้ร้องมายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัย

ข้อสังเกตตามแนวทางที่ ๒

๑. กรณีที่ศาลใด ๆ ไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ซึ่งเป็นไปตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ หากศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณา จะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญรับคดีของศาลอื่น และขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดให้ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนด อาจไม่ต้องใช้สิทธิแล้ว เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญรับคดีศาลอื่นแล้ว

๒. คดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลอื่น หากผู้ร้องมายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ร้องไม่ได้อธิบายมาในคำร้องหรือไม่ได้แนบเป็นเอกสารประกอบคำร้องไว้เลย เจ้าหน้าที่ไม่อาจทราบได้ว่าเป็นคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอื่นหรือศาลอื่นมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วหรือไม่ นอกจากการพิจารณาจากคำร้องที่ผู้ร้องระบุไว้เท่านั้น ดังนั้น อาจต้องมีวิธีการกลั่นกรองหรือตรวจสอบคดีที่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าเป็นคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอื่นหรือไม่

๓. กรณีประเด็นคำร้องว่าบัพัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คงไม่มีประเด็นปัญหาการไปแย้งอำนาจของศาลอื่น เพราะมีศาลรัฐธรรมนูญเพียงศาลเดียวที่กฎหมายให้อำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย (ระดับพระราชบัญญัติ) แม้คดีโต้แย้งอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอื่นก็ตาม

๔. กรณีคดีศาลอื่นส่งมาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา ๒๑๒ แต่ศาลนั้นวินิจฉัยไม่ส่งหลายครั้ง เห็นว่า ถ้าเป็นเรื่องกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ เป็นสิทธิของคู่ความที่จะยื่น ถ้าเป็นคดีที่ศาลนั้นจะใช้บังคับแก่คดี ศาลนั้นจะต้องส่ง ไม่มีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจที่จะไม่ส่ง ส่วนกรณีที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาคดีถึงที่สุดแล้วก็ไปตามนั้น ถ้าเป็นกรณีกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แม้คดีถึงที่สุดแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีอำนาจวินิจฉัยได้ แต่ไม่ได้มีผลที่จะไปรื้อฟื้นคดีของศาลนั้นแต่อย่างใด ส่วนข้อเท็จจริงเป็นไปตามแต่ละกรณี

๕. คดีจีบเบอฯ ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗/๒๕๖๓ ที่ศาลปกครองไม่รับไว้พิจารณาเพราะคดีขาดอายุความ การที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไม่ได้มีผลเป็นการรื้อคดีของศาลปกครองแต่อย่างใด

๖. แม้คดีถึงที่สุดแล้ว หากผลของการไม่ได้รับการเยียวยาคุ้มครองสิทธิศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นศาลที่ดูแลสิทธิเสรีภาพของประชาชน สิทธิอื่นมีหรือไม่ ถ้ายังมีตามรัฐธรรมนูญ ก็ควรรับไว้ แต่หากสิทธิอื่นไม่มีแล้ว ก็อาจไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัย

๗. กรณีตามมาตรา ๔๗ (๔) ใช้คำว่า “เรื่อง” ซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลอื่น จะไม่รับไว้พิจารณา (เดิมร่างมาตรา ๔๓ ของสำนักงาน เขียนการใช้อำนาจตุลาการวินิจฉัยประเด็นแห่งคดีหมวด ๑๐ หมวด ๑๑) เฉพาะการกระทำทางตุลาการเกี่ยวกับการนั่งพิจารณา แต่หากเป็นกรณีบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ผลกระทบของบุคคลจากคำพิพากษาของศาลอื่น อาจไม่ใช่แค่คู่ความหรือคู่กรณีเท่านั้น แต่จะต้องไม่เป็นในการรื้อเนื้อหาคดีของศาลอื่น เช่น การนั่งพิจารณาคดีไม่ครบองค์

๘. ถ้าเป็นคดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลอื่น ศาลจะดูว่าเป็นประเด็นเดียวกันหรือไม่ เช่นเดียวกับคดีถึงที่สุด ดังนั้น หากมีคดีเข้ามาสู่ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๓ แม้คดีอื่นมีคำสั่งหรือคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนจะต้องพิจารณาในรายละเอียดดังกล่าว หากคดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลอื่นหรือศาลอื่นพิพากษาถึงที่สุดแล้ว การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับสัญชาติไทยจะเนรเทศไปไม่ได้ เพื่อให้เกิดผลว่าบุคคลนั้นเป็นคนไทย หน่วยงานใดจะเนรเทศไม่ได้

ข้อความคิดสุดท้ายสำหรับประเด็นในเรื่องนี้ กรณีมาตรา ๔๗ (๔) ไม่ได้ปิดโอกาสประชาชนในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเสียทีเดียว กฎหมายยังมีช่องทางที่จะสามารถเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญได้ หากนำถ้อยคำตามบทบัญญัติมาตรา ๔๗ ซึ่งเป็นเพียงวิธีการมาซ้อนทับหรือเป็นอุปสรรคกับหลักการที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองไว้ จะทำให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๓ ใช้ไม่ได้หรือเสียผล

ประเด็นที่ ๔ การพิจารณาว่าคำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่ ควรมีเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไร

แนวทางที่ ๑ เห็นว่า ไม่ควรกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เลย เนื่องจากในแต่ละคดีมีข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน การจะไปกำหนดกฎเกณฑ์อาจจะไม่เหมาะสม เรื่องนี้เป็นกรณีของการใช้สิทธิ ศาลควรจะวินิจฉัยเป็นกรณี ๆ ไป ไม่ควรกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ล่วงหน้า คำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เห็นว่า อาจเป็นกรณีคำร้องที่อ้างโดยไม่มีเหตุผลหรือสมเหตุสมผล หรือเป็นเรื่องการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตในศาลที่มีเขตอำนาจ ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็นในการกำหนดเกณฑ์ขึ้นเพราะจะเป็นการจำกัดสิทธิของประชาชน

แนวทางที่ ๒ เห็นว่า อาจกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ได้เมื่อมีคดีที่ศาลได้อาศัยด้วยเหตุผลในคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยมีมากและหลากหลายกรณีขึ้น ทั้งนี้ คดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย มาจากคดีในรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาซึ่งเป็นคดีที่ศาลส่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ หรือเป็นกรณีการอุทธรณ์ในประเด็นที่ต้องวินิจฉัยในศาลยุติธรรมที่มีคดีจำนวนมาก คำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์หรือศาลยุติธรรม คือ การอุทธรณ์คำพิพากษาที่ศาลได้พิจารณาไปแล้ว เหตุผลที่อ้างมาเหมือนกับศาลชั้นต้นและวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว คู่ความยื่นมาให้ศาลพิจารณาซ้ำอีกรอบ จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการพิจารณาวินิจฉัย เป็นการพิจารณาในชั้นรับคำร้องที่ไม่เข้ามาตรา ๔๗ ส่วนกรณีศาลปกครองมีการพิจารณา ๒ ระดับ คือ จะรับหรือไม่รับคำร้อง ซึ่งอาจเข้าใจผิดที่จะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย แต่เข้าใจผิดไปเลย เคยวินิจฉัยไปแล้ว จึงไม่เป็นสาระ แต่ไม่ถึงขั้นจะกำหนดกฎเกณฑ์เหมือนศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองให้ชัดเจนเลยเสียทีเดียว เนื่องจากบริบทในคดีรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกัน

เอกสารถอดความการสัมมนา

โครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษา
และผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

หัวข้อ “ข้อยกเว้นเรื่องการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๗ และคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับ
การวินิจฉัยตามมาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่
แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ
ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑”

ระหว่างวันที่ ๑๐ – ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓

ณ คักดีสยาม เลคไซด์ รีสอร์ท (Saksiam Lakeside Resort)

ตำบลขุนศรี อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

ท่านวรวิทย์ กังคศิเทียม ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

เรียนท่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ท่านที่ปรึกษาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ท่านผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ท่านเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
และข้าราชการศาลรัฐธรรมนูญ ผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มาเป็น
ประธานในพิธีเปิดการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและ
ผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓
ในวันนี้ จากรายงานของท่านเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่า
ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรตุลาการ ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองหลัก
ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญและสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมถึง
พัฒนาการทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข ให้มีเสถียรภาพและเป็นไปตามหลักนิติธรรม การที่สำนักงาน
ศาลรัฐธรรมนูญจัดโครงการในวันนี้ ก็จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ และทำให้ได้ข้อสรุปอันเป็นแนวทางในการเสริมสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการให้กับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผมหวังอย่างยิ่งว่าการสัมมนานี้จะเป็นเวทีทางวิชาการให้กับผู้ร่วมสัมมนาทุกท่านที่จะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการอย่างเต็มที่และอย่างอิสระ ซึ่งทุกท่านถือว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการที่มีบทบาทสำคัญต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ความรู้ที่ได้จากการสัมมนาครั้งนี้ สามารถที่จะนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ จึงถือโอกาสนี้ขอบคุณท่านคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ คณะผู้สนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ท่านเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่ทำให้การสัมมนานี้สำเร็จได้ และบัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ และขอให้โครงการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ

การจัดสัมมนาอย่างนี้ เพื่อที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้มาพบปะกัน ซึ่งถือว่าบุคลากรกลุ่มนี้เป็นคลังสมองของศาลรัฐธรรมนูญ โอกาสที่จะพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนั้น มีน้อย วัตถุประสงค์อย่างหนึ่งที่ให้มีการสัมมนานี้ก็เพื่อให้ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้มารู้จักและแลกเปลี่ยนความเห็นกัน สุดท้ายขอขอบคุณท่านอาจารย์บรรเจิด สิงคะเนติ วิทยากร ท่านเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ประสานท่านอย่างกระชั้นชิดไม่กี่วันก่อนเริ่มสัมมนา ท่านก็กรุณาเลื่อนภารกิจที่มีในวันนี้ออกไปเพื่อมาเป็นวิทยากรในวันนี้ ขอขอบคุณท่านอีกครั้ง

ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ วิทยากร

กราบเรียนท่านประธานศาลรัฐธรรมนูญ ท่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญทุกท่าน สำหรับในวันนี้

ผมคิดว่าเป็นการนำเสนอมากกว่าการบรรยายเพื่อที่จะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีเอกสารประกอบ ซึ่งทำแบบเร่งรีบเมื่อปลายวานนี้ เพราะฉะนั้น อาจจะไม่ลงรายละเอียดมาก โดยในเอกสารดังกล่าวจะนำเสนอ ๓ ประเด็น ประเด็นแรกที่จะนำเสนอ คือ หลักการการคุ้มครองสิทธิ หรือเรียกว่ามาตรา ๒๑๓ คือ การร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ซึ่งประเด็นใหญ่ที่สุด คือ มาตรา ๔๗ และ มาตรา ๔๘ มาเชื่อมโยงกับมาตรา ๒๑๓ ซึ่งวางหลักการตามรัฐธรรมนูญ โดยเห็นว่าเป็นการออกแบบที่ไม่ลงตัว จึงทำให้ส่งผลมาที่มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘ ดังนั้นประเด็นใหญ่จึงอยู่ที่การออกแบบ และจะเทียบให้เห็นกับของเยอรมันว่าระบบการร้องทุกข์ของเยอรมันวางหลักไว้อย่างไร ประเด็นใหญ่ ถ้าไม่พิจารณาการออกแบบและก็มาพิจารณาที่ปลายทาง โดยเฉพาะมาตรา ๔๗ ประเด็นแรก คือ จะนำเสนอเทียบเคียงระบบร้องทุกข์ของประเทศไทยกับเยอรมันเพื่อให้เห็นว่าอันนี้คือ ปัญหาการออกแบบระบบ ประเด็นที่ ๒ จะนำเสนอของประเทศไทย ซึ่งคิดว่าประเด็นที่เป็นปัญหา คือ มาตรา ๒๑๓ กับมาตรา ๒๕ วรรคสอง และในประเด็นสุดท้ายก็จะนำเสนอกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะที่มาตรา ๔๗ มีข้อพิจารณาต่าง ๆ อย่างไร ซึ่ง ๓ ประเด็นโดยสรุป ถ้าดูตามเอกสารจะเห็นว่า รัฐธรรมนูญเยอรมันกับประเทศไทย ท่านดูข้อย่อยสุดท้ายของสิทธิในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๓ ๔a สิทธิในการร้องทุกข์ของเยอรมันนี้ไม่ได้เริ่มเมื่อมีรัฐธรรมนูญ ค.ศ. ๑๙๔๙ ซึ่งเรื่องนี้มาแก้ไขเพิ่มเติมหลังจากใช้รัฐธรรมนูญมา ๒๐ ปีมาเพิ่มเติมในปี ค.ศ. ๑๙๖๙ และเพิ่มเรื่องสิทธิในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ซึ่งประเด็นนี้ การใช้คำว่าสิทธิในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ หมายความว่า แนวคิดเรื่องสิทธิในการร้องทุกข์มันจัดวางระบบไว้แล้ว เมื่อเขียนมาตรา ๙๓ ๔a ขึ้นมาก็ทำให้ระบบมันทำงานได้ ที่นี้มาดูของไทย รัฐธรรมนูญไทยในหลักประกัน หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๓ และหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพโดยองค์กรตุลาการ อยู่ที่มาตรา ๒๕ วรรคสอง และ ถ้าท่านดูที่มาตรา ๒๕ วรรคสอง กับมาตรา ๒๑๓ แทบไม่มีอะไรต่างกัน ซึ่งจะ เป็นปัญหาการนำไปใช้ต่อไป

ถัดมาในมาตรา ๒๕ วรรคสาม บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ของเยอรมันหลักนี้อยู่ที่ มาตรา ๑๙ (๔) ส่วนของไทยอยู่ที่มาตรา ๒๕ วรรคสาม แต่ว่าการบัญญัติต่างกันมาก และมาตรา ๒๑๓ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ประกอบด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ อันนี้คือเป็นการก่อตั้งระบบในการ ร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ แต่ประเด็นคือว่ามาตรา ๒๑๓ ไม่ได้บอกคำว่า วัตถุแห่งคดีคืออะไร แต่โยนไปที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญและก้มาตรา ๔๗ ก้กำหนดในเชิงปฏิเสธว่าทำอะไรบ้าง แต่ถ้าของเยอรมันคือสิทธิร้องทุกข์ คำว่า ร้องทุกข์ในมันมีนัยยะชัดเจนแล้วในระบบความคิดว่าคืออะไร ผมให้ภาพรวม ตรงนี้ในเบื้องต้นว่าทั้งสองประเทศเขียนไว้ ๒ มาตรา ของเยอรมันสิทธิในการ คุ้มครองโดยองค์กรตุลาการ อยู่ในมาตรา ๑๙ (๔) ส่วนสิทธิในการร้องทุกข์ทาง รัฐธรรมนูญอยู่ที่มาตรา ๙๓ ของประเทศไทยสิทธิในการคุ้มครองโดยองค์กร ตุลาการอยู่ที่มาตรา ๒๕ วรรคสาม โดยศาลรัฐธรรมนูญอยู่ที่มาตรา ๒๑๓ อันนี้เหมือนกันเลย มาคู่ขนานเหมือนกันเลย ที่นี้มาที่การคุ้มครองสิทธิโดย องค์กรตุลาการของประเทศไทยอยู่ที่มาตรา ๒๕ วรรคสาม บุคคลซึ่งถูกละเมิด สิทธิเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสามารถยกบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาล โดยจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้ แต่ท่านดูของเยอรมันตามมาตรา ๑๙ (๔) หากบุคคลใดถูกละเมิดโดยอำนาจ มหาชน ต่างกันแล้วครับ นัยก็คือว่าเขาต้องการที่จะคุ้มครองสิทธิประชาชน จากการใช้อำนาจของรัฐ เพราะฉะนั้น เขาจึงมุ่งไปที่อำนาจมหาชน แต่อย่างไรก็ตาม คำว่าอำนาจมหาชนในมาตรา ๑๙ (๔) ของเยอรมันนั้นไม่ได้หมายความว่าความรวมถึง อำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจตุลาการ โดยบุคคลชอบที่จะใช้สิทธิทางศาลได้ ในกรณีที่ไม่มีศาลที่มีเขตอำนาจนั้นให้ฟ้องไปยังศาลยุติธรรม ก็คือการเขียน มาตรา ๑๙ (๔) อย่างนี้ของเยอรมันไม่มีกรณีที่เกิดช่องว่างขึ้นในเรื่องอำนาจศาล

เพราะว่าศาลยุติธรรมที่มีเขตอำนาจในคดีทั้งปวง เมื่อไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลอื่นของเยอรมันมีอยู่ ๕ ศาล คือ ศาลแรงงาน ศาลภาษี ศาลสังคม ศาลปกครองและศาลยุติธรรม กล่าวคือถ้าหลุด ๔ ศาลดังกล่าว ก็มาศาลยุติธรรม ส่วนอำนาจมหาชนอย่างที่ว่าไม่รวมนิติบัญญัติ ไม่รวมการพิพากษารองคดี ดังนั้น อำนาจมหาชนในที่นี้จึงมี ๒ ฐาน คือ อำนาจปกครองกับอำนาจตามรัฐธรรมนูญ เป็นการคุ้มครองจากการกระทำ เพราะฉะนั้น ประเด็นสำคัญจะอยู่ที่มาตรา ๑๙ (๔) ของเยอรมัน นำไปสู่การตีความ

ที่นี้หลักการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญโดยศาลรัฐธรรมนูญ ตอนนี้ประเด็นมาอยู่ที่ศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันอยู่ในมาตรา ๙๓ ๔a คือ การแก้ไขเพิ่มเติมมาบอกว่า ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่บุคคลกล่าวอ้างว่าสิทธิขั้นพื้นฐานของตนหรือสิทธิตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๐ วรรคสี่ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๘ มาตรา ๑๐๑ มาตรา ๑๐๓ และมาตรา ๑๐๔ ถูกละเมิดโดยอำนาจมหาชน ท่านดูมาตรา ๙๓ ๔a ก็มุ่งไปที่อำนาจมหาชนเหมือนกัน แต่อำนาจมหาชนตามมาตรา ๙๓ ๔a ไม่เหมือนกับมาตรา ๑๙ (๔) อำนาจมหาชนตามมาตรา ๙๓ ๔a นั้น รวมทุกอำนาจ ก็คือ รวมอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ จะไม่เหมือนกับอำนาจมหาชนตามมาตรา ๑๙ (๔) โดยเฉพาะของเยอรมัน โดยเฉพาะอำนาจมหาชนที่เป็นการใช้อำนาจของตุลาการ ถือว่าเป็นการใช้อำนาจมหาชนเหมือนกัน เมื่อศาลพิพากษาแล้ว ผู้ร้องทุกข์เห็นว่าสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตนถูกระทบโดยอำนาจตุลาการมาที่ศาลรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้น ผมขอสรุปว่าของเยอรมันเป็นระบบการร้องทุกข์แบบต่อยอด แต่ไม่ได้หมายความว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่เหนือกว่าศาลอื่น ศาลรัฐธรรมนูญนั้นดูเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการตีความเรื่องสิทธิตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น

ยกตัวอย่างคดีในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีการสร้างหนังเรื่องหนึ่งและแปลเป็นภาษาไทยว่ารักนี้ชั่วนรีนดร หนังเรื่องนี้เป็นหนังที่เหยียดหยามชาวยิว เมื่อมีการสร้างหนังเรื่องนี้เพื่อเหยียดหยามชาวยิว มีนักหนังสือพิมพ์คนหนึ่งไปเขียนบทความว่าให้คนเยอรมันคว่ำบาตร อย่าดูหนังเรื่องนี้ ปรากฏว่าคนสร้างหนังนี้ขาดทุน และพอลขาดทุนก็ไปฟ้องนักหนังสือพิมพ์คนนี้เพราะ

เป็นคนดีละเมิด ถ้าของไทยก็มาตรา ๔๒๐ เรียกค่าเสียหาย เรื่องไปถึงศาลฎีกา ตัดสินให้นักหนังสือพิมพ์ชดใช้ค่าเสียหายให้กับนักสร้างหนังสือ แต่นักหนังสือพิมพ์ชี้ให้เห็นว่าการตัดสินของศาลฎีกาไปกระทบกับเสรีภาพของสื่อ และก็จะร้องทุกข์ไปที่ศาลรัฐธรรมนูญ ไปกระทบกับเสรีภาพของสื่อซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๕ ของรัฐธรรมนูญเยอรมันก็มองว่าการตัดสินของศาลกระทบกับเสรีภาพสื่อซึ่งเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ก็ร้องทุกข์ไปที่ศาลรัฐธรรมนูญ นี่คือการร้องทุกข์ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินอย่างนี้ ศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันตัดสินวางหลักอย่างนี้ ตราบเท่าที่สื่อใช้เสรีภาพอยู่ในขอบเขตย่อมไม่เป็นละเมิดตราบที่บุคคลใช้สิทธิเสรีภาพอยู่ในขอบเขตว่าจะไม่เป็นละเมิดด้วยในขณะเดียวกันไม่ได้ ดังนั้น กรณีนี้จึงถือว่าสื่อได้ใช้สิทธิเสรีภาพอยู่ในขอบเขตของรัฐธรรมนูญย่อมไม่ใช่เรื่องละเมิดย่อมไม่เป็นละเมิด แต่จะบอกว่าหลายเรื่องที่ศาลสูงสุด ศาลตัดสินแล้วในบางเรื่องไม่จบที่ศาลรัฐธรรมนูญแต่จะไปต่อ ก็คือไปต่อที่ศาลสหภาพยุโรป

ผมยกตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่ง คือ กรณีเจ้าหญิงโมนาโกไปที่เยอรมัน สื่อก็ไปถ่ายภาพ เมื่อถ่ายภาพแล้วก็ไปลงหนังสือพิมพ์ เจ้าหญิงแห่งโมนาโกก็ฟ้องเรื่องนี้ไปถึงศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน ศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันบอกว่าสื่อย่อมมีเสรีภาพเป็นการเฉพาะ เจ้าหญิงแห่งโมนาโกเป็นบุคคลสาธารณะการเอาภาพมาลงจึงไม่เป็นการละเมิด เมื่อเรื่องไปที่ศาลสหภาพยุโรป ศาลสหภาพยุโรปกลับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน โดยบอกว่าเขาเป็นบุคคลสาธารณะก็จริง แต่เขาไม่ได้ทำภารกิจที่เป็นทางการ ถือว่าเขามีความเป็นส่วนตัวอยู่ ดังนั้น การที่ไปถ่ายภาพที่เป็นเรื่องส่วนตัวจึงเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เรื่องนี้มีหลายชั้นมากไปถึงศาลยุติธรรมและศาลรัฐธรรมนูญ และไปจบที่ศาลสหภาพยุโรปที่กลับหลักศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน อันนี้ขอเรียนว่าศาลรัฐธรรมนูญเคยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพจะไม่เข้าไปก้าวก้าวในเขตอำนาจของแต่ละศาล คือดูเรื่องเดียวว่าที่ไปโต้แย้งกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญหรือไม่อย่างไร นี่คือระบบเยอรมันจะเป็นระบบการร้องทุกข์ที่เป็นการต่อยอด

ที่นี้มาดูของไทย มาตรา ๒๑๓ กับ มาตรา ๒๕ วรรคสาม ซึ่งคำถามแรกที่เกิดขึ้น คือ จุดแบ่งระหว่าง มาตรา ๒๑๓ กับ มาตรา ๒๕ วรรคสาม อยู่ตรงไหน

เขียนเหมือนกัน คือ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ เพราะฉะนั้น ของไทยไม่ได้ออกแบบเป็นระบบต่อยอด แต่เราเป็นระบบคู่ขนาน และเมื่อเป็นระบบคู่ขนานจะต้องแบ่งเขตแดน เขตแดนใดอยู่ศาลยุติธรรมหรือศาลอื่น ๆ และเขตแดนใดหรือการกระทำหรือวัตถุแห่งการกระทำใดอยู่ในเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้น มาตรา ๒๑๓ ตามรัฐธรรมนูญโยนมาที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้น กรณีของไทยที่โยนมาที่มาตรา ๔๗ ที่ผมจะพูดต่อเนื่องและทิ้งท้ายไว้ว่า ปัญหาการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในระบกกฎหมายไทยมีปัญหาพื้นฐาน ๒ ประการ

ประการแรก อะไรคือการกระทำหรือวัตถุแห่งการกระทำที่อยู่ในเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ เมื่อเป็นระบบคู่ขนาน จุดแบ่งแยกระหว่างมาตรา ๒๕ วรคสาม กับมาตรา ๒๑๓ คืออะไร ถ้าเป็นระบบเยอรมันไม่มีปัญหา เพราะต้องไปยังศาลที่มีเขตอำนาจจนถึงที่สุดก่อน แล้วถ้าคู่ความในคดีเห็นว่าไปกระทบสิทธิของตนจึงจะร้องต่อไปที่ศาลรัฐธรรมนูญ ตรงนี้จึงเป็นปัญหาพื้นฐานในระบกกฎหมายของไทย ต้องเรียนประเด็นนี้ก่อนที่จะไปนำเสนอมาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ เพราะถ้าเราไม่พูดประเด็นนี้ และมุ่งไปที่มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ เลย คือ มันเป็นข้อพิจารณาในเชิงระบบที่เราออกแบบไม่ชัดเจน ที่นี้ผมมาประเด็นที่ ๓ การดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๖ ต้องเป็นการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพอันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ อ่านมาย่อหน้าแรก มีคำถาม ๒ ประการ ประการแรก คือ การกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ หมายถึงใคร ประการที่ ๒ หมายถึง คนที่ใช้อำนาจใด นิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ คือใคร อันนี้คือถามเป็นประการแรก ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า มาตรา ๒๑๓ ไม่ได้ระบุว่าอะไรคือวัตถุแห่งคดี เมื่อไม่ได้ระบุวัตถุแห่งคดี การกระทำของหน่วยงานคืออะไร หน่วยงานนั้นคือใคร เมื่อไปดูกฎหมายศาลปกครอง กฎหมายศาลปกครองระบุดัด หน่วยงานทางปกครองหมายความว่าข้าราชการส่วนกลาง ภูมิภาค ท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ แต่

คืออะไร ตั้งประเด็นย่อหน้านี้นี้ไว้ ๒ คำถาม หน่วยงานคือใคร และใช้อำนาจใด และต้องไม่ใช่กรณีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ซึ่งมีทั้งหมด ๖ วงเล็บ ซึ่ง (๑) คือ การกระทำของรัฐบาล ระบุสองสามประเด็น การกระทำทางรัฐบาลคืออะไร แนวคำพิพากษามาจากศาลปกครอง เพราะศาลปกครองก็ไม่สามารถจะรับ การกระทำที่เป็นการกระทำของรัฐบาล ศาลปกครองก็วางแนวไว้อยู่พอสมควร แต่อย่างไรก็ตาม การกระทำของรัฐบาลกับเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญนั้น ศาลรัฐธรรมนูญอาจจะรับได้ในการกระทำของรัฐบาลที่มีอยู่ในเขตอำนาจ แต่ว่าถ้าจะใช้มาตรา ๒๑๓ ได้การกระทำทางรัฐบาลใช้ไม่ได้ เว้นแต่ว่าเป็นการกระทำทางรัฐบาลอื่น นี่เราพูดเฉพาะมาตรา ๒๑๓ จะจัดตั้งต้นมาตรา ๒๑๓ และ เป็นการกระทำของรัฐบาลที่จะเป็นข้อจำกัดและการกระทำของรัฐบาลมีการบัญญัติ ครั้งแรกในมาตรา ๔๗ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ถือว่าเป็นครั้งแรกที่เอาศัพท์ ในทางวิชาการในกฎหมายมหาชนมาเขียนเป็นบทบัญญัติของกฎหมาย ถามว่า การกระทำทางรัฐบาล คืออะไร การกระทำทางรัฐบาล หมายถึง การกระทำ ของรัฐบาลที่เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศความสัมพันธ์กับรัฐสภา หรืองานในทางนโยบาย ยกตัวอย่างเรื่องที่เป็นงานที่สัมพันธ์กับรัฐสภาและ ศาลรัฐธรรมนูญเคยรับก็คือ กรณีของการออกพระราชกฤษฎีกายุบสภา พระราชกฤษฎีกาในการยุบสภา มีการไปฟ้องศาลปกครองหลาย ๆ เรื่อง ศาลปกครองไม่รับหมด บอกว่าเป็นเรื่องการกระทำของรัฐบาล แต่ศาลรัฐธรรมนูญ เคยวินิจฉัยว่าพระราชกฤษฎีกาฉบับหนึ่งไม่ชอบมีผลให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะ เพราะฉะนั้น การกระทำของรัฐบาลอยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้พิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป แต่ว่าเราพูดเฉพาะมาตรา ๒๑๓ จะตั้งฐานการกระทำ ของรัฐบาลนั้นไม่ได้ถูกห้ามโดยมาตรา ๔๗ อันนี้คือการกระทำของรัฐบาลซึ่งแนว ของศาลปกครองนั้นแยกไว้ ๔ กลุ่ม กลุ่มแรก คือ ความสัมพันธ์กับรัฐสภา กลุ่มที่ ๒ งานทางนโยบาย กลุ่มที่ ๓ เป็นเรื่องกระบวนการทางนิติบัญญัติ กลุ่มที่ ๔ เป็น เรื่องความสัมพันธ์กับต่างประเทศ เพราะฉะนั้น การกระทำใน ๔ ลักษณะนี้ ก็ถือว่าไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง ศาลปกครองก็ไม่รับ

ในกรณีที่การกระทำของรัฐบาลไปกระทบสิทธิของบุคคลและนำไปสู่การฟ้องศาล ก็เช่นเดียวกับมาตรา ๒๑๓ แนวคิดลักษณะเดียวกันว่าบุคคลจะถือว่าถูกกระทบด้วยการกระทำของรัฐบาลและนำไปสู่การฟ้องตามมาตรา ๒๑๓ ประกอบมาตรา ๔๗ อันนี้เป็นข้อจำกัด ตัวอย่างความสัมพันธ์กับรัฐสภา พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เป็นกลไกถ่วงดุล เพราะฉะนั้น จะเป็นลักษณะที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองแต่จะอยู่ในอำนาจรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็ไปดูช่องทางอื่น ๆ การอนุมัติหลักการร่างกฎหมายอะไรต่าง ๆ ก็ถือเรื่องความสัมพันธ์กับรัฐสภา งานในทางนโยบายการยกฐานะท้องถิ่นก็ดี การแบ่งจัดสรรภาษีพวกนี้เป็นงานในทางนโยบาย เรื่องกระบวนการในทางนิติบัญญัติ อันนี้ก็เป็แนวคำพิพากษาของศาล การเสนอกฎหมาย การปรับปรุงกฎหมาย ที่มีข้อถกเถียงตอนที่ศาลปกครองคือ กรณีมีความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ซึ่งแนวค่อนข้างชัดเจนว่าความสัมพันธ์กับต่างประเทศ การทำข้อตกลงอะไรต่าง ๆ พวกนี้ถือว่าเป็นการทำของทางรัฐบาล ซึ่งแนวศาลก็ไม่รับมาตลอด แต่ว่ามีข้อยกเว้นกรณีเดียวก็คือ เรื่อง Joint Communiqué เรื่องนี้เป็นเรื่องเดียวที่นำไปสู่ข้อถกเถียงในทางวิชาการ หรือถ้าวิเคราะห์เรื่องนี้คิดว่าคงมีข้อห่วงกังวล เรื่องการจะเสียอำนาจอธิปไตย คิดว่าประเด็นนี้เป็นข้อยกเว้น ศาลจึงเข้าไปบอกว่า Joint Communiqué ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งคิดว่าเรื่องนี้คงเชื่อมโยงประเด็นว่าเกรงว่าจะเสียอำนาจอธิปไตย ก็เลยเข้าไปวินิจฉัย ซึ่งการเข้าไปวินิจฉัยมันนำมาสู่ข้อถกเถียงในทางวิชาการ ซึ่งมีความเห็นฝ่ายแรกถือว่าเป็นหลักอยู่แล้วว่าการกระทำแบบนี้เป็นการกระทำทางรัฐบาล ซึ่งศาลไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบ แต่ก็ต้องเรียนว่าเรื่องนี้เป็นข้อยกเว้นอย่างยิ่ง อันนี้ก็เป็ประเด็นแรกเรื่องการกระทำของรัฐบาล ซึ่งไม่สามารถที่จะนำมาสู่การร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยอาศัยผ่านมาตรา ๒๑๓ เป็นข้อพิจารณาประการแรก

ประการที่สอง มาตรา ๔๗ (๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ถ้าเอากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเป็นตัวตั้ง จะเห็นว่ากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญมีอยู่ ๙ ฉบับ แต่ละฉบับ ก็จะมีกระบวนการ

ในการร้อง กระบวนการในการใช้สิทธิ และก็มีข้อกำหนดองค์กรไว้ชัดเจนว่า ในแต่ละเรื่องนั้น องค์กรใดมีอำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยอย่างไร เพราะฉะนั้น อย่างน้อย ๙ ฉบับนี้ ก็จะมีกระบวนการเฉพาะบวกกับกระบวนการ ในทางรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีกระบวนการเฉพาะ เช่น ส.ส./ส.ว. หรืออะไรก็ตาม แต่สองส่วนนี้ก็ต้องยกออกจากมาตรา ๒๑๓ ไม่สามารถจะใช้ ฐานมาตรา ๒๑๓ เพื่อนำมาสู่การร้องตาม มาตรา ๔๗ นี่เป็นส่วนที่ ๒ เพราะฉะนั้น ฐานของการใช้นั้น องค์กรดังกล่าวคือ กกต./ป.ป.ช./คตง./กสม./ผู้ตรวจการแผ่นดิน แล้วก็ใช้อำนาจตามกระบวนการกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือตาม รัฐธรรมนูญพวกนี้ก็ยกออกจากมาตรา ๔๗ (๒) อย่างไรก็ตามข้อพิจารณาของ กกต./ป.ป.ช./คตง./กสม./ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีอำนาจอีกส่วนหนึ่งก็คือกรณีที่ เป็นการใช้อำนาจทางปกครอง เช่น เรื่องการบริหารงานบุคคลทั้งหลาย ซึ่งก็มีคดี ที่ฟ้องร้องไปยังศาลปกครอง ศาลปกครองก็รับเรื่องพวกนี้ และองค์กรเหล่านี้ ก็ยอมรับว่าเขาอยู่ภายใต้การตรวจสอบของศาลปกครอง เพราะว่ากฎหมาย ของศาลปกครอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๓ จนถึงกฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบันก็เขียนข้อยกเว้นเขตอำนาจศาลปกครองว่า ถ้าเป็นการใช้อำนาจ โดยตรงตามรัฐธรรมนูญขององค์กรเหล่านี้แล้ว ก็ไม่อยู่ในเขตอำนาจของ ศาลปกครอง แต่ว่าเรื่องการบริหารงานบุคคลนั้นก็ไม่ใช่การใช้อำนาจโดยตรงตาม รัฐธรรมนูญแต่เป็นการใช้อำนาจทางปกครอง หรือเรื่องการเปิดหรือไม่เปิดเผย ข้อมูลข่าวสารก็ถือว่าเป็นอำนาจทางปกครอง เพราะฉะนั้น กรณีขององค์กร เหล่านี้จะสรุปว่าองค์กรอิสระนั้นใช้อำนาจ ๒ ฐาน ฐานหนึ่งใช้อำนาจตาม รัฐธรรมนูญ ถ้าใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญบวกกฎหมายประกอบนี้จะไปเข้าใน (๒) ซึ่งไม่อยู่ตาม ๒๑๓ แต่ถ้าใช้อำนาจทางปกครองก็ไม่อยู่ในที่นี้อีก ก็ไปอยู่ที่ ศาลปกครอง แทนจะไม่เหลืออะไรองค์กรเหล่านี้ก็ต้องไปหาช่องว่าง

ส่วนประการที่ ๓ กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินกระบวนการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน มาตรา ๔๗ (๓) คืออะไร มาตรานี้ผมไม่ได้มีส่วนในการยกร่าง เรียนแต่เพียงว่าทำไมเขาเขียน แบบนี้จะสรุปในตอนท้าย คือ (๓) นั้น หลักเดียวกับศาลปกครอง ก็คือว่าถ้าเป็น

เรื่องคำสั่ง โดยเฉพาะคำสั่งทางปกครอง ถ้าออกคำสั่งไปแล้วยังไม่ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในฝ่ายปกครองก่อนศาลจะไม่รับ เพราะฉะนั้น มาตรา ๔๒ วรยศสอง กฎหมายศาลปกครองจึงบอกว่าต้องไปอุทธรณ์ก่อน หลักการที่ว่าให้มันสิ้นกระแสในฝ่ายปกครองก่อนถึงจะมาศาลปกครองได้ อันนี้ก็เขียนคล้าย ๆ กันว่า กฎหมายกำหนดกระบวนการอะไรให้คุณไปทำให้เสร็จสิ้นก่อน เมื่อเสร็จสิ้นแล้วยังกระทบอยู่ จึงจะมาที่ศาลรัฐธรรมนูญนั่นคือหลักเดียวกัน แต่คำถามก็คือว่า กฎหมายที่ว่าคือกฎหมายอะไร ผมแยกได้ ๔ กลุ่ม กฎหมายปกครองก็ไปเข้าเขตอำนาจศาลปกครองทั้งหมด กฎหมายวิธีพิจารณาคความทั้งหลาย วิแพ่ง วิอาญา วิศาลพิเศษอะไรทั้งหลาย ซึ่งก็มีกระบวนการอยู่ในเขตอำนาจศาลยุติธรรมเกือบทั้งหมดอยู่แล้ว กฎหมายรัฐธรรมนูญ กระบวนการตามรัฐธรรมนูญก็มาศาลรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว กฎหมายอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจก็อยู่ที่ศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป คำถามก็คือว่า ผมจะช่วยกันอธิบายว่าคืออะไร (๓) ยิ่งเหลืออะไรอยู่ ที่บอกว่ากำหนดไว้คืออะไร ความจริงอาจจะต้องไปดูรายงานการประชุมว่าเขาเขียนตรงนี้หมายความว่าอะไร หรือคิดอะไรไม่ออกก็เลยเขียนมาก่อน แต่ผมก็ยังค้นไม่พบมันคืออะไร เพราะว่าไม่ได้หมายความว่ากฎหมายกำหนดขั้นตอนแล้วไม่ได้ทำแล้วจะมาอยู่ศาลรัฐธรรมนูญ เพราะว่าในแต่ละกฎหมายมันมีเขตอำนาจของมันอยู่ และที่เหลือมันคืออะไร ผมก็ขอตั้งประเด็นเพื่อได้แลกเปลี่ยนกันต่อ เพราะฉะนั้น (๓) ก็ยังมองไม่เห็นวัตถุแห่งการกระทำหรือขอบเขตที่จะมาได้อย่างไร

ต่อมา (๔) เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ถ้าจะพูดของเยอรมันของเยอรมันเขาต้องการตรงนี้ ถึงที่สุดนี้คือระบบต่อยอดของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันคือต้องการตรงนี้ จะอย่างไรก็ตาม ขอเรียนว่าเรื่องนี้ระบบนั้นไม่สามารถจะเลียนแบบกันได้ เพราะของเยอรมันกว่าจะมีการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญ เขาใช้มากกว่า ๒๐ ปี คำว่า ๒๐ ปี นั้นมันคืออะไร คนในสังคมเยอรมันเชื่อมั่นศาลรัฐธรรมนูญแล้วว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสร้างดุลยภาพจะพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชน จะสร้างดุลยภาพอำนาจรัฐ เพราะฉะนั้น เมื่อใช้มา ๒๐ ปีจึงวางใจว่าศาลจะมา

พิจารณาคำพิพากษาของศาลได้ เพราะฉะนั้น นัยตรงนี้จึงเป็นเรื่องของบริบทของสังคม ซึ่งการใช้ระบอบอย่างนี้ได้ไม่ถนัด ถึงบอกว่าการออกแบบมันลอกกันไม่ได้ ถ้าเราจะมีมาตรา ๒๑๓ ระบบเราจะเป็นอย่างไร จริง ๆ แล้วมันต้องการการออกแบบค่อนข้างมาก เพราะเราเดินแบบเยอรมันไม่ได้แน่นอน แต่ว่าระบบน่าจะมียุ่จะทำอย่างไร

ต่อมา (๕) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒ ก็คือ คณะกรรมการการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล การชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลก็โยงไปที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ถ้าไปดูนี้ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ คณะกรรมการไม่ได้ชี้เฉพาะอำนาจศาล คณะกรรมการมีอำนาจอย่างอื่นด้วย แต่อย่างไรก็ตามอำนาจอย่างอื่นก็ไม่สามารถมาตรานี้ได้ เพราะว่า (๕) บอกว่าการกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒ ซึ่งการกระทำทั้งหลายเชื่อมโยงไปที่ เป็นพระราชบัญญัติ ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งมีการกระทำหลายการกระทำนอกเหนือจากการชี้อำนาจหน้าที่ระหว่างศาล อันนี้ก็ถือว่ายกไปทั้งหมด

ต่อมา (๖) สุดท้ายการกระทำเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลาการศาลทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัย ถ้าดูตรงนี้คณะกรรมการตุลาการเหล่านั้นนี้ ใช้อำนาจหลายลักษณะ แนนอนอันที่หนึ่งเป็นเรื่องทางวินัย อันที่สองอาจจะใช้อำนาจในทางปกครองอื่น ๆ เช่น เรื่องอาจจะไปวินิจฉัยเรื่องคุณสมบัติของบุคคลที่จะมีสิทธิสอบไม่สอบหรืออะไรก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าตรงนี้จะพูดการกระทำเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล แต่ว่ามีการกระทำอื่นที่ไม่ใช่การบริหารงานบุคคล ถ้ามองว่าหลุดมาที่ศาลรัฐธรรมนูญตรงนี้ได้ไหม ยกตัวอย่างว่าเป็นกรณีคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ถ้าไปชี้เรื่องคุณสมบัติของบุคคลก็เป็นเรื่องทางปกครองก็จะอยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง ก็ไม่มานี้อีก เพราะฉะนั้นคิดว่าคณะกรรมการบริหารงานบุคคลขององค์กรเหล่านี้ ใช้อำนาจสองสามลักษณะแต่ก็ไม่หลุดมาตรงนี้ เพราะมีเขตอำนาจศาลรองรับอยู่ รวมไปถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร ซึ่งมีวินัยทหารนั้นเขียนล็อกไว้ในกฎหมายศาลปกครองก็ไม่ให้ไปศาลปกครอง และก็ล็อกตรงนี้ เพราะฉะนั้น ล็อก ๒ ชั้น

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ก็จะเป็นเพียงการนำเสนอเพื่อที่จะนำไปสู่การการแลกเปลี่ยน
พูดคุย

ขอสรุปมาตรา ๔๗ อย่างนี้ ว่าการกำหนดเขตอำนาจศาลมีหลักการ
กำหนดเขตอำนาจอยู่ ๒ หลัก ก็คือการกำหนดเขตอำนาจศาลให้มีเขตอำนาจ
เฉพาะเจาะจง กับการกำหนดเขตอำนาจศาลซึ่งมีอำนาจทั่วไป ศาลที่มีเขตอำนาจ
ทั่วไป ถ้าท่านไปดูการเขียนก็ไม่เขียนแจ้งหรือครบว่ามีอำนาจ ก็บอกว่า
ศาลยุติธรรมมีเขตอำนาจในคดีทั้งปวงที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น เพราะฉะนั้น
ศาลยุติธรรมจะไม่แจ้ง แต่ถ้าเป็นศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญจะต้องแจ้ง
ศาลปกครองมีอำนาจอันเนื่องมาจากการกระทำทางปกครองนั่นคือวัตถุแห่งคดี
ก็มีอำนาจที่มีเฉพาะเจาะจง ในรัฐธรรมนูญจะเขียนไว้ว่า เรื่องนี้ไปศาลรัฐธรรมนูญ
มีวัตถุทางคดีชัดเจน แต่กรณีมาตรา ๔๗ ไม่ได้เขียนในเชิง Positive แต่กลับ
ไปเขียนในทาง Negative อันนี้คือปัญหาของมาตรา ๔๗ เรียนตามตรงว่าผมมีส่วน
ไปร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ด้วย ร่างเสร็จแล้วยังไม่รู้เลยว่าอะไรอยู่ในเขตอำนาจ
ของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะไม่ได้เขียนคิดในเชิง Positive ทุกอันเขียน Positiveหมด
ท่านลองไปดู ยกเว้น มาตรา ๒๑๓ โยนไป มาตรา ๔๗ และก็ไม่ได้เขียน Positive
เพราะหากเขียน Positive อาจจะขัดกับรัฐธรรมนูญก็ได้ จึงเขียนในทาง Negative
พอไปเขียนทาง Negative ผิดหลักเลย ถามว่าประชาชนรู้ไหมว่าอะไรอยู่
อันนี้แหละมันจะทำให้เกิดภาระศาล เพราะประชาชนก็ 모르 เพราะฉะนั้น
มาศาลก่อน มาตามมาตรา ๒๑๓ ก่อน การเขียนกฎหมายไม่เคลียร์มันจึงก่อให้เกิด
ภาระโดยไม่จำเป็นกับองค์กรศาล เพราะประชาชนก็ไม่ว่า มาตรา ๔๗ ว่าอย่างไร
เพราะประชาชนรู้แต่ มาตรา ๒๑๓ มีสิทธิร้องทุกข์ เพราะฉะนั้นท้ายที่สุด คนที่
จะมองว่าใจดำ คือ ศาล เพราะศาลไม่รับเลย เพราะว่ามันไม่เข้า ประชาชนก็จะ
บอกว่ามาร้องอะไรไปศาลก็ไม่รับ เพราะว่ามาตรา ๔๗ ล็อกไว้ อันนี้ขอเรียน
ทั้งหมดทั้งปวงนี้คือการออกแบบ ซึ่งเป็นการออกแบบที่ไม่ลงตัว ถ้าเรายังคง
มาตรา ๒๑๓ ต่อ เราต้องพัฒนาแล้วที่เราจะอย่างไรให้ มาตรา ๒๑๓ ลงตัว
แต่เรียนว่าถ้าเราจะมองในเชิง Positive มาตรา ๒๑๓ ก็เป็นจุดเริ่มต้นของการ
ร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญของไทยเรา แต่ก็ต้องพัฒนาต่อ เพราะฉะนั้น ผมก็ขอ
นำเสนอเบื้องต้นไว้เพียงเท่านี้ เพื่อแลกเปลี่ยนต่อไป

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูง ผมคิดว่าในเมื่อท่านได้นำความรู้มาถ่ายทอดให้เรา นี่คิดว่าเราคงมีประเด็นคำถามว่าจะต่อยอดจากที่ท่านบรรยายอีกหลายประเด็น ผมคิดว่าอยากให้เวทีตรงนี้ได้มีการต่อยอดในการถามเพิ่มเติมจากท่านที่ได้บรรยายไว้ว่าระหว่างที่เราปฏิบัติมีประสบการณ์ใดที่จะขอความรู้จากท่านเพิ่มเติมเชิญครับ

ดร.ปัญญา อุดชาชน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ตามที่อาจารย์ได้นำเสนอเมื่อสักครู่นี้ผมก็มีประเด็นในเชิงวิชาการนำเสนอเบื้องต้น ที่อาจารย์ได้พูดถึงว่าในเชิงออกแบบเสียก่อน อย่างที่อาจารย์พูดว่า ๒๐ ปี ของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน ได้รับความเชื่อมั่นเชื่อถือจากประชาชน ผมก็ว่า ๒๓ ปี ของศาลรัฐธรรมนูญไทย ก็ได้รับความเชื่อมั่นอยู่เหมือนกันในส่วนนี้ แต่ผมมีประเด็นอยู่ ๒ ประเด็น ที่จะนำเรียนถามอาจารย์เกี่ยวกับเรื่องนี้ เพราะว่าในส่วนที่เกี่ยวกับแนวคิด คำถามแรกเกี่ยวกับแนวคิดตรงนี้ ในรัฐธรรมนูญของต่างประเทศทั้งหลาย โดยเฉพาะที่เป็นศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็น ออสเตรเลีย อังกฤษ เยอรมัน สเปน แอฟริกาใต้ หรือเกาหลีใต้ เหล่านี้ เป็นต้น เขามีคำร้องที่เข้าสู่ศาลแล้วก็ใช้คำว่า Constitutional complaint ซึ่งเราก็แปลว่า การร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ เวลาเราไปสัมมนาในต่างประเทศ ศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศก็ถามว่า ไทยมีไหม จะบอกว่าไม่มีก็กระไรอยู่ จะบอกว่ามีก็ไม่รู้จะถูกหรือไม่ ถ้าบอกว่ามีมีอะไรบ้าง ก็ต้องว่าไปตั้งแต่รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๕๐ คือ มาตรา ๒๑๒ ซึ่งมีคดีเข้ามาเยอะพอสมควร ก็เป็นร้อย เรารับไว้เพียง ๑ คดี คือ เรื่องของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ แต่ก็ตีความว่าไม่ขัดรัฐธรรมนูญ อันนั้นคือ มาตรา ๒๑๒ พอรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ก็กลับมาสู่ มาตรา ๒๑๓ ที่ว่านี้ จากมาตรา ๒๑๒ มาสู่มาตรา ๒๑๓ เราก็อ้างต่อเหมือนกัน Constitutional complaint ถ้าของเราเรียกแบบชาวบ้านว่า ฟ้องตรง ดูตัวบทก็คือละเมิดสิทธิเสรีภาพ ที่นี้ประเด็นข้อที่ ๑ ที่อยากถามอาจารย์ว่า ในส่วนของแนวคิดตรงนี้ในการร่างเบื้องต้น อาจจะย้อนไป ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ก็ได้ ในจุดเริ่มต้นว่ามีการ

ฟ้องตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งนำไปสู่ Constitutional complaint หรือว่าเป็นแล้ว เพราะว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องหลักของต่างประเทศที่นำมาสู่การพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับมาตรา ๒๑๓ ของเราปัจจุบันนี้ อันนี้คือคำถามข้อที่ ๑ ในเชิงของการออกแบบ

ในคำถามที่ ๒ ถ้าเปรียบเทียบกับของเยอรมันที่อาจารย์กล่าว โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญมาตรา ๙๓ วรรคหนึ่ง ๔a ซึ่งได้พูดถึงเกี่ยวกับเรื่องของละเมิดสิทธิเสรีภาพและสิทธิขั้นพื้นฐานโดยอำนาจมหาชน Public authority ซึ่งแบ่งเป็นสามส่วนด้วยกัน คือ ทางด้านนิติบัญญัติ บริหาร และทางตุลาการ (Executive power/ Legislative Executive/Judicial power) เหมือนอาจารย์ว่าในเชิง Positive แล้วเรามาเขียนในเชิง Negative ว่าอะไรไม่อยู่ ก็นำมาสู่คำถามเช่นเดียวกันที่อาจารย์ให้ความกรุณา เพราะอาจารย์ได้เข้ามาเป็นกรรมการวิชาการวิสามัญในการยกร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะอะไรตอนนั้นจึงไม่ออกในเชิง Positive เหมือนเยอรมันที่เขาวางไว้ หรือมันจะมา Negative ถึงจะไปรอด หรือว่าเกิดจากมาตรา ๒๑๓ เอง ที่เราพยายามค้นหารายงานการประชุมต่าง ๆ สอบถาม กรธ. ไปก็ไม่รู้ว่าเป็นอะไร ไปดูที่กฎหมายลูกแล้วกัน กฎหมายลูกจะออกมาอย่างไร ไปดูคำวินิจฉัยของศาลละกัน ศาลออกคำวินิจฉัยมาจะดูตรงไหนกันละ ที่นี้ในการวางหลัก จึงนำมาสู่ประเด็นการสัมมนาในวันนี้ไม่ว่ามาตรา ๔๗ (๒) หรือมาตรา ๔๗ (๓) ก็ตาม บางครั้งเองก็อ้างสับไปสับมาก็ต้องเข้าใจว่าเกิดจากมาตรา ๒๑๓ เองเป็นฐาน ก็มีคำถามอยู่ ๒ ประเด็นในเบื้องต้น ในมาตรา ๔๗ ก่อนในเรื่องของโครงสร้างตรงนี้ว่าเราเป็น Constitutional complaint อย่างนั้นหรือเปล่า ขอบคุณครับ

ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ วิทยาการ

ประเด็นแรกก็ขึ้นอยู่กับการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญคืออะไร ถ้าเราจะให้ความหมายง่าย ๆ การร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ คือ การที่ประชาชนสามารถใช้สิทธิในการร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง สมมติว่าเราเอาบทนิยามแค่นี้ก่อน เพราะว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่ไม่ได้ให้ประชาชนร้องได้โดยตรง ส่วนใหญ่

แล้วก็จะป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ที่จะมีสิทธิร้องต่าง ๆ และการจะเปิดให้ประชาชนร้องได้โดยตรง อาจจะนิยามตรงนี้ก็ได้อาเป็นการร้องทุกขัทางรัฐธรรมนูญ แต่ว่าอะไรคือวัตถุที่ประชาชนจะโต้แย้งได้ ซึ่งจะย้อนกลับไปที่ พ.ศ. ๒๕๕๐ ก็คือ พระราชบัญญัติว่าขัดหรือไมขัด อันนั้นคืออย่างแคบ พอมาปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ก็เปิดกว้าง ว่าเป็นการกระทำที่ละเมิด แต่การกระทำที่เป็นการละเมิดนั้นจะเป็นการทำอะไรก็จะโยนไปที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ถ้าเรานับอย่างนั้นก็แสดงว่าพัฒนาการ ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มาปี พ.ศ. ๒๕๖๐ นั้นเปิดกว้างขึ้น การร้องทุกขัตามรัฐธรรมนูญก็มีระบบหลายประเทศ ยกตัวอย่างของออสเตรเลีย เขาก็ให้มีการร้องทุกขัแต่ระบบไม่เหมือนเยอรมัน แต่เขาเขียนไว้เลยว่าเรื่องอะไร เป็นไปตามหลักการกำหนดในเชิง Positive ว่าจะให้ประชาชนร้องในเรื่องอะไรก็คือเขียนไว้เลย แต่ไม่ใช่ระบบเยอรมัน แบบเยอรมันนั้นไม่ต้องเขียนว่าเรื่องอะไรเขียนว่ากระทบจากสิทธิอะไร ฐานของสิทธิอะไรที่ถูกกระทบ เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็กล่าวโดยรวมในการร้องทุกขัคืออะไร เราก็อาจจะพูดได้ว่าของเรากำหนดขึ้นมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ แต่ว่าให้ร้องเฉพาะประเด็นว่ากฎหมายใดขัดรัฐธรรมนูญ ต่อมา ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ก็จะขยายกว้างขึ้นเป็นการกระทำ แต่ว่าการกระทำนั้นก็เป็นไปตามกฎหมายประกอบ นั่นคือประเด็นที่ ๑ และประเด็นที่ ๒ ทำไมจึงไม่เขียนในเชิง Positive เข้าใจว่าให้ผมเดาว่าทำไมเขาไม่เขียนในเชิง Positive เพราะเขาก็ไม่รู้ว่าจะเขียนอะไร เพราะมาตรา ๒๑๓ ไม่ได้วางไว้ ถ้าท่านเทียบดูของเยอรมัน ซึ่งเยอรมันบอกว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในพิจารณาเรื่องการร้องทุกขั แต่ร้องทุกขัคืออะไรมันมีระบบ คือแนวคิดมันมีแล้ว เพราะของเยอรมันมี ๒ เรื่องแรก ๔a ให้สิทธิประชาชนในการร้องทุกขักรณีที่ถูกกระทบจากสิทธินั้น คำว่า ร้องทุกขัคืออะไร มันไปขยายในกฎหมายประกอบ ว่าคุณต้องไปฟ้องศาลอะไรก่อนนะทั้งหมด เพราะฉะนั้นระบบร้องทุกขัตามรัฐธรรมนูญจึงจัดวางระบบอันที่ ๒ กับ ๔b ซึ่งผมไม่ค่อยได้พูดถึง มันเปิดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการโต้แย้งว่ากฎหมายของสหพันธ์มากระทบกับสิทธิในการปกครองตนเอง อันนี้มาในนามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ใช่ตัวบุคคล ถ้ากฎหมายของสหพันธ์ไปกระทบกับหลักการปกครองตนเองของท้องถิ่นเขาโต้แย้ง แต่นี่ก็เรียกว่าการร้องทุกขัตามรัฐธรรมนูญอีกรูปแบบหนึ่ง แต่ไม่ใช่ปัจเจกบุคคลใช้สิทธิแต่ว่าเป็นการ

ใช้สิทธิโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะฉะนั้นของเยอรมันการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญ มี ๒ รูปแบบ ซึ่ง ๒ รูปแบบ เขียนไว้ชัดเจนว่าวัตถุประสงค์อะไร

ทีนี้ของไทยเราที่เขาเขียนไม่ได้ก็เพราะว่า เขาไม่รู้ว่าคณร่างรัฐธรรมนูญเขียนมาตรา ๒๑๓ มุ่งจะให้ตรวจสอบในเรื่องอะไร อันนี้ก็ไม่รู้ เพราะฉะนั้นการเขียนมาตรา ๒๑๓ ที่ยากก็คือโยน หลักเกณฑ์ให้เป็นไปตามมาตรา ๒๑๓ แต่ว่ายังไม่มีพัฒนาการพื้นฐานอะไร ที่จะพื้นฐานในการที่จะมารองรับอะไรได้ เพราะฉะนั้นเมื่อโยนมาคนเขียนกฎหมายประกอบ เหมือนผู้รับเหมาช่วง เมื่อผู้รับเหมาหลักไม่ได้วางเข็มไว้ ผู้รับเหมาช่วงนี้ก็ไม่สามารถที่จะวางได้ เพราะว่า ถ้าเขาไปเขียนบอกว่ารับเฉพาะการกระทำ ก หรือ ข ก็อาจจะถูกโต้แย้ง ว่าขัดมาตรา ๒๑๓ อีกจะจำกัดเฉพาะ ก หรือ ข อาจจะมีความประเด็นอีก เพราะฉะนั้น จึงคิดว่าการออกแบบระบบเหล่านี้มันไม่ Comparative ไม่ถึงที่สุด ที่จริงต้องมีการเปรียบเทียบในการเขียนเรื่องเหล่านี้ เพราะเป็นระบบใหญ่จึงต้องมีการเปรียบเทียบว่าจะวางระบบอย่างไร คิดว่าของเยอรมันยาก ก็ไปใช้แนวแบบออสเตรเลียก็ได้ คือต้องระบุไว้ว่าจะให้เรื่องอะไรบ้าง หรือสมมติว่าจะเอาแบบเยอรมัน ก็คือว่า ร้องได้ในเรื่องที่เป็นกระทบกับสิทธิในการปกครองของท้องถิ่นก็จะชัดเจน แต่เมื่อไม่มีวัตถุ ไม่มีขอบเขต ผมเรียนว่าเขาเขียนมาเป็น Negative นี่ก็เก่งแล้ว เพราะมันไม่รู้จะเขียนยังไง เพราะแนวทางการเขียนกฎหมายต้องเขียน Negative ถ้าถามอะไรบ้างไม่รู้ครับ ผมก็ไม่รู้นะผมก็ไม่รู้ ต้องหาช่อง

ท่านอดม สิทธิวิรัชธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คือ ผมมองอย่างนั้นครับ คือในเมื่อระบบของรัฐธรรมนูญ ในตัวรัฐธรรมนูญวางหลักไว้แล้วว่า อะไรบ้างที่จะส่งไปศาลรัฐธรรมนูญ ในตัวรัฐธรรมนูญมันมีอยู่พอมาระบบกว้างต่อมา คืออะไรก็ตามที่อยากจะให้อยู่ใน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญก็มาอยู่ตรงนี้ ดังนั้น จึงมองว่าทำไมต้องเขียน Negative มองแบบนี้ได้ใหม่ว่า ถ้าไม่เขียนแบบนี้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจมากที่สุด ถูกไหมครับ การกระทำหรือการกระทำที่เป็นข้อยกเว้น ดังนั้น การเขียนตรงนี้เป็นเพื่อป้องกัน

ไม่ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจไปแตะเรื่องนั้นเรื่องนี้ ตรงนี้คือการวางกรอบว่า เรื่องนี้อ่าไปยุ่ง ผมมองว่านี่คือการจำกัดสิทธิของศาลรัฐธรรมนูญ อะไรที่รัฐธรรมนูญให้ทำก็ทำไป ตรงนั้นโดยตรงที่รัฐธรรมนูญกำหนด แต่พอมา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ กฎหมายเยอะเยอะ ซึ่งอาจจะไปฟ้อง ศาลปกครอง หรือศาลอื่น ๆ ถ้าไม่เขียนตรงนี้ไว้ มันเหมือนคล้าย ๆ วางหลัก เหมือนศาลยุติธรรม อะไรที่ไม่เขียนไว้ศาลรัฐธรรมนูญทำได้หมด แค่นี้ก็เป็น ผลร้ายจากการตีความ เพราะฉะนั้น จะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจมากที่สุด เช่น การกระทำทางรัฐบาลถ้าไม่เขียนยกเว้นไว้ ศาลรัฐธรรมนูญก็ล่วงได้ นโยบายก็ล่วงได้ อันนี้คือปัญหาของการวางกรอบของเรา ที่เขียนกฎหมายลูก อย่างนี้ก็คือ ไม่อยากให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในสิ่งที่เขาองว่าไม่ควรไป กระทำหรือไปล่วงลูก ผมมองในรูปนั้นไม่ใช่ว่าไม่รู้จะเขียนอะไร มองว่าเป็น การไม่ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจมากเกินไป มิฉะนั้น มันก็จะไปมองแบบ ทางศาลอื่น เช่นเยอรมัน คือ พอมองว่าเป็นการร้องทุกข์แล้วได้หมด เช่นเดียวกัน ถ้าเกิดไม่มีข้อห้ามตรงนี้ ทุกอย่างจะมาได้หมด ทุกอย่างวิ่งตรงมาได้หมด แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตีความว่าตรงนี้ได้ ตรงนี้ไม่ได้ ก็จะทำให้หายไปตั้งเยอะ ตรงนี้ผมมองอีกรูปหนึ่ง

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จิรนิติ หะวานนท์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ต้องยอมรับว่าเป็นเรื่องใหม่ที่จะเอากฎหมายของฝรั่งมาใช้ บางทีอาจจะ ใช้ไม่ได้ เพราะฉะนั้น วิธีการเรียนกฎหมาย มีกฎหมายหลายฉบับเขียนให้ค่อย ๆ พัฒนาไปเหมือนกับ Common law ค่อย ๆ พัฒนาวางหลักไป เช่น ศาลปกครอง สัญญาทางปกครองเขียนเพียงว่าหมายควมรวมอยู่ ๔ อย่าง หลังจากนั้นค่อย ๆ พัฒนาไป เพราะอาจจะมีอย่างอื่นอีก เป็นวิธีเขียนกฎหมายของเราเพราะเพิ่ง เริ่มต้นในการวางหลักในหลาย ๆ เรื่อง การเขียน Constitutional complaint เราพัฒนามาในระบบทางคู่ขนาน เราไม่ใช่ระบบศาลต่อยอด วิธีเขียนที่อยู่ใน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ ผมมองว่าเป็นวิธีการเขียน แบบยึดหลักศาลคู่ขนาน แต่ละศาลมีอำนาจของตัวเอง ตรวจสอบโดยศาลสูง

ภายในระบบของตัวเอง ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเฉพาะเจาะจง พอมาเขียน มาตรา ๒๑๓ การละเมิดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญในหมวดเรื่อง สิทธิเสรีภาพเริ่มตั้งแต่มาตรา ๒๕ ซึ่งครอบคลุมไปหมดทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นเหตุให้ เราเข้าใจผิดหลายเรื่อง ทั้งกระทบกระเทือนอันตรายต่อร่างกายความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย แต่ในความคิดผม สิทธิเสรีภาพที่จะมาเข้าควรจำกัดขอบเขต ตั้งแต่มาตรา ๒๗ เป็นต้นไป สิทธิในความเท่าเทียมกันของชายหญิง สิทธิในชีวิต ร่างกาย ควรจะกำหนดขอบเขตลงมา ว่าสิทธิเสรีภาพที่จะเอามาร้องเข้ามาตรา ๒๑๓ ได้ควรจะมีเรื่องอะไรบ้าง ไม่ใช่มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ ซึ่งเป็นเรื่องบททั่วไป คำร้องตามมาตรา ๒๑๓ มากมายทั้งวิธีการเขียน อ่านไม่รู้เรื่องว่าเรื่องอะไร จนเจ้าหน้าที่สรุปเรื่องมาให้ ก็ถามเจ้าหน้าที่ว่าอ่านรู้เรื่องได้อย่างไร เขาบอกว่า เขาชำนาญ ตอนนี้มีชมรมผู้ถูกกระทบสิทธิเสรีภาพและเสียหายจากการละเมิด สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มีประธานชมรมที่คอยร้อง มาตรา ๒๑๓ เรื่อย ๆ ทั้ง ๆ ที่ตัวเองไม่ใช่ผู้ถูกกระทบสิทธิเลย ถามว่ามาตรา ๒๑๓ เปิดโอกาส ด้วยความที่ เขียนกว้างโดยไม่เชื่อมโยงกับรัฐธรรมนูญเจาะจงว่าสิทธิเสรีภาพอะไรที่ร้องได้ การคลุมทั้งหมดแบบนี้อาจจะทำให้ขาดความเข้าใจ แต่การเขียนมาตรา ๔๗ เขียนไปตามหลักของระบบคู่ขนานไม่ใช่ระบบต่อยอด ศาลรัฐธรรมนูญไม่ใช่ ซูเปอร์ศาล คือ เป็นเพียงศาลหนึ่งที่มีอำนาจเฉพาะเจาะจง เราอาจจะต้องพัฒนา ค่อย ๆ วางหลักต่อไป สิ่งที่ยพยายามกระทำ คือ ให้ลงฐานข้อมูลชัดเจน อะไร ที่ไม่ใช่ไรที่ไม่ใช่ คนที่จะเข้ามาใช้สิทธิทางศาลรัฐธรรมนูญจะรู้ว่าอันไหนที่ใช้ และสามารถร้องได้หรืออะไรที่ร้องไม่ได้ พยายามดำเนินการอยู่ ซึ่งท่านเลขาธิการ ก็ช่วยผมทำในเรื่องนี้อยู่

นายบุญส่ง กุลบุปผา ผู้เชี่ยวชาญประจำตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ขออนุญาตแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่ท่านอาจารย์บรรเจิดได้กล่าวไว้ ผมเห็นด้วยกับท่านอาจารย์ ๑๐๐% เลย ที่ได้พูดถึงระบบกฎหมายแต่ละประเทศ เอามาเลียนแบบกันไม่ได้ โดยพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ มันไม่เหมือนกัน อันนี้ผมเห็นด้วยอย่างยิ่งเลย ผมเชื่อว่าเรื่องนี้รัฐธรรมนูญต้องการ

จะซอร์ จึงใช้คำว่ามุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล เมื่อวางหลักในเรื่องการคุ้มครอง มาตรา ๕ ท่านตุลาการรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ เดิมรัฐธรรมนูญเขียนให้เฉพาะศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหลัก ๆ ก็คือ วินิจฉัยเรื่องกฎหมายที่ออกมาขัดต่อรัฐธรรมนูญ ที่นี้มาตรา ๕ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้เพิ่มการกระทำที่ขัดรัฐธรรมนูญให้ถือว่าใช้ได้ เมื่อมีคำว่ากระทำเข้ามา มาตรา ๕ จึงมีความหมายกว้างใหญ่ ตรงกับที่อาจารย์พูดว่าไม่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน ไม่รู้ว่าการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ขอบเขตวัตถุประสงค์จะเอาแค่นั้นเพียงใด ผมเห็นว่าเมื่อวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน มาตรา ๒๑๓ ก็เขียนกว้าง บุคคลที่ถูกกระทบสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ก็สามารถร้องได้ เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติ พอบัญญัติไปในทางแคบ ในทาง Negative ทางลบว่าอย่างนั้นมาไม่ได้ อย่างนั้นมาไม่ได้ ท่านอาจารย์ยอมรับในที่ประชุมว่าท่านเองร่างยังง ผมเป็นผู้ใช้ไม่รู้จะเอาการกระทำอะไรเข้ามาวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับเรื่องนี้ไว้พิจารณา ผมคิดว่าทางออกขณะนี้ มี ๒ ทาง โดยทางแรกถ้ามีการแก้รัฐธรรมนูญในเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผมเห็นด้วยกับท่านอาจารย์ ๑๐๐% ต้องวางเป็นระบบ ท่านอาจารย์ใช้คำว่าระบบ ร้องทุกข์ตามเยอรมัน ผมอาจจะมองว่าเป็นระบบร้องทุกข์ หรือระบบฟ้อง หรือระบบอะไรก็แล้วแต่ ที่มาเริ่มต้นจนกระทั่งเข้าสู่กระบวนการที่ศาลรัฐธรรมนูญรับได้และวินิจฉัยให้เป็นผล ต้องวางระบบตั้งแต่แรก ไม่ใช่อย่างนี้ถ้าอย่างนี้มันกันสะเปะสะปะ ถูกบ้างไม่ถูกบ้าง ถ้าแก้ต้องฝากให้ผู้รู้จริง ผู้ที่ต้องการจะมุ่งเน้นสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้เข้ามาวางระบบในเรื่องนี้ ให้เห็นเป็นรูปธรรมกันชัดเจนว่าสิทธิและเสรีภาพที่เขาจะร้องได้คืออะไร แล้วเข้ามาสู่ศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างไร ถ้าลำพังเรื่องการกระทบสิทธิของบุคคล การกระทำสิทธิมีกฎหมายเฉพาะเยอะเยอะไปหมด ขอโทษครับถ้าเกิดคนตีหัวท่าน กระทบสิทธิท่านใหม่ ถ้าร้องทุกข์ตำรวจจับก็ให้ศาลยุติธรรมตัดสิน การกระทบสิทธิมีกฎหมายเฉพาะแต่คำว่ากระทบสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญคืออะไร ฉะนั้น ถ้าจะมีการร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญใหม่ ต้องวางระบบให้ชัดเจนถึงกระบวนการที่เข้ามาสู่ศาลรัฐธรรมนูญได้ จะได้มีช่องทางหรือการดำเนินการโดยชัดเจนถึงผู้กระทบสิทธิ แต่อย่างไร

ก็ตามผมเห็นว่าถ้ายังไม่ได้มีการแก้ไข เป็นภาระหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะต้องรับเรื่องเข้ามาแล้วท่านก็ต้องวินิจฉัย และวางแนวบรรทัดฐานเอาไว้ ซึ่งเข้ามาเรื่อย ๆ เราเขียนเหตุผลที่จะรับไม่รับเอามาตรา ๔๗ มาปรับ เป็นการกระทำเป็นเรื่องในศาล รับไม่ได้อะไรก็ว่าไป ซึ่งวางบรรทัดฐานไปแล้วระยะหนึ่ง ก็จะเริ่มมีมาตรฐานในตัว ที่เราจะเริ่มรู้ว่าอย่างนี้มาได้หรือไม่ ผมนึกผวกแค้นนั้นว่า ถ้าตราบใดที่ยังไม่มีการแก้ก็คงต้องเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับพิจารณาและวางหลักบรรทัดฐานเรื่อยไป

นางสุกัญญา รัตนาคินทร์ ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

สมมติถ้าเกิดว่าเรามองมาตรา ๔๗ (๔) ที่บอกว่ามีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว เราไม่สามารถที่จะใช้สิทธิในการร้องทุกข์ทางศาลรัฐธรรมนูญได้ ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ยกตัวอย่างง่าย ๆ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๕/๑ ห้ามไม่ให้กอายุเด็กอายุต่ำกว่า ๑๓ ปีขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากคำพิพากษาศาลฎีกากลับไปกลับมาว่ายกได้ ไม่ได้ จนกระทั่งกฎหมายมีการแก้ไขขึ้นมา ก็มีการใส่ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๘๕/๑ แต่กลายเป็นว่าหลักการนี้ขัดกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพราะว่า จำเลยมีสิทธิที่จะได้รับบทสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เมื่อเขาไม่รู้ว่าเด็กอายุต่ำกว่า ๑๓ ปี ก็ขาดองค์ประกอบข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด ซึ่งกฎหมายอาญามีได้บัญญัติยกเว้นเงื่อนไขเหล่านี้ไว้เลย เมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๘๕/๑ ห้ามมิให้ยกเป็นข้อต่อสู้เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพในเรื่องของจำเลย

ประเด็นที่ ๒ เรื่องของกฎหมายคุ้มครอง บัญญัติเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของจำเลยไว้ในมาตรา ๒๙ ในเรื่องของบทสันนิษฐานว่า ในกรณีที่เขาไม่รู้ เพื่อคุ้มครองเด็ก เพราะฉะนั้นตรงนี้จะเขียนไว้ว่าองค์ประกอบความผิดของคดีคุ้มครอง คือ เด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี แม้ว่าจะสมัครใจก็ตาม จำเลยไม่ควรที่จะยกข้อต่อสู้ขึ้นมาได้ เพราะมีการชั่งน้ำหนักกระหว่างปัจเจกบุคคลกับประโยชน์ของส่วนรวม คือ ของเด็กที่จะคุ้มครองเด็ก แต่ก็มีคำพิพากษาของศาลในคดี

ค่านุรักษ์หลายคดีที่ตัดสินว่าจำเลยไม่รู้ว่าเป็นเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีแล้วยกฟ้อง ทำให้เด็กเสียสิทธิไม่สามารถที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ หรือไม่สามารถที่จะกลายเป็นผู้เสียหายต้องถูกผลักดันออก เหล่านี้แม้ว่าจะมีการใช้สิทธิของศาลอื่นแล้วถึงที่สุดแล้ว แต่ในกระบวนการเหล่านี้เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอยู่ ตรงนี้ถ้าเกิดไม่เปิดช่องให้ศาลรัฐธรรมนูญในการที่จะวินิจฉัยว่า บทบัญญัติของกฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ในเรื่องของการตีความของศาล ถึงแม้ว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วแต่เขาไม่ได้รับการชดใช้เยียวยา ว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญอยู่เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะฉะนั้น ดิฉันเข้าใจว่าการที่เขาเขียนอย่างนี้ เพื่อจะเปิดช่องให้ประชาชนสามารถร้องทุกข์ได้ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้เป็นบรรทัดฐานว่า แม้กระทั่งศาลวินิจฉัยแล้ว แม้กระทั่งกฎหมายเขียนไว้แล้ว แต่ในท้ายที่สุดก็ยังละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะฉะนั้น ศาลรัฐธรรมนูญควรที่จะตีความออกมาให้ชัดเจน

ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ วิทยาการ

ถ้าเกิดเราดูระบบการร้องทุกข์ของไทย ก็ถือว่าเป็นพัฒนาการ เพราะนั้นผมคิดว่าแน่นอนว่ามาตรา ๔๗ ถ้าเขาร้องมาก็ต้องดูว่าเข้าหรือไม่เข้าตรงไหน ซึ่งอย่างที่ท่านจินตนา พุดว่า สมมติว่าท้ายสุดเราสามารถประมวลข้อมูลได้แล้วสังเคราะห์ออกมาได้ว่าตรงนี้ในช่องว่างของมาตรา ๔๗ มันเข้า จากตรงนี้พัฒนาไปเขียนเชิง Positive ได้ ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการวินิจฉัยร้องทุกข์ในเรื่องดังต่อไปนี้ หนึ่ง สอง สาม นี่คือการผ่านการสังเคราะห์ข้อมูลที่ว่า แล้วก็มาวงเล็บสุดท้ายเราก็เขียนเชิงอื่น ๆ ได้ การเขียนก็จะเปลี่ยนแล้วก็จะเกิดพัฒนาการรวมไปถึงเรื่องที่ท่านพูดถึง (๔) ซึ่ง (๔) แน่นอนว่ากระทบต้องหาร่วมกันหลายส่วน ผมคิดว่า (๔) เป็นเรื่อง Sensitive ต้องดูว่าจะคุ้มครองกรณีนี้อย่างไรจึงจะมาได้ ตรงนี้ต้องการการศึกษาการสังเคราะห์พอสมควร ถ้าเรามองใน Positive เราจะเห็นได้ว่าร้องทุกข์ของไทยมาตรา ๔๘ ชัดเจน วัตถุชัดเจนมาก มาตรา ๔๗ ใช้เวลาสังเคราะห์แต่ต้องเขียนในเชิง Positive ผมคิดว่าที่ท่านจินตนา

พูดจะพัฒนาไปสู่การเขียนเชิง Positive ได้ แล้วค่อยเปิดช่องวงเล็บสุดท้ายไว้ให้มันกว้างอันนั้นก็จะมีทิศทาง เพราะฉะนั้นเรามองในเชิง Positive ก็ถือว่าเป็นการพัฒนากระบวนการร้องทุกข์ของประเทศไทย ผมคิดว่า (๔) คงมีช่องว่างอยู่พอสมควรถ้าเรามองเรื่องความยุติธรรมในเรื่องการที่จะคุ้มครองคน คิดว่าสามารถที่จะสกัดออกมาได้แต่ว่าต้องการการสังเคราะห์พอสมควร

นายบุญส่ง กลบุปผา ผู้เชี่ยวชาญประจำตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ท่านอาจารย์ (๔) Sensitive มาก ตามที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสภัญญา พูด คือ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญถ้าเอาตามรัฐธรรมนูญ คือ ผูกพันทุกองค์กร ผูกพันทั้งรัฐสภา ฝ่ายบริหาร และผูกพันถึงศาลด้วย ฉะนั้น ถ้าเราตัดสินใจออกไปจะเป็นอะไรของประวัติศาสตร์ไทยครั้งแรก ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเท่ากับไปกลับ คำวินิจฉัยของศาลฎีกาได้ ซึ่งตอนนี้งานทำงานยอมรับว่าก็หมิ่นเหม่อยู่ ถ้าก้าวล่วงใช้อำนาจขนาดนั้นใหม่ที่จะไปกลับคำวินิจฉัย คิดว่าพื้นเพเดิมของเรานั้นเป็นระบบศาลเดี่ยว คือทั้งหมดทั้งศาลยุติธรรม ก็คือท่านเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดในการที่จะตัดสินคดีความ แต่พอมีศาลระบบคู่แยกกันขึ้นมานั้นแล้วยังตามรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่มีอำนาจสูงที่สุดที่จะสามารถตัดสินวินิจฉัยได้ ถ้าเกิดว่าศาลรัฐธรรมนูญได้ทำอะไรชักเรื่องยกคำพิพากษาของศาลฎีกาเลย ผมว่าสนุกแน่ อันนี้เกิดจากแนวคิดที่ไม่ยอมรับกัน ซึ่งอันนี้ผมได้พูดในที่ประชุมตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตลอดว่า ถึงเวลาพร้อมหรือยังที่จะพัฒนาเข้าไปสู่ระบบนั้น ถ้าเรากล้าทำก็จะกลายเป็นบรรทัดฐาน แต่ขอเรียนที่ประชุมในอำนาจอื่นเราได้เข้าไปผูกพันหมดแล้ว รัฐบาลเราก็เคยสั่ง ฝ่ายบริหารก็เคยมีคำวินิจฉัยออกไปแล้วให้ผูกพัน ล่าสุดก็คือคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ให้ดำเนินการแก้ไขกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการทำแท้ง ถ้าเกิดวินิจฉัยอย่างที่ท่านสภัญญา พูดแล้วนั้นเราไปกลับแล้วจะมีผลอย่างไร ฝากเป็นข้อคิดกัน ซึ่งเชื่อว่าจะต้องพัฒนาไปจนถึงจุดนั้นจนได้

ในเรื่องของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประเด็นสำหรับสัปดาห์หน้า เรื่องความผูกพันตรงนี้จะมียุทธศาสตร์ในตรงนี้น่ามากขึ้น ถ้าเรากล่าวถึงเรื่องการ กระทบสิทธิก็จะไปกระทบต่อคำวินิจฉัยของศาลได้ทันที โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอเรียนที่ประชุมว่า รัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ นั้น กำหนดให้ผู้ที่ถูกกระทบสิทธิสามารถ ยกขึ้นอ้างต่อสู้ในศาลได้ ผมเข้าใจว่าแนวทางในการต่อสู้คดีของปัจเจกชนทั่วไป ของศาลยุติธรรมนั้นยังไม่มีรายไหนกล้ากว่าเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญที่ศาล จะต้องยกฟ้องหรืออะไรได้เลย อย่างน้อยเพียงจะเริ่มมีคนบางกลุ่มที่ถูกกระทำถูก กล่าวหาอ้างว่าเขากระทำโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ฉะนั้น ศาลยุติธรรมก็ต้องมี แนวคิดต่อไปที่จะต้องพัฒนาตัวเองยอมรับว่าอะไรที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญตามหลัก นิติธรรม ศาลยุติธรรมก็ยกขึ้นวินิจฉัยว่าเป็นการกระทบสิทธิของบุคคลนั้น เช่นเดียวกันและต้องวินิจฉัยให้เป็นคุณต่อผู้ฟ้องได้เช่นเดียวกัน

ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ วิทยาการ

เชื่อมโยงประเด็นท่านบุญส่งฯ ถ้าเราดูรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๖๐ ประเด็นนั้น คลี่คลายในทางที่ชัดเจน ถ้าดูมาตรา ๒๑๒ วรรคท้าย “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ใช้ได้โดยคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบต่อคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่ในคดีอาญา” ความหมายก็คือว่า เดิมไม่ชัดเจนในเรื่องนี้ แต่พอมาเป็นฉบับนี้ ความหมายก็คือว่า ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายฉบับใดขัดกับรัฐธรรมนูญ ถ้าเป็นกฎหมายอาญาให้ถือว่าใช้ทฤษฎีโมฆะ คือ โมฆะเสียไปตั้งแต่ต้น แต่แน่นอน ไม่พูดถึงคำพิพากษาศาลเพราะไปกำหนดที่ตัวกฎหมายที่ถือว่าเป็นโมฆะ พอถือว่าเป็น โมฆะกฎหมายไม่มีมาตั้งแต่ต้น หลักไม่มีความผิดไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย ก็ถือว่าใช้หลักนั้นตามมา เพราะฉะนั้น อันนี้คิดว่าเขียนบนหลักการ จึงคิดว่า หลักการเหล่านี้จะนำมาเชื่อมโยง แต่ไม่ได้ชี้ไปที่คำพิพากษา แต่ชี้ไปที่หลักการว่า ถ้ากฎหมายนั้นเขาถูกตัดสินลงโทษ แต่ว่าต่อมากฎหมายนั้นศาลวินิจฉัยว่าเป็น โมฆะ อันนี้คือทฤษฎีโมฆะ ในมาตรา ๒๑๒ แต่ว่ากฎหมายเป็นอันใช้บังคับมิได้ คือ โมฆียะ

นายสรรเสริญ อัจจุตมานัส ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

จริง ๆ ถ้าเรานึกย้อนไปในอดีตตอนที่มาตรา ๒๑๓ ออกมาใช้ใหม่ ๆ คนก็วิจารณ์กันเยอะ ท่านอาจารย์มีชัยฯ ซึ่งเป็นคนยกร่างก็บอกว่า มาตรานี้เกิดจากกรณีศาลรัฐธรรมนูญนั้นได้วินิจฉัยว่าประชาชนนั้นสามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง เข้าใจว่าเป็นในกรณีพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดนิรโทษกรรมสุดซอย ซึ่งเขาได้ไปยื่นที่อัยการสูงสุด แล้วอัยการสูงสุดไม่รับ แต่ว่าศาลรัฐธรรมนูญรับ พอรับเสร็จ อาจารย์มีชัยฯ ท่านก็บอกว่าเมื่อคุณรับแล้ว คำพิพากษานั้นผูกพัน ท่านก็เลยมาเขียนในรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๓ เพื่อเปิดช่องให้คนเข้าถึงตามที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยเอาไว้ พอเขียนมาแบบนี้ก็บอกด้วยการกระทำที่ขัดรัฐธรรมนูญเข้าไปอีก พอบวกเข้าไปก็ทำให้มาตรา ๒๑๓ นั้นกว้าง พอมันกว้าง ก็ปิดท้ายด้วยการให้คุณไปออกพระราชบัญญัติเอาเองเพื่อที่จะทำให้แคบลง แต่พอเรามาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญก็พบว่า มาตรา ๔๗ นั้น ปิดทางหมด ผมยังนึกไม่ออกว่ามีตัวอย่างอะไรที่เข้ามาตรา ๔๗ ผมเคยอภิปรายไว้ครั้งหนึ่งแล้วว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ นั้น สร้างกำแพงสองชั้นสำหรับประชาชนกระโดดข้าม แต่ไม่ได้กระโดดสองที แต่เป็นการกระโดดทีเดียวข้ามกำแพงสองชั้นที่ต่อกันมา เพราะฉะนั้น โอกาสที่มนุษย์ต้องโอบยิบเข้าหาความเป็นธรรมตามมาตรา ๒๑๓ ได้ อย่างไรก็ตาม มาตรา ๔๘ นั้น เปิดช่อง แต่ผู้ร้องต้องอ้างว่ากฎหมายนั้นขัดรัฐธรรมนูญ เหตุผลหนึ่งเพราะว่าเราต้องยอมรับว่า ศาลรัฐธรรมนูญกับศาลอื่น บ้านเรายอมรับเรื่องการเดินคู่ขนาน ถ้าทราบใดที่เรายอมรับคู่ขนานนั้น มันก็ต้องเขียนมาตรา ๔๗ อย่างนี้ก็เป็น การปิดกั้นที่จะให้ประชาชนมาร้องโดยตรงประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเมื่อศาลพิพากษาไปแล้ว จะให้ศาลรัฐธรรมนูญกลับก็ไม่ได้อีก เพราะฉะนั้น มาตรา ๔๗ ถึงต้องเขียนแบบนี้ สุดท้ายแล้วก็ปิดไปทั้งหมด ก็ต้องมาร้องตามมาตรา ๔๘ เขาก็ต้องไปร้องศาลเดิมอยู่แล้ว ถ้าศาลเดิมส่งมาให้ตีความก็ไม่มาอีก เพราะเวลาเขาไปร้องในศาลยุติธรรมและศาลปกครอง ศาลปกครองก็จะส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยก่อน เพราะฉะนั้น โอกาสของมาตรา ๔๘ ก็จะมีน้อยมาก ผมก็เลยมองว่ามาตรา ๒๑๓ มีโอกาสที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้วินิจฉัยโดยตรงน้อยมาก ส่วนมากรับแล้วก็ยก

ท่านอุดม สิทธิวิรัชธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ไหน ๆ ก็พูดถึง (๔) แล้ว ที่ผมคาใจก็คือใช้คำว่า “เรื่องที่อยู่ในระหว่างพิจารณา” หรือ “เรื่องที่สุดแล้ว” อย่างที่ท่านผู้เชี่ยวชาญว่า หลังจากศาลฎีกาตัดสินแล้ว ผมถามว่าคดีนั้นจบแน่นอน แต่ประเด็นคำของกฎหมายตัวนั้น เราสามารถหยิบยกให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความใหม่ได้หรือไม่ อย่างไร ผมว่าน่าจะได้ เช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างง่าย ๆ คดีที่องค์คณะของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา นักการเมือง ที่เขาร้องขอให้ส่งมาศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่ากฎหมายขัดหรือไม่ แล้วองค์คณะไม่ส่งคำร้องดังกล่าวโดยบอกให้รอไว้จนกว่าจะมีคำพิพากษา ผมว่าระหว่างส่งมา จริงอยู่ว่าคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอื่น เราไม่รับ ผมถือว่าถูกต้อง แต่ถามว่าคดีนั้นจบ เขาสามารถมาร้องได้หรือไม่ว่า การกระทำขององค์คณะศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของนักการเมืองที่ไม่ส่งคำร้อง มาที่ศาลรัฐธรรมนูญ สามารถทำได้หรือไม่ ผมมองว่าให้ยกขึ้นได้ เพราะไม่ใช่เรื่องที่ เป็นผลของคดีนั้นโดยตรง คือคนผิดถูกอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าเรามาตีความว่าคดีนั้นศาล บอกว่าถึงที่สุดแล้วคนละประเด็นกัน แต่คำว่าเรื่องกับประเด็นของคดีผมว่าน่าจะ ต่างกัน แต่ถ้าเราพูดอย่างนี้ ต่อไปทุกเรื่องที่องค์คณะของศาลฎีกาไม่ส่ง เราก็ บอกว่าคดีนี้เคยมีตัวอย่างมาแล้วว่าเป็นคำสั่งระหว่างการพิจารณาของศาล ผู้ร้อง ระหว่างคดีเราไม่รับถูกต้อง แต่เมื่อคดีจบแล้ว เขามาทบกว่าวิธีการของคำสั่ง ระหว่างพิจารณาอย่างนี้ ส่งได้หรือไม่ ผมว่ารับได้แล้วเราจะวินิจฉัยอย่างไร ก็วินิจฉัยไป แต่ทุกวันนี้เขาส่งมาเราอาจจะไม่วินิจฉัย อันนี้น่าคิดเพราะว่ามีคน นำไปเขียนวิจัยอยู่ เพราะเรามองว่าเป็นการปิดกั้นในการที่ต่อยอดของการ ตีความ ตรงนี้จะทำให้มองว่าสิทธิประชาชน นอกเหนืออะไรก็ตามที่อยู่ในกระบวนการ พิจารณาทั้งหลายแล้วนั้น น่าจะสามารถพิจารณาโดยศาลรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ ถ้ามองแบบเยอรมันได้ ศาลรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจกว้างพอสมควร แต่จะเกิด ผลกระทบทางด้านใดก็จะเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ผมมองในทางวิชาการว่าน่าจะคิดได้ เป็นเรื่องของข้อกฎหมาย กฎหมายที่ขัดหรือไม่ขัด หรือตีความอย่างไร แต่ไม่มี ผลคดีนั้นแล้วเพราะคดีถึงที่สุด แต่จะได้ประโยชน์ตรงที่ว่าถ้าศาลรัฐธรรมนูญ ตีความกฎหมาย กฎหมายนี้ก็จะกฎหมายเป็นคุณ เขาจะเอาตรงนี้ไปบอกว่า

ศาลรัฐธรรมนูญตีความบอกว่ากฎหมายนี้ที่ศาลฎีกาบอกว่าเป็นความผิดนั้น ศาลรัฐธรรมนูญบอกว่ากฎหมายตรงนี้เป็นกฎหมายที่ขัดรัฐธรรมนูญ เมื่อออกมาแบบนี้ จำเลยในคดีนั้นจะได้รับสิทธิในเรื่องกฎหมายเป็นคุณได้ ก็เป็นผลของคดีได้ แต่ว่าไม่มีผลกระทบต่อคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินไปแล้วว่าเขาผิด

นางสุกัญญา รัตนาคินทร์ ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อสักครู่นี้ที่กล่าว อาจจะพูดไม่ชัด ไม่ได้หมายความว่าจะไปรื้อคำพิพากษาของศาลที่ตัดสินถึงที่สุดแล้ว แต่กำลังจะชี้ให้เห็นว่าหลัก Presumption of innocence คือ บทสันนิษฐานไว้ว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ไว้ก่อน ซึ่งอยู่ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙ วรยศสอง พระราชบัญญัติคำมนุษย์ได้เขียนจำกัดสิทธิเสรีภาพไว้ว่า ยกเว้นภายใต้เงื่อนไขมาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ คือเขายกเว้นไว้ ซึ่งจะต่างจากประมวลกฎหมายอาญาที่ไม่ได้เขียนข้อยกเว้น Presumption of innocence ไว้ เพราะฉะนั้น พอเขียนหลักยกเว้นกฎหมายศาลมาตีความโดยที่กฎหมายเขียนยกเว้นไว้ว่าประโยชน์ของปัจเจกบุคคลยังน้อยกว่าประโยชน์ที่จะคุ้มครองเด็กตรงนี้ได้ชัดเจนแล้วว่าให้ยกเว้น พอศาลตีความว่าจำเลยไม่รู้ว่าเป็นเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ดินันเป็นอัยการเจ้าของสำนวนก็มีความรู้สึกว่าการทำคำวินิจฉัยนั้นขัดกับหลักกฎหมายที่เขียนไว้ควรให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการทำคำวินิจฉัยอย่างนี้ถูกต้องหรือไม่ เช่นเดียวกับมาตรา ๒๘๕/๑ ที่บอกว่า ขณะนี้มีนักกฎหมายหลายฝ่ายมองว่าประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้จำกัดเงื่อนไขสิทธิเสรีภาพของบุคคลตรงนี้ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเลย ต่อมาก็มาเขียน มาตรา ๒๘๕/๑ แล้วจำเลยเขาก็ไม่สามารถที่จะยกข้อต่อสู้ขึ้นมาได้หลักการเหล่านี้ ซึ่งเวลาศาลวินิจฉัยก็จะวินิจฉัยตามหลักกฎหมายก็จริง แต่ว่าหลังจากที่คดีถึงที่สุดแล้วประชาชนที่ถูกกระทบสิทธิเขาจะใช้สิทธิในการที่จะยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ทั้ง ๆ ที่ว่าเป็นเรื่องที่ศาลวินิจฉัยแล้วก็จริง แต่ว่าการวินิจฉัยขัดกับกฎหมายที่เขียนไว้ ขัดกับวัตถุประสงค์ ขัดกับหลักการและเหตุผลในการบัญญัติร่างกฎหมายไว้

ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ วิทยาการ

ประเด็นที่ท่านอุดมได้พูดสักครู่ มาตรา ๔๗ (๔) เราคงต้องไปวางหลัก มาตรา ๔๗ ที่ผมเริ่มไว้ว่า หน่วยงานเจ้าหน้าที่หมายถึงใครบ้าง เราจะให้ครอบคลุมแค่ไหน ถ้าเราครอบคลุมว่าตรงนี้คืออำนาจรัฐทั้งหมด แล้วค่อยลงมาที่ ประเด็นท่านอุดมพูดสักครู่แค่นั้น เพียงใด ได้หรือไม่ เพราะฉะนั้น หลักใหญ่ ต้องไปวางตั้งแต่ต้นก่อนว่าหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายความว่ารวมถึง ผู้ที่ใช้อำนาจใดบ้าง ถ้าเราวางตรงนี้ไว้กว้างแล้วถึงค่อยมาต่อยอดดูในวงเล็บ ต่าง ๆ ตรงนี้ก็อาจจะทำให้มองประเด็นแบบนั้นได้ เพราะฉะนั้น หลักแรกที่ต้องวางคือตรงนี้น่าใครใช้อำนาจอะไร แค่นั้น เพียงใด

นางสาวปิยดา บุญเรืองขาว ผู้อำนวยการสำนักคดี ๑

สืบเนื่องจากประเด็นที่ท่านอุดมได้พูด พอตีกรณีที่ว่าคดีที่ทำหลังสุด เป็นกรณีที่ผู้ร้องได้มาร้องตามมาตรา ๒๑๓ ว่าร้องขอสินบนจากคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) แต่ ป.ป.ช. ไม่ได้พิจารณา เรื่องการให้สินบนในกรณีของคุณทักษิณ ชินวัตร ต่อมาก็ไปร้องมติของ ป.ป.ช. ที่ศาลปกครองชั้นต้น ศาลยก แล้วก็ไปศาลปกครองสูงสุด ศาลยกอีก จึงมายื่นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญ แล้วก็ร้องเรื่องของการใช้ดุลพินิจของตุลาการ ศาลปกครองว่า การที่สั่งยกฟ้องเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพ ก็มองว่าเข้าประเด็น ที่ท่านอุดมได้พูดไว้ในประเด็นนี้ตุลาการชุดเล็กนั้นได้พิจารณาว่าอยู่ในประเด็นที่ ศาลอื่นมีคำพิพากษาถึงที่สุดเด็ดขาดแล้ว แต่ดิฉันมองไปอีกประเด็นหนึ่ง ซึ่งท่านจรัญได้เคยวางหลักไว้ก่อนหน้านี้ คือ ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๘ วรรคสอง เรื่องของผู้พิพากษาและตุลาการย่อมมีอิสระในการพิพากษาอรรถคดีตาม รัฐธรรมนูญและกฎหมาย ซึ่งตรงนี้เป็นเรื่องของอำนาจในการใช้ดุลพินิจของ ผู้พิพากษาหรือตุลาการ เพราะฉะนั้น ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญอาจจะสั่งไม่รับ ก็อาจจะปีประเด็นนี้ประกอบมาตรา ๔๗ (๔) เพราะฉะนั้น พอพูดถึงประเด็นนี้แล้ว ก็อยากจะเรียนถามท่านอาจารย์บรรเจิด ในฐานะที่อาจารย์อยู่ในคณะกรรมการ

ยกร่าง มาตรา ๒๑๓ และไม่เห็นใจว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วยหรือไม่ จึงอยากทราบว่ากรณีที่คณะกรรมการยกร่างได้เขียนในเชิง Negative ไว้ในมาตรา ๔๗ (๔) ไม่ให้ศาลรัฐธรรมนูญไปพิจารณาคำพิพากษาของศาลหรือการดำเนินการของศาล ไม่ทราบว่าในคณะกรรมการยกร่างอาจารย์พอจะบอกได้หรือไม่ว่าเรามีแนวคิดหรือว่าหลักการคิดอย่างไร หรือคิดว่าเรายังมีพัฒนาการที่ไม่เท่าของเยอรมัน อยากทราบความเป็นมา

ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ วิทยากร

ตอนรัฐธรรมนูญผมไม่ได้เกี่ยวไม่ได้ยก ผมมาเป็นผู้รับเหมาช่วงกฎหมายประกอบ ก็เรียนว่าตรงมาตรานี้ ผมไม่ได้อยู่ แต่ถ้าจะตอบในเชิงหลักการก็คือว่า มาตรา ๔๗ จะใช้คำว่าเรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณา ถ้าเป็นศาลเดียวกัน ก็จะเป็นเรื่องฟ้องซ้ำ ถึงที่สุดแล้วก็ป็นซ้ำกับซ้อน อยู่ระหว่างก็คือซ้อน กฎหมายทั้งหลายก็เขียนแบบนี้ เพราะว่าเราไม่สามารถปล่อยให้เรื่องเดียวกันถูกวินิจฉัยโดย ๒ องค์กรได้ เพราะจะกระทบอำนาจของความเป็นรัฐ เรื่องเดียวกันไป ๒ องค์กร รับรองได้เลยว่าต่างกันแน่ มีโอกาสจะต่างกันได้ เพราะฉะนั้น อันนี้เป็นหลักการทั่วไปเรื่องฟ้องซ้ำฟ้องซ้อนเขาห้ามอยู่แล้ว ข้อพิจารณาคืออย่างที่ทำานอุดมพูด เรื่องมันหมายความว่าอย่างไร เคยมีเรื่องมาที่ศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่เป็นการตรวจสอบของกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คือ ไม่ให้กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตรวจสอบเรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล เรื่องนี้ต้องไปรายงานในสภา แล้วเรื่องนี้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยประเด็นหนึ่ง อีกประเด็นหนึ่งคือเขามองว่าการตรวจสอบกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ไม่ส่งผลกระทบ เพราะจะนำไปสู่การแก้ปัญหาในเชิงระบบในอนาคต เพราะฉะนั้น ไม่กระทบอำนาจของคำพิพากษาซึ่งเป็น Res Judicata เพราะฉะนั้น ทำได้ แล้วก็รายงานสภานั้น ลองไปดูเรื่องพวกนั้นและดูขอบเขตข้อสำคัญคืออย่าให้ไปกระทบกับอำนาจของรัฐ เพราะจะเกิดความขัดแย้งกัน ความน่าเชื่อถืออะไรต่าง ๆ ก็จะทำให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือ เพราะฉะนั้น หลักเรื่องนี้คืออย่างนั้น

ดร.ปัญญา อุดชาชน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

พูดถึงมาตรา ๔๗ (๔) ในส่วนนี้จะเริ่มต้นขณะที่ร่าง ในส่วนของศาลเอง ก็มีการประชุมเกี่ยวกับเรื่องนี้ มองหลักด้วยว่าในส่วนของร่างที่กำลังพิจารณาอยู่ของ กรธ. บอกว่า ในประเด็นนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากระบบของศาลเราเป็นระบบศาลคู่ขนาน การที่จะกระทำหรือพิจารณาถึงที่สุดแล้ว เรามองถึงกระทั่งว่าถ้าศาลจะส่งมาก็ให้ที่ประชุมใหญ่ของแต่ละศาลส่งมาดีหรือไม่ ตรงนี้เป็นแนวคิด ตอนนั้นก็มีการยกร่าง พุดงาย ๆ ว่าไม่เห็นด้วยว่าจะให้ไปกระทบถึงที่สุดก็เลยหากลไกวิธีการ นำเรื่องนี้ส่งไปถึง กรธ. ว่าในประเด็นนี้เป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเป็นระบบศาลคู่ขนาน หลังจากนั้นทาง กรธ. ก็ดำเนินการออกมาตรา ๒๑๓ มา แล้วก็นำมาสู่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต้องมีคณะกรรมการวิสามัญร่างขึ้นมา ซึ่งท่านอาจารย์บรรเจิดก็มีส่วนอยู่ตรงนั้นด้วย แต่บังเอิญท่านอาจจะไม่อยู่ในวันนั้น คราวนี้เรามาดูจากรายงานการประชุมของคณะกรรมการวิสามัญที่ว่าด้วย (๔) มีการเขียนไว้อย่างชัดเจนเรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาพิพากษาของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษา หรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว แล้วรายงานให้เหตุผลว่าทั้งนี้ โดยหลักการทั่วไปของประเทศไทยเมื่อมีคดีอยู่แล้ว เพื่อมิให้มีการก้าวล่วงการใช้อำนาจในการพิพากษาของแต่ละศาล ไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหารก็ตาม ห้ามมิให้นาคดีมาฟ้องต่อศาลหนึ่งศาลใด หรือการที่แต่ละศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งไปแล้วไปยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้อีก มิฉะนั้นแล้ว จะเป็นการทำลายระบบศาลของประเทศไทยโดยสิ้นเชิง อันนี้อ่านจากรายงานจากการประชุม เพื่อให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของผู้ร่างเป็นอย่างไร อาจไม่เหมือนเยอรมัน ก็แน่นอนเพราะต้องสอดคล้องกับสังคมไทย ในขณะนี้ ถึงพยายามคิดว่าถ้าเรายึดหลักนี้ เรากำลังพูดถึง Constitutional complaint ต่อไปจะพัฒนาอย่างไร ก็สุดแท้แล้วแต่ในหลักที่จะมาจุดนี้ ตรงนี้คือในเรื่องเจตนารมณ์ของผู้ร่างที่อ่านให้ฟัง

อีกส่วนหนึ่งที่อยากจะเรียนอาจารย์ว่าทำไมผมต้องหยิบยกเรื่องของการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญตรงนี้ขึ้นมา เนื่องจากว่าในศาลต่างประเทศให้

ความสำคัญและสถิติของคดีที่เข้ามามาก อย่างเช่นเรากำลังพูดถึงเยอรมัน คำร้องที่เข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์เยอรมัน คำร้องแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ประเภทคำร้องทั่วไปกับคำร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ประเภททั่วไปแค่ ๓% ส่วน ๙๗% คือ การร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ แสดงให้เห็นว่าเขาให้ความสำคัญมาก ได้ถึงขนาดนั้น ๙๗% ของเขาต่อปีก็ประมาณ ๖,๐๐๐ กว่าคำร้องที่ส่งเข้ามาต่อปี แล้วประมาณ ๖,๐๐๐ กว่าคำร้อง ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รับไว้อยู่ประมาณ ๒.๕% แสดงให้เห็นว่าในระบบของต่างประเทศเรื่องการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ประชาชนค่อนข้างจะมีสิทธิมาก ของเราอาจยังไม่พูดถึงตรงนั้น ตรงนี้จึงอยากจะชี้ให้เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญทั่วโลกค่อนข้างให้ความสำคัญตรงนี้ ส่วนเราจะพัฒนาไปสู่จุดหมายอย่างไรอีกส่วนหนึ่ง ถ้าพูดถึงสถิติของเราก็ไม่เบานะ จะว่า ตั้งแต่ มาตรา ๒๑๒ ของรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มาสู่มาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญมาจนถึงปัจจุบัน มาตรตรวจสอบสถิติคำร้องที่จะเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญ เฉพาะมาตรา ๒๑๓ จำนวน ๒๓๕ คำร้อง ผมว่ามากกว่าคำร้องปกติด้วยซ้ำไป และคำร้อง ๒๓๕ คำร้อง เรารับไว้ ๖ คำร้อง และใน ๖ คำร้อง เราจ่ายไปแล้ว ๓ คำร้อง วินิจฉัยไปแล้ว ๒ คำร้อง คือ หนึ่งเรื่องการทำแท้ง และสอง เรื่องบุคคลที่มีสัญชาติไทยที่ห้ามเข้ามาสู่ประเทศ มีแค่ ๒ คำวินิจฉัยออกไป และอยู่ในระหว่างการพิจารณาตอนนี้ก็มีกระบวนการสรรหา กศป. รับไว้อยู่ระหว่างการพิจารณา พูดเชิงสถิติก็เข้ามามาก ถ้าดูจากจุดนี้ทิศทางต่อไป อย่างน้อยวันนี้อาจได้มีบางสิ่งบางอย่างที่ต้องมาพิจารณาประกอบกัน ก็มีอีกส่วนหนึ่งที่เข้ามามาก แต่ก็มีคำร้องบางคนที่เข้ามาเป็น ขาประจำที่ดูมากจนผิดปกติ คือ นายชวลิตส่งเข้ามา ๒๙ คำร้อง คือ ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มี ๑๓ คำร้อง ตกเดือนละ ๑ คำร้อง และปี พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๑๖ คำร้อง ไม่รู้ว่าละเมิดหรือไม่ละเมิด ก็นึกคิดเหมือนกันว่าเราน่าจะมีมาตรการอะไรหรือไม่ในส่วน of คำร้องประเภทที่ส่งมาแบบนี้ แต่ก็ เป็นสิทธิที่จะส่งมา แต่ตรงนี้ก็ชี้ให้เห็นว่านี่คือขาประจำเลย ก็มี ๒ ประเด็นด้วย (๔) รายงานการประชุมของคณะกรรมการวิสามัญไว้ อยู่อีกส่วนหนึ่ง พูดถึงสถิติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการร้องทุกข์รัฐธรรมนูญตามที่เรากำลังพูดถึงการฟ้องตรงในขณะนี้

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จรินติ หะวานนท์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่องการวางระบบกฎหมายต้องคำนึงถึงลักษณะของคนไทย นักสังคมวิทยาบอกว่าสังคมไทยเป็น Litigious society คือ สังคมค่าความ เพราะฉะนั้น ต้องระวังไม่ฉะนั้นจะฟ้องร้องไปทุกที่ทุกแห่ง ลักษณะนี้เกิดขึ้นกับศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๓ เพราะฉะนั้น การวางระบบอะไรทั้งหลายจะต้องดูบริบทของคนไทยด้วย

ท่านวรวิทย์ กังศศิเทียม ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

กำลังเข้มข้นในการแสดงความคิดเห็นกัน แต่พักก่อนเพราะ ๑๒.๓๐ น. ช่วงบ่ายค่อยมาระดมความคิดกันอีกทีครับ

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ในรอบนี้จะเป็นรอบของการอภิปราย โดยการแสดงความคิดเห็นร่วมกันตามประเด็นที่ปรากฏอยู่ในเอกสาร ระหว่างมาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘ สามมาตราด้วยกัน แล้วกำหนดเป็นประเด็นย่อยตามลำดับ ก่อนอื่นผมขอทำความเข้าใจไปถึงประเด็นของตอนเช้าที่เราฟังการบรรยายของท่านอาจารย์บรรเจิด สิงคะเนติ เปรียบเทียบกับหลักของเยอรมันทั้งตัวรัฐธรรมนูญและระบบการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มีหลักการของตัวรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาที่ต่างจากของเรา และระบบรัฐที่มีศาลเหนือรัฐ คือ ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปมาประกอบกันด้วยนั้น จะเห็นได้ว่า การที่เราจะประยุกต์ระบบต่างประเทศให้เข้ากับระบบของเราในเงื่อนไขหลายอย่างที่เป็นข้อจำกัด เช่น กรอบเวลาของเรา รัฐธรรมนูญของเรา ศาลรัฐธรรมนูญมาที่หลังถ้าเทียบกับศาลอื่นโดยเฉพาะศาลยุติธรรม และในส่วนของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามหลักการของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเขาถือเอาสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นแม่บท และสิทธิขั้นพื้นฐานถือว่าเป็นสิทธิใหญ่ในกรอบของรัฐธรรมนูญ ฉะนั้น ทั้งในรัฐธรรมนูญซึ่งสูงสุดและกรอบของสิทธิก็เป็นสิทธิใหญ่ด้วยนั้น ตรงนี้จึงได้รับความสำคัญเป็น

พิเศษในการวางหลักการคุ้มครองตามหลักการที่ว่าสิทธิที่หนึ่งต้องมีการเยียวยา ที่นั่น หลักใหญ่ของระบบการคุ้มครองสิทธิตามแบบแผนของรัฐธรรมนูญและระบบ ศาลรัฐธรรมนูญต้นแบบ ซึ่งของเราถ้าไล่ดูประเด็นจากที่ท่านอาจารย์บรรเจิด ได้ยกขึ้นมาตามตัวบทของเราในกฎหมายวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะ ตามตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ หรือมาตรา ๔๘ ก็ตาม จะเห็นว่ามีข้อจำกัดในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในการทำหน้าที่ของศาลที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ของประชาชน

ในช่วงบายนี้อาจขอให้มีการอภิปรายในการพิจารณาอีกมุมหนึ่ง เพราะว่าหาก เริ่มจากมุมแคบอยู่เล็กน้อย ตามตัวบท เราจะเห็นข้อจำกัดค่อนข้างเยอะ จึงอยากให้ เอาจุดใหญ่หรือมุมที่กว้างมาขยายก่อนแล้วค่อยลงที่จุดเล็กไปตามตัวบทต่าง ๆ จุดใหญ่จุดแรกผมก็ตั้งคำถามกับตัวเองว่า ทำไมรัฐธรรมนูญถึงส่งภาระไปให้กับ กฎหมายวิธีพิจารณาในเรื่องคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ แต่เท่านี้ยังไม่พอ มันมีการส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญคือส่งภาระนั้นต่อไปให้ศาลรัฐธรรมนูญอีก ซึ่งตรงนี้เป็นคำถามใหญ่ว่า ถ้าเป็นอย่างนี้แล้วแสดงว่าในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๓ โดยแท้แล้วเป็นภาระโดยตรงของศาลหรือไม่ ไม่เช่นนั้นการคุ้มครองสิทธิในทางปฏิบัติก็เกิดขึ้นไม่ได้ และการคุ้มครองสิทธิ ของประชาชนอย่างสมบูรณ์ตามหลักการของการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ก็เกิดขึ้นไม่ได้เหมือนกัน ตรงนี้จะเห็นว่า ถ้าเราคิดในมุมนี้สถานะกับบทบาท ของศาลจะต่างกันในที่ ต่างกันในที่ที่ตัวก็คือ ความเป็นศาลเฉพาะสถานะก็อาจจะ เทียบได้กับหลัก Reactive คือ รอรับคดีที่ตรงกับเขตอำนาจที่รัฐธรรมนูญกำหนด ไว้ถึงจะรับพิจารณาได้ แต่ถ้าดูบทบาทหน้าที่ในแง่ที่รัฐธรรมนูญส่งไปถึงกฎหมาย วิธีพิจารณาและกฎหมายวิธีพิจารณาส่งต่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ ตรงนี้แสดงว่า เจื่อนไขตรงนี้บังคับให้บทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้เป็น Reactive เหมือนกับสถานะ น่าจะเป็น Proactive ซึ่งตรงนี้ก็คล้าย ๆ กับหลักการพิจารณา ที่จะต้องใช้ Activist ไว้คือ ความสร้างสรรค์ของศาลมาเป็นเครื่องมือด้วยนอกจาก ตัวบทเฉพาะเจาะจง อีกประการหนึ่งก็คือ ในเรื่องของคำถามที่เป็ดมุมที่กว้าง ออกไปจากตัวบทของกฎหมายวิธีพิจารณา ๓ มาตราที่ว่านี้ก็คือมีคำถามว่า

ทำไมศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่อยู่ในมาตรา ๑๙๒ เหมือนศาลอื่น นั้นเท่ากับกำลังมองว่าในมาตรา ๔๗ คล้าย ๆ ก็จะเป็นกลไกทดแทนการชี้ขาดอำนาจระหว่างศาลตามมาตรา ๑๙๒ แต่ว่าทดแทนโดยการใช้กลไกทางกฎหมายและกลไกของศาลรัฐธรรมนูญเองเป็นผู้ชี้ขาด ไม่เป็นการชี้ขาดร่วมกับศาลอื่น ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า ศาลรัฐธรรมนูญนั้นวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุด จึงคิดว่าจะไม่มีการทับซ้อนกับศาลอื่นในเชิงหลักการในแง่ของศักดิ์กฎหมาย แต่ว่าในความเป็นจริง ถ้าพูดถึงการกระทำที่ขัดรัฐธรรมนูญและเป็นการละเมิดสิทธินั้นเกิดขึ้นได้ทุกศาลทุกฐานกฎหมาย ไม่เฉพาะแต่ศาลรัฐธรรมนูญอย่างเดียว เพราะฉะนั้น ตรงนี้ถ้าจะมาพิจารณากันคือว่า ๑. เราต้องมองศาลรัฐธรรมนูญต่างจากศาลอื่น และ ๒. วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญต้องต่างกับศาลอื่น และที่สำคัญคือเป้าหมายในการทำบทบาทคุ้มครองสิทธิอย่างสมบูรณ์ตามรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญเองนั้นก็จะต้องต่างจากศาลอื่นด้วย อย่างเช่น คำว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็น Last resort เป็นที่พึ่งสุดท้ายในกระบวนการเยียวยาสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ก็ต้องมองในเชิงองค์ประกอบรวมในเรื่องของสิทธิและบรรดาสิทธิทั้งหลายที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญนั้น เราก็ต้องเอามาซึ่งไว้ว่า อันไหนเข้าในเขตของสิทธิตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด กรอบที่ ๒ คือสิทธิเหล่านั้นเป็นสิทธิพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญมุ่งหมายให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้คุ้มครอง มิใช่กลไกพื้นฐานอื่นหรือศาลอื่นเป็นผู้คุ้มครอง จึงหมายความว่าต้องเป็นกรอบที่ต้องให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้เยียวยาเป็นหลัก มิใช่กลไกพื้นฐานอื่นที่มีอยู่แล้วหรือศาลอื่นที่มีอยู่แล้ว และคนที่เป็นเจ้าทุกข์หรือผู้เสียหายสามารถเข้าถึงและเยียวยาด้วยกลไกพื้นฐานเหล่านั้นและโดยศาลอื่น ซึ่งตรงนี้จะป็นจุดที่เป็นตัวกำหนดกรอบแบบ Positive ตามมาในภายหลัง แต่ว่า Positive นั้นได้มาจากไหน ก็ได้มาจากประสบการณ์ของศาลเองที่จะต้องเข้าไปอุดช่องว่างและเข้าไปปรับภาวะตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาส่งต่อมาให้ศาลอีกชั้นหนึ่ง

กรอบสุดท้าย คือ ศาลต้องคำนึงถึงข้อยกเว้น โดยทำบรรทัดฐานในเรื่องของข้อยกเว้นหลักเป็นสำคัญ ที่ไม่ใช่สาระสำคัญของข้อยกเว้นทั่วไป จึงคิดว่าตรงนี้จะทำให้เรามีมุมเปิดที่จะอภิปรายกันต่อไปในมาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ และ

มาตรา ๔๘ ที่จะต้องร่วมกันพิจารณาต่อไป ฉะนั้น พื้นฐานคือศาลรัฐธรรมนูญ ต้องยึดบทบาทมากกว่ายึดสถานะถึงจะไปได้ ไม่ใช่เฉพาะในมาตรา ๒๑๓ เท่านั้น แต่ในมาตรา ๕๑ ก็เหมือนกัน คือในทางบทบาทต้อง Proactive แม้สถานะจะ Reactive ก็เป็นเรื่องของการวางกรอบตามโครงสร้างของระบบศาล แต่ว่าระบบ กฎหมายศาลรัฐธรรมนูญต้องใช้เป็นหลักแทนระบบศาล ถ้าใช้ระบบศาลแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะต่อไปไม่ได้ แต่ถ้าใช้ระบบกฎหมาย ความสูงสุดของรัฐธรรมนูญ จะเป็นตัวให้บทบาทหน้าที่ของศาลเอง ว่าศาลจะเจาะช่องเข้าไปคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเหล่านั้นอย่างไร คือใช้ฐานของระบบความสูงสุด ของรัฐธรรมนูญนั่นเอง ในอีกประการหนึ่ง คือเรื่องของการเยียวยาในฐานะที่เป็น องค์กรั้ช้ขาดสุดท้ายและสูงสุดและเด็ดขาดนั้น ต้องพิจารณาถึงผลในทางปฏิบัติ ว่าเมื่อประชาชนได้รับความคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแล้ว สิทธิอื่นไม่สามารถ เยียวยาได้ด้วยกลไกพื้นฐานทั่วไปไม่สามารถเยียวยาได้ด้วยกลไกศาลอื่น ตรงนี้ ไม่อาจหลุดรอดไปจากศาลรัฐธรรมนูญได้ ถ้าถือหลักอย่างนี้ก็ตรงกับหลักที่ว่า มีสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่ไหน การเยียวยาตามรัฐธรรมนูญก็ต้องมีขึ้นที่นั่น ใครเป็นคนทำก็คือศาลรัฐธรรมนูญ จุดนี้ผมคิดว่าจะทำให้เรามีกำลังใจที่จะทำ หน้าที่ให้เป็นองค์กรคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ตามที่เราเผชิญอยู่และ ค่อนข้างจะเป็นปัญหาและอุปสรรคในกฎหมายวิธีพิจารณา ใน ๓ มาตราที่ว่านี้ อันนี้ผมเพียงแต่ลองตั้งโจทย์ใหม่และเปิดมุมใหม่เพื่อใช้สำหรับเป็นฐานในการ พิจารณาซึ่งยังไม่ใช่คำตอบ

สำหรับในเอกสารที่ได้จัดทำไว้สำหรับการอภิปรายนั้น จะมีส่วนของการ ยกตัวบทขึ้นมา ส่วนแรกซึ่งในมาตรา ๔๗ จะเป็นตัวบทหลัก แต่ประเด็นที่จะต้อง พิจารณากันในลำดับแรก ในใจท่แรกคือ ความแตกต่างระหว่างมาตรา ๔๗ (๒) และ (๓) ต่างกันอย่างไรหรือไม่ จุดนี้ถ้าจะต้องตอบโดยสภาพข้อเท็จจริงทั่วไป ถ้าไม่ต่างก็คงไม่อยู่คนละวรรคกัน แต่ว่าการต่างกันอย่างไรน่าจะเป็นประเด็น สำคัญที่จะอภิปรายกัน ในมาตรา ๔๗ (๒) และ (๓) นี้ก็จะแยกออกเป็นประเด็นย่อย ต่อไปด้วย โดยประเด็นเรื่องเขตอำนาจของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ควรอยู่ใน มาตรา ๔๗ (๒) หรือ (๓) อันนี้เป็นประเด็นแรก ส่วนประเด็นที่สอง คือเรื่องของการ จำแนกว่าเป็นศาลใด ส่วนประเด็นที่ ๓ เป็นการจำแนกในเรื่องของกฎหมาย

ที่ใช้ในการเถียงว่าเป็นกฎหมายทั่วไปหรือกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ โดยเฉพาะ จึงขอเริ่มที่ประเด็นแรกก่อนในข้อ (ก) กรณีเรื่องที่อยู่ในเขตอำนาจศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง อันนี้ก็จะเปรียบเทียบระหว่าง (๒) กับ (๓) ในจุดนี้ทางฝ่ายคณะทำงานที่จัดทำเอกสารได้ยกกรณีตัวอย่างจากคำวินิจฉัยที่ยังไม่สะเด็ดน้ำว่าจะชัดเจนไปในทางหนึ่งทางใด อย่างไรก็ตาม ในการวิเคราะห์คำวินิจฉัยเองก็ยังไม่ได้ลงลึกไปว่าการแยกตามมาตรา ๔๗ (๒) (๓) นั้น ใช้เกณฑ์อะไรในการแยกว่าคำวินิจฉัยที่ประมวลมาบอกว่าในเรื่องเดียวกันนี้จะมีการวินิจฉัยเข้าทั้ง ๒ และ ๓ ในชั้นนี้ จึงอยากให้คณะผู้จัดทำยกประเด็นที่คิดว่าจะใช้เป็นเกณฑ์ในทางบรรทัดฐานมาประกอบการอธิบายและการหาข้อยุติหรือความเห็นที่เป็นจุดร่วมกันในบางระดับ ไม่จำเป็นว่าต้องเป็นข้อยุติสุดท้ายเพียงให้เห็นจุดร่วมกันในบางระดับก็สามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์เป็นแนวทางได้ ขอให้ฝ่ายเลขานุการของคณะผู้จัดทำได้ยกเกณฑ์ตรงนี้ขึ้นมาประกอบการพิจารณาด้วย

นายสุภัทร แสงประดับ ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๕

กราบเรียนท่านประธานศาลรัฐธรรมนูญ ท่านผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ท่านผู้บริหาร และท่านผู้เข้าร่วมการสัมมนาทุกท่าน ก่อนอื่นต้องขอแสดงความในเอกสาร จะมีความเป็นมาของกระบวนการร่างที่รวบรวมและจัดทำข้อมูลเฉพาะกรณีตามมาตรา ๔๗ (๒) และ (๓) ในเบื้องต้นเท่านั้น จะเห็นที่มาในชั้นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเอง ในเบื้องต้นจะมีการร่างเพียงแค่มาตราเดียว ซึ่งเป็นการพิจารณาในบริบทของคดีที่จะอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ที่เป็นกรณีของการกระทำตามมาตรา ๒๑๓ ว่ามีอะไรบ้างส่วนในวรรคสองของร่างเดิมนั้นเป็นการเลียนแบบมาจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ วรรคสอง ว่าคดีประเภทใดบ้างที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ต่อมาในชั้นการพิจารณาของกรรมาธิการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมีการนำร่างของศาลรัฐธรรมนูญเป็นหลักในการพิจารณา และที่ประชุมพิจารณาได้ประมาณ

สองถึงสามครั้ง ก็ได้มีการแยกตัวบทของมาตรา ๔๓ เดิมออกมาเป็น ๒ มาตรา คือ คดีเกี่ยวกับการกระทำล้น ๆ เป็นมาตราหนึ่งให้คล้องกับมาตรา ๒๑๓ และ แยกอีกส่วนหนึ่งในส่วนที่เป็นข้อห้ามที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลรัฐธรรมนูญอีก มาตราหนึ่งไว้โดยเฉพาะ จึงเกิดมาเป็น ๒ กรณี และหลังจากนั้น กรรมการการ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญก็พิจารณาว่า นอกเหนือจาก การกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพล้น ๆ แล้ว ยังมีกรณีที่ประชาชน เห็นเองว่าตัวบทของกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกรณีที่ ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ส่งเรื่องมาให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือยุติเรื่องไปนั้นเอง จึงได้มีการแยกตัวบทเป็นมาตรา ๔๘ ในปัจจุบัน เป็น ๓ มาตราในชั้นกรรมการการ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เพราะว่าถ้าหากผู้ตรวจการ แผ่นดินเห็นเองว่า บทบัญญัติของกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือ ประชาชนเป็นผู้ริเริ่มก็ตาม แต่ถ้าผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าบทบัญญัติแห่ง กฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็จะกลายเป็นคดีประเภทหนึ่งที่ไม่ใช่ กรณีตามมาตรา ๔๘ แต่จะเป็นคดีตามมาตรา ๒๓๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ ซึ่งในส่วนของการกระทำล้น ๆ ตามมาตรา ๔๖ ปัจจุบัน คดีปัจจุบันยังมี ไม่มากนักเนื่องจากตัวบทของมาตรา ๔๗ โดนตัดออกไปเยอะหลายคดีด้วยกัน ในส่วนของมาตรา ๔๗ (๒) (๓) ถ้าดูจากเจตนารมณ์ของผู้ร่างที่ถามไปถามมาแล้ว มีการยุบไปยุบมา มาตรา ๔๗ (๒) กรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการร้องหรือ ผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้โดยเฉพาะ ในส่วนนี้เองถ้าในความ เห็นส่วนตัวจากการวิเคราะห์หรือออกมาจากในชั้นของการร่างแล้วจะสรุปไว้ได้เป็น ๒ กรณีด้วยกัน

ในมาตรา ๔๗ (๒) คือ กรณีแรกเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนด กระบวนการร้องไว้เป็นการเฉพาะแล้วหรือรัฐธรรมนูญได้กำหนดผู้มีสิทธิขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว กรณีแรกที่รัฐธรรมนูญ ได้กำหนดกระบวนการร้องไว้โดยเฉพาะแล้วเช่นอะไรบ้างตามแนวคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญ เช่น คดีที่อยู่ในศาลต่าง ๆ แล้วมีการโต้แย้งว่าบทบัญญัติ แห่งกฎหมายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญแล้วจะขอให้ศาลส่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีนี้ถือว่าเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการร้องไว้เป็นการ

เฉพาะแล้ว ซึ่งมีหลายคำสั่งด้วยกัน หรือว่าในกรณีที่ต้องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน ตามมาตรา ๒๓๑ (๑) หรือเป็นกรณีคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๗ อันนี้ก็ถือว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดช่องทางต่าง ๆ ไว้แล้วว่าให้ไปยื่นหรือฟ้องต่อศาลปกครอง คำสั่งปัจจุบันเท่าที่ศาลได้วินิจฉัย เช่น คำสั่งที่ ๑/๒๕๖๓ เกี่ยวกับเรื่องของการเพิกถอนกฎ ส่วนอีกกรณีหนึ่งกรณี ตามมาตรา ๔๗ (๒) คือ รัฐธรรมนูญได้กำหนดผู้มีสิทธิร้องไว้เป็นการเฉพาะแล้ว เช่น กรณีของมาตรา ๑๔๘ เรื่องของกระบวนการร่างกฎหมาย ส.ส. ลงชื่อ ๑ ใน ๑๐ แล้วส่งมาให้ศาลรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ก็กรณีหนึ่งตามมาตรา ๔๗ (๒) เมื่อวิเคราะห์ออกมา ก็จะเป็นกรณีของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนด กระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิร้องไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ซึ่งกรณีนี้เองก็ถือว่าเป็น คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ เช่น กรณีของพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญต่าง ๆ ที่ท่านอาจารย์บรรเจิดได้บรรยายหรือในตัวของพระราชบัญญัติ ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญเอง มาตรา ๔๕ ว่าการร้องในเรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่ ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ มาตรา ๕๑ มีกระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้ได้รับ ผลกระทบต้องยื่นต่อหน่วยงานของรัฐ ต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน ต่อคณะรัฐมนตรี จึงจะมาที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ ในส่วนของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ ที่กำหนดให้ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งอยู่คำสั่งเดียวที่เข้าสู่ ศาลรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของ ศาลรัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ตามไม่ครบตามขั้นตอน คือ คำสั่งที่ ๔๒/๒๕๖๓ เกี่ยวกับการ จัดทำแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับพลังงานที่ศาลตีออกไป

ส่วนกรณีของมาตรา ๔๗ (๓) ที่ว่าแตกต่างกันอย่างไร มาตรา ๔๗ (๓) เมื่อวิเคราะห์จากคำสั่งเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดขั้นตอนวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ แต่ยังดำเนินการไม่ครบถ้วนถูกต้องตามขั้นตอน คือ เป็นกรณีที่นอกเหนือจาก กรณีมาตรา ๔๗ (๒) คือกรณีคดีนั้นอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ แต่เห็น แตกต่างจากกรณีแรกว่าเป็นกรณีที่คดีนั้นอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ หรือไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ และเป็นกรณีที่กฎหมายระดับ รัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดขั้นตอนวิธีการหรือ ผู้มีสิทธิไว้เป็นการเฉพาะแล้ว แต่ถ้าหากเป็นกรณีกฎหมายที่ต่ำกว่าพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญ กำหนดขั้นตอนวิธีการไว้ แต่เขายังทำไม่ครบถ้วน คำสั่งนั้น กฎหมายนั้น เรื่องนั้น คดีนั้น จะต้องเป็นคดีที่ศาลเห็นว่าอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ แต่ผู้ร้องยังไม่สามารถยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ เนื่องจากทำไม่ถูกต้องตามขั้นตอนที่กำหนดไว้จะเป็นกรณีตามมาตรา ๔๗ (๓) ซึ่งหากถามว่ามีคดีประเภทใดบ้าง เท่าที่สรุปข้อมูลออกมากฎหมายที่เห็นโดยส่วนตัว พบว่ามีกฎหมาย ๒ ฉบับ ที่เป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่กำหนดขั้นตอนวิธีการและเป็นคดีรัฐธรรมนูญแต่ต้องทำการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๒๑ กำหนดว่า ถ้าหากคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ เห็นว่า ตัวบทกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับความเท่าเทียมระหว่างเพศ สามารถยื่นเรื่องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อให้ผู้ตรวจการแผ่นดินยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้พิจารณาวินิจฉัยได้ พระราชบัญญัติฯ นี้ มาตรา ๒๑ เขียนให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญไว้โดยเฉพาะ คงเลียนแบบมาจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่มีกลไกของผู้ตรวจการแผ่นดินที่มีบทบาทหน้าที่อำนาจอยู่แล้ว ในเรื่องนั้นส่งต่อศาลรัฐธรรมนูญ อันนี้เป็นกฎหมายฉบับแรกที่เป็นระดับพระราชบัญญัติที่กำหนดไว้ หรืออีกฉบับหนึ่ง คือพระราชบัญญัติการจัดทำ ยุทธศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ ซึ่งกฎหมายได้เขียนไว้ว่า ใน ๕ ปีแรก ถ้าคณะรัฐมนตรีมีได้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือหน่วยงานของรัฐ ไม่ปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ชาติ ก็สามารถยื่นต่อวุฒิสภา และวุฒิสภาสามารถส่งไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยประการใด ก็ส่งให้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อดำเนินการตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๖๐ วัน

จะเห็นว่า กฎหมายระดับพระราชบัญญัติกำหนดขั้นตอนวิธีการไว้โดยเฉพาะแล้วว่าเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และเขาต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด แต่เมื่อดำเนินการไม่ครบถ้วน ศาลมีสิทธิที่จะไม่รับไว้พิจารณาได้ เพราะหากว่ากรณี ๔๗ (๓) เป็นคดีอื่นที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ แล้วใช้มาตรานี้วินิจฉัยหรือให้ความเห็นไปว่าคดีนี้ผู้ร้องยังทำไม่ถูกต้องตามขั้นตอนวิธีการที่กฎหมายกำหนด แล้วเขาไปทำถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด

ครบถ้วน แล้วมาที่ศาลรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่ง แต่คดีนั้นเป็นคดีปกครอง สุดท้ายก็จะตีกลับไปมาตรา ๔๗ (๒) ทำให้ผู้ร้องเสียเวลาในการที่จะยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และเสียโอกาส รวมทั้งถ้าคดีนั้นเป็นเรื่องของอายุความในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองก็จะมีปัญหาต่อผู้ร้องเช่นเดียวกัน โดยข้อเท็จจริงในเอกสารประกอบการสัมมนา จะเห็นว่าในหน้าที่ ๓๘ และ ๓๙ จะเทียบให้เห็นว่า คำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญในช่วงปี ๖๐ มีผลใช้บังคับจนถึงพระราชบัญญัติประกอบฯ ใช้บังคับจนถึงคำสั่งที่ ๕๑/๒๕๖๓ จะเห็นว่าคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญจะมีลักษณะที่กว้างไปมาระหว่างมาตรา ๔๗ (๒) กับ (๓) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำในทางปกครอง การกระทำในทางแพ่ง และการกระทำในทางอาญา จะเห็นว่าแต่เดิมในปี ๒๕๖๑ เองก็มีลักษณะกว้างไปมาเช่นเดียวกัน ในปี ๒๕๖๑ มีทั้งมีกรณีตามมาตรา ๔๗ (๒) จะเห็นว่าการกระทำเกี่ยวกับเรื่องของที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง เช่น คำสั่งที่ ๒๕/๒๕๖๑ และคำสั่งที่ ๓๙/๒๕๖๑ ก็ยังใช้มาตรา ๔๗ (๒) แต่หลังจากนั้นในปี ๖๑ จะเห็นว่าในคำสั่งที่ ๖๒/๒๕๖๑ ในหน้าที่ ๓๙ ศาลพิจารณาว่า เรื่องที่เป็นการกระทำในทางอาญาอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม ที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการไว้โดยเฉพาะแล้วทำให้ฟ้องต่อศาลยุติธรรม โดยใช้เหตุผลตามมาตรา ๔๗ (๓) หรือในปี ๒๕๖๒ เอง จะเห็นว่าแนวคำสั่งจะเริ่มนิ่ง ในเรื่องของการตรวจสอบความชอบเกี่ยวกับการกระทำในการปกครอง ทางอาญา หรือทางแพ่งเป็นอำนาจของศาลอื่นที่รัฐธรรมนูญกำหนดขั้นตอนวิธีการไว้โดยเฉพาะแล้ว ตามมาตรา ๔๗ (๒) หลายคำสั่งด้วยกัน แต่คำสั่งดังกล่าวจะเริ่มมากว้างในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ที่เกิดกรณีประเด็นผู้ร้องเดียวกัน ขออนุญาตเป็นความเห็นในทางวิชาการเพื่อให้ที่ประชุมได้มีการจุดอภิปราย เช่น ในกรณีของผู้ร้องเดียวกัน ตามเอกสารในหน้าที่ ๓๙ ว่ากรณีการใช้สิทธิกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทางแพ่งและทางปกครอง กรณีคำสั่งที่ ๓๐/๒๕๖๓ ผู้ร้องเป็นคุณเจนภพ และศาลวินิจฉัยว่าเป็นกรณีตามมาตรา ๔๗ (๒) แต่ในกรณีของคุณเจนภพเช่นเดียวกันเป็นเรื่องการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทางแพ่ง ทางปกครอง ตามคำสั่งที่ ๑๕/๒๕๖๓ คำสั่งที่ ๑๗/๒๕๖๓ คำสั่งที่ ๒๔/๒๕๖๓ และคำสั่งที่ ๒๕/๒๕๖๓ ศาลปรับใช้

เป็นกรณีตามมาตรา ๔๗ (๓) หรือในอีกกรณีหนึ่ง กรณีของคุณปราโมทย์ บันลือสิทธิ์ มี ๒ กรณีด้วยกัน คือคำสั่งที่ ๔๖/๒๕๖๓ กับคำสั่งที่ ๔๕/๒๕๖๓ ในส่วนนี้เอง ก็จะเห็นว่าในเรื่องของการพิจารณาในเรื่องของมาตรา ๔๗ (๒) (๓) ยังมีประเด็น การตีความที่ในช่วงแรก ๆ อาจจะยังไม่ยุติ แต่ล่าสุดจะเห็นว่าจนถึงคำสั่งที่ ๕๕/๒๕๖๓ ที่อยู่ในเว็บไซต์ของศาลรัฐธรรมนูญ ปรากฏว่าเหมือนว่าศาล กลับมาใช้ในบรรทัดฐานเดิมที่ศาลเคยวินิจฉัยมา คือใช้เป็นกรณีของมาตรา ๔๗ (๒) ว่า ถ้าเป็นคนที่ผู้ร้องสามารถใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ทางอาญา หรือรัฐธรรมนูญกำหนดวิธีการต่าง ๆ ไว้โดยเฉพาะแล้ว เป็นกรณี ตามมาตรา ๔๗ (๒) ซึ่งคำสั่งล่าสุดคือ คำสั่งที่ ๕๓/๒๕๖๓ ถือได้ว่าเป็นความเห็น ที่สอดคล้องกับในตัวของเจตนารมณ์ของผู้ร่างที่ได้กล่าวมาแล้วในช่วงต้น

ตรงนี้ก็เป็นที่ประเด็นที่ขอให้ที่ประชุมได้อภิปรายว่า ทำยที่สุดแล้วคำว่า รัฐธรรมนูญกำหนดวิธีการไว้โดยเฉพาะแล้ว หรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยไว้โดยเฉพาะแล้ว หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ กำหนดวิธีการไว้โดยเฉพาะแล้ว หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ กำหนดขั้นตอนขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้โดยเฉพาะแล้ว กับมาตรา ๔๗ (๓) กฎหมายกำหนดขั้นตอนวิธีการไว้โดยเฉพาะแล้ว แต่ไม่ได้ดำเนินการให้ครบถ้วน มีขอบเขตความหมายแค่นี้ เพียงใด และแตกต่างกันอย่างไรในการแยกแยะ ระหว่าง ๒ อนุญี่ จึงเป็นประเด็นข้อเท็จจริงที่น่าเสนอที่ประชุมเพื่อโปรดอภิปราย และขอความเห็นจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ และผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน

ดร.เชาวนะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

พอเห็นประเด็นแล้วนะครับ เพราะว่าฝ่ายผู้จัดทำเอกสารได้แยกไว้ถึง ๓ ประเด็นด้วยกัน ใน (๒) กับ (๓) ของมาตรา ๔๗ ทั้งในเรื่องของประเด็นแรก ประเด็น (ก) บอกว่าทั้ง ๒ ศาล คือศาลยุติธรรมและศาลปกครอง จะเข้าไปอยู่ ทั้งสองอนุเลยหรือเปล่า ส่วนประเด็น (ข) ความหมายของคำว่าขอให้ศาล วินิจฉัยนั้น หมายถึงศาลใด ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลอื่น และข้อ (ค) พูดถึงการ

อ้างอิงกฎหมายที่ศาลจะใช้ ศาลจะใช้กฎหมายทั่วไปหรือกฎหมายอะไร ขอเริ่มจากข้อ (ก) ก่อน ซึ่งได้ตั้งประเด็นไว้ว่ากรณีของ (๒) กับ (๓) จะเป็นทั้ง ๒ ศาลเข้าไปอยู่ในนั้นเลยหรือว่าเฉพาะข้อใด เชิญที่ประชุมครับ

ดร.สำราญ นابطร ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี

ในประเด็นที่ท่านเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ได้เกริ่นนำในเรื่องของมุมมองในการที่จะวิจารณ์ หรือเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นที่สัมมนาในวันนี้ ผมขออนุญาตเรียนว่าเท่าที่รับฟังมาโดยตลอดและถ้าจำไม่ผิดคราวก่อนเคยจัดสัมมนาในเรื่องเกี่ยวกับเรื่องพวกนี้ ในกลุ่มเป้าหมายเดิม ว่าเราจะมีความเห็นหรือทางออกต่อเรื่องนี้อย่างไร เพราะว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจะมีคดีในลักษณะนี้ คือตามมาตรา ๒๑๓ เข้ามาสู่ศาลรัฐธรรมนูญเยอะมาก แต่ก็ไม่บรรลุผลตามความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญอย่างที่ควรจะเป็น คิดว่าหลายท่านก็คงคิดในมุมนี้ แต่ในขณะเดียวกันผมเชื่อว่าการมีบทบัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพนั้นเป็นสาระสำคัญ เป็นความจำเป็นอย่างหนึ่ง แต่เหนือสิ่งอื่นใดคิดว่าการนำกฎหมายมาบังคับใช้และนำไปสู่การปฏิบัติให้เห็นบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่แท้จริง น่าจะมีความสำคัญยิ่งกว่า ที่ต้องกล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่าจากการพิจารณาจากข้อมูลสถิติคดีในปีงบประมาณที่ผ่านมา ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๒ ถึง ๒ กันยายนที่ผ่านมา จะเห็นว่ามียุติเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญ คำร้องในส่วนที่ประชาชนยื่นเข้ามา คำร้องต่าง ๆ มีถึง ๗๗ คดี แต่ในขณะเดียวกันก็มีการจำหน่ายออกไป และในขณะเดียวกันในส่วนของมาตรา ๒๑๓ เฉพาะในส่วนนี้ที่เข้ามารวมกันจะมีถึง ๖๘ เรื่อง และขณะเดียวกันในจำนวนทั้งหมด เราก็มีการจำหน่ายออกไปเป็นส่วนใหญ่เช่นเดียวกัน ถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ประมาณร้อยละ ๙๓ ที่ไม่รับคำร้องให้จำหน่ายคดี จะเห็นว่า ตรงนี้มีนัยสำคัญในการกำหนดประเด็นในการพิจารณาวันนี้ ผมเองเห็นด้วยกับความคิดเห็นของท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านตุลาการ ท่านผู้อาวุโสทั้งหลาย ที่ได้กล่าวมาทุกท่าน และที่สำคัญท่านเลขาธิการได้เกริ่นนำให้เห็นถึงมิติใหม่ในการที่จะเปิดมุมมองต่อเรื่องนี้ ซึ่งผมเห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะถ้าเรามองในแง่ของ Positivism ในเรื่องของปฏิธานนิยมเราจะอยู่ในวังวนเดิม ๆ

ไม่หลุดไปไหน อภิปรายก็จะมีแต่ประเด็นเดิม ๆ ข้อคิดเห็นหรือสิ่งต่าง ๆ ก็จะมีเดิม ๆ ทั้งนั้น เพราะฉะนั้น การมองในมิติใหม่ โดยใช้หลักซึ่งผมเห็นว่ากฎหมายเองก็มีนิติวิธีหลายรูปแบบ คิดว่าการนำหลักกฎหมายธรรมชาติ Naturalism มาใช้ในการปรับหรือการตีความโดยเฉพาะหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญนิยม เป็นกติกากฎเป็นสัญญาประชาคมเป็นสิ่งที่เป็นกลไกที่จะแก้ปัญหาบ้านเมือง โครงสร้างของระบบการเมืองการปกครองและการบริหารประเทศ เพราะฉะนั้นถ้าเราใช้ Positivism อย่างเดียวนั้นก็จะมีเดิม ๆ ก็จะมีคนตัดขาวมาร้อง จะเป็นภาระทั้งประชาชนและทั้งฝ่ายศาลที่เกี่ยวข้อง เพราะย่นมาแล้วสุดท้ายก็ยกก็ไม่รับ เป็นต้น

เพราะฉะนั้น มองจากมุมมองโดยเฉพาะข้อคิดเห็นที่ท่านเลขาธิการได้เกริ่นนำในตอนต้น ที่ผมได้เรียนว่าผมเห็นด้วยอย่างยิ่งตรงนี้ ผมขออนุญาตที่ประชุมว่าอาจไม่ตรงประเด็นที่ท่านได้ตั้งขึ้นมาเสียทีเดียว แต่จะมองในเชิงบูรณาการหรือสังเคราะห์ให้เห็นว่า ทั้งหลายทั้งปวงแม้มาตรา ๒๑๓ จะเขียนในใหญ่ ๆ อย่างที่ท่านอาจารย์บรรเจิดบอกว่า “ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ” ท่านอาจารย์บรรเจิดเข้าไปร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญท่านก็ยังไม่เข้าใจ เมื่อเข้าท่านก็สารภาพ จริง ๆ ท่านก็สารภาพมาหลายเวทีว่าท่านก็ยังไม่เข้าใจตรงนี้ เพราะฉะนั้น ท่านลองคิดว่าประชาชนจะเข้าใจได้อย่างไร แล้วพวกเราจะเข้าใจได้อย่างไร อันนี้ผมว่าเป็นปัญหาอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้น ผมขออนุญาตที่จะหยิบยกมาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘ ถึงเราจะมุ่งเน้นไปที่มาตรา ๔๗ ก็ตาม แต่ ๓ มาตรานี้ ไม่สามารถที่จะแยกจากกันได้มันจะต้องเกี่ยวพันไปไหนไปด้วยกันตลอด เพราะฉะนั้น ถ้าเริ่มต้นมองจากมาตรา ๔๖ ก่อน ในส่วนของวรรคสอง ขออนุญาตรวบรัดเลย ขออนุญาตอ่านภายใต้บังคับมาตรา ๔๒ การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ต้องระบุการกระทำที่อ้างว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตน “โดยตรง” ยังไม่เท่าไรหรอกแต่คำว่า “ให้ชัดเจน” ขออนุญาตขีดเส้นใต้ ๕ เส้น คณะร่างยังทำให้ชัดเจนไม่ได้แล้วประชาชนจะเขียนให้เกิดความชัดเจนตรงนี้ผมก็ยังไม่ออกว่าจะเขียนยังไงต่อให้ผมไปเขียนคำร้องเองผมเขียนไปจะเขียนคำร้องเองก็คงเขียนคำร้องเองไม่ได้เช่นกัน ชัดเจนว่าเป็นการกระทำละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของตนอย่างไร

คำว่า “ละเมิด” โดยหลักมันเป็นคำสำคัญ กฎหมายทุกกฎหมายจะมีคำสำคัญ มีคานิยามไว้ในตอนต้น ถ้าละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ เราจะเห็นว่า ผู้ใดกระทำต่อบุคคลอื่นโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ ผิดต่อกฎหมาย และก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นไม่ว่าจะด้านใด โดยเฉพาะด้านเสรีภาพหรือด้านสิทธิผมนึกว่าถ้ามองจากมุมนี้ ละเมิดก็น่าจะเป็น ละเมิดคล้าย ๆ กับหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๒๐ ซึ่งเป็นหลักกฎหมายทั่วไป ว่ามันก็น่าจะละเมิดในเรื่องเหล่านี้ ที่แน่ ๆ ต้อง ผิดกฎหมาย แต่ที่นี้ประเด็นคือการบังคับการนำกฎหมายมาใช้ การตีความ มันก็มี ศาลต่าง ๆ ที่กำหนดเขตอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนเขตอำนาจศาลทุกศาลก็มี อย่างศาลยุติธรรมเขตอำนาจทั่วไป ศาลปกครองก็ทั่วไปในส่วนของคดีปกครอง แต่ก็มียกเว้นเพราะบางคดีปกครองก็ไปขึ้นกับศาลยุติธรรม ศาลชำนาญพิเศษ เป็นต้น ส่วนศาลทหารขออนุญาตไม่ก้าวล่วงในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจ เฉพาะเจาะจงจริง ๆ ถ้าเรามองและตีความตามหลัก Positivism แต่อย่างไรก็ตาม ผมยังมองว่ายังมีแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ ที่สามารถจะทะลุฝ่าไปได้ แม้ว่า ในช่วงเข้าท่านสรรเสรีฯ จะได้ชี้ประเด็นให้เห็นว่า ความเป็นไปได้ในการใช้ บังคับมาตรา ๒๑๓ นั้นมันลำบากยากเย็นมาก เพราะว่ามีกำแพงถึง ๒ ชั้น ผมว่า มันไม่ได้มีกำแพง ๒ ชั้น แต่มันคือ ๓ ชั้น เพราะมีคำว่า “ชัดเจน” ที่ผม ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ ซึ่งจะขอขยายความเพิ่มอีกนิด แต่ไม่มีคำนี้ก็ยาก ๒ ชั้น อยู่แล้ว

ที่นี้ถามต่อไปว่าถ้าจะเป็นไปได้ในเรื่องนี้จะทำอะไร ผมนึกถึงรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ในส่วนของมาตรา ๒๗ ถ้าจำไม่ผิด ที่บอกว่าสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญก็ดี โดยขัดแย้งโดยรัฐธรรมนูญก็ดี โดยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญก็ดี คำว่าคำวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญ ผมมองว่าสถานะคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมันคือการแก้ไข เพิ่มเติมบทบัญญัติหรือหลักการของรัฐธรรมนูญกลาย ๆ นี่เอง เพราะฉะนั้นในส่วน ที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งคำว่าสิทธิและเสรีภาพถ้าจะย้อนอดีตต้องเริ่มตั้งแต่ Magna Carta ปี ค.ศ. ๑๒๑๕ ถ้าไล่เรียงมาถึงประเทศฝรั่งเศสซึ่งเราได้รับอิทธิพล

มาบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕ ของเราในปัจจุบันนี้ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยนอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้ในเป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่ไม่ได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรณัั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญตราบเท่าที่ ใช้สิทธิเสรีภาพไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เงื่อนไขการจำกัดมีอยู่ ๓ เงื่อนไข คือ กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดหรือกระทบ สิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เพราะฉะนั้น ตราบใดที่ประชาชนจะใช้สิทธิของเขา ตามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามที่รัฐธรรมนูญได้เขียนไว้ ผมคิดว่าทำได้ และ ศาลรัฐธรรมนูญก็เป็นหน้าที่ แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะไม่ได้เขียนไว้ตรง ๆ ผมเชื่อว่า ศาลรัฐธรรมนูญคือองค์กรหรือกลไกที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองไว้ในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หมวด ๓ ถือว่าเป็นหัวใจสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่เกี่ยวกับรัฐ เพราะฉะนั้น ถ้าโดยหลักการทางมหาชนหรือหลักสิทธิเสรีภาพไม่ว่าจะมาจากฐานไหนก็แล้วแต่ ถ้าหากว่าอะไรที่ไม่ได้บัญญัติ ไม่ได้ห้ามไว้ สิทธิเสรีภาพนั้น ประชาชนใช้ของเขาได้เป็นปกติ ไม่ได้มีอะไรเป็นพิเศษเว้นแต่รัฐจะจำกัด แม้จะ ไปจำกัดก็ต้องมาพิเคราะห์ถึงมาตรา ๒๖ ซึ่งรัฐธรรมนูญเก่าคือมาตรา ๒๙ ที่เขาบอกว่า หลักเกณฑ์ในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพประชาชนจะต้อง มีอะไรบ้าง อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้น ถ้ามองจากจุดนี้ผมเห็นว่าสิ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญ จะต้องพิจารณาในจุดนี้ คือ กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ที่เขียนอะไรต่าง ๆ ที่เป็นพันนาการผูกมัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ กระทบได้ ผมคิดว่าตรงนี้น่าจะปรับน่าจะแก้ได้ และที่สำคัญก็น่าจะขัดหรือแย้ง รัฐธรรมนูญได้ และผมมีความเชื่อว่ากฎหมายใด ๆ ที่คลอต่อจากรัฐธรรมนูญ ไม่น่าจะยิ่งใหญ่ไปกว่ารัฐธรรมนูญหรือตัวบทรัฐธรรมนูญหรือเจตนารมณ์ของ รัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้น ตรงนี้ผมจะชี้ให้เห็นว่าที่บอกว่า ผู้ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพ ยื่นโดยตรงได้ แล้วจะต้องเขียนคำร้องให้ชัดเจน ในส่วนของมาตรา ๔๒ ว่าด้วย

รูปแบบและวิธีการยื่นคำร้องมีอยู่ทั้งหมด ๔ อย่าง ในมาตรานี้ (๔) คำขอที่ระบุความประสงค์ คำร้องต้องทำเป็นหนังสือ มีรายการครบถ้วนตามที่กำหนด คำขอที่ระบุไว้ใน (๔) ความประสงค์ที่จะให้ศาลจะดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง จะขอพูดคำว่า “ชัดแจ้ง” อีกครั้งหนึ่ง ให้ท่านลองพิจารณาว่า ศาลเราเป็นศาลมหาชน ศาลที่ต้องคุ้มครองไม่ใช่ศาลอาญาที่จะต้องมีความ “ฟ้องเคลือบคลุม” เข้ามา ถ้าเราเริ่มต้นโดยไปใส่คำว่า “ชัดแจ้ง” เข้าไปเราจะไปต่อได้แค่ไหนอย่างไร ตรงนี้ก็เป็นประเด็น

ผมจะขอรวบรวมเวลาเพื่อชี้ให้เห็นว่า ถ้าพิเคราะห์เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง มาตรา ๔๕ ซึ่งรูปแบบและวิธีการยื่นคำร้องเขามีทั้งหมด ๕ อย่าง ใน (๓) เขาใช้คำว่า การกระทำ หมายถึง คำฟ้องให้ใช้ถ้อยคำสุภาพและต้องมี (๓) การกระทำทั้งหลายที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีพร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ตามสมควร โดยคำว่า “ตามสมควร” ไม่ใช่ “โดยชัดแจ้ง” เขายืดหยุ่น นี่คือนิติวิธีทางมหาชน ต้องมีความยืดหยุ่น โดยเฉพาะระบบไต่สวน เกี่ยวกับการกระทำดังกล่าว ตรงนี้ผมคิดว่าในส่วนของนิติวิธีมุ่งมองต่อการใช้การตีความกฎหมาย โดยเฉพาะการให้สิทธิเสรีภาพของประชาชน เราสามารถยืดหยุ่นได้ ตีความอย่างกว้างได้ เว้นแต่เป็นการจำกัดศาลต้องตีความอย่างแคบ เพราะฉะนั้น ในขั้นแรกนี้ผมขออนุญาตชี้ให้เห็นว่า การที่เราเคร่งครัดต่อบทกฎหมายจนเกินไปอาจจะหลงลืมนิติวิธีในทางมหาชนในระบบไต่สวน ตรงนี้ก็อาจเป็นข้อจำกัดเป็นกำแพงอีกชั้นที่ ๓ นอกเหนือจากสองชั้นที่ท่านสรรเสริญกล่าวไว้ในตอนต้น

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ท่านสามารถจะช่วยให้ทางฝ่ายจัดบันทึกได้จัดในส่วนของข้อ (ก) ด้วยหรือไม่ ว่ามาตรา ๔๗ (๒) กับ (๓) ศาลทั้งสองควรอยู่ใน (๒) หรือ (๓) และการที่จะอยู่ใน (๒) หรือ (๓) ใช้เกณฑ์อะไรมาเป็นตัวจำแนก ตรงนี้พอจะขยายความต่อได้หรือไม่ หรือจะยังไม่ชี้ตรงนี้

ดร.สำราญ นามบุตร ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี

ในเบื้องต้นขออนุญาตชี้ให้เห็นว่า มาตรา ๔๗ (๒) กับ (๓) เป็นบทบัญญัติที่สืบเนื่องมาจากมาตรา ๔๖ จะว่าไปแล้วการใช้การตีความก็ต้องอ่านทุกมาตรา จะไปแยกแยะส่วนใดส่วนหนึ่งก็อาจจะไม่ตอบโจทก์เสียทีเดียว

พันเอก ปิยะวัฒน์ กิ่งเกตุ เลขาธิการตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ถ้าจากบทสรุปที่คณะทำงานสรุปมาต่าง ๆ หน้า ๓๘ พอจะแยกจากคำวินิจฉัยออกมาได้ เอามาตรา ๔๗ (๒) ก่อน ดูจากคำวินิจฉัยแล้วเหมือนเป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ คือไปอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง ซึ่งจะแบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ ในเรื่องของบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้าเป็นการร้องขอกฎหมายลำดับรอง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในอำนาจศาลปกครองอยู่แล้ว หรือถ้าเป็นเรื่องของการกระทำก็จะเป็นเรื่องของตามกฎหมายอาญา เช่น การละเว้น การหน่วงเหนี่ยว การปฏิบัติหน้าที่มิชอบ ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามกฎหมายอาญาก็จะมีตัวอย่างหลายตัวอย่างที่ร้องเข้ามา ซึ่งเป็นเรื่องของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้น ถ้าจากประเด็นของข้อ (ก) ที่ถามว่าเขตอำนาจศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ควรอยู่ในมาตรา ๔๗ (๒) หรือ (๓) ผมมองว่าควรจะอยู่ใน (๒) ผมดูจากแนวคำวินิจฉัย ต้องกราบเรียนว่าเพิ่งเข้ามาทำงานได้ไม่นานนัก ก็จะศึกษาจากแนวคำวินิจฉัยเป็นหลักก่อน ส่วนมาตรา ๔๗ (๓) เป็นเรื่องของการกำหนดกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ไว้ ถ้าจะถามว่าอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญใช่หรือไม่ ผมมองในเบื้องต้นว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยได้ เพียงแต่กฎหมายกำหนดกระบวนการขั้นตอนไว้ เช่น จะต้องร้องไปที่ผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน หรือถ้าเป็นเรื่องของกระบวนการตราบทบัญญัติของกฎหมายก็จะเป็นเรื่องที่ผ่านมาทางสภามา ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประธานรัฐสภาหรือประธานวุฒิสภาที่ส่งมา อันนี้ก็พอจะแบ่งออกเป็น ๔๗ (๓) ได้ ฉะนั้นในคำตอบมองว่าในเรื่องของศาลยุติธรรมศาลปกครอง มองว่าน่าจะอยู่ใน ๔๗ (๒)

นายสรรเสริญ อัจจุตมานัส ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับคำถามข้อ (ก) ถ้าเราอ่านกฎหมายโดยเคร่งครัด มันจะเข้าใจง่าย ท่านได้นิยามคำว่า “ศาล” ไว้แล้ว คำนิยามศาลของท่านคือ ศาลรัฐธรรมนูญ แล้วถ้าอ่านต่อไปท่านพูดถึงศาลอื่น ท่านจะใช้คำว่าศาลอื่น พอท่านพูดถึง ตุลาการศาลปกครอง ท่านก็จะพูดศาลปกครอง ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมก็คือ ศาลยุติธรรม ซึ่งความหมายของ (๒) มันชัดเจนอยู่แล้วว่าเป็นเรื่องศาลรัฐธรรมนูญ หมายความว่า กรณีรัฐธรรมนูญก็ดี พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญก็ดี ได้เขียนเรื่องกระบวนการพวกนี้ไว้แล้ว เกี่ยวกับการที่จะใช้สิทธิทางศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อไหร่ ท่านก็ไปทำตามนั้นมาตรา ๔๗ (๒) ไม่ว่าท่านจะนิยาม ถ้านิยามคำว่า ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลหมายถึงศาลรัฐธรรมนูญ หมายความว่าต่อไปจากบทนิยามนี้ ไปแล้ว เมื่อท่านพบคำว่าศาลที่ใด ย่อมหมายถึงศาลรัฐธรรมนูญ นี่คือเจตนา ของการให้คำนิยาม ผมเข้าใจว่าเวลาเราเสนอเรื่องเข้าไปในที่ประชุม ผมก็ไม่แน่ใจ ว่าเหตุผลทำไมคำพิพากษาศาลปกครองใหม่ ๆ จะออกมาค่อนข้างตลกและ แปลก ๆ อยู่เรื่อย ๆ เหตุผลเพราะว่าศาลรัฐธรรมนูญก็ดี ศาลปกครองก็ดี ไม่มีการตรวจสอบคำวินิจฉัย ไม่เหมือนศาลยุติธรรม เขามองว่าคำพิพากษาศาลฎีกาออกไปเผยแพร่แล้วจะเป็นตำราเป็นเอกสารทางวิชาการที่ทุกคน อ้างอิงได้ เขามีการตรวจสอบทบทวนปรับปรุงแก้ไขมาเป็นลำดับ ศาลปกครอง ตั้งขึ้นปี พ.ศ. ๒๕๔๒ คำพิพากษาใหม่ ๆ ออกปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๖ อ่านแล้วบางที่ยังไม่ค่อยชัดเจน บางที่ยังแย้งกันไปแย้งกันมา เพิ่งจะเป็นระบบเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๔๙ ถ้าจะอ่านเตรียมสอบให้อ่านคำพิพากษาดังแต่ พ.ศ. ๒๕๔๗ ไปเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้น เราจะเอาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมาเป็นเกณฑ์กำหนดว่า เข้ามาตราไหน จะต้องดูคำวินิจฉัยจริง ๆ และเนื้อหาจริง ๆ ว่าอาจจะเกิดการสับสน ในการเอามาใช้หรือเปล่าผมว่าเรื่องนี้ค่อนข้างชัดแล้ว

ส่วน (๓) ผมมองว่าเป็นเรื่องที่จะต้องคิดให้รอบคอบ (๓) สมมุติว่าใน กฎหมายปกครอง บอกว่า ท่านจะใช้สิทธิทางศาลปกครองท่านจะต้องไปดำเนินการ กระบวนการต้องไปอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองมาก่อน ที่จะใช้สิทธิทางศาลได้ ผมคิดว่าสมมติว่าเราไม่แปลความแบบนี้ว่ากฎหมายนี้คือ กฎหมายวิธีพิจารณา

ความของศาล ตามที่อาจารย์บรรเจิดได้ให้ความเห็นไว้ คดีต่าง ๆ การละเมิดสิทธิต่าง ๆ จะไม่ไปศาลอื่น จะสามารถมาที่ศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง เพราะว่ากระบวนการไม่ต้องทำอะไร กระบวนการที่ประชาชนไปชุมนุมแล้วถูกตำรวจจับก็สามารถร้องศาลรัฐธรรมนูญได้เลยว่าถูกละเมิดสิทธิ ถ้าไม่เอา (๓) มาสกัดเรื่องก็จะมาที่เราหมด ผมเลยเข้าใจว่าคุณจึงต้องไปใช้สิทธิทางกฎหมายอาญาก่อน คุณต้องไปใช้สิทธิทางแพ่งก่อน คิดว่ารัฐบาลทำละเมิดก็ไปใช้สิทธิทางแพ่งก่อน ผมคิดว่าน่าจะเป็นกระบวนการแบบนั้น ไม่เช่นนั้นเรื่องจะไหลเข้ามา เพราะฉะนั้นจึงมองว่ากลไก (๓) ไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นว่าเรารับวินิจฉัยเลย เราก็ไปควรวมเอาอำนาจศาลอื่นที่เรามีวิธีพิจารณาความอยู่แล้ว ท่านสังเกตวิธีพิจารณาความของศาลอื่นจะไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เฉพาะวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้นที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตรงนี้ผมเลยเข้าใจว่า การที่ (๓) ใช้คำว่ากฎหมาย ผมเลยมองว่าเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความของศาลต่าง ๆ

นางสาวปิยา บุญเรืองขาว ผู้อำนวยการสำนักคดี ๑

สำหรับประเด็นที่ท่านสรรเสริญ พุดมาเมื่อสักครู่ ดิฉันเห็นด้วยและดูจากประเด็นที่ทางฝ่ายเลขานุการ ได้ยกขึ้นมาแล้ว ดูแล้วเกิดจากการที่ศาลได้มีการพิจารณาวินิจฉัยวางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเข้ามาตรา ๔๗ (๒) หรือ (๓) ที่นี้ตามคำสั่งที่ยกขึ้นมา ๑๗/๒๕๖๓ ๒๔/๒๕๖๓ และ ๒๕/๒๕๖๓ อันนี้เป็นคดีที่สำนักคดี ๑ รับผิดชอบ คือมีประเด็นว่าก่อนหน้านี้ในประเด็นที่เกี่ยวกับคำสั่งพวกนี้ ศาลได้วางหลักไว้ว่าเป็นมาตรา ๔๗ (๒) ที่นี้ศาลได้มีการตีความใหม่อีกครั้งหนึ่งว่า คำว่า ศาล คือมองแล้วในกรณีใดก็ตามที่เป็นเรื่องที่จะต้องนำไปสู่ศาลยุติธรรมหรือศาลอื่นให้หมายถึงมาตรา ๔๗ (๒) ส่วนในกรณีที่นอกเหนือจากนั้น เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขึ้นตอนวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ อย่างเช่นพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร หรือพระราชบัญญัติอื่น ถ้าไม่ไปดำเนินการโต้แย้งหรือทำตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด คุณจะต้องไปทำตามมาตรา ๔๗ (๓) ถ้าไม่ทำตามขั้นตอนนั้นจะขึ้นมาสู่ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้ แต่ที่นี้ในการประชุม

ในการพิจารณาคำสั่งดังกล่าว ดิฉันเคยขออนุญาตอภิปรายและชี้แจงต่อท่านตุลาการในที่ประชุมว่าเกิดข้อสงสัยบางประการว่า คำว่าศาลในมาตรา ๔๗ (๒) หมายถึงศาลใด ในการค้นคว้าในการหาคำตอบของดิฉันในตอนนั้นคือ ได้พยายามที่จะตรวจสอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ดูตั้งแต่คำนิยามของคำว่าศาล ปรากฏว่าอยู่ในมาตรา ๔ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ได้ให้คำนิยามว่าหมายถึงศาลรัฐธรรมนูญ และไล่ดูแต่ละมาตราทั้งฉบับ ดูทั้งคำว่าศาลที่สื่อความหมายในทางตรง และดูจากบริบทใกล้เคียงแล้วก็หมายถึงศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น จะมีอยู่ ๒ ที่ที่เอ่ยคำว่าศาลใด ๆ แล้วหมายถึงศาลอื่น ขอให้ท่านดูที่มาตรา ๙ (๙) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และมาตรา ๙(๑๑) เมื่อดูบริบทแล้วก็หมายถึงศาลยุติธรรม อันนี้เป็นคำใด ๆ คำเดียวเลย ที่มีคำว่าศาลปรากฏอยู่และไม่ได้หมายถึงศาลรัฐธรรมนูญ แต่เข้าใจได้โดยที่ไม่ต้องมีการตีความว่าหมายถึงศาลใด อันนี้ก็ชัดเจนในเบื้องต้นว่าหมายถึงศาลรัฐธรรมนูญ และมาดูคำว่าพิจารณาวินิจฉัยที่บอกว่า รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว คำว่าพิจารณาวินิจฉัย ตามที่ดูรายละเอียดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ก็หมายถึงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญนั่นเอง เพราะหากว่าถ้าเป็นการพิจารณาพิพากษาหรือการพิจารณาคดีของศาลอื่น เมื่อตรวจสอบรัฐธรรมนูญแล้วจะเขียนไว้โดยชัดเจนว่า อย่างศาลปกครอง มาตรา ๑๔๗ เขียนว่าศาลปกครองมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีปกครอง หรือศาลยุติธรรมในมาตรา ๑๔๔ เขียนว่า ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิพากษาคดีทั้งปวง แม้แต่ศาลทหารใช้คำว่าพิจารณาพิพากษา อันนี้อาศัยตีความดูจากถ้อยคำของกฎหมายที่นี้พอดูจากถ้อยคำของกฎหมายแล้ว คำว่าศาลพิจารณาวินิจฉัย ก็ชัดเจนว่าหมายถึงอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

จากนั้นมาดูเอกสารที่คณะทำงานได้จัดทำถึงที่ไปที่มาของการร่างมาตรา ๔๗ ดังกล่าวนี้นี้ จะเห็นโดยชัดเจนว่า เริ่มตั้งแต่ในขั้นของการพิจารณาของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ในการเสนอร่างก็พูดแยกอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนเลยว่า อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญและของศาลอื่น อย่างในขั้นของสำนักงานเสนอไปใน (๑) ว่า ข้อยกเว้นที่ไม่อาจยื่นศาลรัฐธรรมนูญได้

การกระทำที่เป็นการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐ และหมวด ๑๑ หมายถึงอำนาจของศาลอื่น ในกรณีของศาลรัฐธรรมนูญเอง ก็เขียนไว้ใน (๒) คือ การกระทำที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๐ อันนี้จะแยกอำนาจของศาลไว้โดยชัดเจน ไม่ได้ไปใช้รวมกันเป็น (๒) เหมือนอย่างศาลได้ตีความและวางหลักไว้ พอมาในชั้นของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ในชั้นของอนุกรรมการเขียนแยกไว้ โดยชัดเจนใน (๑) ว่าการกระทำที่กำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาล หมายถึงศาลรัฐธรรมนูญ และ (๔) การกระทำในทางตุลาการของศาลตาม หมวด ๑๐ และหมวด ๑๑ ของรัฐธรรมนูญ ก็ส่งผ่านมาจนถึงชั้นของคณะกรรมการ วิสามัญพิจารณาร่าง ก็นำมาสู่การเขียนไว้อย่างที่ปรากฏอยู่ในมาตรา ๔๗ ที่นี้ พอมาเขียนไว้ก็มีความไม่ชัดเจนทำให้ศาลสามารถที่จะตีความไปได้หลายทาง และนำไปสู่การวางหลักที่กลับไปกลับมาไม่นิ่งแต่ไม่ได้หมายความว่าผิด แต่หมายความว่าศาลอาจจะตีความไป เหมือนที่อาจารย์จิรนิติบอกว่าศาล ต้องอาศัยเวลาในการตีความว่าจะวางหลักไปในทางใด ดังนั้น จึงคิดว่าในกรณีของ (๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ น่าจะหมายถึงรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญน่าจะหมายถึงกฎหมายประกอบ รัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญในมาตรา ๗ (๑) ถึง (๑๓) ซึ่งหมายถึงอำนาจของ ศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาไว้ เป็นการเฉพาะแล้ว อันนี้น่าจะตีความหมายถึงศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น

ส่วนอำนาจของศาลอื่นอย่างเช่น ศาลปกครอง ศาลยุติธรรม ศาลทหาร หรือศาลชำนาญพิเศษต่าง ๆ น่าจะไปอยู่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและ วิธีการไว้เป็นการเฉพาะ ตามมาตรา ๔๗ (๓) อันนี้น่าจะหมายถึงตามที่ท่านสรรเสริญ พูดคือว่า กฎหมายวิธีพิจารณาของแต่ละศาลได้กำหนดขั้นตอนหรือวิธีการไว้ ในกฎหมายวิธีพิจารณาไว้เป็นการเฉพาะ อันนี้ก็อีกทางหนึ่ง และอีกทางหนึ่ง คือในกรณีที่ว่ากฎหมายทั่วไปเช่น พระราชบัญญัติต่าง ๆ ได้กำหนดขั้นตอนและ กระบวนการไว้เป็นการเฉพาะ เช่น กฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสาร กฎหมาย คຸ່ມครองผู้บริโภค ได้กำหนดกระบวนการขั้นตอนไว้ว่า ถ้าหากว่าท่านยังไม่ได้ ดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอนอย่างที่ท่านเรียกร้องหรือขอให้คຸ່ມครอง

สิทธิซึ่งต้องมีการดำเนินการต่าง ๆ ก่อนนำมาสู่ศาลรัฐธรรมนูญ ท่านจะมายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๓ ไม่ได้ ดังนั้น จึงมีความเห็นโดยส่วนตัวว่า ในเรื่องซึ่งเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการหรืออะไรต่าง ๆ คำว่าศาลใน (๒) หมายถึงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น

ท่านอุดม สิทธิวิรัชธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คือประเด็นที่ผมได้ทำหน้าที่ครั้งแรกในการประชุมคดี ถ้าจำไม่ผิดคดีเมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน แล้วมีการคุยกันว่า ที่ผ่านมาเคยออกหลายแบบ ผมให้ความเห็นว่า (๒) เหตุผลในการให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ถ้าจะออกโดยการอ้างอิงอะไร เช่น อ้างว่ารัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างนี้ หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างนี้ ถ้าอย่างนี้เราจะอ้าง (๒) แต่ถ้าเราไปพูดถึงกฎหมายทั่วไปที่ไม่ใช่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือ รัฐธรรมนูญน่าจะไปอ้าง (๓) คือเรื่องกฎหมายทั่วไปก็จะตรงกับที่ท่านผู้เชี่ยวชาญบอก คือกฎหมายทั่วไป แต่ทุกวันนี้ที่เราออก ก็คือเรื่องนี้อยู่ในอำนาจศาลปกครอง เรื่องนี้อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรม เราก็ไปอิง (๒) เพราะรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ตรงนี้คือความแตกต่าง ซึ่งวันนั้นผมอธิบายไว้อย่างนั้น ไม่ใช่ว่าจะไปชี้แล้วบอกว่าตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ คำว่า ศาล น่าจะหมายถึงศาลรัฐธรรมนูญ ผมมองว่าเราไม่ได้เข้าใจกันตรงนั้น เราเข้าใจว่า การให้เหตุผลของกฎหมายอะไร อ้างรัฐธรรมนูญก็จะเข้า (๒) อ้างกฎหมายพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญก็จะเข้า (๒) แต่ถ้าไม่ได้อ้าง คือไปอ้างวิธีพิจารณากฎหมายทั่วไปเข้า (๓) เราเข้าใจกันอย่างนี้ ไม่ได้ไปตีความคำว่า ศาล

ท่านวรวิทย์ กังคศิเทียม ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่องนี้ที่เป็นประเด็นกันมาในการสัมมนาครั้งนี้ เนื่องจากมีคำสั่งที่ใช้ (๒) (๓) ที่สลับไปสลับมา เริ่มต้นมาจากที่สำนักคดี ๑ นำมาคุยกับผมว่า คำสั่งศาลไม่เป็นแนวทางเดียวกัน ได้คุยกันแล้วก็แปลความ (๒) รัฐธรรมนูญเขียนไว้ ๒ กรณี คือ รัฐธรรมนูญกับกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติขั้นตอน รัฐธรรมนูญ

ได้เขียนเรื่องอำนาจของศาลปกครองและศาลยุติธรรมไว้ เพราะฉะนั้น ถ้าเป็นเรื่องปกครอง เรื่องยุติธรรม ก็เข้ารัฐธรรมนูญ ส่วนถ้าเรื่องกฎหมาย ประกอบซึ่งมี ๙ ฉบับ แต่ถ้ากฎหมายประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ ก็มีความชัดเจนว่า ศาล หมายถึง ศาลรัฐธรรมนูญ ใน (๒) แต่คำว่า ศาล ถ้าตามรัฐธรรมนูญ ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญ ก็ศาลปกครองก็ได้ ศาลยุติธรรมก็ได้ เพราะฉะนั้น คำว่า ศาล ตรงนี้ ผมมองว่าแปลได้ ๒ ทาง ถ้าเราอ้างรัฐธรรมนูญก็คือ เป็นศาลปกครอง ศาลยุติธรรม แต่ถ้าเราอ้างกฎหมายประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายประกอบของศาลรัฐธรรมนูญนั้น คำว่า ศาล ก็คือ ศาลรัฐธรรมนูญ ตามคานียาม

ส่วน (๓) จากการพูดคุยก็ได้ข้อยู่ว่า (๓) ควรจะเป็นเรื่องของกฎหมายทั่วไป กฎหมายระดับพระราชบัญญัติ แล้วก็กำหนดขั้นตอนในการทำงานไว้ เช่น ขั้นตอนในการอุทธรณ์ ขั้นตอนในการยื่นคำร้องอะไรก็แล้วแต่ อย่างพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสาร ก็ถือว่าเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารนั้น ไม่ใช่ว่าพอหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่วินิจฉัยแล้วไม่ให้ข้อมูลจะฟ้องศาลได้เลย ก็จะต้องมีระบบอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยข้อมูลข่าวสาร จึงจะเข้า (๓) ทำความเข้าใจกันอย่างนี้แล้ว คดีก็เข้าสู่ที่ประชุมของคณะตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญและก็มีความเห็นเช่นเดียวกันกับที่ท่านอดมพูด คือ แยกว่า ถ้าเป็นกฎหมายทั่วไปเข้า (๓) ถ้าเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญเข้า (๒) คำสั่งหลัง ๆ ก็จะยึดแนวนี้นี้ แต่ถามว่าพวกเราจะมีความเห็นเป็นอย่างอื่นก็ได้ ถ้ามีเหตุผลที่ดีมีน้ำหนัก ข้อสรุปนี้คณะตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญจะไปคู่อีกที เพราะฉะนั้นอยากจะเรียนที่มาที่ไปของประเด็นนี้

นายสรรเสริญ อัจจุตมานัส ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ผมไม่เห็นด้วยเลยว่า (๓) ของท่านหมายถึงกฎหมายข้อมูลข่าวสาร หรือกฎหมายอื่น ๆ ที่กำหนดวิธีการร้องหรือผู้มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องต่อศาล เพราะว่าในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติต่าง ๆ จะมีกระบวนการของศาลอื่นรองรับอยู่แล้ว สมมติยกตัวอย่าง กรณีข้อมูลข่าวสารนั้นพอผมไปยื่นคำขอให้มี

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร แต่คณะกรรมการไม่เปิดเผยเท่ากับผมใช้กระบวนการเรียบร้อยแล้ว ผมไม่ไปศาลปกครอง ผมมายื่นศาลรัฐธรรมนูญได้เลยถูกไหม เพราะถือได้ว่าดำเนินการตามกระบวนการ (๓) มาแล้ว ซึ่งผมเข้าใจว่า (๓) ไม่ได้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารเลย และไม่เกี่ยวกับกฎหมายเฉพาะอื่น ๆ เพราะกฎหมายระดับพระราชบัญญัติทุกอย่างได้พูดถึงศาลที่รองรับไว้หมดแล้ว ถ้าเป็นระดับพระราชบัญญัติถ้าเป็นการใช้อำนาจทางปกครองก็ไปศาลปกครอง ถ้าเป็นคดีอาญาก็ไปศาลยุติธรรม ผมเข้าใจว่ากระบวนการเขาได้รองรับไว้หมดแล้ว ไม่มีทางที่จะมาศาลรัฐธรรมนูญได้เลย ผมก็เลยเข้าใจว่าจริง ๆ (๓) น่าจะเป็นเรื่องของกระบวนการพิจารณาของศาลอื่น ก็คือต้องไปดำเนินการตามศาลอื่นให้เรียบร้อยแล้วถึงจะมาที่ศาลรัฐธรรมนูญ ไม่อย่างนั้นกระบวนการข้อพิพาทของประชาชน ทุกข์ของประชาชนทุกอย่างไม่ไปผ่านศาลปกติแล้วมาที่ศาลรัฐธรรมนูญเลย กลายเป็นว่าศาลรัฐธรรมนูญกลายเป็นกระโถนใบใหญ่ที่รองรับคดีพวกนี้หมด

นายฉัฐภูมิ ว่องไว ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ขออภิปรายต่อเนื่องในประเด็นข้อมูลข่าวสาร ถ้าเราดู (๓) สมมติว่าวินิจฉัยแล้วผมอ่านหนังสือพิมพ์มาก่อนวินิจฉัยให้ศาลยุติธรรมเปิดเผยข้อมูลอย่างนี้ ศาลหรือหน่วยงานที่ถูกบังคับอย่างนี้จะมายื่นที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เลยไหม กรณีที่ ๑ อีกกรณีหนึ่งคือถ้าเกิดเขาไปยื่นศาลปกครองที่ว่าแล้วระหว่างอยู่ในการพิจารณาของศาลปกครองจะมายื่นศาลรัฐธรรมนูญอีกได้ไหม ประเด็นที่อยากจะฝากให้เป็นข้อสังเกตว่า ขั้นตอนอย่างนี้มี ๒ กรณี อย่างที่ท่านบอกถ้าใช้ (๓) ก็มายื่นศาลรัฐธรรมนูญได้ หรือบางทีเขาไปศาลปกครองแล้วแต่อยู่ระหว่างการพิจารณาอยู่ก็มายื่นศาลรัฐธรรมนูญด้วย

พันเอก ปิยะวัฒน์ กิ่งเกตุ เลขาธิการตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ใน (๒) และ (๓) เขียนไว้ค่อนข้างชัดเจนอย่างที่ท่านประธานได้พูดไปสักครู่ (๒) คือรัฐธรรมนูญกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ส่วน (๓) คือ กฎหมาย

เพราะฉะนั้นในรัฐธรรมนูญ คำว่า ศาล ตาม (๒) คือศาลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐ เพราะฉะนั้นที่บอกว่าให้ศาลวินิจฉัยเป็นการเฉพาะ ก็จะเป็นอำนาจของศาลยุติธรรมที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีอย่างไร ศาลปกครองอย่างไร ศาลทหารอย่างไร ศาลรัฐธรรมนูญอย่างไร เพราะฉะนั้น ในคำว่า ศาล ใน (๒) ผมเข้าใจว่าต้องหมายถึง ศาล ในหมวด ๑๐ ของรัฐธรรมนูญ ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญก็เป็นเรื่องของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ทั้ง ๙ ฉบับ ซึ่งแต่ละพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญก็จะระบุไว้อย่างชัดเจน เช่น คณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ป.ป.ช.) เมื่อได้สวนเสร็จ จะส่งไปศาลไหนก็เขียนไว้โดยเฉพาะ แต่ถ้าเป็นเรื่องพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ก็มาศาลรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว แต่ในเรื่องของกฎหมายที่กำหนดขั้นตอนวิธีการก็เป็นเรื่องของกฎหมาย เช่น คุณจะต้องใช้สิทธิในการอุทธรณ์ก่อน จะเป็นพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารที่กำลังพูดกันที่สุดแต่แท้ ก็คือจะต้องใช้สิทธิให้ครบก่อน หรือถ้าจะเป็นเรื่องที่ร้อง ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายต้องไปที่ผู้ตรวจการแผ่นดินก็ต้องไปก่อน เรื่องของขั้นตอนกระบวนการตรากฎหมาย ก็ไปทางสภา ผมว่ากฎหมายเขียนไว้ชัดเจน เพราะฉะนั้น ในประเด็นที่ตั้งผมมองว่าศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ก็ยังอยู่ในนิยามของคำว่าศาล ตามมาตรา ๔๗ (๒)

นายสรเสรีญ อัจจุตมานัส ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ในรัฐธรรมนูญไม่มีมาตราใดพูดถึงกระบวนการใช้สิทธิร้องเรียนของศาลยุติธรรมหรือของศาลปกครอง การพูดถึงอำนาจหน้าที่ของศาลแต่ละศาล ไม่ใช่กระบวนการใช้สิทธิ ท่านต้องดูดี ๆ ว่าเจตนาของ (๒) กำลังพูดถึงกระบวนการใช้สิทธิที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือรัฐธรรมนูญ แต่ในรัฐธรรมนูญไม่มีมาตราใดกำหนดถึงกระบวนการใช้สิทธิของประชาชนของศาลยุติธรรมหรือของศาลปกครอง เป็นเพียงการวางอำนาจหน้าที่ของศาลแต่ละศาล ส่วนกระบวนการเป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความของศาลแต่ละศาล

นางสาวนิชาภา ภูมินายก ผู้อำนวยการสำนักคดี ๒

สำหรับเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เราไม่ได้กำหนดกรอบกันตั้งแต่ครั้งแรกทีเดียวว่าเราอยากจะให้เรื่องแบบนี้ควรอยู่ในอนุมาตราไหน แต่ว่าเหมือนเป็นเรื่องที่มีพัฒนาการมา คือว่าตอนแรกเราดูว่าพอมีคำร้องมาแล้วจะพิจารณาตาม มาตรา ๔๗ เราเห็นว่าถ้าเรื่องอยู่ในอำนาจของศาลปกครอง คือ เป็นข้อพิพาททางปกครอง เราก็ไม่รับไว้โดยให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องของมาตรา ๔๗ (๒) เพราะเราเห็นว่ารัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๗ บัญญัติให้เรื่องนั้นอยู่ในอำนาจของศาลปกครอง แล้วก็ให้เหตุผลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ (๒) ต่อมา มีเรื่องของการอ้างว่ามีการละเมิดเพราะไม่ปฏิบัติตามวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญา เราเห็นว่า วิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญา เป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ เราก็ไปใช้มาตรา ๔๗ (๓) ก็เลยทำให้มีความต่าง พอตอนหลังมาเลยพิจารณาว่ามันเป็นเรื่องที่ไม่น่าจะสมเหตุสมผล ที่ถ้ากรณีเรื่องอยู่ในอำนาจศาลปกครอง แล้วเราอ้างรัฐธรรมนูญและอ้างมาตรา ๔๗ (๒) แต่พอเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม คือ วิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมที่จะวินิจฉัยคดีแล้วไปอ้าง (๓) ก็เลยคิดว่าถ้าอย่างนั้นกรณีที่เป็นข้อพิพาททางอาญา ทางแพ่ง ทำไมไม่อ้างรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๔ เพราะว่ารรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๔ พุดถึงอำนาจของศาลยุติธรรมและรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๗ พุดถึงอำนาจของศาลปกครอง หลังจากนั้นก็เลยให้เหตุผลว่าถ้าเป็นเรื่องที่เป็นข้อพิพาททางแพ่ง ทางอาญา คืออ้างมาตรา ๔๗(๒) โดยโยงไปที่รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๔ เช่นเดียวกับกรณีของเรื่องที่อยู่ในอำนาจศาลปกครองก็โยงไปที่รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๗ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ (๒) ถ้าเกิดพูดอย่างนี้ว่า มาตรา ๔๗ (๒) เป็นเรื่องที่หมายถึงศาลไหน จากที่มองก็ดูจากระดับของกฎหมายที่ท่านว่า ถ้าเป็นเรื่องของรัฐธรรมนูญ เป็นเรื่องของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดเรื่องนั้นไว้ ก็หมายถึงทั้งศาลอื่นและศาลรัฐธรรมนูญด้วย คือถ้าเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ตามมาตราอื่น ก็มามาตรา ๔๗ (๒) ก็จะไม่สามารถมาตามมาตรา ๒๑๓ ได้ ตรนี้ก็เป็นเรื่องของความเห็นในกรณีของมาตรา ๔๗ (๒)

ถ้าถามว่าแล้วมาตรา ๔๗ (๓) จะใช้ในกรณีไหน ก็มีความเห็นว่า ด้วยตัวบทถ้อยคำของพระราชบัญญัติประกอบมาตรา ๔๗ (๓) เป็นถ้อยคำในลักษณะเดียวกันกับศาลปกครอง มองว่ากำหนดวิธีการไว้โดยเฉพาะ แล้วก็ยังไม่ได้ทำตามขั้นตอนนั้น ซึ่งในถ้อยคำนั้นมีความหมายชัดเจน หมายความว่า ถ้าหากเขาทำตามขั้นตอนนั้นแล้วเขาต้องมาได้ตาม (๓) ซึ่งมองว่าถ้าถามว่าในขณะนี้มีความหมายใดที่บัญญัติแบบนั้น ส่วนตัวมองว่ายังไม่ มีเราเฉพาะเรื่องที่ให้ผู้ตรวจการแผ่นดิน แต่การไปให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นไปเรื่องของบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ และ ๔๘ ก็ยังไม่ได้เป็นเรื่องของโดยกฎหมายอื่นถามว่าถ้าหากเป็นความเห็นอีกฝ่ายหนึ่ง อย่างคุณปิยดาที่มองว่ามาตรา ๔๗ (๒) เป็นเรื่องที่หมายถึงรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบให้ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ คิดว่ามองอย่างนั้นก็มองได้ ด้วยถ้อยคำลายลักษณ์อักษรก็มองได้ แต่คิดว่าก็จะมีปัญหาอย่างหนึ่งก็คือว่า มาตรา ๔๗ (๓) กำหนดขั้นตอนวิธีการไว้โดยเฉพาะ หมายความว่าถ้าเกิดว่าทำแล้วต้องมาได้ ปัญหา คือ ถ้าหากว่าเราตีว่ามาตรา ๔๗ (๒) เป็นเรื่องของศาลรัฐธรรมนูญอย่างเดียว แล้วเรื่องที่อยู่ในอำนาจศาลอื่นจะใช้มาตราไหน ก็ต้องมาใช้มาตรา ๔๗ (๓) จะเป็นปัญหาว่าถ้ามาใช้มาตรา ๔๗ (๓) แต่เราจะไม่อ้างรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๔ จะต้องมาอ้างวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ แต่ว่าจะมาตีตรงถ้อยคำที่ว่ากำหนดวิธีการขั้นตอนไว้โดยเฉพาะ ซึ่งหมายความว่าถ้าปฏิบัติตามนั้นแล้วต้องมาได้ แต่ปัญหาของเราก็คือ ถ้าเกิดมาตรา ๔๗ (๓) เามาใช้กับเรื่องที่อยู่ในอำนาจศาลอื่น วิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญา เมื่อเขาปฏิบัติตาม คือ ไปศาลอื่นแล้วก็ไม่สามารถมาศาลเราได้ยุติ เพราะตีมาตรา ๔๗(๔) คิดว่าการตีความแบบนี้จะตีปัญหาแบบนี้ยุติ

นายสมฤทธิ์ ไชยวงศ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านคดี

ก่อนที่จะกล่าวถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ขอย้อนความเป็นมาเกี่ยวกับการฟ้องตรงตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งจะมีประเด็นที่เชื่อมโยงมาถึงรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ เรื่องของการฟ้องตรงที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๒ ตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๕๐ เป็นต้นมา

จนถึงถูกยกเลิกไป ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ๒ คำร้อง โดยคดีแรกเป็นเรื่องที่โต้แย้งเกี่ยวกับพระราชบัญญัติสหกรณ์ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เรื่องนี้ก็ใช้เวลานานพอสมควรก่อนที่จะคดีจะเข้าสู่ศาลและออกจากศาลรัฐธรรมนูญก็ร่วมประมาณ ๘-๙ ปี เพราะว่ารัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๒ กำหนดเงื่อนไขไว้ว่าการใช้สิทธิยื่นคำร้องตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นกรณี 'ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นใดได้แล้ว' ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญยังไม่มี ศาลก็ไปวางหลักไว้ตรงนั้นว่าจะต้องไปใช้สิทธิต่อศาลปกครองก่อน ใช้สิทธิตามกระบวนการของศาลก่อน ไปยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติก่อน แล้วก็ไปผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน ทั้ง ๓ ช่องทาง คดีนี้ที่ผู้ร้องพระราชบัญญัติสหกรณ์นี้ ยื่นคำร้องต่อศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองสูงสุดใช้เวลาพิจารณา ๕ ปีเศษ ต่อมาก็มายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ยังไม่สิทธิ เพราะว่ายังไม่ได้ไปร้องต่อผู้ตรวจการการแผ่นดิน จึงไปร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินประมาณ ๑ ปีเศษ ไปผู้ตรวจการแผ่นดินเสร็จก็ยังไม่ได้ ก็ต้องไปที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เรื่องก็ไปอยู่ที่กรรมการสิทธิฯ อีกประมาณปีเศษ ทั้งหมดประมาณ ๘ ปีแล้วมายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และศาลก็ดูแล้วว่าผ่านมาทุกกระบวนการขั้นตอนจึงรับไว้ ในที่สุดก็วินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติสหกรณ์ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตรงนี้จะให้ข้อสังเกตไว้ประการหนึ่งว่า ใช้เวลาที่ยาวนานพอสมควรกว่าที่จะได้รับการเยียวยาสิทธิในคดีนี้

ในคดีที่ ๒ ที่ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้ เป็นเรื่องที่มีผู้ฟ้องคดีได้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองเช่นกัน แล้วร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ต่อศาลปกครองชั้นต้น ๓ ครั้ง ศาลก็สั่งไม่รับ เขาจึงอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด พร้อมกับยื่นคำโต้แย้งว่าในการจ่ายสำนวนคดีศาลไม่ได้ปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง มาตรา ๕๖ คือ ไม่ได้จ่ายสำนวนให้เป็นไปตามความเชี่ยวชาญ หรือไม่ได้จ่ายสำนวนให้เป็นไปตามพื้นที่ที่รับผิดชอบขององค์กรคณะ หรือในกรณีที่ไม่ได้กำหนดความเชี่ยวชาญไว้ หรือไม่ได้กำหนดการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรไว้

ให้จ่ายสำนวนโดยที่ไม่อาจคาดหมายได้ว่าสำนวนคดีนั้นจะตกแก่องค์กรคณะใด เขายื่นคำร้องนี้ต่อศาลสูง ปรากฏว่าศาลสูงเห็นว่ามิใช่บทบัญญัติที่ศาลจะใช้บังคับ แก่คดีที่ไม่ส่งมา จนศาลสูงมีคำสั่งยืนตามศาลปกครองชั้นต้นว่าที่คุณร้องขอให้ พิจารณาคดีใหม่นั้น คำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่ไม่รับคำร้องขอให้ พิจารณาคดีใหม่ชอบแล้วก็จบ เขาเลยมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญและใช้สิทธิอีก ๒ ขั้นตอน คือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ตรวจการแผ่นดิน เมื่อไปใช้สิทธิทั้ง ๓ กระบวนการเรียบร้อยแล้ว ประเด็นนี้ศาลรับคำร้องไว้พิจารณา วินิจฉัย ว่าการจ่ายสำนวนให้กับองค์กรคณะไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลปกครอง แต่เนื่องจากว่าพอรับไปเมื่อประมาณปลายปี ๒๕๕๗ เกิดเหตุการณ์ รัฐประหารยกเลิกรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญชั่วคราวปี ๒๕๕๗ บัญญัติไว้แต่เพียง ว่าให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยคดีตามที่มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญเราไม่มีอำนาจที่จะไปวินิจฉัยว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๕๐ อีก ก็เลยจำหน่ายคำร้องไป ตรงนี้ย้อนไปในช่วงปีของ รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ พอมาถึงรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ บัญญัติเรื่องของการฟ้องตรงไว้ เช่นกัน เมื่อดูตามตัวบทแล้วของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมาตรา ๔๗ ผมคิดว่าต้องตีความตามตัวบท ซึ่งมาตรา ๔๗(๒) บอกว่า ต้องเป็นกรณีที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ อันนี้คือองค์ประกอบแรก องค์ประกอบที่ ๒ รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบนั้นจะต้องกำหนดกระบวนการร้อง และผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย และกำหนดองค์ประกอบ ที่ ๓ คือ กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ทั้ง ๓ องค์ประกอบจะโยงกันว่าถ้าเพียงแต่ว่า รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๔ ที่บัญญัติไว้ว่าคดีนี้อยู่ในเขตอำนาจของศาลใด โดยที่มิได้ กำหนดกระบวนการร้องและผู้มีสิทธิร้องไว้เป็นการเฉพาะ แต่บัญญัติไว้เพียงว่า คดีนี้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง ศาลยุติธรรม หรือศาลทหาร เช่น ศาลยุติธรรม มีอำนาจพิจารณาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ใน เขตอำนาจศาลอื่น ไม่มีองค์ประกอบข้อที่ ๒ คือ ไม่ได้กำหนดกระบวนการร้องไว้ ให้ผู้มีสิทธิร้องไว้ เพราะฉะนั้นมาตรา ๑๙๔ จึงไม่ใช่บทบัญญัติที่เป็นไปตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมาตรา ๔๗(๒) กำหนดไว้

ในส่วนของศาลปกครองก็เช่นกัน มีอำนาจหน้าที่ที่พิจารณาคดีปกครอง อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจปกครองตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจกรรมทางปกครอง ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๗ ไม่ได้บอกไว้เลยว่ากระบวนการร้องอยู่ตรงไหน และผู้มีสิทธิร้องคือใคร เพียงแต่บัญญัติว่าคดีประเภทนี้อยู่ในเขตอำนาจศาลนี้ แต่ไม่ได้บอกองค์ประกอบที่เป็นการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมาตรา ๔๗ (๒) จะมีกรณีไหนบ้างที่บัญญัติไว้เช่น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๑ (๑) รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๓ ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ ถึงมาตรา ๔๘ รัฐธรรมนูญมาตรา ๕๑ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ และรัฐธรรมนูญมาตรา ๔๙ เป็นต้น ที่บัญญัติไว้ครอบคลุมประกอบทั้ง ๓ ส่วน ที่นี้ที่พูดตรงนี้ไว้ก็เพื่อจะแยกว่าเรื่องนี้น่าจะเข้า (๒) หรือ (๓) กรณีตาม (๓) ผมคิดว่านอกเหนือจากที่เราดู (๒) คือไม่ใช่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการขั้นตอนและผู้มีสิทธิในการยื่นคำร้อง ไม่ใช่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการขั้นตอนและผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง พอไม่เข้า (๒) ก็มาดู (๓) ต่อไป เป็นกรณีอย่างเช่นแนวคำวินิจฉัยของศาลที่ได้วางไว้ เช่น เป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง กระบวนการยุติธรรมทางอาญา กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง เป็นต้น ซึ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถ้าเราจับหลักตรงนี้ได้ น่าจะแยกช่องทางในการที่จะวินิจฉัยไม่รับคำร้องตามมาตรา ๔๗ (๒) หรือ (๓) ได้

สำหรับกรณีตามมาตรา ๔๗ (๓) ได้หรือไม่ ผมเห็นว่า มาได้ ก็อย่างที่โยงไว้ในเบื้องต้นว่า อย่างเช่น แม้ว่าศาลจะวินิจฉัยถึงที่สุดแล้ว เราต้องมาดูประเด็นแห่งคดีที่ศาลเราจะรับ เป็นประเด็นแห่งคดีที่มีเนื้อหาเดียวกันกับที่ศาลปกครองหรือศาลยุติธรรมได้วินิจฉัยไว้หรือเปล่า ถ้าไม่ใช่ประเด็นแห่งคดีในเนื้อหาแห่งคดีที่ศาลได้วินิจฉัย อย่างเช่น ตามที่ยกตัวอย่างตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ว่าเป็นกระบวนการที่ศาลจำหน่ายสำนวนให้กับองค์คณะไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง อย่างนี้ไม่ใช่เนื้อหาแห่งคดีที่ศาลปกครองได้วินิจฉัย ถ้าเขาไปใช้สิทธิตามกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ มาแล้ว ก็จะมาใช้สิทธิทางเราได้ ดังนั้นผมว่าในกรณีที่วินิจฉัยว่าคดีนี้จะเข้าตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๔๗ (๒) หรือ (๓) คิดว่าไปจับหลักที่มาตรา ๔๗ (๒) ก่อน ถ้าไม่เป็นไปตาม มาตรา ๔๗ (๒) ค่อยมาดูตาม ๔๗ (๓) อีกทีหนึ่ง

ท่านอดม สิทธิวิรัชธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ผมว่าแนวมันต้องดูคำร้องของเขาตั้งต้นด้วยข้อเท็จจริงอะไร คือ ถ้าเขาตั้งต้น ด้วยคดี เขายังไม่เคยไปสู่ศาลอะไรเลย ก็ต้องมาจับเรื่องของ (๒) เป็นตามอำนาจ ศาลของแต่ละศาล แต่ถ้าเกิดเป็นกระบวนการที่ผ่านไปแล้ว ในบางส่วน ถ้าคำร้อง เขาพูดเลยว่าเขาไปฟ้องหรืออะไรแล้ว ก็อาจจะเป็นอำนาจ เป็นคดีอื่น ตอนนี้อยู่ (๓) ผมก็คิดเหมือนกัน และเคยถามหลังจากจบคดีว่าพอเราแยกอย่างนี้ แล้ว (๓) จะใช้ได้ตอนไหน ทางนี้ก็บอกว่ามีโอกาสใช้ผมก็มาคิดว่ามีอย่างที่ว่า ซึ่งวิธีพิจารณา หรืออะไรซึ่งเขาอาจจะร้องว่า วิธีพิจารณาของศาลมีขั้นตอนซึ่งไม่ถูกต้องอะไร แบบนี้ เราจึงจะไปจับกฎหมายทั่วไปมาดู เป็นขั้นตอนต่อมาว่าเป็นเรื่องที่เราจะ รับได้หรือเปล่า เกิดตรงนี้เหมือนกัน ก็คิดว่าเป็นไปได้ ดังนั้นต้องดูว่าคำร้องเวลา เราจะออกเหตุผล (๒) หรือ (๓) ต้องดูข้อเท็จจริงของคำร้องแท้ ๆ ว่าเนื้อหาตั้งต้น จากอะไร เราถึงจะออกอะไร แต่ถ้าตั้งต้นมาไม่เคยทำอะไร โอกาส (๒) มาสูง แต่ถ้าไปแล้วไปตามกฎหมายอะไรและมีขั้นตอนบางอย่างซึ่งไม่ครบกระบวนการ ซึ่งข้อเท็จจริงได้ความอย่างนี้เราอาจจะออก (๓) ผมว่าดูที่บริบทข้อเท็จจริงใน แต่ละคดีมากกว่า ไม่ใช่มาเน้นว่าหัวใจที่เขาร้องมันคืออะไร มันเริ่มตั้งต้นจากอะไร ถ้ายังต้องไปดูเรื่องของรัฐธรรมนูญ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเข้า หรือไม่เข้า เข้าตรงนี้ก็จบ แต่ถ้ามันเลยไปเป็นขั้นตอนหรือกฎหมายธรรมดา แล้วกฎหมายธรรมดาที่ว่านั้นไปทำอะไรมาหรือยัง ถ้ายังเข้า (๓) ผมว่าต้องไล่ตามมา อีกข้อเท็จจริงของคดีที่เขาร้องมาเป็นหลักมากกว่าที่เราจะมานั่งดูว่าอะไรที่เข้า (๒) หรือ (๓) มันต้องดูแต่ละเรื่องไป ดังนั้น ที่เราออกส่วนใหญ่เราจะออกตาม คำร้องเขามากกว่า ตั้งต้นว่าคดีของคุณไปฟ้องหรือยัง คดีเป็นประเภทไหน อะไร แบบนี้มาตั้งต้นก่อน เราจะออกตามรัฐธรรมนูญก่อน ออกตามพระราชบัญญัติ ประกอบก่อน แต่ถ้าผ่านตรงนี้ไปแล้วจะเป็นเรื่องของกฎหมายทั่วไป เราจึงจะ มาดูว่าเป็นเรื่องของขั้นตอนที่ต้องทำหรือเปล่า ถ้าต้องทำแต่คุณยังไม่ได้ทำอย่างนี้ จึงจะมาดู (๓) หลักเท่าที่ผมมองตอนนั้น

ท่านวรวิทย์ กังคศิเทียม ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ขอเสริมมาตรา ๔๗ (๒) ที่บอกว่ารัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิร้อง ถามว่าในรัฐธรรมนูญมีไหมที่กำหนดกระบวนการร้อง ผมว่ามี ดูรัฐธรรมนูญมาตรา ๕๑ หน้าที่ของรัฐ ในหน้าที่ของรัฐมาตรา ๕๑ กำหนดว่าการใดที่เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐที่จะต้องทำให้กับประชาชน หรือชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชน ประชาชนหรือชุมชนมีสิทธิติดตามเร่งรัดฟ้องร้องหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีสิทธิฟ้อง ต่อมาฟ้องอย่างไร ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ คือโยนไปให้กฎหมายบัญญัติ นั่นคือขั้นตอนการทำงานก่อนที่จะฟ้องก็โยนให้กฎหมายบัญญัติ กฎหมายบัญญัติที่ไหนก็พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ บุคคลหรือชุมชนก่อนที่จะฟ้องได้ต้องไปร้องผู้ตรวจการแผ่นดินว่าหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่หรือละเลยไม่ปฏิบัติ ผู้ตรวจการแผ่นดินก็จะพิจารณา (๒) พิจารณาแล้ว ถ้าเห็นว่าทำแล้วก็แจ้งผู้ร้องไป ถ้าเห็นว่ายังไม่ทำก็เสนอคณะรัฐมนตรี ต่อมา (๓) คณะรัฐมนตรีก็พิจารณาอย่างไร ส่งอย่างไรก็แจ้งไป นี่คือขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด เพราะฉะนั้นถ้าถามว่ามาตรา ๔๗ (๒) นั้นไม่มี ผมว่าไม่ใช่เพราะมันมีบัญญัติไว้ ซึ่งศาลเราก็เคยออกไปเรื่องหนึ่ง ถ้าจำไม่ผิด เรื่องพลังงาน ฟ้องว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้มีกำลังผลิตไม่น้อยกว่า ๕๐% แล้วปรากฏว่าให้เอกชนทำกันจนกระทั่งหน่วยงานของรัฐ คือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตเหลือเปอร์เซ็นต์ที่ผลิตแค่ ๓๐ กว่าเปอร์เซ็นต์ คือ ฟ้องว่ารัฐ ไม่ได้ทำตามหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ซึ่งศาลไม่รับ เพราะคุณจะต้องไปร้องผู้ตรวจการแผ่นดินตามมาตรา ๔๕ เป็นขั้นเป็นตอนก่อน ถ้าไม่ได้ผลถึงจะมาฟ้อง นี่คือตัวอย่างที่ศาลเคยวินิจฉัยไว้แล้ว

นายอดิเทพ อวยยะพัฒน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี

ในส่วนของความเห็นของผมในเบื้องต้น หากเราพิจารณาในส่วนของแนวคำวินิจฉัยของศาล และแนวคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนนี้ ไม่ว่าจะเป็นมาตรา ๔๗ (๒) หรือมาตรา ๔๗ (๓) ถ้าพิจารณาในตัวสถิติที่น่าสนใจก่อน เอาสถิติ

ที่น้อย ๆ ก่อน คือ มาตรา ๔๗ (๓) ปัจจุบันเราวางหลักไว้ว่า กรณีที่จะเข้า มาตรา ๔๗ (๓) แล้วศาลไม่รับมีเพียงแค่ ๑๑ คำสั่ง เท่านั้น แต่ว่า ๑๑ คำสั่ง นั้นที่ระบุ เลขมาตราไว้อย่างชัดเจนว่ามาตรา ๔๗ (๓) แต่จริง ๆ แล้วก่อนที่พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญจะมีผลใช้บังคับก่อนวันที่ ๒ มีนาคม ก็มีแนวคำสั่งในเรื่อง ของฟ้องตรงไว้ ๑ เรื่อง คือ กรณีของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ก็จะเป็นกรณีที่ ศาลวินิจฉัยเอาไว้ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบยังไม่ออก แต่ศาลวินิจฉัย ไว้ใช้แนวนั้นว่าเป็นกรณีที่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อมูลข่าวสาร ก็มองว่าในเบื้องต้นน่าจะใช่ (๓) ภายหลังต่อมาก็พอเป็นคณะกรรมการวินิจฉัย ข้อมูลข่าวสารก็จะใช่ (๓) ถ้าเป็นกรณีมาตรา ๔๗ (๓) ตอนนี้มี ๑๑ บวก ๑ ก็เป็น ๑๒ คำสั่ง แต่เมื่อมาพิจารณาแนวของคำวินิจฉัย ของคำสั่งของศาล ในกรณีของ (๒) ปัจจุบันศาลวางหลักไว้ค่อนข้างชัดเจนว่าถ้าหากว่าเป็น กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ทางอาญา ทางปกครอง วางหลักไว้ว่าเป็นกรณีที่จะ อยู่ในมาตรา ๔๗ (๒) แต่อย่างไรก็ตาม มีคำวินิจฉัยที่หลุดมาล่าสุด คือ กรณีวินิจฉัย ในเรื่องของพระราชบัญญัติล้มละลาย กรณีอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม ไปวินิจฉัยว่าเป็นกรณีที่อยู่ใน (๓) ล่าสุดเลย ตรงนี้ผมจึงตั้งเป็นข้อสังเกตก่อนว่า ถ้าหากว่าในกรณีของการวินิจฉัยพระราชบัญญัติล้มละลาย ในคำสั่งที่ ๕๕/๒๕๖๓ วินิจฉัยเรื่องพระราชบัญญัติล้มละลายแล้วบอกว่า เป็นกรณีที่บุคคลที่อยู่ใน พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ไว้เป็นการเฉพาะแล้วนั้นก็จะต้องอยู่ใน (๓) ศาลไม่รับ แต่ถ้าหากเราใช้แนวนั้นในเรื่องของ กระบวนการยุติธรรมไม่ว่าทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางปกครอง

เมื่อเข้าท่านอาจารย์บรรเจิดได้วางหลักตั้งเป็นข้อสังเกตเอาไว้ว่า ถ้าหาก ว่าเราใช้ในเรื่องของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งตรงนี้อาจารย์บรรเจิดได้เขียนไว้ หมายเหตุในกรณีของมาตรา ๔๗ (๓) ว่าเป็นกรณีที่จะเหมาะสมหรือไม่ที่จะวินิจฉัย ในกรณีนี้ แล้วถ้าเราวินิจฉัยไปในแนวนั้นในปัจจุบันนั้นกรณีที่เรายึดว่ากระบวนการ ยุติธรรมทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางปกครอง ถ้าเกิดยึดแนวที่เป็นส่วนใหญ่ จะอยู่ใน (๒) แล้วเป็นแบบที่ผมบอกไปถ้าเป็นกรณีตามมาตรา ๔๗ (๓) ที่วินิจฉัยไป ๑๑ บวก ๑ ทุกคำวินิจฉัยจะอยู่บนพื้นฐานที่อยู่ว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมไม่ว่า

ทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางปกครอง ดังนั้น แนวคำวินิจฉัยที่ศาลเคยวางไว้ในกรณีของมาตรา ๔๗(๓) จะเทกลับไปที่อยู่ในมาตรา ๔๗(๒) แทบทั้งหมดเพราะฉะนั้นปัจจุบันเองถ้ามองเป็นเช่นนี้จะไม่เหลือในกรณีของการวินิจฉัยตามมาตรา ๔๗(๓) อยู่เลย ที่ศาลเคยวางหลักไว้เลยจะมีบางคำวินิจฉัยที่อาจจะวินิจฉัยว่าไม่ได้บอกว่า เป็นกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ทางปกครอง หรือทางอาญา แต่ก็วินิจฉัยเอาไว้ เป็นกรณีของคณะกรรมการเกี่ยวกับกำหนดค่าเสียหายในทางแพ่ง ผมมองว่าเป็นกรณีที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งที่ศาลได้วินิจฉัยเอาไว้ เพราะฉะนั้นก็ตีได้ หรือในกรณีของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร ผมตีได้ว่าเป็นกระบวนการพิจารณาทางปกครองที่อยู่ใน (๓) ตั้งแต่เดิม ปัจจุบันถ้าหากวางแนวทุกกรณีจะไปใน (๒) หหมด จะไม่เหลืออยู่ใน (๓) แล้ว เพราะเบื้องต้นเรามองว่ากระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง คือ ศาล การกำหนดเขตอำนาจศาล ถ้ามองสุดท้ายศาลในปัจจุบันนั้นในรัฐธรรมนูญเขียนไว้ชัดเจนว่าเขตอำนาจศาล ก็กำหนดไว้ชัดเจนว่ามีกี่ศาล ซึ่งแต่ละศาลเองจะมีเขตอำนาจเป็นของตัวเองชัดเจน และถ้าไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลใดก็จะอยู่ในอำนาจในยุติธรรม เพราะฉะนั้น ถ้าหากเรามองกระบวนการทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง ก็จบแต่ในกรณีมองในเรื่องเขตศาล ก็จะอยู่ในเขตอำนาจของทุกศาลอยู่แล้วในปัจจุบัน ดังนั้นจึงไม่เหลือที่จะไปอยู่ใน (๓) ได้ เพราะคดีทุกคดีจะต้องไปจบที่กระบวนการยุติธรรม คือ ศาล จะไม่มีคดีใดเลยที่จะไม่อยู่ที่ศาล ในรัฐธรรมนูญก็เขียนไว้อย่างชัดเจนว่าทุกคดีจะสามารถที่จะถูกตรวจสอบได้โดยกระบวนการยุติธรรม คือ ศาลนั่นเอง ในเบื้องต้นถ้ามองตามแนวคำวินิจฉัยของศาลตอนนี้ ผมมองว่าจะอยู่ในกรณีของมาตรา ๔๗(๒) เสียทั้งหมด

คราวนี้เรามองที่ทางโจทก์ทางด้านฝ่ายเลขานุการถามว่ากรณีที่กำหนดว่า (๓) กับ (๒) จะอยู่ในเขตอำนาจศาลยุติธรรม ศาลปกครอง เบื้องต้นถ้าตามแนวศาลปัจจุบันต้องตอบก่อนว่าอยู่ (๒) ทั้งหมด ถ้าตอบตามแนวคำวินิจฉัยของศาล แต่ถ้าตอบในความคิดเห็นส่วนตัวผมมองว่ามาตรา ๔๗(๒) และ (๓) เนื่องจากมีการบัญญัติเอาไว้จะต้องเป็นการบัญญัติไว้ที่สามารถที่จะบังคับใช้ได้ หมายความว่าจะสามารถที่จะนำไปใช้ทั้ง ๔๗(๒) ได้ มาตรา ๔๗(๓) ได้ ดังนั้น ในเบื้องต้นในการดู ผมเห็นด้วยกับคุณปิยดา คือ ในส่วนของการวินิจฉัย การตีความของมาตรา ๔๗ เป็นกฎหมาย

ที่อยู่ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ การเขียนเอาไว้บทบัญญัติของถ้อยคำที่อยู่ในพระราชบัญญัติประกอบถ้ามีบทนิยามศัพท์ ถ้าไม่แปลความเป็นอย่างอื่น จะต้องแปลตามบทนิยามศัพท์นั้นเป็นหลัก แล้วในมาตรา ๔๗ เองมีการเขียนไว้อย่างชัดเจนที่ทางด้านผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลายบอกไว้กันว่า มาตรา ๔๗ เขียนไว้อย่างชัดเจนว่ามีคำว่า ศาล มีคำว่า ศาลอื่น ความหมายของคำว่า ศาล กับ ศาลอื่น ย่อมแสดงว่ามีศาลแตกต่างกัน ศาลย่อมเป็นไปตามบทนิยามศัพท์ ศาลอื่น ย่อมไม่ใช่ตามบทนิยามศัพท์ เพราะในกรณีของมาตรา ๔๗ (๒) ใช้คำว่า ศาล เท่านั้น แต่เมื่อเป็นมาตรา ๔๗ (๔) ใช้คำว่า ศาลอื่น ดังนั้น ความเห็นของผมในเบื้องต้นมองว่าตีความตามพระราชบัญญัติประกอบซึ่งมีบทนิยามศัพท์ไว้อย่างชัดเจน คำว่า ศาล คือ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลอื่น คือ ศาลที่ไม่ใช่ศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายมีผลใช้บังคับได้ทั้งมาตรา ๔๗ (๒) และ (๓) ดังนั้นในเบื้องต้นมาตรา ๔๗ (๒) ผมตีความค่อนข้างแคบ เพราะว่าเป็นเรื่องของ การตัดสินคดี กรณีไม่ให้เขาสามารถที่จะมาฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้ ดังนั้น เป็นกรณีที่ท่านผู้ทรงสมรรถกกล่าวไว้ว่า กรณีนี้ก็มียกประกอบที่ชัดเจนต้องมียกประกอบตามตัวบทเอาไว้ ตัวบทวางไว้แค่นั้นก็เท่านั้นผมมองว่าอย่างนั้น ตีความอย่างแคบเพราะเป็นการตัดสินคดีเขาในการที่จะไม่ให้สามารถมายื่นศาลรัฐธรรมนูญได้

ส่วน (๓) นั้น จะตีความอิสระเพราะตรงนี้เปิดกว้างเพราะใช้คำว่ากฎหมายค่อนข้างที่จะกว้างมาก แต่อย่างไรก็ตามที่ท่านผู้ทรงสมรรถกกล่าวไว้ (๓) ผมมองไปถึงเจตนารมณ์คล้าย ๆ กับรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ คือ รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ วางหลักไว้ว่า การฟ้องตรงจะต้องเป็นกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการด้วยวิธีการอื่นได้แล้ว ซึ่ง (๓) เขียนไว้ค่อนข้างสอดคล้องกับแนวที่รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เคยวางไว้ คือ เป็นกรณีที่จะต้องดำเนินการวิธีการโดยเฉพาะแล้ว และยังไม่ดำเนินการให้ครบถ้วนจริง ๆ คล้ายกันเลยการใช้การตีความ เพราะฉะนั้น ในเบื้องต้นนั้นถ้าเราตีความเช่นนี้ (๒) และ (๓) ก็จะมีที่ใช้ได้อย่างชัดเจน เพราะฉะนั้น นี่คือแนวความเห็นส่วนตัว แต่ถ้าหากมองตามแนวศาลตอนนี้ก็จะเป็นไปตามนั้น ถ้าเป็นกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ทางอาญา ทางปกครอง ต้องไปอยู่ใน (๒) มีหลงเหลืออยู่ อันหนึ่ง คือ พระราชบัญญัติล้มละลายล่าสุด ตรงนี้อาจจะไปกลับหลักของเดิมที่เคยวางมาทั้งหมด ดังนั้น กรณีของ (๓) ถ้าตามแนวศาลยุติธรรมก็ต้อง

เป็นตาม (๒) แต่ถ้าความเห็นส่วนตัวผมมองว่ากรณีนี้ควรจะอยู่ (๓) ถ้าตีความอย่างแคบ ซึ่ง (๒) ขอดตอบไปเลยในกรณีของ (ข) ถ้าเป็นกรณีของคำว่า ศาล ถ้าดูตามตัวบทก็ชัดเจนว่าศาลตรงนี้ก็เฉพาะแค่ศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น (๒) ในส่วนของกรณีการกำหนด (ค) การกำหนดขั้นตอนวิธีการโดยเฉพาะก็ค่อนข้างชัดเจนว่าต้องดำเนินการก่อน ดำเนินการที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ว่าให้ครบถ้วนแล้วจึงค่อยมาศาลรัฐธรรมนูญ ในส่วนของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่มีไปแล้ว ๒ คำวินิจฉัย คือ คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๓ และคำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๓ ไม่ว่าจะเป็นคำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๓ กรณีของการทำแท้ง ซึ่งตรงนี้เองคำวินิจฉัยของศาลเราก่อนข้างวางหลักชัดเจน ทำให้ตอนนี้มีการแก้ไขกฎหมายแล้ว ซึ่งกระบวนการอยู่ในการรับฟังของคณะกรรมการกฤษฎีกา ในกรณีนี้ขั้นตอนหากเรามองในตัวข้อเท็จจริงในคำวินิจฉัย กระบวนการของทางด้านผู้ร้องเขาถูกดำเนินคดีอาญาลุ่่มเสี่ยงมาก ถ้าหากว่าเป็นกรณีที่จะเข้าของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาใหม่ แต่ว่าถ้าเรามองแต่ว่าเราต้องคุ้มครอง ศาลก็เลยอาจจะวินิจฉัยตรงนี้อาจชัดเจนเบื้องต้นก็คือมันผ่านจุดนั้นมาแล้ว จริง ๆ ก็อยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่เราก็มองว่าเป็นการคุ้มครองในส่วนที่เป็นวัตถุของกฎหมายซึ่งมันขัดรัฐธรรมนูญ ส่วนกรณีที่ ๒ ที่เรามีคำวินิจฉัยไป คือ กรณีพระราชบัญญัติสัญชาติ กรณีนี้ก็ถือเป็นกระบวนการที่เขาโต้แย้งในเรื่องกระบวนการที่ทางด้านฝ่ายปกครองไม่ดำเนินการให้เขา คล้ายกับกรณีที่อยู่ในกระบวนการทางปกครอง เพราะเขาขอให้ดำเนินการเพิกถอน ตรงนี้เองก็ลุ่มเสี่ยงเหมือนกันว่าจะอยู่ทางนี้ไหม แต่เนื่องจากว่าเราก็วินิจฉัยแต่ตัววัตถุแห่งคดียุติไปแล้ว เพราะว่าสุดท้ายเขาได้รับการเยียวยา คือได้รับสัญชาติแล้ว เพราะฉะนั้น เราก็วินิจฉัยวางหลักไว้ในตรงนี้นี้ว่าเป็นกรณีของกฎหมายนั้นจะต้องไม่ดำเนินการ คือว่าถ้าเขามีสัญชาติไทยต้องได้รับเข้าไม่สามารถขับออกไปได้ นี่คือนิวหลักไว้ทั่วไปเท่านั้น แต่ว่าในเบื้องต้นทั้งสองคำวินิจฉัยนั้น จริง ๆ แล้วก็เป็นคำวินิจฉัยที่คิดว่าส่วนตัวคล้ายที่จะเข้ามาตรา ๔๗(๒) ได้ ถ้าในปัจจุบันตอนนี้คือ อยู่ในกระบวนการยุติธรรมได้เหมือนกัน แต่ว่าศาลมองว่ากรณีนี้เป็นกรณีที่ต้องเข้าไปตรวจสอบ

นายสรรเสริญ อัจจุตมานัส ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คือ (๒) กับ (๓) นั้น ถ้าเราแปล (๒) นั้น รัฐธรรมนูญเขียนถึงอำนาจศาล หมายถึงกระบวนการการใช้สิทธิด้วย เพราะฉะนั้น ทุกอย่างใน (๒) จะตีความให้คุณจะต้องไปทำกระบวนการนั้นก่อน (๒) จะเป็นด้านที่กรองตัดเรื่องของกระบวนการคำร้องที่ไม่เคยผ่านศาลมาก่อนให้กลับไปอยู่ที่ศาลทุกศาล เพราะว่าคดีทั่วไป ข้อพิพาททั่ว ๆ ไป ก็ต้องมีศาลรองรับอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง ทางแพ่งหรือทางอาญา มีศาลรับรองหมด เพราะฉะนั้นหมายความว่า (๒) นั้น คือ ต้องไปผ่านศาลมาก่อน ส่วน (๓) กรณีที่กฎหมายเขียนกระบวนการเอาไว้แต่เขาจะไม่ใช้สิทธิทางศาล เขาจะมาหาเราเลย เช่น ผมถูกตำรวจทำละเมิด ผมไม่ยอมไปฟ้องศาลปกครอง แต่อยากฟ้องศาลรัฐธรรมนูญก่อน เพราะคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญผูกพันองค์กร ถ้าศาลรัฐธรรมนูญว่าผมถูกละเมิดผมก็เอาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไปเรียกค่าเสียหาย เพราะฉะนั้นถ้าเราไม่เอา (๓) เข้าไปก็สกัดเขาไม่ได้ เพราะ (๒) สกัดไปแล้ว เขาสามารถใช้สิทธิทางศาลรัฐธรรมนูญได้โดยไม่ต้องไปยื่นศาลนั้นเลย เพราะว่าเราพูดถึง (๓) ไม่ได้หมายถึงกระบวนการทางศาล เพราะผ่านกฎหมายนั้นมาแล้วเขาก็มาหาเราโดยตรง ผมเลยมองว่า ถ้าแปลความแบบสมมุติเรากลับเอา (๓) มาตัดสิทธิของเขาเราก็ตัดไม่ได้แล้ว เพราะ (๓) เป็นการเปิดให้เขาเข้ามาได้ เพราะเขาบอกว่าทำตามกระบวนการนั้นแล้ว จึงไม่ได้ไปศาลอื่นเขามาหาเราเลย แต่ถ้าเขาทำตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนดเขาก็มาหาเราเลย เช่น เขาอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาเขาเรียบร้อยแล้ว เขาไม่ไปศาลปกครอง เขามาศาลรัฐธรรมนูญเลย เขาดำเนินกระบวนการตามที่กฎหมายกำหนดเรียบร้อยแล้ว เขาจึงมาศาลรัฐธรรมนูญ ก็เลยมองว่ากระบวนการแบบนี้ ถ้าเราตีว่า (๓) สกัดเขาไม่ได้ ก็ใช้ (๒) สกัด ถ้ากฎหมายนั้นไม่ได้เกี่ยวกับกระบวนการทางศาลเขามาทางเราเลย ก็ต้องรับ ถ้าเราไม่รับก็จะกลายเป็นว่า (๒) ก็ไม่รับ (๓) ก็เป็นหมัน แต่ถ้าเราใช้ (๓) มาตัด (๒) ก็เป็นหมันก็จากที่ผู้เชี่ยวชาญอุติเทพเขาอภิปรายก็จะแปลว่าเมื่อใดที่ (๓) เป็นหมัน ไม่มีที่ชี้แสดงว่าเราแปลความกฎหมายผิด ถ้าเมื่อใดเราแปลความว่ากฎหมายใดเขียน

แล้วไม่มีที่ใช้ ต้องนึกไว้เลยว่าเราแปลความกฎหมายผิด เพราะผู้เขียนเขียนให้มี
ที่ใช้ แต่ผู้ใช้แปลว่าใช้ไม่ได้

ขณะเดียวกันกระบวนการตามมาตรา ๕๑ นั้น ไม่ใช่เรื่องละเมิดสิทธิ
แต่เป็นเรื่องที่ประชาชนเห็นว่ารัฐละเลยจึงใช้สิทธิเรียกร้องให้รัฐทำ เราก็เลย
สร้างมาตรา ๔๕ มาสกัดไม่ให้มีการร้องพวกลี้มาหาเรา ซึ่งมาตรา ๔๗ ว่าโหดแล้ว
แต่มาตรา ๔๕ โหดยิ่งกว่า ท่านไปดูกระบวนการดี ๆ ถ้าวินิจฉัยกันตามเนื้อหาแล้ว
คดีตามมาตรา ๔๕ ไม่มีทางมาถึงศาลรัฐธรรมนูญ ยากยิ่งกว่ามาตรา ๔๗
ซึ่งไปศาลโดยผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดินบอกว่า คณะรัฐมนตรีทำขอ
บ คณะรัฐมนตรีไปทำไม่มาหาเรา ผู้ตรวจการแผ่นดินบอก คณะรัฐมนตรีทำไม่ขอ
บ ส่งให้คณะรัฐมนตรีแก้ แต่ถ้าบอกทำขอเป็นอันยุติ ถ้าผู้ร้องเห็นว่าไม่ขอบให้มา
ศาลเราแต่มาไม่ได้ เพราะผู้ตรวจการแผ่นดินเข้าไม่ส่งให้ จะมาได้แค่กรณีเดียว
คือผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ตอบเขา หรือตอบเขาว่าไม่ซ้ายไม่ขวา ถึงจะมาหาเรา
แต่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่มีทางตอบว่านึกไม่ออกว่าจะตอบซ้ายหรือขวาดี
เพราะฉะนั้นมาตรา ๔๕ ยากยิ่งกว่ามาตรา ๔๗ เพราะจะเกิดได้กรณีเดียวที่จะ
มาศาลรัฐธรรมนูญได้ คือ ผู้ตรวจการแผ่นดินตอบว่าไม่รู้จะไปซ้ายหรือขวาดี
ซ้ายคือไปคณะรัฐมนตรี ให้เขาปฏิบัติ ขวาคือบอกว่า คณะรัฐมนตรีทำถูกแล้ว
ซ้ายก็ไม่ได้มาขวาก็ไม่มาแล้วจะมาหาเราตรงไหน ตรงกลางคือไม่รู้ถึงมา โอกาส
ของมาตรา ๔๕ ยิ่งยากกว่า

ว่าที่เรอตรี ดิเรก สุขสว่าง ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี

ผมขอให้ความเห็นสั้น ๆ ในประเด็นข้อ (ก) กับ (ข) ในส่วนของมาตรา
๔๗ (๒) กับ (๓) ผมมองว่าในมาตรา ๔๗ (๒) คำว่า “ศาล” อาจจะไม่ใช่เฉพาะ
ศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น เพราะต้องดูคำว่า “ศาล” นั้นอยู่ในบริบทของรัฐธรรมนูญ
หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและถ้าถามว่ากระบวนการร้องหรือ
ผู้มีสิทธิร้องตามรัฐธรรมนูญมีหรือไม่ที่ให้ไปศาลต่าง ๆ ได้ ถ้าท่านดูในมาตรา ๒๒๕
และมาตรา ๒๒๖ ของรัฐธรรมนูญ จะเห็นว่า เป็นกระบวนการร้องต่อศาลฎีกา
แผนกคดีเลือกตั้ง เป็นอำนาจหน้าที่ของ กกต. ที่เขียนไว้โดยเฉพาะว่าก่อนที่จะมา

ร้องต้องดำเนินการอย่างไรมาก่อน กระบวนการเขามิไม่ใช่เฉพาะพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองก็มีกระบวนการเช่นเดียวกันในการยุบพรรคการเมืองที่จะมาศาลรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้น ใน (๒) นั้น ถ้าเป็นเรื่องของอำนาจศาลต่าง ๆ ถ้าอยู่ในเขตอำนาจแล้ว จะต้องไปคู่ในบริบทว่ามีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้ร้องไว้หรือไม่ ถ้ามีก็เข้า ถ้าไม่มีก็ไม่เข้า ส่วน (๓) เป็นเรื่องของกฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้โดยเฉพาะ เมื่อดูพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๔๒ การที่จะมาศาลได้นั้นจะต้องไปอุทธรณ์หรือผ่านขั้นตอนอะไรมาก่อน ถ้าคุณไปผ่านขั้นตอนมาก่อนก็จะมาที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ คือ ถ้าทำแล้วมาศาลได้ ซึ่งเรื่องนี้ต้องย้อนไปดูรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ ในเรื่องฟ้องตรงหลักเกณฑ์ที่มาศาลรัฐธรรมนูญได้ต้องหมดหนทางเสียเลย ถ้าคุณไปดำเนินการตามกระบวนการขั้นตอนในหน่วยงานต่าง ๆ มาแล้ว คุณก็จะสามารถที่จะมาที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ ผมขอให้ความเห็นในประเด็นข้อ (ก) และ (ข) ไปในคราวเดียวกัน

ท่านอดม สิทธิวิรัชธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ตรงจุดเดียวกันมาตรา ๔๗ (๒) นั้น ถ้าจะบอกว่าคำว่า กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หมายถึงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญ ถ้าเราคิดอย่างนั้นไม่ต้องเขียนตรงนี้เขียนแค่ (๒) บอกว่า รัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องขอไว้เป็นการเฉพาะแล้ว เพราะตัวพระราชบัญญัติประกอบนั้นมีวิธีการอยู่แล้วจะเขียนไว้ตรงนี้ทำไม ดังนั้น การเขียนตรงนี้คือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งหมดที่มีอยู่ ดังนั้น ถ้าไปตีความว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตรงนี้ หมายถึง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ต้องเขียนตรงนี้ เพราะพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญเราใช้อยู่ เขียนแค่ (๒) คือ รัฐธรรมนูญกำหนดวิธีพิจารณาไว้แล้ว ไม่ต้องพูดถึงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เพราะตัวมันเองบอกว่า จะต้องทำอย่างไรต่อมา ดังนั้น ในคำนี้ต้องคลุมหมดทุกพระราชบัญญัติประกอบ

นางสาวปิยดา บุญเรืองขาว ผู้อำนวยการสำนักคดี ๑

จะขออนุญาตชี้ให้เห็นถึงเอกสารข้อความของท่านอาจารย์บรรเจิดเมื่อเข้าในหน้าที่ ๒๗ ใน (๓) ว่ากฎหมายบัญญัติขั้นตอนวิธีการไว้เฉพาะท่านอาจารย์ก็มีคำอธิบาย ไม่แน่ว่าเป็นวิธีการตีความของท่านอาจารย์โดยผ่านเอกสารประกอบหรือเปล่า เพราะว่าอาจารย์บอกว่ากฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะอาจแยกเป็นหลายขอบเขต กล่าวคือ กฎหมายปกครองอยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง กฎหมายวิธีพิจารณาความอยู่ในเขตอำนาจศาลยุติธรรม กฎหมายรัฐธรรมนูญอาจอยู่ในเขตของอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองหรืออยู่ในเขตอำนาจศาลยุติธรรม

เรียนถามท่านรองพรทิภาเกี่ยวกับที่ไปที่มาของการยกร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เพราะว่าอาจมีส่วนในการยกร่างมาตั้งแต่เบื้องต้น แต่เท่าที่ดิฉันรับทราบมาจากเจ้าหน้าที่คดีบางท่านว่า ตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ตอนนั้นอยู่ในมาตรา ๒๑๒ มักจะมีประชาชนไม่เข้าใจวิธีการใช้ของการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญ เขาจะมายื่นในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ เช่น ร้องกฎหมายขัดหรือกฎหมายที่อยู่ในเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ที่นี้ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการยกร่างพระราชบัญญัติประกอบตอนนั้น ท่านพิมลกับคุณนิษฐาซึ่งตอนนั้นเกษียณอายุไปแล้ว ท่านได้คิดวิธีการหรือกระบวนการว่าอะไรก็ตามที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญจะใช้สิทธิตามมาตรา ๑๒ ๓ ไม่ได้ ต้องไปใช้สิทธิตามช่องทางที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายรัฐธรรมนูญเขากำหนดวิธีการไว้ เช่น ยื่นผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือให้พรรคการเมืองหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติส่ง เป็นการกันไม่ให้ไปใช้สิทธิซ้ำซ้อนกับช่องทางที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย พอมาดูในเอกสารประกอบเหมือนที่เรียนไว้ข้างต้นว่า เอกสารประกอบในชั้นเบื้องต้นของสำนักงานเขียนบอกไว้โดยชัดเจนแล้วว่า ต้องไม่ใช่เรื่องที่เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญและต้องไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของหมวด ๑๐ และหมวด ๑๑ เพราะฉะนั้นได้เขียนแยกไว้โดยชัดเจนว่าอะไรก็ตาม

ที่เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้อยู่แล้วมีช่องทางอยู่แล้วไปใช้สิทธิตามช่องทางนั้น เช่น มีคดีอยู่ในศาลต้องร้องให้ศาลส่ง เช่น จะร้องว่า บทบัญญัติของกฎหมายละเมิดสิทธิคุณ ก็ไปร้องที่ผู้ตรวจการแผ่นดิน ตามมาตรา ๒๓๑ (๑) หรือในกรณีที่ท่านประธานพูดถึงสิทธิชุมชนหรือรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ อะไรต่าง ๆ ต้องเข้าไปสู่กระบวนการร้องก็คือช่องทางที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญซึ่งส่งผ่านจากเมื่อก่อนมาตรา ๒๑๒ ปัจจุบันคือ ๒๑๓ ส่งผ่านไปที่พระราชบัญญัติประกอบมาตรา ๗ (๑) ถึง (๑๓) ถ้าเข้าองค์ประกอบนี้จะมาใช้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ร้องเรียนเข้ามาเป็นปัจเจกบุคคลไม่ได้ เพราะฉะนั้นด้วยความเห็นส่วนตัวคิดว่าต้องถามที่มาของผู้ร่างจริง ๆ จะได้รู้เจตนารมณ์ของมาตรา ดังกล่าว

ดร.เชาวนะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เวทีนี้เพื่อประโยชน์ในการบันทึกและประมวลผลสำหรับใช้ประโยชน์ อยากให้เป็นการให้เหตุผลในนิติวิธีของมาตรา ๔๖ – มาตรา ๔๘ ใน ๓ ประเด็น ในการให้เหตุผลทางนิติวิธีของท่านใดมีความเห็นอย่างไร ฝ่ายบันทึกต้องบันทึกไว้ตามนั้น ค่อยไปประมวลเอาเองว่าสุดท้ายเกณฑ์หรือหลักที่การอภิปรายหรือการสัมมนาครั้งนี้ไปทางไหน เพื่อจะได้ง่ายในการดำเนินการ ถ้าให้ตัดสินที่ท่านใดเห็นอย่างไรให้เหตุผลแบบไหนตรงไปทางนั้นจะเกิดความหลากหลายของเหตุผลและการใช้ประโยชน์ถ้าเกิดเป็นการเผชิญกัน จะกลายเป็นว่าได้จุดเดียว เพราะอย่างที่เรียนว่ายังไม่ถึงขั้นที่จะหาข้อยุติอะไร เพียงแต่มารับฟังเพื่อรับความเห็นที่หลากหลายในการให้เหตุผลเป็นหลักจุดหนึ่งที่ผมเปิดไว้ในตอนต้น อย่างที่เรียนว่าให้เราย้อนกลับไปว่าทำไมรัฐธรรมนูญส่งไปให้กฎหมายลูก คือกฎหมายวิธีพิจารณาความของเราและกฎหมายวิธีพิจารณาความส่งมาให้ศาลรัฐธรรมนูญอีกทีหนึ่ง ประเด็นที่หนึ่ง ส่วนในประเด็นที่สอง ทำไมเราไม่เข้าไปอยู่ในมาตรา ๑๙๒ เหมือนศาลอื่น แสดงว่าในเรื่องการกำหนดเขตอำนาจศาลเป็นการส่งอำนาจให้ศาลรัฐธรรมนูญชี้ขาดตามมาตรา ๑๙๒ ด้วยตนเอง และจบในชั้นของเรา ผมคิดว่าถ้าดูทั้ง ๒ ประเด็นนี้ แนวโน้มในการที่ศาลจะเอา

หลักอะไรมาใช้ในการตีความ ในเรื่องนี้ซึ่งเป็นเรื่องยกเว้นโดยเฉพาะ น่าจะเป็นเรื่องของใช้ฐานของหลักกฎหมายถ้าใช้หลักองค์กรเราเข้าไปอยู่ในมาตรา ๑๙๒ จะเห็นว่าเราไม่ได้อยู่ในนั้น การที่จะรับหรือไม่รับเป็นอำนาจชี้ขาดของเราเอง เพราะฉะนั้น เท่ากับว่าตัวหลักกฎหมายที่จะนำมาใช้คือตัวรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะเลย

เมื่อสักครู่ฟังจากหลาย ๆ ท่านผมไปสะดุดที่ท่านประธานศาลรัฐธรรมนูญ ยกขึ้นมาว่าไปอยู่ในรัฐธรรมนูญซึ่งจะตรงกับทิศทางที่เปิดไว้ใน ๒ มุมที่ว่า ที่ส่งต่อจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรม รัฐธรรมนูญ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรม มาที่ศาลแล้วเราไม่เข้าไปอยู่ในมาตรา ๑๙๒ ตรงนี้ผมคิดว่าแนวโน้มที่เราจะเจาะช่องเข้าไปในการใช้อำนาจวินิจฉัยเขตอำนาจศาลของเรา หรือการจำแนกแยกคดีเราคงต้องยึดที่เกณฑ์กฎหมายน่าจะเป็นเกณฑ์ของตัวรัฐธรรมนูญเอง ไม่อย่างนั้นจะเหมือนศาลอื่น ๆ ซึ่งตรงนี้เป็นกรณียกเว้นให้คิดแต่ไม่ได้เป็นการชี้แนะอะไรเพื่อให้การขยายมุมมองหรือประเด็นกว้างไปได้เรื่อย ๆ ไม่ใช่เป็นการเผชิญหน้ากัน ในความคิดจุดเดียวกันและเผชิญหน้ากันไปมา การให้เหตุผลในเรื่องนั้น ๆ สามเรื่องนี้ของแต่ละท่านเป็นอย่างไร ทั้ง ๓ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็น (๒) หรือ (๓) เป็นศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง หรือเป็นเรื่องของประเด็นศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ สามารถที่จะให้เหตุผลพร้อมกันไปได้

นายมนตรี กนกวารี ผู้ทรงคุณวุฒิด้านคดี

ประเด็นปัญหาของมาตรา ๔๗ คือ มาจากรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ตัดออกไปในเรื่องของการใช้สิทธิในทางอื่นให้เสร็จสิ้นกระบวนการก่อน ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ ต่อมามาตรา ๔๗ เขียนไว้มีปัญหาที่ต้องพิจารณา ๒ เรื่อง คือ วัตถุประสงค์กับเงื่อนไขการฟ้องคดี ซึ่งจะปนกันในตัวมาตรา ๔๗ ผมเห็นว่ากรณีของวัตถุประสงค์ของการฟ้องคดีของการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญจะมีเรื่องของอำนาจในทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร ทางตุลาการ แต่ว่ามาตรา ๔๗ ได้ขีดวงไว้ว่าอำนาจในทางตุลาการเราจะไม่เข้าไปยุ่งซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๔๗ อนุ ๔ แต่อำนาจในทางบริหารหรือนิติบัญญัติอะไรบางที่เราไม่ควรเข้าไปยุ่งเขาก็เขียนไว้ว่าการกระทำใดก็ตามเราไม่สามารถเข้าไปพิจารณาได้

ส่วน (๒) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ว่าการร่างพระราชบัญญัติการตรวจร่างพระราชกำหนดต่าง ๆ ขึ้นตอนการยื่น ผู้มีสิทธิยื่นต่าง ๆ ก็เขียนไว้ชัดเจนเป็น (๒) ที่เขียนไว้อย่างชัดเจนต้องขึ้นอยู่กับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือตัวรัฐธรรมนูญที่เขียนไว้ การใช้ช่องทางต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญก็จะเข้าตรงนี้ แต่ในกรณีที่เป็นเรื่องของศาลอื่น การใช้อำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทางแพ่ง ทางปกครองต่าง ๆ มันจะต้องยึดโยงไปถึงพระราชบัญญัติที่จัดตั้ง เพราะว่าเป็นการเขียนเรื่องเขตอำนาจศาลต่าง ๆ เพราะว่าตัวพระราชบัญญัติจะกำหนดเงื่อนไขในการฟ้องคดีด้วยการดำเนินวิธีการต่าง ๆ อธิบายได้ชัดเจนว่าเพราะในรัฐธรรมนูญเขียนในเรื่องเขตอำนาจเฉย ๆ แต่ไม่ได้เขียนเรื่องเงื่อนไขหรือกระบวนการวิธีการในการฟ้องคดีของศาลต่าง ๆ กรณีนี้ไม่ใช่กรณีแรกที่เราเจอ กรณีของกฎหมายวิธีพิจารณาทางปกครองก็เคยเกิดเหตุการณ์แบบนี้ว่าจะเอาแนวทางของเยอรมันมาเขียน มีแต่คำสั่งทางปกครอง แต่กฎหมายไม่ได้เขียนแต่ไปปรากฏในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง คนที่ร่างก็อาจมีเจตนาว่าบางอย่างยังไม่ตกผลึกในการร่างรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีความกระชั้นชิดมีกรอบระยะเวลาในการร่าง ก็จะทำให้ศาลเป็นผู้วางหลักกว่าเรื่องนี้จะวางหลักอย่างไร อิทธิพลกรณีศึกษาต่างประเทศที่นำมาใช้เช่น ฝรั่งเศส เยอรมันจะวนเวียนอยู่ในนี้ อย่างกรณีของเราไม่ใช่เรื่องผิดปกติ เพราะในกรณีของออสเตรเลียไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับคำพิพากษาของศาลต่าง ๆ เขาก็กำหนดขอบเขตในการพิจารณา ก็จะนำเรียนว่าเป็นเรื่องของศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วางหลักได้ในแนวทางที่ไม่ปรากฏโดยชัดเจน ในชั้นร่างกฎหมายก็ยังไม่มีความชัด ไม่ได้ลงลึกไปในรายละเอียดเรื่องนี้ขอแสดงความความคิดเห็นเบื้องต้นเท่านี้ครับ

นางสาวณิชาภา ภูมินายก ผู้อำนวยการสำนักคดี ๒

ในกรณีของมาตรา ๔๗ (๓) ที่บอกว่า ณ เวลานี้ยังเห็นว่า ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่เขียนไว้ในกรณีที่ให้ไปผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นเรื่องของมาตราอื่นคือ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๘ แต่ว่าในความคิดส่วนตัว ไม่แน่วันท่านหน้าจะมี

กฎหมายที่เขียนกำหนดขั้นตอนให้ต้องไปก่อนที่จะมาศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ อาจอยู่ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง แต่ ณ เวลานี้ ยังไม่มี ส่วนเอกสารที่ท่านอาจารย์บรรเจิดนำเสนอในกรณีของ (๓) ในรายละเอียด เหมือนเป็นเรื่องของอำนาจศาลที่แบ่งเป็นเรื่องที่ไปศาลไหน แต่เมื่อเข้าท่าน อาจารย์บรรเจิดเองก็พูดว่า (๓) ก็ยังไม่มีที่ใช้ มันดูชัดเจนความเห็นกรณีมาตรา ๔๗ โดยส่วนตัวสามารถมองได้ ๒ ทาง เพียงแต่ว่าจะใช้อะไรเป็นตัวตัด ถ้าหากว่าใช้ รัฐธรรมนูญเป็นตัวตัดก็เป็นเรื่องของมาตรา ๔๗ (๒) แต่ถ้าเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจ ศาลปกครองไปใช้มาตรา ๔๗ (๒) โดยโยงไปที่รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๗ แต่ถ้าหาก เป็นเรื่องกระบวนการยุติธรรม ทางแพ่ง ทางอาญา เป็นมาตรา ๔๗ (๒) ไปที่ รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๔ ถ้าเลือกใช้วิธีนี้ คือ ๔๗ (๓) ไม่มีที่ใช้ แต่ถ้าหากเลือกใช้ ว่าไม่เอาเรื่องของอำนาจศาลมาใช้ อย่างที่บอกว่ารัฐธรรมนูญไม่ได้พูดถึงวิธีการ ใช้สิทธิพูดเพียงอำนาจหน้าที่ศาลก็ควรมาดูที่กฎหมายระดับพระราชบัญญัติ แต่หากดูกฎหมายระดับพระราชบัญญัติใช้มาตรา ๔๗ (๓) ได้ โดยถ้อยระดับ ของกฎหมายว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองเป็นระดับพระราชบัญญัติ แต่อย่างใดโดยตรงที่ ถ้อยคำตามมาตรา ๔๗ (๓) บอกว่า กฎหมายกำหนดขั้นตอนและวิธีการไว้โดย การเฉพาะ จึงหมายความว่า ยังไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนนั้น หากว่าปฏิบัติตาม ขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วต้องมาที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งยังไม่เห็นว่า เรื่องไหนที่มาได้ เพราะขั้นตอนที่กำหนดให้ทำเป็นเรื่องของศาลอื่น อย่างเช่น ให้อุทธรณ์แล้วไปศาลปกครองได้ ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดสิทธิที่จะมาที่ ศาลรัฐธรรมนูญได้ ถ้ามาก็จะติดมาตรา ๔๗ (๔) โดยส่วนตัวมองว่าไม่ว่าจะดูจาก กฎหมายระดับพระราชบัญญัติ หรือดูจากรัฐธรรมนูญก็จะมีปัญหาคนละแบบ

ดร.สำราญ นามบุตร ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี

ความเห็นส่วนตัวของผม มาตรา ๔๗ มีความสัมพันธ์กับมาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๘ เพราะว่าดูจากมาตรา ๔๖ ก็ไปโยงมาตรา ๔๘ ผมมองว่าในส่วนของ วิธีการใช้สิทธิยื่นของมาตรา ๔๗ แต่ละอนุ คือ การสร้างกำแพงที่จะกลั่นกรองหรือ

สกัดไม่ให้คดีกรง รกศาลเกินความจำเป็น เริ่มตั้งแต่ (๑) ไป ส่วน (๒) (๓) มองว่าเป็นการเสริมและส่งเสริมซึ่งกันและกัน ถ้าพิจารณาจากถ้อยคำในตัวบทรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบ ถือว่าถ้าหากเรานำทฤษฎี ลำดับศักดิ์กฎหมายมาจับ จะเห็นว่ากฎหมายสูงสุดคือรัฐธรรมนูญ แล้วก็รองลงมาคือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ แม้กฎหมายประกอบจะมีค่าเท่าพระราชบัญญัติทั่วไปก็ตาม แต่ถ้ามองในเชิงลึกก็ยังลดหลั่นลงมา (๓) เป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติทั่วไปแม่บททั่วไป เพราะฉะนั้นในส่วนของ (๒) ถ้าเข้าแล้วจะไม่มา (๓) หรือถ้าตีว่าไม่เข้า (๒) ดู (๓) อีกที ผมว่าจบเลย ยังไม่ได้กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ยกตัวอย่างเช่น ในระยะหลังจะมีเรื่องของอนุญาโตตุลาการในระบบกฎหมาย เช่น มีกระบวนการวิธีเยียวยาแก้ไขปัญหาโดยผ่านอนุญาโตตุลาการ เป็นต้น ต้องดำเนินการตามวิธีการแต่ก็อยู่ที่ศาลรัฐธรรมนูญ เพราะว่าเป็นผู้ที่ตีความและมีอำนาจสูงสุดในการที่จะก่อให้เกิดความชัดเจน ในการที่จะส่งเสริมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้เป็นรูปธรรมตามเจตนารมณ์

นายบท นามบุตร ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี

วันนี้มีการสัมมนาถกเรื่องพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘ เห็นว่า การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ที่บัญญัติให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ปรากฏว่าคำร้องที่มีการยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีประมาณ ๒๐๐ กว่าคำร้องรับไว้พิจารณา จำนวน ๖ คำร้อง มีคำสั่งจำหน่าย จำนวน ๒ คำร้อง อยู่ในระหว่างพิจารณาคดี จำนวน ๒ คำร้อง และเป็นคำวินิจฉัย จำนวน ๒ วินิจฉัย คำวินิจฉัยแรกคือ คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๓ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำแท้ง โดยศาลรับคำร้อง

ไว้พิจารณาวินิจฉัยด้วยพระราชบัญญัติประกอบฯ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ ความเดือดร้อนเสียหายอันเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ศาลวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในชีวิตร่างกายของหญิง กระหอบต่อสิทธิ และเสรีภาพในร่างกายของหญิงเกินความจำเป็น ส่วนอีกคำวินิจฉัย คือ คำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๓ เป็นเรื่องสัญญาติโดยได้วางหลักไว้ว่า การเนรเทศบุคคล สัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักรหรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาใน ราชอาณาจักรจะกระทำมิได้ ศาลรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยด้วยพระราชบัญญัติ ประกอบฯ มาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพโดยตรง และได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อน หรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๑๑) ได้

ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๔๗ เป็นเรื่องเชิงปฏิเสธ เพราะเรื่องเข้ามาเยอะ ๆ ศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นคนวางหลักว่าควรจะได้รับแล้ว วินิจฉัยหรือไม่ ซึ่งมาตรา ๔๗ เป็นเรื่องปฏิเสธมีอยู่จำนวน ๖ อนุมาตรา ในจำนวน ๖ อนุมาตรา ที่เป็นประเด็นคือ (๒) (๓) หลักก็กลับไปกลับมา (๒) (๓) ปรากฏว่าในปี ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒ เรื่องที่เกี่ยวกับความยุติธรรมทางแพ่ง ทางอาญา ทางปกครอง จะปรับบทยู่ (๓) เป็นส่วนมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๓ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้วางหลักไว้ว่า ความยุติธรรมทางแพ่ง ทางอาญา ทางปกครอง เป็นเรื่องของศาล ใน (๒) คำว่า ศาลใน (๒) หมายถึงศาลอื่น ๆ ด้วย จึงมีประเด็นปัญหาว่า (๓) จะใช้อย่างไร ซึ่ง (๓) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการ ไว้เป็นการเฉพาะและยังไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนนั้นครบถ้วนหมายความว่า ถ้าดำเนินการครบถ้วน ศาลรัฐธรรมนูญต้องรับหรือไม่ เมื่อดูพระราชบัญญัติมีแค่ ๒ พระราชบัญญัติที่พูดถึง ถ้าดำเนินการกระบวนการขั้นตอนนั้นครบถ้วน กล่าวคือมีเฉพาะพระราชบัญญัติความเท่าเทียมกันทางเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๒๑ กับพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ถ้าทำตามกระบวนการ ขั้นตอน แล้วก็จะมาศาลรัฐธรรมนูญได้ตาม (๓) ถ้าตีความอย่างนั้น แต่ด้วยความเห็น

ส่วนตัวเห็นว่า (๒) จะต้องตีความอย่างแคบหมายความว่า คำว่าศาลในตรงนี้ต้องหมายถึงศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น นอกจากนั้นถ้าเป็นเรื่องความยุติธรรม ทางแพ่ง ทางอาญา ทางปกครองก็มาลงที่ (๓) ถ้าปรับใช้เป็น (๓) จะมีที่ใช้และกว้างขวางกว่า

นายฉัฐภูมิ ว่องไว ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

พูดถึงศาลตาม (๒) ไปดูในคำร่าง ความหมายของคำนิยามศาล มาตรา ๔ ศาลหมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญหรือคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแล้ว แต่กรณี จะมาเทียบเคียงได้หรือไม่ เพราะให้คำนิยามไว้แบบนี้ จึงขอตั้งเป็นข้อสังเกต

นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์ รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ในเรื่องของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ยังมีความสับสน โดยเฉพาะมาตรา ๔๗ เพราะเท่าที่ปรากฏในเอกสารนี้ ในชั้นของสำนักงานซึ่งผ่านความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้กร่าง ได้จำแนกเป็นหมวด ๆ พอเข้าสู่กระบวนการร่างผู้ร่างก็ร่างอีกแบบหนึ่ง ถ้าจับคู่กันนัยยะของ (๒) ตรงกับร่างที่ร่างไปครั้งแรกจะอยู่ (๑) แต่เราใช้ว่า “การกระทำที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐ ศาลรัฐธรรมนูญ” ซึ่งผู้ร่างนำไปอยู่ใน (๓) แต่ (๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง และที่ทางผู้อำนวยการสำนักคดี ๑ กล่าวถึง ดิฉันไม่ได้อยู่ครบทั้งกระบวนการของผู้ร่างอยู่แค่ขั้นรับฟังซึ่งมีท่านสุพจน์เป็นอนุครั้งแรก ตอนนั้นร่างนี้ยังไม่ออกมาแต่ออกมาตอนหลัง ซึ่งเข้าใจว่าฝ่ายเลขานุการของชุดนั้น ซึ่งเป็นผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา นำไป Mix and Match พอออกมาให้เราดูภายหลังท้าย ๆ ที่ท่านปัญญาบอกว่าศาลทำความเข้าใจไปตรงนั้นซึ่งศาลทำความเข้าใจเฉพาะการกระทำทางรัฐบาลกับตัวอนุ (๔) ที่ศาลกังวลกับเรื่องวินัยซึ่งศาลไม่อยากไปยุ่งด้านบริหารบุคคลขององค์กรศาลอื่น จึงมุ่งเน้นแต่ใน (๒) (๓)

ณ ขณะนั้นเรารับฟังมาว่า รัฐธรรมนูญที่เขียนอำนาจศาลไว้ คือ พยายามตีความว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เข้าไปใช้อำนาจในการทบทวนอำนาจศาลอื่น เพราะฉะนั้น ชัดเจนว่าอะไรที่มีช่องทางอยู่แล้วจะใช้สิทธิเข้าซ้อนไม่ได้ เพราะฉะนั้น คำว่าศาล ไม่ใช่ผิดหลงแน่นอน เพราะว่าผู้ร่างลอบนินยามีว่าคือ ศาลรัฐธรรมนูญ

ส่วนรัฐธรรมนูญ/พระราชบัญญัติประกอบ ก็คือ พระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗ ว่าด้วยอำนาจศาล ว่า (๒) ถ้าเป็นเรื่องร้องว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ มี ๒ โดยผ่านช่องทางศาลอื่น เช่น ทางศาลปกครอง ศาลยุติธรรม แล้วโต้แย้งมา หรือผ่านทางผู้ตรวจการแผ่นดิน ส่งมาอย่างที่คุณเชี่ยวชาญอดีตเคยกล่าวไว้ ก่อนหน้านั้นที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใช้บังคับ ศาลรัฐธรรมนูญขณะนั้นเป็นความยากลำบาก เพราะรัฐธรรมนูญมีแค่มาตรา ๒๑๓ อย่างเดียว ไม่มีพระราชบัญญัติประกอบ ดังนั้นจะวางหลักที่แคบที่สุด ไม่ยากไปกระทบกับอะไร ผลผลิตก็จะออกมาเป็นลักษณะแบบนั้น ท่านก็จะวางกรอบตีแบบแคบ จนกระทั่งว่ามีแนวคำสั่งออกไปอย่างนั้น อาจจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ร่าง (๒) ออกมาแบบนี้ แต่ส่วน (๓) คำว่ากฎหมายน่าจะเป็นความหวังดี เนื่องจากกฎหมายไทยมีประมาณ ๑,๐๐๐ ฉบับ เราไม่สามารถรู้ได้ว่ามีฉบับไหนที่เขียนไว้ว่าอย่างไร แล้วในอนาคตจะเขียนแบบไหน ตอนนั้นมีร่างกฎหมายว่าด้วยแผนยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งอาจจะกำหนดให้ใช้สิทธิที่ศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ เขาจึงกำหนด (๓) ไว้ให้ว่า อาจจะมีกฎหมายในอนาคตเขียนแบบนี้จึงเขียนไว้ให้ศาลนั่นเอง ส่วนกรณีที่ใช้หรือไม่ที่ใช้ เป็นเรื่องของ การตีกรอบไม่ให้ศาลรับไว้พิจารณา การไม่มีที่ใช้อำนาจน่าจะเป็นการตีความเชิงบวก คือ ศาลจะรับ ถ้าเขียนเป็นการให้ Positive แต่เราไปตี Negative น่าจะมีปัญหา การไม่มีที่ใช้ไม่แปลกกลับเป็นเรื่องที่ดี โดยส่วนตัวเข้าใจว่าผู้ร่างไม่มีแบบในใจ เขียนบนพื้นฐานแนวคำสั่งและคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเป็นต้นแบบว่าที่ผ่านมามาตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ ศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ปฏิเสธไม่รับคำร้องเพราะอะไร แล้วก็อาจมารวมใช้เหตุผลที่ไม่รับหรือจำหน่ายคำร้องแล้วมายกร่าง มาตรา ๔๗ แต่คนใช้คือศาลรัฐธรรมนูญ ในเมื่อตอนนี้ศาลวางหลักค่อนข้างนิ่งแล้วว่า ตัวบทเขียนอย่างนี้แต่เมื่อมานำไปใช้ในทางปฏิบัติจริง ๆ อยู่ที่มีการปรับใช้

แล้วสมเหตุสมผลไหม อันนี้มันน่าคิดกว่าเพราะว่าคนเขียนไม่ได้ทำ คนทำไม่ได้ เขียนและไม่มีสิทธิไปให้ความเห็นว่าที่ยกร่างอาจมีปัญหา

โดยส่วนตัวก็ชี้ปัญหาให้เห็นแล้วว่า (๓) จะมีปัญหา ทั้งคำว่าศาล ยิ่งการใช้สิทธิเข้าซ้อนศาลปกครองที่ท่านสรรเสริญชี้ให้เห็น ไม่อย่างนั้นจะไม่มีอะไรมาศาลรัฐธรรมนูญได้เลย ถ้าการกระทำทางปกครองไปศาลปกครองเกือบหมด และจะมีอะไรมาที่ศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้ร่างเชื่อว่าแม้แต่ในบริบทที่มาตรา ๔๘ มีประเด็นนั้นมันเกิดขึ้นยาก เพราะท่านบอกว่าเป็นการกระทำใช้อำนาจจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มันยากกว่ามาตรา ๔๖ อีก ผู้ร่างบอกมันอาจจะมีเลย เขียนไว้ให้เพื่อว่าอาจจะมีกรณีหลุดมาแล้ว คนนั้นทุกข้อจริง ๆ แต่ต้องถูกละเมิดก่อน จึงไม่ใช่การกระทำโดยปกติ ต้องข้ามแดนการละเมิดก่อนอันนี้ก็ฟังผู้ร่างที่เป็นกรรมการร่างรัฐธรรมนูญบางท่านได้ชี้แจงแบบนี้แต่ก็เสียดายเพราะว่าดิฉันอยู่ได้คณะเดียว คือ ชั้นรับฟังความคิดเห็น ถ้าหยิบประเด็นชัดเจนจะสามารถชี้ให้ท่านเห็นได้ว่า (๒) กับ (๓) ท่านเห็นอย่างไร แต่ถ้ามีโอกาสครั้งต่อไปอยากจะแนะนำว่าคนที่น่าจะรู้เจตนารมณ์ชัด คือ ผู้แทนของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะยกร่าง ทางคุณอดิเทพทราบดีว่าทีมไหนตรงนี้ถ้าได้มาจะชัดเจนครั้งหนึ่ง สำนักงานก็เคยเชิญมาบรรยายชั้น ๙ แต่พูดไม่ละเอียดเพราะว่า กฎหมายเพิ่งออกใหม่ ๆ แล้วเชิญเขามา ตัวเราเองก็ยังไม่มีการสนทนาใช้ อย่างไรก็ตามก็ดีเจตนารมณ์ของผู้ร่างก็ไม่ขัดเท่ากับผู้ตีความ ตอนนี้อยู่ที่ศาลรัฐธรรมนูญตีความ ก็พยายามให้ชัดเจนว่าสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าใช้ในทางปกครอง ทางยุติธรรม ทางอาญา ทั้งแพ่งก็ดี จะเชื่อมโยงไปที่รัฐธรรมนูญก่อน โดยส่วนตัวมองว่ามาตรา ๔๗ มีความยาก แต่เรื่องที่สำคัญจริง ๆ อยู่ที่ (๑) (๕) และ (๔) ปัญหาที่ท่านวิพากษ์การพูดเมื่อเช้าคือ (๔) แດนตรงนี้ศาลยังไม่ได้ก้าวล่วงไปทบทวนศาลอื่น มีประเด็นทางวิชาการพอสมควรอย่างเช่นท่านอุดมยกตัวอย่างเมื่อเช้า ซึ่งได้นำเรียนท่านว่ามีคำสั่งแล้ว แต่ในขณะนั้นทางศาลไม่ได้รับไว้วินิจฉัย เหตุที่ว่าเข้า (๔) เพราะตอนนั้นวินิจฉัยชัดเจนว่าเป็นการใช้ดุลพินิจขององค์กรที่ท่านไม่ส่งคำร้อง ซึ่งดุลพินิจของศาลรัฐธรรมนูญไม่น่าจะก้าวล่วงเข้าไปตรวจสอบได้ ถ้าอย่างนั้นศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นศาล

สูงสุด ซึ่งระบบศาลไทยไม่ได้ให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลสูงสุด สำหรับกรณีถ้าเกิดคดีสิ้นสุดแล้วทางผู้ร้องยังติดใจ แล้วมายื่นศาล เป็นเรื่องของการใช้สิทธิ ศาลรัฐธรรมนูญจะวางหลักตรงน้ออย่างไร พอติยังไม่คดีเข้าสู่ศาล ตรงน้อน่าสนใจ ใน (๔) เพราะ (๒) (๓) เป็นเรื่องของความยากในการทำงาน การให้ความเห็นของเจ้าหน้าที่ แต่ (๔) เป็นเรื่องของการกระทบสิทธิระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับศาลอื่น อันนี้น่าคิดกว่าครั้งต่อไปน่าจะเอา (๔) ขึ้นมาอภิปราย

นายสรรเสริญ อัจจุตมานัส ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ยิ่งพูดยิ่งเห็นว่าในตอนร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ถ้าตั้งใจแต่ว่าจะเอาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมาวิเคราะห์แค่เริ่มกลัดกระดุมเม็ดแรกก็ผิดแล้ว เพราะว่ารัฐธรรมนูญในอดีตกับปัจจุบันหลักการไม่เหมือนกัน เปลี่ยนหลักการสำคัญไปเยอะของเดิมพยายามจะให้เข้ามาน้อย แต่ของใหม่เปลี่ยนหลักการพูดถึง ๒ คำวินิจฉัยไม่รับตามมาตรา ๒๑๒ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ลืมได้เลย เพราะกติกาคณะอย่าง เรามาดูจากคำวินิจฉัยถ้าเรานึกถึงบทบาทเราจริง ๆ คือเราตรวจสอบความชอบว่าการกระทำที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ ถ้าอะไรที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเราตรวจสอบได้หมด เราดูอะไรที่มีผลกระทบมาก ๆ ยกตัวอย่างเช่น เราไม่ตรวจสอบการกระทำของรัฐบาลเพราะเป็นเขตอำนาจศาลปกครอง แต่อย่าลืมนะศาลปกครองตรวจสอบการใช้อำนาจทางปกครองอย่างเดียว เขาวางหลักแล้วว่าเราจะตรวจสอบกฎหมายระดับพระราชบัญญัติลงมาเท่านั้น รัฐธรรมนูญไม่ตรวจสอบเพราะไม่อยู่ในอำนาจปกครองของเขา วันนี้ที่ท่านอาจารย์บรรเจิดได้บรรยายเรื่องพระราชกฤษฎีกายุบสภา ที่ศาลปกครองไม่รับวินิจฉัยเพราะเป็นพระราชกฤษฎีกาออกโดยตรงจากรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่ออกตามพระราชบัญญัติจึงไม่ใช่กฎหมายปกครองที่เราจะตรวจสอบ พอเป็นศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบได้เพราะเป็นการตราขึ้นตามรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นการกระทำบางอย่างของรัฐบาลตรวจสอบได้ ถ้าเป็นการกระทำทางรัฐบาลที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เราตรวจสอบไม่ได้จริงหรือเปล่า ถ้าเราเริ่มต้นผิดก็จะผิดตลอด อันที่ ๒ ที่อยากจะพูดไม่ว่าใครเป็นคนร่างกฎหมายถ้าเราเป็นเจ้าของร่าง

ถ้าเราอ่านแล้วไม่เข้าใจอย่าให้ผ่านหรือเราต้องเชิญคนร่างจากกฤษฎีกามาอีกแล้วหากเขาไม่อยู่แล้วก็มีปัญหาได้ ต้องเขียนให้เข้าใจ ถ้าวิญญูชนอ่านกฎหมายไม่เข้าใจอย่าให้ผ่าน มาแล้วคนทั่วไปอาจไม่เข้าใจเราเป็นนักกฎหมายยังไม่เข้าใจ ต้องเชิญให้เขาแปลให้ฟัง คือกฎหมายแบบนี้ออกมาไม่ได้ ใครจะเขียนอย่างไรให้ประชาชนเข้าใจได้นี่คือหลักการวิธีร่างกฎหมายเหมือนกระดุมเม็ดแรกผิดจะผิดตลอด

ท่านอุดม สิทธิวิรัชธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ตอนที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ชุดผมเข้ามาตีความทำให้เกิดปัญหาขึ้นมา ทำให้เป็นประเด็นที่จะจัดสัมมนาได้ ควรจะมีการตีความในอนาคตให้เราได้มีหัวข้อสัมมนาต่อไปเรื่อย ๆ

พันเอก ปิยะวัฒน์ กิ่งเกตุ เลขาธิการตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๔๗ (๓) ผมคิดว่าเหมือนเป็นการเขียนที่จะสกัดไม่ให้คดีเข้ามาสู่ศาลรัฐธรรมนูญมาก กฎหมายมีมากมายหลายฉบับ ผมเคยใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา กฎหมายฉบับนี้เขียนขั้นตอนและวิธีการ เช่น ถ้าพยานในคดีถูกฟ้องร้ายหมายชีวิต เราร้องขอให้มีการคุ้มครองพยานปรากฏว่าทางพนักงานสอบสวนไม่ได้ดำเนินการคุ้มครองพยานให้ เรามีสิทธิที่จะมาร้องได้เหมือนกันในลักษณะของการถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพของเขา แต่กฎหมายฉบับนี้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า ถ้าหากคณะกรรมการคุ้มครองพยานหรือหน่วยงานที่คุ้มครองพยาน แม้กระทั่งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไม่คุ้มครองพยานหรือยกเลิกการคุ้มครองพยานในขณะที่ภัยอันตรายต่อชีวิตของเขายังมีอยู่ เขาอาจจะร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้ตรงนี้สกัดได้ เพราะกฎหมายบอกว่าถ้าจะอุทธรณ์ให้อุทธรณ์ที่ศาลอาญาซึ่งไม่ใช่ศาลแขวงไม่ใช่ศาลทหาร ให้ร้องต่อศาลยุติธรรมชั้นต้น เพราะฉะนั้นในอนาคตผมเชื่อว่าอาจมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่จะเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญเพียงแต่เราไม่อาจที่จะไปศึกษาและวิเคราะห์กฎหมาย

ทุกฉบับได้ว่ามีขั้นตอนและวิธีการอย่างไรไว้ เพราะฉะนั้นผมเชื่อว่าในอนาคตอาจจะใช้เป็นมาตรการที่สกัดไม่ให้คดีเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญ

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

มีข้อสังเกตเพิ่มเติมใน (๓) กระบวนการเยียวยาเดิมดำเนินไม่ครบจบสิ้น กระบวนการก็ไปใช้สิทธิในช่องทางอื่น ตรงนี้ยังไม่ได้คำตอบจากกลไกพื้นฐานที่มีอยู่เดิม แม้ในต่างประเทศที่ดำเนินคดีอยู่ในศาลอื่นไม่ต้องถึงที่สุดศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ก็ตาม ถ้าเขาถูกกระทบสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญถือว่าเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่จะสกัดไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิเสียตั้งแต่ต้น เมื่อผู้ร้องเห็นว่าละเมิดสิทธิเขา ศาลรัฐธรรมนูญก็จะคุ้มครองเสียก่อน ตรงนี้เกิดที่เงื่อนไขของระบบศาล ระบบกฎหมายแบบต้นแบบของเราเอาศาลรัฐธรรมนูญมาครอบในระบบที่เดิมมีกลไกอื่นมีศาลอื่นอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นฐานไม่ได้เกิดจากสภานิติบัญญัติที่เริ่มต้นจากศาลรัฐธรรมนูญ เริ่มต้นจากกลไกอื่นก่อน และมาสุดท้ายที่ศาลรัฐธรรมนูญ ที่กลไกอื่นที่เป็นกลไกพื้นฐานทั่วไปหรือศาลอื่นสามารถเยียวยาได้ก็ไม่เข้ามาที่ศาลรัฐธรรมนูญ เพราะว่าศาลรัฐธรรมนูญแม้ว่ารักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดหรือสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ไม่ได้มีสมมติฐานว่าศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้นที่จะคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญได้ กลไกอื่นหรือศาลอื่นก็คุ้มครองได้ตามเขตอำนาจของเขา ซึ่งตรงนี้ผมคิดว่าที่เขาเขียนขึ้นมาเกิดจากข้อเท็จจริงตามระบบของโครงสร้าง การเยียวยาที่มีอยู่แต่เดิมด้วย เพราะ (๓) ถ้าเทียบกับศาลต้นแบบ ถือว่าเป็นการคุ้มครองหลักเลย การคุ้มครองเป็นหลักการที่จะไม่คุ้มครองเป็นข้อยกเว้นซึ่งเป็นอย่างที่อาจารย์บรรเจิดกล่าวว่า ระบบที่เอามาครอบมันไม่ทุกตัวที่จะทาบกันได้สนิท สิ่งที่ผมคิดว่าถ้าเราจะหาทางออกจากข้อจำกัด เราต้องกลับไปพื้นฐานเดิมว่าทำไมรัฐธรรมนูญถึงส่งไปให้กฎหมายลูก กฎหมายลูกก็ส่งไปที่ศาลต่อ การคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับศาลรัฐธรรมนูญวางหลักว่าอย่างไร ตรงนี้จะทำให้เกิดการเยียวยาบนฐานสิทธิสูงสุดที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ โดยรูปธรรมเป็นผลในทางปฏิบัติจริง เพราะไมอย่างนั้นถ้าศาลรัฐธรรมนูญไม่เข้าไปจะมี

ปัญหาวามันถึงเพดานสิทธิตามรัฐธรรมนูญหรือยัง เรื่องพวกนี้ถ้าเราเอาเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้มาเป็นตัวอุปสรรคตั้งแต่ต้นจะไปถึงจุดนั้น ความยากไม่ได้ขึ้นอยู่กับที่ศาลจะไม่มี ความกล้าที่จะไปหักหรือขัดกลไกอื่น ๆ แต่ว่าความยากอยู่ที่การยอมรับให้ศาลใช้อำนาจคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่ ผมคิดว่าเป็นกำแพงที่ใหญ่ที่สุดเทียบได้กับกำแพงเมืองจีนทีเดียว ผมพยายามลองมองย้อนไปว่าที่ไหนมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ที่นั่นก็ต้องมีการเยียวยาสิทธินั้น และสิทธินั้นเยียวยาโดยกลไกศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น

หลักของ Last resort คือ จะต้องมีการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญเท่านั้นเป็นที่พึ่งในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญได้ ผมว่าประสบการณ์ศาลจะเจาะช่องเข้าไปได้อย่างทันท่วงทีด้วยสักครู่ว่า ตัวคดีจะพาให้เราบรรลุเป้าหมายนั้น แต่ว่ามาตรานี้เป็นข้อยกเว้นซึ่งเราจะเอามาเป็นหลัก เราจะต้องถือหลักใหญ่กว่านั้นคือหลักสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และหลักการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่ประชาชนได้รับการเยียวยาโดยกลไกศาล กลไกอื่นผมคิดว่ามีช่องอยู่ถ้าไม่อย่างนั้นระบบหรือแม่แบบที่วางไว้จะไม่มีการถ่วงถ่วง จะไม่มีการถ่วงของการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญได้เลย จริง ๆ คุ้มครองได้ไม่ได้เพียงแค่จะเปิดช่องให้ศาลเข้าไปคุ้มครองตรงนั้นได้มากน้อยเพียงใดหรือไม่ ซึ่งตรงนี้ผมคิดว่าค่อย ๆ เป็นค่อย ๆ ไป บทยกเว้นพวกนี้คนที่ร่างบอกว่าเขาเจตนาที่จะเอาหลักการมาใส่ไว้ไม่ได้เอาเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป เขาเอาหลักการมาเพื่อให้อนาคตสร้างบรรทัดฐานโดยตัวของมันเอง ซึ่งผมคิดว่าสุดท้ายทุกอย่างจะเป็นภาระของศาลทั้งสิ้นไม่ว่าจะรับหรือไม่รับ รับไว้แล้วจะวินิจฉัยอย่างไร ฉะนั้นจะไปเยียวยาสิทธิตามรัฐธรรมนูญของประชาชนได้หรือไม่ ซึ่ง ๓ กรณีนี้เป็นตัวที่จะนำศาลไปสู่ภารกิจ และความรับผิดชอบที่จะทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองเป็นรูปธรรม และปฏิบัติได้จริงซึ่งเวลานี้อย่าเพิ่งไปโทษว่าใครผิดใครถูก แม้แต่เราด้วยกันเองก็อย่าไปโทษกันว่าคิดผิดถูก พยายามเอาเป้าหมายเป็นตัวตั้งและหาวิธีว่าจะไปถึงเป้าหมายนั้นอย่างไร ในข้อจำกัดนี้หาช่องทางอื่นอย่างไร สุดท้ายต้องเอาตัวแบบของต่างประเทศมาเรียนรู้ว่าเขาทำได้อย่างไร ความจำเป็นที่จะต้องเอามาใช้เป็นเครื่องมือ คือ ต้นแบบว่าเขาไปถึงจุดนั้นได้อย่างไร ตรงนี้จะทำให้เราเห็นโอกาสที่เราจะทำหน้าที่ได้บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง

นายวรเดช วีระเวคิน ผู้เชี่ยวชาญประจำตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ท่านอาจารย์บรรเจิดพูดถึงมาตรา ๔๗ อยากจะพูดในกรณี (๑) การกระทำของรัฐบาล เมื่อเข้าท่านอาจารย์บรรเจิดพูดถึงการกระทำรัฐบาลเป็น ๓ ส่วน คือหนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นิติบัญญัติ และอีกอันก็ไม่ทราบ แต่ในส่วนที่จะอภิปราย คือ การกระทำของรัฐบาลในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประการแรก คือ การใช้สิทธิยื่นคำร้องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ ผมก็ยังไม่หาตัวอย่างไม่ได้ การกระทำของรัฐบาลที่ไปกระทบสิทธิ หรือเสรีภาพของประชาชนที่จะเป็นมูลฐานที่นำมาสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หน้าตาเป็นอย่างไร ในฐานะที่ทำงานกระทรวงต่างประเทศมาตลอดชีวิตราชการ โดยเฉพาะที่กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย การที่รัฐบาลไทยทำข้อตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งไปโยงมาตรา ๑๗๘ จินตนาการว่าการกระทำของรัฐบาล เช่น รัฐบาลไทยไปทำความตกลงกับรัฐบาลต่างประเทศ อาจจะมีประเด็นกระทบสิทธิและเสรีภาพที่จะประชาชนจะกระทบมายื่นคำร้อง แต่ก็หาตัวอย่างที่ชัดเจนไม่ได้ แต่จะไปโยงที่จะมองให้เป็นเหตุเป็นผลก็คือ มาตรา ๑๗๘ การทำสัญญา รัฐบาลมีหน้าที่ดูแลเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความร่วมมือระหว่างประเทศ แต่ว่ารัฐธรรมนูญควบคุมการกระทำของฝ่ายบริหารของรัฐบาล ในกรณีที่รัฐบาลไทยไปทำสนธิสัญญา คือ สนธิสัญญาที่มีผลกระทบอาณาเขตของประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครอง เรื่อง Joint Communiqué ไทย-กัมพูชา กรณีที่รัฐบาลไทยไปทำข้อตกลงเกี่ยวกับ FTA ที่มีผลต่อสังคม เศรษฐกิจ การเมืองอย่างกว้างขวาง อีกอันหนึ่ง คือ ความตกลงที่รัฐบาลไทยไปทำที่จะต้องออกกฎหมายอนุวัติการ เวลารัฐบาลไปเจรจาต้องดูสิ่งที่ไปตกลงกับเขา เราปฏิบัติได้หรือเปล่า เรามีกฎหมายรองรับหรือเปล่า คิดว่ากรณี Joint Communiqué ประเด็นที่ว่าอะไรเป็นสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ คิดว่าในแง่ภายในของเรายังมีความสับสน สนธิสัญญาระหว่างกฎหมายต่างประเทศมีองค์ประกอบอยู่ ๔ ประการ ประการแรก เป็นการทำความระหว่างรัฐกับรัฐ หรือรัฐบาลกับรัฐบาล ประการที่สอง เป็นความตกลงที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร

ประการที่สาม เป็นความตกลงที่ก่อให้เกิดพันธกรณีระหว่างกัน ประการที่สี่ คือ อยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ นี่คือนิติสัมพันธ์ที่เป็นไปตาม มาตรา ๑๗๘

ปัจจุบันมักทำเอกสารระหว่างประเทศ MOU เข้าศาลรัฐธรรมนูญ ประเด็นคือว่าสิ่งเหล่านั้นถือเป็นสนธิสัญญาตามกฎหมายระหว่างประเทศ และตามมาตรา ๑๗๘ หรือไม่ ความเห็นส่วนตัวส่วนใหญ่ไม่ใช่สนธิสัญญา ด้วยซ้ำ คิดว่าเหตุผลที่เกิดเรื่องนี้ คือว่า แต่ก่อนในอดีตการทำสนธิสัญญา หรือ Agreement ทำน้อยมาก แต่เดี๋ยวนี้มีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตอนที่ผมทำงานอยู่ที่กระทรวงการต่างประเทศ ทุกวันจันทร์ตอนเย็นจะต้องนำเรื่องเข้าคณะรัฐมนตรี ขอแสดงความคิดเห็นว่าเป็นอย่างไร และทุกส่วนราชการส่ง MOU มาเยอะ ประเด็นคือว่ามันไม่ใช่ความตกลงระหว่างประเทศ แต่มีกรณีของ Joint Communiqué ไทย-กัมพูชาขึ้นมา เมื่อเข้าก็มีการพูดว่าทำให้เกิดการโต้เถียงเชิงวิชาการอย่างมาก จากกรณีของ Joint Communiqué ไทย-กัมพูชาขึ้นมา ไม่ใช่สนธิสัญญาแต่เป็นสิ่งที่บันทึกถึงการเข้าโงะหว่าง ๒ ประเทศ และอาจมีการโต้แย้งว่าชื่อไม่สำคัญ แต่ที่สำคัญอยู่ในเอกสารระบุว่า ๒ ฝ่ายตกลงกันว่าอย่างไร บางที MOU อาจจะเป็นสนธิสัญญาก็ได้ กรณี Joint Communiqué เขียนไว้ชัดเจนเลยว่าไม่ได้มีความผูกพันตามกฎหมายทั้งสิ้น ตอนที่กระทรวงต่างประเทศไปเจรจาเรากำหนดถึงจุดนี้ ๑๐๐% เพราะกลัวว่าจะต้องเข้าสภา เพราะฉะนั้นหลังจากนั้นมาทำให้ไปไปหมด จากประสบการณ์ผมโดยเฉพาะเรื่องเขตแดนไทย-ลาว สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ในการประชุม ๒ ฝ่าย จะต้องมีการทำบันทึกการประชุมหรือ Joint Minutes สิ่งที่ว่าการเมืองมีปัญหามาก เป็นสิ่งที่เรารู้สึกแย่ ท่านประธานในที่ประชุมของเราไม่กล้าลงนามบันทึกการเจรจาในการเขียนเรื่องเขตแดน การที่เราคุยกันไม่มีผลกระทบต่อเส้นเขตแดน ภาษาอังกฤษเรียกว่า without prejudice to the demarcation of the boundaries between the two countries ชัดเจนว่าไม่มีผลผูกพันอะไรทั้งสิ้น แต่หัวหน้าผู้แทนคณะฝ่ายไทยก็ยังไม่กล้าที่จะลงนามใน minutes of meeting โดยบอกว่าต้องเข้ารัฐสภาไทย เพราะฉะนั้นทำให้เกิดผลกระทบมากทีเดียวในการที่รัฐบาลไทยจะไปทำอะไร หรือหน่วยงานไทยที่จะไปติดต่อกับต่างประเทศ

ประเด็นคือ MOU ที่ผมว่าเป็นทางปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ ความไม่ไว้วางใจระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติมีอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นมีการสร้างกลไกที่จะทำอะไรให้ฝ่ายนิติบัญญัตินั่นใจว่าฝ่ายบริหารไม่ทำอะไรเกินเลย เพราะฉะนั้นจึงไปทำ MOU และมีข้อเขียนไว้ชัดเจนว่า MOU ไม่ถือว่าเป็น International agreement / treaty เขียนไว้อย่างชัดเจน เพราะฉะนั้นในแง่สนธิสัญญาคุณาศิ คุณกรณ์ได้ตกลงกันบอกว่าไม่ถือเป็นสนธิสัญญา ก็คือ ไม่ใช่ โดยทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องกัน คิดว่าศาลรัฐธรรมนูญต้องคำนึงในประเด็นพวกนี้ด้วยว่ามิฉะนั้นหน่วยงานราชการจะไปทำอะไรจะกลัวว่า จะต้องเข้าสู่สภา กับสองคือเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญหรือเปล่า สมมติเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญในสิ่งที่ฝ่ายบริหารไปทำเป็นสนธิสัญญาฝากเป็นข้อคิด ผมคิดว่าความสำคัญอย่างไร และมีอีกอันที่ไปศึกษา ทำความตกลงเกี่ยวกับไทย-กัมพูชา เรื่องสินค้าผ่านแดน ผมเพิ่งไปกรมสนธิสัญญาที่ซึ่งผมเคยทำงาน และผมได้ถามท่านอธิบดีบอกว่า MOU ระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นการทำระดับกรมศุลกากรไทยกับกัมพูชา ปรากฏว่าเราเสียเวลาในการพิจารณานั้นมาก แต่ในที่สุดไม่มีการลงนามกัน ผมดูแล้วเป็นเรื่องความสะดวกในการขนถ่ายสินค้า ต้องยอมรับมาตรา ๑๗๘ เขียนเข้าเป็นเขตการค้าเสรีถึงแม้พอศาลบอกว่าไม่มีผลกระทบแต่การตีความเคร่งครัดก็มีประเด็น งานในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะมี legal regime ใหม่ ว่าไม่ให้ถือว่าเป็น International agreement ตัวคำว่าสนธิสัญญา หรือ agreement / International agreement อยู่ภายใต้ของกฎหมายบังคับระหว่างประเทศ เพราะว่าอะไรก็แล้วแต่ยอมมาสู่กฎหมายภายในอยู่ดี เช่น สัญญาซื้อ-ขาย ในที่สุดคุณไปทำสนธิสัญญาคุณต้องมาออกกฎหมายหรือคุณต้องมีกฎหมายเรียบร้อยเวลาปฏิบัติจริง ๆ แล้วตามกฎหมายภายในเพียงแต่สนธิสัญญาทำให้เกิดที่ว่าหลักการตอบแทนไม่ได้ให้ฝ่ายเดียว ตัวการปฏิบัติภายในขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละประเทศ

ท่านวรวิทย์ กังศศิเทียม ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

เป็นการสมควรแก่เวลา พงษ์นี้พูดในเรื่องคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล และคดีที่ศาลมีคำสั่ง คำพิพากษาถึงที่สุด หรือมีคำพิพากษา ปัญหาว่า

คำสั่งศาลที่ถึงที่สุดถ้าไม่ได้สั่งในเรื่องประเด็นเนื้อหาของคดีจะมาได้ไหม ซึ่งคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่รับโดยอ้างว่าเป็นคำสั่งที่ถึงที่สุดแล้วบางที่ถึงที่สุดโดยศาลปกครองสูงสุดไม่รับ เนื่องจากเงื่อนไขการฟ้องคดีคุณขาดระยะเวลาการฟ้องคดีไม่ได้ลงเนื้อหาแต่ว่าศาลรัฐธรรมนูญก็ไม่รับ ผมคิดว่าต้องหาข้อยุติและทบทวนเพราะถ้าหากว่าศาลเปลี่ยนแนวว่าถ้าคดีถึงที่สุดถ้าไม่ลงเนื้อหาในคดี และประชาชนที่ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการทำละเมิดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจริง ๆ โดยแท้จริงถ้าจะมาหลังจากศาลตัดสินถึงที่สุดแล้วแต่ไม่ได้ลงเนื้อหา ถ้าจะมาเราก็อาจจะรับได้โดยเท่ากับผ่านขั้นตอนมาตรา ๔๗ (๓) แล้ว ตรงนี้น่าจะคิดว่าเปิดช่องให้เขาหน่อย ขั้นตอนมาตรา ๔๗ (๓) ที่บอกว่ามันไม่มีช่องทางเลย กระบวนการต่าง ๆ ทำให้ไม่มีช่องทางมา แต่ถ้าเราเปิดในเรื่องคำสั่งที่ถึงที่สุด ถ้าหากไม่ลงเนื้อหาเปิดโอกาสให้เขามาจะไม่เข้ามาตรา ๔๗ (๓) ผิดตรงนี้ด้วย

ดร.ปัญญา อุดชาชน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ส่วนแรกในเรื่องที่ท่านผู้เชี่ยวชาญรเดชกล่าวถึงการกระทำทางรัฐบาลความจริงโดยหลักแล้วงานวิจัยก็มีในเรื่องของการกระทำของฝ่ายบริหารเป็นการกระทำทางรัฐบาล เป็นการกระทำทางรัฐบาลทางปกครองไปศาลปกครองและการกระทำที่ว่าบทตัดของมาตรา ๔๗ ก็มีหลักกว้างไว้หลายส่วน เช่น กรณีใช้อำนาจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐบาล เช่น การประกาศสงคราม เป็นไปได้หรือเป็นการใช้อำนาจของรัฐบาลต่อรัฐสภา เช่น การยุบสภา การเสนอกฎหมาย ถือเป็นการกระทำทางรัฐบาลที่เป็นบทตัดตรงนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยที่ผ่านมาดูในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่วางไว้ความจริงมีมาตั้งแต่มาตรา ๑๙๐ รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ เป็นต้นมา จนมาถึงปัจจุบันคือ มาตรา ๑๗๘ ของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ รัฐธรรมนูญก็ได้มีบทบัญญัติวางไว้ว่า จะต้องเป็นลักษณะที่เป็นเงื่อนไขว่าในสิ่งที่รัฐบาลไปทำนั้น เรียกชื่ออะไรก็ตามดูที่เนื้อหาซึ่งมีอยู่ เช่น MOU FTA Treaty เราจะทำ FTA กับกระทรวงการต่างประเทศกับออสเตรเลียแล้ว วุ่นวายไปหมดต้องขอความเห็นจากรัฐสภา

หรือไม่ เชื่อถือว่าไม่重要的事情แต่重要的事情คือ เนื้อหา คือ เจื่อนไขเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญว่ามีผลกระทบหรือไม่ จะต้องออกพระราชบัญญัติหรือไม่ จะต้องมีผลกระทบทางความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม การลงทุนการค้าหรือไม่ ซึ่งต้องรอความเห็นชอบจากรัฐสภา การที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมาพิจารณาส่วนนี้ดูที่ผลกระทบว่ามีบทที่เกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยส่วนนี้หรือไม่ ซึ่งมีหลายคำวินิจฉัยตั้งแต่เริ่มต้นเรามีศาลความหลากหลายทางชีวภาพ LOI ตอนนั้นมีเรื่องของ Joint Communiqué ที่ทำกับกัมพูชา อาจจะมีผลในส่วนนี้ ส่วนที่ ๓ คือ ข้อตกลงกับทางกัมพูชาเช่นเดียวกัน เรื่องของการค้าไม่ต้องขอความเห็นชอบโดยศาลวินิจฉัยไปแล้วอันนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ศาลได้วางหลักไว้ เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและเป็นไปตามเจื่อนไขตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ นี่เป็นส่วนหนึ่ง

ส่วนที่ ๒ ที่เกี่ยวข้องกันในส่วนประเด็นที่เรากำลังพูดถึงคือ มาตรา ๔๗ (๒) หรือ (๓) ต้องยอมรับว่าแรก ๆ ไม่ทราบว่าจะลง (๒) หรือ (๓) เนื่องจากความไม่ชัดเจนของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และความไม่ชัดเจนของรัฐธรรมนูญ ในส่วนนี้เราก็พยายามที่จะดำเนินการ ท้ายสุดก็จะเริ่มนิ่ง คำว่านี่ในที่นี้หมายความว่า เป็นสิ่งที่กำลังดำเนินการอยู่แต่ถามว่าในเวทีนี้เป็นเวทีวิชาการ แต่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวางหลักจากที่ประชุมแห่งนี้โดยคำแนะนำเสนอทางวิชาการเข้าไปสู่แต่ละท่านได้มีความคิดในการที่จะพิจารณาในการวางหลักต่าง ๆ มาสู่ประเด็นที่มีการพูดถึงการตีความรัฐธรรมนูญหรือตีความกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ในขณะนี้ว่าเป็นอย่างไรในความเห็นของผมว่าสิ่งแรกดูตัวอักษรก่อนว่าชัดเจนไหม ถ้าไม่ไปตามเจตนารมณ์ เจตนารมณ์มาจากไหน คือ รายงานประชุม คำปรารภ เหตุผลต่าง ๆ ประกอบกันมาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ (๒) ดูชื่อกฎหมาย หรือกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ เป็นต้น มีความชัดเจนว่าอะไรเป็นชื่อ รัฐธรรมนูญก็อยู่ในรัฐธรรมนูญ ที่ท่านประธานยกไม่ว่าจะเป็นมาตรา ๕๑ หรือกฎหมายอื่นที่พูดถึงการกระทำ เช่น มาตรา ๔๙ ของรัฐธรรมนูญ ต้องเป็นการกระทำที่กระทสิทธิ์ ส่วนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ และออกมาไม่ว่าจะเป็นมาตรา ๔๕ ที่รายละเอียดออกมา

ในส่วนของ (๒) เป็นเรื่องของรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ส่วน (๓) คือ กฎหมายอื่น นี่คือชื่อพระราชบัญญัติอะไรก็ได้ คำถามเกิดขึ้นว่าไม่มีเข้ามาเลยไม่มีโอกาสใช้ คงไม่ใช่ประเด็น เพราะว่าเป็นบทตัดแต่เป็นการเปิดกว้าง ตัดจนมาสู่ (๓) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนวิธีการไว้เป็นการเฉพาะและยังไม่ได้ดำเนินการขั้นตอนและวิธีการนั้นครบถ้วน คือยังไม่ได้ทำ ถามกลับกันถ้าทำครบถ้วนก็ต้องไปตรวจสอบกฎหมายดูว่าในขณะนี้หรือไม่ ในอนาคตก็อีกเรื่องหนึ่ง ผมว่าเป็นบทที่เปิดไว้ในส่วนที่ ๑ คือ ดูจากอักษรและชื่อ ถือว่ามีความชัดเจนในส่วนนี้

ส่วนที่ ๒ ในบทนี้มีความชัดเจนอยู่แล้ว แต่กำลังมาพูดถึงองค์กร คือ คำว่าศาลกับศาลอื่น แต่หลักจริง ๆ มาจากตัวชื่อมาตราหรือใช้คำว่ากฎหมายเป็นหลักก็ได้ แต่ถ้ายึดของคำว่าศาลมีพระราชบัญญัติประกอบ มีหลายมาตรา คำว่า ศาล หมายถึง ศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ นิยาม มาตรา ๗ หน้าที่และอำนาจ มาตรา ๘ องค์ประกอบ มาตรา ๓๙ ละเมิดอำนาจศาล ศาลก็ศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งนั้น ถ้าพูดถึงตัวนี้เป็นตัวตั้ง ผมคิดว่าในหลักการตรงนี้สิ่งที่เรากำลังทำในขณะนี้ดูจากรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเป็นตัวตั้งของ (๒) ส่วน (๓) กฎหมายที่กำหนดขั้นตอนวิธีการไว้เป็นการเฉพาะและไม่ได้ดำเนินการจะถามว่ามีกฎหมายอะไรเราต้องตรวจสอบ แต่ถ้าขั้นตอนวางไว้แล้วยังไม่ได้ดำเนินการก็ไม่สามารถที่จะรับได้ แต่ถ้าดำเนินการตามขั้นตอนครบถ้วนผมว่าเป็น Positive ตัดจนสุดแล้วต้องมา เช่น กรณีคำวินิจฉัยเดิมของปี ๒๕๕๐ ที่ผ่านมา ทั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดิน ถ้าที่สุดแล้วทั้งศาลวางหลักไว้แต่ก่อนก็ต้องรับในส่วนนี้จะเสนอความคิดตรงนี้ไว้ว่าในเรื่องนี้ก็มีความเห็น ๒ ส่วน และคิดว่าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักของศาลรัฐธรรมนูญ อยากให้พวกเราทุกคนช่วยระดมความคิดเห็น เพราะว่าศาลรัฐธรรมนูญจะวางหลักอย่างไร เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เราทำกันมาตลอดอย่าลืมว่าหลักของศาลรัฐธรรมนูญที่วางไว้ แม้รัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ที่ผ่านมารอบจากเวทีอย่างนี้เราจัดสัมมนา ๓-๔ ครั้ง ปี ๒๕๕๐ ตามมาตรา ๒๑๒

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

บางเรื่องก็เป็นข้อค้นพบจากการปฏิบัติก็เป็นประโยชน์อย่างหนึ่งของการที่ได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และก่อให้เกิดหลักเกณฑ์ขึ้นมาในการนำมาใช้ประโยชน์ ในการสนับสนุนภารกิจของศาล วันนี้จุดใหญ่ที่อภิปรายกันจะอยู่ที่ (๒) กับ (๓) ของมาตรา ๔๗ พຼ່ງนี้จะเป็นเรื่องสำคัญมากในมาตรา ๔๗ แต่เป็น (๔) ซึ่งเกี่ยวข้องกับศาลอื่นที่ท่านประธานศาลรัฐธรรมนูญได้กรุณาบอกไว้ใน ๒ ประเด็นนั้น จะมีการอภิปรายกันต่อไป อีกหัวข้อหนึ่งเป็นเรื่องของการพิจารณาว่าคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามมาตรา ๔๖ วรรคสาม และ ๔๘ วรรคสี่ มีเกณฑ์อย่างไรว่าจะมีการพิจารณาพร้อมกันไปด้วย

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

กราบเรียนท่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ คณะผู้สนับสนุนคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ท่านผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านอุดมและท่านบรรจงศักดิ์ได้ให้เกียรติร่วมสัมมนาให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์กับเราอีกวาระหนึ่งในวันนี้ เมื่อวานก็ดำเนินมาในทิศทางที่ดีก็เป็นเรื่องของการระดมความคิดเห็นจากประสบการณ์โดยเฉพาะจากผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านคดีและมีประสบการณ์ในคดีโดยตรง แล้วก็ได้ออตอบเรียนจากประสบการณ์นั้นมาพยายามที่จะวางหลักเกณฑ์ให้เกิดบรรทัดฐานทางคดี ซึ่งไม่แปลกแม้ว่าเราพิจารณาดีมาเป็นเวลา ๒๐ กว่าปีในการก่อตั้งศาล แต่ถ้าเวลาของการเริ่มงานใหม่จะเป็นช่วงเวลาไม่ถึง ๑๐ ปี ในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับเพราะสิ่งเหล่านี้ คือ การอนุวัติการตามกฎหมายใหม่ทั้งสิ้น แต่ก็ถือว่าเป็นประสบการณ์ใหม่ แต่จุดที่ดีก็คือว่าเราพยายามที่จะวางหลักเกณฑ์ให้เป็นบรรทัดฐาน ให้เป็นมาตรฐาน ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งและต้องพึงพาอาศัยประสบการณ์โดยตรงและผมเห็นว่าคนร่างรัฐธรรมนูญก็ประสงค์เช่นนั้นเหมือนกัน ก็ได้ถามท่านตรง ๆ ไปในบางประเด็นหลายครั้ง ท่านก็บอกว่าเขียนรัฐธรรมนูญให้สมบูรณ์ไม่ได้ เพราะฉะนั้นก็ต้องอาศัยศาล เวลาท่านมองไปที่ศาล ท่านมองว่าเรื่องไหนก็ตามที่ศาลอื่น

ทำไม่ได้ ท่านก็ต้องส่งไปที่ศาลรัฐธรรมนูญแม้แต่มาตรา ๕๑ เคยให้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิทำการวิจัยเขาบอกว่าไม่มีที่ไหนในโลกมีเฉพาะของเรา เรื่องกฎหมาย เจียนชัดหรือไม่ชัดก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่การที่จะเอามาบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นก็ถือว่าเป็นหน้าที่และเป็นบทบาทของเราโดยตรง อย่างเมื่อวาน ทางท่านอาจารย์บรรเจิดได้บรรยายในเรื่องของมาตรา ๒๑๓ เปรียบเทียบกับ เยอรมัน กฎหมายวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะมาตรา ๔๗ ท่านก็บอกว่ามันกลับด้านกัน ทั้งตัวบทของรัฐธรรมนูญเอง และกฎหมาย วิธีพิจารณาก็กลับด้านกัน ไปวางเป็นหลัก Negative ซึ่งตรงนี้ก็ถือว่าเป็น นิติทัศน์อย่างหนึ่งในทางวิชาการที่ท่านเห็นจากต่างประเทศ แล้วก็เปรียบเทียบกับของเราไป

แต่จุดหนึ่งที่น่าคิดก็คือ ท่านก็บอกว่าเรื่องแบบนี้เป็นการที่ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ แม้ว่าจะถอดแบบเอาแบบอย่างมาจากที่อื่นก็ตาม แต่ว่าการ ปรับใช้ให้เข้ากับระบบก็เป็นเรื่องของใครของมัน เพราะฉะนั้น ทุกอย่างต้อง เป็นการประยุกต์ทั้งสิ้น ดังนั้น การประยุกต์ก็เป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของเรา เหมือนกัน คิดง่าย ๆ รัฐธรรมนูญบอกไว้ว่าสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เป็นสิทธิ ทั้งที่กฎหมายบัญญัติและไม่บัญญัติ สิทธิจึงเป็นไปโดยปริยายทั้งในบทบัญญัติ และนอกบทบัญญัติ ในทางกลับกัน ถ้าสิทธิเปิดอย่างนั้น เราไปเขียนกฎหมาย วิธีพิจารณาเป็น Positive เราเขียนได้หมดไม่ได้ เพราะเป็นสิทธิที่เป็นไปโดยปริยาย อยู่แล้ว นอกบทบัญญัติก็เป็นสิทธิ เพราะฉะนั้นการเขียนวิธีพิจารณาไปในทาง Negative มันก็มองว่าเป็นจุดดีได้เหมือนกัน ว่านอกบทบัญญัติยกเว้นคุ้มครอง หมด ตามหลักที่ว่าการคุ้มครองต้องมาก่อน การไม่คุ้มครองเป็นเรื่องยกเว้น ถ้าจะไปเขียนว่าต้องคุ้มครองอย่างไรเป็น Positive หมด ถามว่ามันจะได้ตาม หลักการรัฐธรรมนูญครบไหม การเขียนกันไว้อย่างเดียวอะไรที่ไม่เข้าข่ายยกเว้น ก็คือ การคุ้มครองนั้น มันก็จะสอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญที่วางหลักไว้ว่า มันเป็นสิทธิโดยปริยาย ไม่ว่าในบทบัญญัติหรือนอกบทบัญญัติก็ถือเป็นสิทธิ ซึ่งเรื่องแบบนี้ก็คือ การมองอย่างเชื่อมโยงมองอย่างเป็นระบบ เช่นเดียวกันเราอยู่ใน ศาลรัฐธรรมนูญเราใช้รัฐธรรมนูญถ้าเปรียบเหมือนเรือเราที่แล่นเรือในมหาสมุทร

เราจะไปมองตลิ่งแบบเล่นเรือในแม่น้ำลำคลองมันก็ไปไม่ได้เหมือนกัน ดังนั้น การเดินเรือในมหาสมุทรก็ต้องมองดาวเหนือมองขั้วเหนือ-ใต้ มองเส้นขอบฟ้า ซึ่งมันคนละ Paradigm กับการใช้กฎหมายทั่วไปอันนี้ก็เป็นอีกชุดหนึ่งและ ที่อยากชวนให้คิดก็เพื่อที่จะเปิดองศามุมมองให้กว้างแล้วก็เราได้ประโยชน์ จากการที่มาระดมความคิดเห็น เพราะว่าประสบการณ์ของทุกท่านนั้นเป็น ประสบการณ์ที่มีทั้งทางวิชาการและประสบการณ์จากการปฏิบัติด้วย และ ที่สำคัญเราได้รับเกียรติจากท่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มาร่วมด้วยซึ่งท่านก็มี ประสบการณ์มาทั้ง ๒ ศาล แล้วก็ถือว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นอีกศาลหนึ่งที่ท่าน มาเพิ่มพูนประโยชน์ในการนำประสบการณ์เหล่านั้นมาใช้ในการคุ้มครองสิทธิ ตามรัฐธรรมนูญ

สำหรับวันนี้จะมีอีก ๒ ประเด็น แล้วก็ประเด็นที่ท่านประธานได้ย้าไว้ ก็ถือว่าสำคัญมากก็คือ กรณีที่พระบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา ของศาลรัฐธรรมนูญได้บัญญัติในข้อ ๑.๒ การพิจารณาคดีของศาลอื่นจนมี คำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดตามกฎหมาย ประกอบมาตรา ๔๗ (๔) มีความหมาย ว่าอย่างไร ต้องเป็นกรณีว่าศาลวินิจฉัยในประเด็นเนื้อหาของคดีแล้วหรือไม่ หรือหากคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุด แต่ไม่ได้วินิจฉัยในประเด็นหรือข้อโต้แย้ง ที่คู่ความหรือกรณีเห็นว่าการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ ตามมาตรา ๒๑๓ รับรองไว้ในคู่ความหรือคู่กรณีจะมายื่นคำร้องต่อศาลได้อีกหรือไม่ก็มี ๒ ประเด็น ประเด็นว่าแม้ไม่ถึงที่สุดแต่ว่าคดีนั้นไม่ใช่ประเด็นที่ผู้ร้องร้องมาที่ศาลรัฐธรรมนูญ หรือในกรณีที่ถึงที่สุดแล้วแต่ไม่ใช่ประเด็นหลักที่ศาลใช้ในคดีนั้น ตรงนี้จะเปิดช่อง ให้เขาได้ใช้สิทธิทางศาลรัฐธรรมนูญได้อีกหรือไม่อย่างไร ตรงนี้ก็ถือว่าสำคัญ ตามหลักที่ว่าสิทธิที่ไหนมีการคุ้มครองที่นั่น และการคุ้มครองเขาว่างไว้ ๓ ฐาน ฐานของกลไกพื้นฐานทั่วไปในฝ่ายบริหารที่เกี่ยววากับ ฝ่ายของศาลอื่น และ ส่วนที่ ๓ คือ ศาลรัฐธรรมนูญ ในการคุ้มครองสิทธิทั้งตามกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญ ก็อย่างน้อยมีทั้ง ๓ กลไก ถ้าสมมุติว่าสองกลไกแรกได้ให้การเยียวยาแล้วแต่ไปไม่ถึงจุดที่เป็นสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่จะต้องวางเป็นบรรทัดฐานให้มีการ

คุ้มครองเป็นการทั่วไปตามรัฐธรรมนูญโดยแท้แล้วศาลรัฐธรรมนูญต้องมาวินิจฉัย และวางหลักเพิ่มเติมอีกหรือไม่ก็เป็นประเด็น และในทางกลับกันคำวินิจฉัยของศาลมีผลผูกพัน เขาก็มีประเด็นเหมือนกันว่าเวลานี้ เขาต้องทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแล้วศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยในเรื่องนั้นไปแล้ว แต่ว่าเรื่องนั้น ๆ เรื่องเดียวกันที่เข้าไปสู่การพิจารณาของเขา มีประเด็นบางประเด็นที่อยู่นอกเหนือจากประเด็นที่ศาลเคยวินิจฉัยไว้ให้ถือว่าผูกพันด้วยไหม มีทั้ง ๒ ทาง ทางเรา ด้วยแล้วก็ทางหน่วยงานอื่นด้วย ตรงนี้ก็ถือว่าเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญ ในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญไม่ให้เกิดช่องว่างไม่ให้เกิดปัญหาที่เรียกว่า คุ้มครองแล้วแต่ไม่มีกลไกมาเยียวยาให้เป็นประเด็นสำคัญ วันนี้มี ๒ ประเด็น มีการอภิปรายได้ทั้ง ๒ ประเด็น

นายบุญเสริม นาคสาร ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหาร

กราบเรียนท่านตุลาการ ท่านผู้บริหาร ผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน เมื่อวานนี้เรากำหนดขอบเขตในเรื่องของการพิจารณาในมาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘ โดยเฉพาะในเรื่องของข้อยกเว้นตามมาตรา ๔๗ ว่าเป็นเรื่องที่ไม่นำขึ้นมาสู่การพิจารณาดีของศาลรัฐธรรมนูญ คือ หลักคิดในเรื่องนี้พิจารณาตามมาตรา ๔๘ ซึ่งเป็นการกระทำอันเนื่องมาจากกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คิดว่าอาจจะไม่ค่อยมีปัญหาเท่าใดนัก เหตุผลที่ไม่มีปัญหาเท่าใดนักก็คือว่า ศาลที่มีอำนาจในการวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นมีศาลเดียวคือ ศาลรัฐธรรมนูญ ฉะนั้น คำร้องที่ยื่นมาตามมาตรา ๔๘ ถ้าเข้าครบเงื่อนไขก็คงไม่มีปัญหา เพราะอย่างไรก็อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ เพียงศาลเดียว แต่ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นก็คือ คำร้องที่ยื่นในเรื่องของการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๔๖ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะเป็นปัญหาเรื่องเขตอำนาจว่าจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลใด เพราะว่าตามมาตรา ๔๗ บัญญัติบทตัดอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวานเราคุยกันไปแล้วในเรื่องของบทตัด เช่น การกระทำของรัฐบาล มีรัฐธรรมนูญหรือมีกฎหมายประกอบกำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาล

พิจารณาไว้เป็นการเฉพาะ หรือมีกฎหมายกำหนดขั้นตอนและวิธีการโดยเฉพาะ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดขึ้นอย่างไร

ผมขอนำเรียนข้อมูลว่า กรณีของมาตรา ๔๗ (๓) ที่กฎหมายกำหนดขั้นตอนและวิธีการโดยเฉพาะ ซึ่งต้องทำตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้เท่าที่ตรวจพบ บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ในขณะนี้เมื่ออยู่ ๒ ฉบับ ฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ตามมาตรา ๒๑ บัญญัติว่า กรณีคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศวินิจฉัยว่าการกระทำที่เป็นการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศ อันเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญคณะกรรมการต้องส่งเรื่องให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่อย่างไรก็ตามลักษณะการบัญญัติกฎหมายลักษณะนี้ไม่ใช่เรื่องของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ แต่เป็นเรื่องของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๑ ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงยื่นคำร้องมาที่ศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง คือ พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการหรือดำเนินการไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติอันเป็นผลมาจากมติคณะมนตรีหรือว่าการกระทำของคณะรัฐมนตรีที่ไม่ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ก็ให้คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติรายงานให้กับวุฒิสภา แล้วหากวุฒิสภาเห็นว่ามติคณะรัฐมนตรีหรือการกระทำของคณะรัฐมนตรีมีปัญหาความชอบด้วยกฎหมาย ก็เสนอมาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้เป็นบทเฉพาะกาลมีผลใช้บังคับเท่ากับวาระของวุฒิสภาชุดปัจจุบันเท่านั้น ฉะนั้นในเรื่องของกฎหมายกำหนดขั้นตอนวิธีการก่อนนำเรื่องมาฟ้องต่อศาล ในกรณีศาลรัฐธรรมนูญมีเพียง ๒ ฉบับเท่านั้น ซึ่งอาจจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับบุคคล ซึ่งถูกกระทบสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๓ หรือตามมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดไว้

เมื่อวานท่านอาจารย์บรรเจิดได้พูดถึงเรื่องของมาตรา ๔๗ (๓) ว่าโดยหลักแล้วในการใช้อำนาจนั้น ถ้าเป็นการใช้อำนาจทางปกครองก็เป็นเรื่องของกฎหมาย

ปกครอง ซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลปกครอง ถ้าเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือวิธีพิจารณาความอาญา โดยหลักก็อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม ถ้าเป็นการใช้อำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยตรง ก็เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับมาตรา ๔๗ (๒) ที่บัญญัติไว้โดยตรงแล้ว คำถามคือ แล้วจะมีกฎหมายอื่นใดที่กำหนดขั้นตอนและวิธีการตามมาตรา ๔๗ (๓) ที่จะอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเหลืออยู่อีก นั่นคือประเด็นที่ท่านอาจารย์บรรเจิดทิ้งท้ายไว้ ดังนั้น เมื่อมีกฎหมายกำหนดให้ไปใช้สิทธิตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนดซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลอื่น ก็ต้องไปใช้สิทธิทางศาลโดยฟ้องต่อศาลอื่นแล้ว เมื่อฟ้องต่อศาลอื่นแล้วก็เป็นเรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอื่นหรือพิจารณาจนแล้วเสร็จ ก็เป็นเรื่องที่ศาลอื่นได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นที่สุดแล้ว ฉะนั้นจึงมีปัญหาว่าจะมีเรื่องอะไรที่จะเข้ามาสู่การพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญได้อีก นั่นคือปัญหาที่คณะทำงานตั้งเป็นประเด็นว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดหมายความว่าอย่างไร เป็นกรณีที่ศาลได้วินิจฉัยในเนื้อหาแห่งคดีแล้วหรือยัง

บังเอิญพบข้อเท็จจริงที่จะพอเป็นประเด็นที่น่าคิดในคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๓ ที่เราเรียกว่า คดีจีบเบอร์ ซึ่งเป็นเรื่องการห้ามบุคคลที่มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร คดีนี้ผู้ร้องจะเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรโดยมีข้อเท็จจริงว่า มารดาของผู้ร้องได้ยื่นหนังสือต่อสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเพื่อให้ผู้ร้องเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขอสัญชาติไทยและทำบัตรประจำตัวประชาชนแต่ถูกปฏิเสธ เนื่องจากกระทรวงมหาดไทยเคยมีคำสั่งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๖ ไม่อนุญาตให้ผู้ร้องเข้ามาในราชอาณาจักร และต่อมาผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดกระบี่ เพื่อขอมิสัญชาติไทย ศาลพิพากษายกคำร้องและศาลอุทธรณ์ภาค ๘ ยืนตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดกระบี่ที่ผู้ร้องจะต้องไปดำเนินการต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน หากถูกโต้แย้งสิทธิถึงจะมาใช้สิทธิทางศาลปรากฏว่าจากการค้นข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งไม่ปรากฏในสำนวน ว่าผู้ร้องไปยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองกลางในคดีหมายเลขดำปี พ.ศ. ๒๕๖๑ แต่ศาลปกครองกลางไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาเนื่องจากไม่เข้าเงื่อนไขการฟ้องคดีอันเนื่องมาจากฟ้อง

เมื่อพ้นระยะเวลาการฟ้องคดีและไม่อุทธรณ์คำสั่งก่อนฟ้องคดี จนศาลปกครองสูงสุดได้มีคำสั่งยืนตามคำสั่งศาลปกครองชั้นต้น เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๓ คดีนี้ผู้ร้องยื่นฟ้องที่ศาลปกครองก่อนและศาลปกครองมีคำพิพากษาถึงที่สุดไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาในวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๓ แต่ในระหว่างนั้น ผู้ร้องก็มายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้พิจารณาตามเรื่องพิจารณาที่ ต ๒๒/๒๕๖๒ และศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณา และก็พิจารณาวินิจฉัยคดีนี้ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ฉะนั้น จึงมีประเด็นว่าที่ผู้ร้องไปฟ้องต่อศาลปกครองก็มีคำขอที่ตรงกับคำขอที่ร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญก็คือ ขอให้เพิกถอนคำสั่งกระทรวงมหาดไทยปี พ.ศ. ๒๕๔๖ และคำสั่งของผู้บัญชาการตรวจคนเข้าเมืองปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่ไม่ให้ผู้ร้องเข้ามาในราชอาณาจักร เป็นเรื่องคดีปกครองที่ขอให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ให้เข้ามาในราชอาณาจักรของบุคคลผู้มีสัญชาติไทย ฉะนั้น จึงเป็นคำขอเดียวกับคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องพิจารณาที่ ต ๒๒/๒๕๖๒ สุดท้ายศาลรัฐธรรมนูญก็พิจารณาวินิจฉัยคดีนี้เป็นคำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๓ ฉะนั้นก็มีประเด็นว่าถ้าเอาข้อเท็จจริงในคดีนี้มาพิจารณา แล้วศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจพิจารณาแม้เป็นกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอื่นถึงที่สุดแล้ว แต่ว่าศาลอื่นนั้นไม่ได้วินิจฉัยในเนื้อหาแห่งคดี แต่ในสำนวนคดีนี้ไม่ได้ปรากฏข้อเท็จจริงเรื่องการพิจารณาคดีของศาลปกครอง แต่ถ้ายกข้อเท็จจริงตามนี้ก็อาจเป็นตัวอย่างหนึ่งของเหตุที่ว่า คำพิพากษาของศาลอื่นนั้นถ้ายังไม่ได้พิพากษาในเนื้อหาแห่งคดี ศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัย ไม่เข้าข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ (๔)

ส่วนอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจก็คือว่า ในกรณีที่มีการฟ้องต่อศาลอื่นแล้ว แต่ศาลอื่นนั้นไม่ได้วินิจฉัยหรือเยียวยาในคำขอว่าการกระทำนั้นเป็นการละเมิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ เสร็จแล้วศาลอื่นก็ไม่ได้วินิจฉัยจนถึงที่สุด เมื่อถึงที่สุดแล้วก็หมายความว่าบุคคลยังไม่ได้รับการเยียวยาการใช้สิทธิทางศาล หรือยังไม่ได้รับการวินิจฉัยในเรื่องสิทธิที่ถูกกระทบจะอย่างไร คือประเด็นที่ตั้งไว้ ขอนำเรียนข้อมูลเบื้องต้นเพียงแค่นี้ก่อน

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

มีท่านใดจะให้ความเห็นเพิ่มเติมในที่ประชุมนี้ เพื่อให้ได้ประมวลเป็นการให้เหตุผลทางกฎหมายในเรื่องนี้ไว้ เพื่อใช้ประกอบการใช้ประโยชน์ แต่ว่าอย่างไรก็ตาม การให้ความเห็นของเราในเวทีนี้ถือว่าเป็นการระดมความคิดเห็น ไม่มีประเด็นเรื่องถูกผิดหรือว่าเห็นเหมือนเห็นต่างเพราะถือว่าทุกความเห็นเป็นประโยชน์ร่วมกันหมด

ท่านอุดม สิทธิวิรัชธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ขอเสริมเพิ่มเติมจากท่านบุญเสริม วิธีพิจารณาคความบางทีก็ไม่ใช่ เฉพาะศาลยุติธรรมใช้วิแพ่งและวิอาญา เพราะศาลทหารเขาก็ดังไปใช้เหมือนกัน โดยกฎหมายของเขา เขาเอาไปใช้ได้ ดังนั้น วิแพ่งและวิอาญา ศาลยุติธรรมใช้นั้นไม่ใช่ ศาลทหารก็เอาไปใช้ บางครั้งถ้ามีคดีของศาลทหารมา บางครั้งก็จะเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เหมือนกัน

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ในส่วนของผู้ของคดีได้พบเห็นอะไร ที่เป็นประสบการณ์ในคดีนี้ จะช่วยขยายเพิ่มเติมขอความเห็น ทั้งผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าของสำนวนในสำนักคดี

ว่าที่เรือตรี ดิเรก สุขสว่าง ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี

ก่อนที่จะเข้าสู่ประเด็นในมาตรา ๔๗ (๔) ขออนุญาตย้อนไปเมื่อวานนี้ ขอสรุปในความเห็นของผมในเรื่องของมาตรา ๔๗ (๒) และ (๓) ประการแรกคือการดูว่าในกระบวนการยุติธรรมทางปกครองหรือกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และทางแพ่งควรอยู่ในมาตรา ๔๗ (๒) หรือ (๓) คือ ต้องดูเป็นกรณีไป ถ้าเกิดว่าคำร้องที่ยื่นเข้ามานั้นประเด็นของคำร้องเป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ทั้ง ๙ ฉบับ บัญญัติกระบวนการร้องและผู้มีสิทธิร้องต่อศาล

ไว้โดยเฉพาะแล้ว ไม่จำกัดเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น อย่างนี้ต้องปรับเข้ากับ มาตรา ๔๗ (๒) เพราะเขียนไว้ค่อนข้างชัดเจน แต่ถ้าคำร้องที่ยื่นเข้ามานั้นประเด็น ของคำร้องไม่ใช่เรื่องที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติ กระบวนการร้องและผู้มีสิทธิร้องไว้ แต่เป็นเรื่องกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ต้องปรับเข้ามาตรา ๔๗ (๓) ถ้ามว่าทำไมต้องปรับเข้า (๓) เพราะว่า (๓) เป็นเรื่อง ที่กฎหมายบัญญัติวิธีการเยียวยาไว้โดยเฉพาะ เมื่อผู้ร้องไปดำเนินการแล้ว ก็เท่ากับ ว่าผู้ร้องได้มีหนทางในการเยียวยาและได้ดำเนินการแล้ว เมื่อไม่ได้ดำเนินการ ใช้สิทธิให้ครบถ้วน จึงเป็นเหตุให้ศาลไม่รับคำร้องนี้ไว้ตามมาตรา ๔๗ (๓) ที่นี้ ถ้าไปดำเนินการแล้วจะสามารถมาศาลรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ เรื่องนี้ถ้าดูปัญหา ตามโจทย์แล้ว เรื่องที่อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองจะอยู่ในมาตรา ๔๗ (๒) หรือ (๓) จะเห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมในคดีอาญาเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ผลสุดท้ายกระบวนการสิ้นสุดก็คือ มีคำพิพากษาของศาล เรียบร้อยแล้ว เมื่อมีคำพิพากษาของศาลเรียบร้อยแล้ว เราจะมายื่นได้ไหม ก็เหมือนกับว่าคุณไปเข้าสู่กระบวนการเรียบร้อยแล้ว เพราะว่ามีความพิพากษา ถึงที่สุดแล้วก็ไปเข้ามาตรา ๔๗ (๔) ก็ไม่สามารถที่จะร้องได้

เมื่อมาดูในส่วนของมาตรา ๔๗ (๔) สำหรับถ้อยคำที่ว่าเรื่องที่อยู่ระหว่างการ พิจารณาของศาลอื่นคิดว่าไม่มีปัญหา เพราะว่าถ้าอยู่ระหว่างการพิจารณา ของศาลอื่นแล้ว เราไม่รู้เลยว่าผลจะเป็นอย่างไร เพราะอย่างนี้เราจึงไม่จำเป็นต้อง ไปรับอยู่แล้ว แต่ถ้าเรื่องที่ศาลอื่นได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว คำพิพากษา ของศาลอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้อนุมัติในส่วนขอเนื้อหาคดี เราจะรับไว้พิจารณาได้ไหม ถ้ามองในมุมของการคุ้มครองสิทธิที่สมบูรณ์ศาลรัฐธรรมนูญก็อาจเข้าไป คุ้มครองสิทธิได้ ที่นี้มาดูวิธีการ เมื่อมาตรา ๔๗ มาจากมาตรา ๔๖ ก็ต้องดู มาตรา ๔๖ ด้วยว่ามีหลักเกณฑ์วางไว้คือ การยื่นกับผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งระยะเวลา ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ต้องไปดูหลักเกณฑ์ตรงนั้นอีกครั้งว่าเข้ากระบวนการ ของมาตรา ๔๖ ด้วยหรือไม่ ก่อนที่เราจะรับในส่วนขอเนื้อหาที่ศาลอื่นไม่รับ แต่อย่างไรก็ดี มีข้อพิจารณาว่าการที่ศาลจะมีคำสั่งรับไว้พิจารณาโดยที่ศาลอื่น ไม่ได้วินิจฉัยเนื้อหาของคดีนี้ ศาลอื่นทุกศาลที่มีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา โดยอาศัยเหตุใดก็แล้วแต่ เป็นไปตามกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญ

จะรับไว้พิจารณา ประเด็นหนึ่งที่ต้องพิจารณาก็คือว่า ศาลรัฐธรรมนูญสามารถรองรับคดีที่ศาลอื่นพิจารณาไว้แล้วได้ด้วย หมายความว่า คดีหนึ่งสามารถทำการพิจารณาได้ ๒ ศาล ถ้าศาลอื่นไม่รับแล้วไม่เป็นไรเดี๋ยวก็นำยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ทั้งที่ในความจริงต้องไม่เป็นเช่นนั้น ประเด็นที่สองก็คือว่า ถ้าจะรับไว้พิจารณา บทบัญญัติของศาลอื่นเกี่ยวกับเงื่อนไขการฟ้องคดีก็ตีเรื่องของอายุความก็ดี ก็จะไม่มีความหมาย เพราะผู้ร้องไม่ใช่เลย ไม่สนใจผู้ร้องไม่ต้องทำตามกฎหมายก็ได้ เพราะมีศาลรัฐธรรมนูญรองรับอีกศาลไว้แล้ว อันนี้ก็เป็นเรื่องที่น่าคิดว่า ระบบศาลของเราอาจจะต้องปรับเปลี่ยนหรือว่าจะรวนหรือเปล่าอันนี้เป็นข้อพิจารณา

นอกจากนี้ในเรื่องของการที่ศาลไม่รับคำร้องไว้พิจารณาเกี่ยวกับศาลอื่น ๆ ยังมีปัญหาในทางธุรการประการหนึ่ง ก็คือว่า คำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เราไม่อาจทราบได้เลยว่าคำร้องนั้นได้เคยยื่นต่อศาลอื่น ๆ หรือไม่ นอกจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำร้องของเขาเท่านั้น เราจะรู้ได้อย่างไรที่ต้องมีระบบการตรวจสอบ ซึ่งเราก็ไม่สามารถตรวจสอบได้ อย่างเช่น คดีนายจิบเบอรี่ ยูลิซซีส ไมเคิล วิทเทอวิน อุทธรณ์หรือไม่ ก็ไม่มีอยู่ในสำนวน ซึ่งไม่สามารถเข้าสู่การพิจารณาของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้เลย ตรงนี้เป็นปัญหาอย่างหนึ่งว่า ควรจะมีระบบการตรวจสอบเพิ่มขึ้นมาหรือไม่ นี่ก็คือความเห็นเบื้องต้นที่จะขอเสนอ

ดร.เชาวนะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ก็เริ่มเห็นแง่มุมต่าง ๆ ที่ล่องลิกไปในชั้นต่าง ๆ เยอะขึ้น ทำให้คิดถึงคดีคนพิการตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ศาลเคยวินิจฉัยว่าไม่ขัด แต่พอมารัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ วินิจฉัยว่าขัด กรณีคดีที่เคยถูกพิพากษาไปในฐานของสิทธิตามรัฐธรรมนูญเดิมอาจจะไม่ขัด แต่พอมารัฐธรรมนูญใหม่เกิดมีช่องให้เขาสามารถร้องต่อศาลในเรื่องขัดหรือไม่ขัดได้ ก็คล้าย ๆ กัน เรื่องพวกนี้ ถ้ามองในเชิงที่เขาเรียกว่านิติสถาบัน คือ ให้มองที่ตัวหน้าที่ตามโครงสร้างขององค์กรรัฐในฝ่ายต่าง ๆ ต้องมีหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายขององค์กรที่บัญญัติไว้ให้องค์กรนั้นต้องทำหรือไม่ทำ

อันนี้ก็คล้าย ๆ กัน การเยียวยาถ้าผ่านกลไกพื้นฐานต่าง ๆ มากลไกศาลต่าง ๆ มา แต่ว่าสิทธิตามรัฐธรรมนูญของเขายังไม่ได้รับการเยียวยา ก็เป็นช่องให้เขามาใช้สิทธิทางศาลรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ ซึ่งตรงนี้ไม่เกี่ยวกับชั้นศาลว่าศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นศาลฎีกาที่ ๒ หรือศาลสูงสุดที่ ๒ ให้ศาลอื่นจะไม่มองอย่างนั้น ก็คือเป็นเรื่องของช่องทางในการใช้สิทธิทางศาลที่แตกต่างกัน ถ้ามองอย่างนี้ก็สมารถที่จะสนองเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้และก็สามารถข้ามข้อจำกัดจากระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เราไม่เหมือนกับระบบของแม่แบบที่เขาได้มีการออกแบบระบบกฎหมายศาลก็ไปด้วยกัน ของเรานี้ต่อเติมในระบบศาลเดียวมาเป็นศาลคู่ระบบกฎหมายก็ต่อเติมและจากเอกชนมาเป็นมหาชน ซึ่งรอยต่อตรงนี้ ถ้าถามว่าใครจะเป็นผู้ที่จะทำให้เกิดการผสมกลมกลืน ด้วยกฎหมายทำในระบบไปในทางเดียวกัน ซึ่งเราดูแล้วน่าจะเป็นหน้าที่ของคนทำกฎหมายไม่ว่ารัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น กฎหมายวิธีพิจารณา แต่ว่าตรงนี้ดูแล้วเขายังไปไม่ถึงก็ทำให้กลับมาย้อนคิดว่าทำไมรัฐธรรมนูญถึงส่งภาระ ส่งต่อกฎหมายอื่นโดยเฉพาะกฎหมายลูก และกฎหมายลูกก็ส่งต่อมาให้ท้องถื่นศาล แสดงว่าเป็นหน้าที่ของศาลที่ต้องปรับให้สามารถทำให้การคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญนั้นเป็นรูปธรรมได้ในทางปฏิบัติ ซึ่งตรงนี้ก็เหมือนๆ กันว่าถ้าเรามองว่าทุกอย่างเป็นข้อจำกัดหมด ไม่เอื้อให้ศาลได้ทำหน้าที่ในการคุ้มครองตรงนั้นแล้ว มันก็จะคล้าย ๆ กับเวลาเกิดอะไรขึ้นแล้วมาบอกว่ากฎหมายผิด ซึ่งถ้ามองในเชิงหน้าที่ตรงนี้ก็จะเป็นอีกมุมหนึ่งที่ทำให้เราต้องคิดว่าเราจะสนองเจตนารมณ์ด้วยกลวิธีแบบไหนที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและก็ไม่เกิดปัญหาขัดกับศาลอื่นในเรื่องของการใช้อำนาจตามกฎหมายเฉพาะของตน ซึ่งตรงนี้ก็คิดว่าถ้าไม่เป็นเรื่องของการไปทำให้คำวินิจฉัยเสียผลอันนี้ไม่น่าจะมีปัญหา เพราะว่าข้อห้ามก็คือว่าอย่าไปทำให้เขาเสียผล คำวินิจฉัยเขาที่จะบังคับไปในทางหนึ่งทางใด ยกเว้นตามมาตรา ๒๑๒ เท่านั้นเป็นเรื่องของอาญาที่เขาไปให้มีการแก้ไขในภายหลังได้ถ้าศาลรัฐธรรมนูญชี้ว่ากฎหมายนั้นขัดกับรัฐธรรมนูญ โดยคนที่ถูกคุมขังอยู่ปล่อยแล้วก็ให้ถือว่าไม่เคยทำผิดตามกฎหมายนั้นมาก่อน เป็นต้น

แต่ถ้าเป็นเรื่องอื่น ๆ คุ้มครองสิทธิ เราต้องไปดูว่าจะอุดช่องว่างตรงนี้อย่างไร ซึ่งหลักที่ว่ามีสิทธิก็ต้องมีการคุ้มครองแล้วก็สิทธิทั้งบัญญัติและไม่บัญญัติต่าง ๆ

ตรงนี้ก็คิดว่าเป็นความคาดหวังความรอคอยของประชาชน เราถึงไม่สงสัยว่าทำไมมีคำร้องเข้ามาเยอะ แต่ว่าไม่ใช่เรื่องแปลกที่เราไม่รับ การที่เราไม่รับไม่ได้หมายความว่า เราปฏิเสธการคุ้มครองสิทธิ ซึ่งก็เคยบอกเล่ากับผู้แทนในสภาเหมือนกันว่า เขาตั้งข้อสังเกตว่าเราไม่รับเยอะมาก ก็บอกว่าการไม่รับไม่ได้ถือว่าเราไปปฏิเสธการคุ้มครองสิทธิหรือความยุติธรรมทางศาลของเราแต่ไม่ใช่สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเท่านั้นเอง แล้วก็เป็นเรื่องใหม่แล้วก็เป็นเรื่องของการที่คนเห็นช่องทางแล้วก็ใช้ ซึ่งในต่างประเทศการใช้สิทธิในทำนองแบบนี้เขาก็จัดระบบระเบียบค่อนข้างเคร่งครัด อย่างศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันเมื่อก่อน ใหม่ ๆ ต้องแต่งตั้งทนายฟ้องคดีแบบนี้ได้ แล้วก็ถ้าศาลเห็นว่าไม่เป็นสาระสามารถปรับได้ นี่คือการจัดระบบระเบียบอย่างหนึ่งให้การใช้สิทธิเป็นไปอย่างสุจริตแล้วก็ไปตามครรลองของกฎหมาย หลัง ๆ เขาเปลี่ยนวิธีการก็เป็นอย่างนี้ เพราะว่าเขามีกฎหมายประชามติซึ่งเป็นกฎหมายเหนือรัฐแล้วก็ศาลเหนือรัฐขึ้นมาอีกชั้นหนึ่ง ตรงนี้เขาก็เลยต้องคลายกฎเกณฑ์ตรงนี้แล้วก็ประสบการณ์จากที่ได้มีการวางกฎเกณฑ์บางคำร้องต่าง ๆ ไว้ ก็ทำให้คนรู้วิธีการในการใช้สิทธิที่ถูกต้องมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามแม้กระนั้นเวลาที่ผ่านมา ไม่ได้ทำให้สัดส่วนของคำร้องที่ไม่รับลดลงแต่อย่างใด ยังเป็น ๘๐/๒๐ อยู่ตลอด ซึ่งตรงนี้ก็ทำให้เห็นว่ามันเป็นธรรมชาติของคดีแบบนี้ ซึ่งคนคาดหวังแต่จะใช้หรือไม่ใช้ และการที่ศาลมีคำสั่งไปอย่างหนึ่งอย่างใดก็จะถือเป็นบรรทัดฐานอย่างหนึ่งเหมือนกันให้คนได้เรียนรู้ว่า สิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามนั้นเป็นแบบไหนอย่างไร ซึ่งจะไม่เหมือนกับกลไกพื้นฐานอื่น หรือผ่านกลไกของศาลอื่นเหล่านี้เป็นต้น ฉะนั้นคำวินิจฉัยที่ศาลได้เคยมีในเรื่องนี้ไว้ก็ถือว่าเป็นคุณค่าและก็เป็นคดีครูที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ขึ้นมาในการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งตรงนี้นผมว่าเจ้าหน้าที่คดีไม่ว่าผู้เชี่ยวชาญหรือว่าสำนักหรือกลุ่มคดีได้ผ่านประสบการณ์ของคดีในรูปแบบนี้ก็ช่วยกันคิดต่อยอดแล้วก็ขยายผลต่อไป เพื่อที่จะหาหนทางที่จะคุ้มครองเยียวยาสิทธิของประชาชนให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ตรงนี้อย่างที่เรียนว่าเราเอามาจากต่างประเทศ เราก็ต้องเรียนรู้จากต่างประเทศด้วย คำวินิจฉัยในทำนองนี้ของศาลไม่ว่าออสเตรเลีย หรือเยอรมัน หรือว่าองค์กรที่ไม่ใช่ศาลแต่มีคดีในหลักเดียวกัน

ก็เอามาเรียนรู้เพิ่มเติมนั้นก็ถือเป็นโจทย์ใหม่ที่ทางสำนักคดี ๕ จะสามารถช่วยศึกษาในเรื่องของคดีแบบนี้เพิ่มขึ้น เพราะว่าถือว่าเป็นวาระของศาลเราด้วย

ท่านบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในภาพรวมศาลรัฐธรรมนูญมีภารกิจหลักก็คือ คຸ້ມครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน พิจารณาเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ซึ่งเดิมเราก็ทำมาตลอด หลัง ๆ มา ก็มาคิดว่าประเด็นเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย เป็นเรื่องของตัวบทกฎหมายว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ เข้าไปถึงผู้ร้องหรือผู้เดือดร้อนผู้เสียหายอะไรจริง ๆ ว่าเขาเสียหายจากกฎหมายที่มันขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มีรายละเอียดกว้างขึ้นหรืออะไรลึกลงไปว่าให้พิจารณาถึงการกระทำแต่ว่าการกระทำค่านี้อาจจริง ๆ ก็คือการกระทำอันเป็นผลมาจากกฎหมาย ซึ่งก็อยู่ในขอบเขตที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องดูแล ต้องดูว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งในการใช้กฎหมายมันก็เลยไปพันกับเรื่องของศาลกับหน่วยงานอื่นที่จะต้องโยงมาถึงเราว่า ถ้าเกิดกรณีอย่างนี้ขึ้นมารัฐธรรมนูญก็ให้เราช่วยตรวจสอบดูอะไรเหล่านี้ ทั้งหลายทั้งปวงก็ยังถือว่าเป็นเรื่องในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญอยู่นั่นเอง

พอเราดูตรงนั้นแล้วเมื่อขอบเขตมันอยู่ตรงที่ว่าเราดูแลเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ก็คือ พอเอาไปใช้หน่วยงานอะไรต่าง ๆ หรือว่าองค์กรเจ้าหน้าที่รัฐที่อยู่ในขอบเขตในการตรวจสอบอำนาจตามรัฐธรรมนูญ เขาก็มีสิทธิที่จะมายื่นคำร้องขอให้ศาลช่วยดูแลตรวจสอบ แต่วิธีการและกระบวนการที่จะมายื่นคำร้องอะไรก็มีความหลากหลายตามกฎหมายทั้งในรัฐธรรมนูญเอง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเอง ในกฎหมายแต่ละฉบับบางฉบับก็เขียนว่าต้องทำอย่างนั้นต้องทำแบบนี้ ก็มารวมกันอยู่ซึ่งเป็นประเด็นที่เรากำลังคุยกันมา ๒ วัน ก็มาเขียนรวมไว้ตรงนั้นว่ากระบวนการเป็นอย่ำนั่นอย่ำนี้นั้น ซึ่งนอกจากนั้นก็ยังเขียนไว้ที่อื่นอีก ประเด็นที่เรากำลังคุยกันวันนี้ก็คือว่า ถ้าเกิดบอกว่าเอาตรงนี้ก่อนก็ได้ว่า (๒) และ (๓) ถ้าอ่านในเอกสารประกอบการสัมมนาที่ทางสำนักงานได้สรุปรวมมาก็น่าจะชัดเจนพอสมควรว่าที่จะได้เอารายงานการประชุม

ของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็มีการพูดกันค่อนข้างชัดเจนว่า (๒) และ (๓) ของมาตรา ๔๗ ฉบับที่ใช้อยู่มีการพิจารณากันแล้ว ประธานคณะกรรมการก็คือท่านมีชัย ก็ตั้งคำถามว่า (๒) และ (๓) มันซ้ำซ้อนกันไหม ซึ่งท่านประพันธ์ นัยโกวิท ท่านก็ชี้แจงแล้วว่าไม่ได้ซ้ำซ้อน อันแรกในกรณีที่รัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมีกำหนดไว้แล้วทำให้ไปยื่นตามมาตรา นั้น ๆ ก็จะไม่ให้มาเข้าทางในมาตรา ๔๓ ตรงนี้เขียนให้ชัดเจนไป ไม่เช่นนั้นก็จะกลายเป็นว่า ยื่นได้ ๒ ช่องทาง ส่วน (๓) ท่านก็อธิบายกรณีที่กฎหมายอะไรที่กำหนดขึ้นตอนวิธีการไว้ว่า ก่อนที่จะมายื่นต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ก่อน คือ ตัวบทอาจจะเขียนสั้นไปตรงที่ว่าอะไรกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการแก้ไขอะไร จริง ๆ แล้วถ้าขยายลงไปให้ชัดอีกว่าการแก้ไข คือ การแก้ไขความทุกข์ยาก หรือความเดือดร้อนเสียหายที่เขาได้รับก็จะชัดขึ้น ถ้าท่านมีปัญหาทุกอย่างเกิดเดือดร้อนจากเรื่องนี้แล้วเป็นเรื่องที่กฎหมายเฉพาะที่เขาเขียนไว้เลยว่าคุณต้องไปแก้ไขโดยไปยื่นกับตรงนั้น ตรงนี้ ต้องทำอันนั้นก่อนให้ครบขั้นตอน ให้ครบถ้วนแล้วถึงจะมายื่นตามมาตรา ๔๗ ได้ ถ้าแยกแบบนี้ก็น่าจะชัดเจนพอสมควร

ส่วนอีกประเด็นที่ว่าอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอื่น หรือว่าถึงที่สุดแล้วจะมาได้ไหม ก็ยังค่อนข้างเห็นไปทางที่ว่า ถ้าเราดูในภาพรวมอย่างที่ได้เรียนไว้ตอนต้นว่า หน้าที่เราก็คือเรื่องของความชอบด้วยกฎหมาย เราก็ดูตรงนั้น เราไม่ได้ไปยุ่งเกี่ยวกับคดีของเขา ไม่ว่าจะเป็นศาลไหนก็ตามเราไม่ได้ลงไปพิจารณาคดีแทนศาลนั้น ๆ แต่เราดูเฉพาะประเด็น แล้วก็ตรงกับที่เป็นอำนาจหน้าที่เรา และเป็นสิทธิที่เขาจะร้องกับเรา ความเดือดร้อนเสียหายในตัวบท คำว่าถูกละเมิด ถูกกระทำละเมิดโดยการใช้อำนาจมหาชนอำนาจรัฐอะไรก็แล้วแต่ เราดูเฉพาะตรงนั้นแล้วก็ว่ามันเป็นหรือไม่เป็น ใช่หรือไม่ใช่ แต่เราไม่ได้ไปยุ่งกับเนื้อหาคดีเขาเลยว่าใครทำผิดทำถูก ข้อเท็จจริงคนนั้นเป็นยังไง เราไม่ได้เอาตรงนั้นมาดู เราดูตัวกฎหมายที่ใช้แต่ว่ากฎหมายอันนั้นใช่แล้วผลเป็นการทำให้เขาเสียหาย ซึ่งเขาเห็นว่ามันไม่ถูก หรือขัดกับรัฐธรรมนูญ เขาถึงมาให้เราช่วยชี้ ซึ่งก็ใกล้เคียงกับที่ว่าเขาเข้าไปยื่นในมาตรา ๒๑๒ ก็จะใกล้เคียงกัน แทนที่จะพิจารณาที่เฉพาะตัวกฎหมาย ก็ลืกลงไปถึงตัวผู้ที่ถูกกระทำด้วย เขามีสสิทธมาร้อง หากเรา

คิดว่าขอบเขตอำนาจเราอยู่ตรงตัวบทกฎหมาย ผมก็คิดว่าไม่ได้เป็นการไปแย้งเขา พิจารณาคดี หรือไปเข้าซ้อนกับการพิจารณาคดีของเขา เพราะคนละเรื่องกัน เขาอาจฟ้องกันในเรื่องเรียกค่าเสียหาย หรือฟ้องในเรื่องใครฆ่าใคร ใครทำร้าย ใครอะไรก็ว่าไปตามกฎหมาย เฉพาะเรื่องนั้นแล้วก็ตามหน้าที่ศาลนั้น แต่ถ้าเป็นเรื่องที่อยู่ในขอบเขตหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญก็วินิจฉัยได้ ถ้าแนวเราคิดว่าเป็นแบบนี้ ก็ไม่น่าจะเป็นเรื่องจะไปขัดหรือแย้งหรือว่าไปเข้าซ้อนอะไร เพราะมีเส้นแบ่งที่พอจะขีดได้อยู่ อีกประเด็นหนึ่งที่เราอ่านแล้วคิดใจ มีอยู่คดีหนึ่งยื่นว่ากฎหมายขัดแล้วทางศาลไม่ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญที่เคยยื่นมา ๕ ครั้ง จนถึงที่สุดก็ไม่ได้อีก ตอนนั้นก็บอกว่าเป็นเรื่องระหว่างพิจารณา พอถึงที่สุดก็ไม่ได้อยู่ดี มันก็เหมือนกับว่าสิทธิของเขาในเรื่องนี้มันหายไปเลย อยู่ดี ๆ ก็ไม่ได้สักทางซึ่งมันไม่น่าเป็นไปได้ มองว่าถ้าเอามาเทียบกับเรื่องที่เรากำลังคุยกันก็คล้าย ๆ กันว่า เราก็มองได้ว่าเรื่องที่กฎหมายขัดหรือไม่ขัด มันเป็นสิทธิของเขาที่เขาจะยื่นศาล กฎหมายใช้คำว่าให้ส่งมา ถ้าเราตีความว่ามีดุลพินิจที่จะส่งหรือไม่ส่งก็ได้ ก็เท่ากับว่าอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตรงนี้ก็ถูกตัดได้ โดยที่ศาลจะเป็นคนชี้เองเลยว่าไม่ส่ง ไม่ส่งก็จะมีอยู่กรณีหนึ่ง คือ ไม่ได้ใช้กฎหมายนั้นในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีนั้น แบบนี้ศาลก็ไม่ต้องส่ง แต่ถ้าจะใช้ยังงี้ก็ต้องส่งมาไม่มีดุลพินิจที่จะไม่ส่ง อันนี้ก็ไม่ถือว่าเราไปก้าวกายหรือไปล้ำลูก เพราะว่ามันคนละอำนาจและหน้าที่ แล้วก็คนละเรื่องกับที่ว่าใครผิดใครถูกในคดีนั้นที่เป็นอำนาจของศาลแต่ละศาล อย่างนี้ก็น่าจะมองเห็นภาพชัดอยู่พอสมควร ส่วนคดีถึงที่สุดแล้วก็น่าคิดว่า ถ้าเราดูมาตรา ๒๑๒ เขาก็บอกว่าไม่ไปกระทบกระเทือนถึงผลของคดีที่มันถึงที่สุดไปแล้ว ก็เหมือนกับที่เรียนว่า เราดูว่ากฎหมายขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่เราไม่ได้ไปยุ่งเกี่ยวอะไรกับเนื้อหาคดีเขาเลยคดีเขาตัดสินอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น เพราะว่าหลักในเรื่องความเป็นที่สุดของคำพิพากษา อย่งไรก็ต้องมีต้องยึดถือไว้ ศาลเขาก็มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายที่เขาพิพากษาพิจารณาคดีไปจนกระทั่งถึงที่สุดก็จบตามนั้น ไม่ว่าจะผิดจะถูกก็ต้องถือว่าจบ แต่ของเราไม่ได้ไปสนใจตรงนั้น อำนาจหน้าที่เราอยู่ตรงที่ว่า เราตรวจสอบว่ากฎหมายขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่ กฎหมายขัดหรือไม่ขัดเราก็บอกไป แต่ไม่ได้มีผลอะไรที่เป็น

การรื้อฟื้นคดี เพราะมาตรา ๒๑๒ ใช้คำว่า ให้ถือว่า กรณีสมมติว่าคดีอาญาเขาไม่เคยกระทำผิด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า เป็นการรื้อคดีฟื้นขึ้นมาใหม่และพิพากษาใหม่ว่าเขาไม่ผิด ความเป็นที่สุดของอำนาจศาลต้องมีต้องรักษาไว้ เพราะว่าเป็นอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเหมือนกัน มิเช่นนั้นก็จะสับสนวุ่นวายกันหมดไม่รู้จบ ร้องศาลอื่นไปเรื่อย ๆ วนไปวนมา ถ้ามองในแง่นี้ก็ว่าน่าจะไปได้ ส่วนรายละเอียดแต่ละคดีก็ว่าไปตามข้อเท็จจริง ในแต่ละเรื่องแต่ละคดีที่จะต้องพิจารณาร่วมกันต่อไป

ท่านอดม สิทธิวิรัชธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

อย่างคดีที่ศาลปกครองไม่รับเนื่องจากขาดอายุความ ถ้าเขามาร้องกับเรา เราจะไปพิจารณาหรือไม่ ที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าหมดอายุความไปแล้ว หรือว่าไม่รับวินิจฉัย พอเขามาร้องกับเรา เราจะไปล้วงตรงนั้นหรือไม่ เราไม่แตะ ต้องถือว่าเป็นอำนาจของเขาเด็ดขาด อาจจะมีปัญหาว่าอะไรที่เขาเสียหายต่อมา แล้วมีผลว่าเรารับมาแล้วทำอะไรให้เขาได้ไหม ถ้าไม่ได้เราก็วินิจฉัยไป เช่นเดียวกันเหมือนอย่างทุกวันนี้คดีที่ดิน ทำไมศาลปกครองและศาลยุติธรรมตัดสินไม่เหมือนกัน ที่ดินแปลงเดียวกัน ทำไมไปศาลปกครองชนะ แต่ศาลยุติธรรมแพ้ มันตั้งต้นมาจากว่าคุณตั้งจุดที่เรื่องอะไร คดีทางแพ่งไปฟ้องศาลยุติธรรมระหว่างคู่กรณีด้วยกัน แต่ในศาลปกครองไปฟ้องเจ้าพนักงานที่ดินออกโฉนดไม่ถูกต้อง ศาลยุติธรรมก็พิจารณาประเด็นทางแพ่ง แต่พอไปศาลปกครองเขามองว่าเป็นการออกโฉนดทับซ้อน มันทำให้คดีแปลงเดียวกันทำไม ๒ ศาลตัดสินใจต่างกัน มันขึ้นอยู่กับแต่ละประเด็นทำไมศาล ๒ ศาลตัดสินไม่ตรงกัน มันก็ขึ้นอยู่กับช่องทางที่มา ดังนั้น คดีที่บอกว่าถึงที่สุดแล้ว ถ้าคดีจะมาเรารับได้ไหม ถ้าไม่ไปยุ่งกับเขา คดีอย่างอื่นที่เขาไม่ได้รับการเยียวยาอยู่นั้นมีอีกไหม ถ้าไม่มีเราก็ไม่รู้จะเอาอย่างไร เราได้แต่เราไม่สามารถวินิจฉัยให้ได้ มันไม่มีกฎหมายอะไรมารองรับ เราก็ต้องให้เหตุผลในการที่เราไม่รับเพราะอะไร เรารับเพราะอะไร จะบอกว่าคดีของศาลปกครองเป็นคดีที่เป็นเรื่องถึงที่สุดแล้วของอายุความ แต่ในส่วนของความเสียหายนี้ศาลปกครองยังไม่ได้วินิจฉัย มันมีกฎหมายอะไรที่ทำได้ไหม

เราก็ต้องไปดูตรงนั้น ถ้าไม่มีก็จบ ถ้ามีก็ว่ากันไป น่าจะเป็นแบบนี้มากกว่า ไม่ใช่บอกว่าคดีนี้ถึงที่สุดแล้วมันจบไปแล้ว เป็นคดีที่เรื่องนี้ศาลอื่นวินิจฉัยให้เป็นที่สุดไปแล้ว ไม่น่าจะจบเพียงแค่นั้น เราต้องหาช่องทางให้เขา เป็นเรื่องของสิทธิ เราต้องดูแลสิทธิของประชาชน ถ้าสิทธิอื่น ๆ หมดไปแล้วทั้งทางศาลปกครอง ศาลยุติธรรม นอกเหนือจากนั้นมันมีไหม ถ้าศาลรัฐธรรมนูญเราดูว่ามี เราก็รับมาวินิจฉัยให้ ถ้าเกิดไม่มีมันก็ต้องจบ เราก็ต้องให้เหตุผลเขาไป

นายสรรเสริญ อัจจุตมานัส ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ก่อนที่จะไปอภิปรายใน (๔) อาจจะต้องไปดูโครงสร้างอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดก่อน อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ซึ่งอำนาจทั่วไป ก็จะมีบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๐ ส่วนอำนาจเฉพาะจะมีอยู่ในมาตรา ๒๑๓ มาตรา ๕๑ ที่เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นเรื่องเฉพาะในหลักการของมาตรา ๒๑๐ เป็นเรื่องดูแลภาพรวมของกฎหมาย แต่ในมาตรา ๕๑ กับมาตรา ๒๑๓ เริ่มมีความเป็นปัจเจกของผู้ยื่นคำร้องเข้ามาเป็นกรณีเฉพาะ อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญทั้ง ๒ อำนาจหน้าที่ของคุณให้คุณไปออกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีการพิจารณา แล้วก็มากำหนดมาตรา ๔๗ เพื่อจะรองรับการยื่นคำร้องตาม ๒๑๓ มาตรา ๔๕ ออกกระบวนการเพื่อรองรับการใช้สิทธิตามมาตรา ๕๑ ของรัฐธรรมนูญ

ที่นี้ก็มาดูโครงสร้างของมาตรา ๔๗ เป็นการรองรับเรื่องของบุคคลเขาร้องว่าถูกละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ต้องรู้ว่าเขามาร้องว่าเขาเป็นปัจเจกที่บอกว่าเขาถูกละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญ หลักการคือ จะกำหนดวิธีการอย่างไร เราเริ่มต้นจากว่าเราจะไม่รับ มีสองวิธีคิด เริ่มต้นว่าจะรับอะไรเข้ามาพิจารณา กับจะไม่รับอะไรเข้ามาพิจารณา ผลมันต่างกัน ผลในการร่างกฎหมายออกแบบว่ามันจะต่างกัน เมื่ออ่านกฎหมายฉบับแรก เราคิดเยอะ เราเลยตั้งโจทย์กลับข้างอะไรจะไม่รับ กำแพงมันจะสูงขึ้นมาทันที กำแพงที่รับได้มันจะถูกกีดกันโดยตัวนี้หมด กลับมาดูตัวบทที่ละมาตรา (๑) ในเรื่องการกระทำทางรัฐบาลความจริงเราสามารถตรวจสอบได้ ในอำนาจหน้าที่ทั่วไปของเราสามารถ

ตรวจสอบได้ ตรวจสอบการกระทำว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ชอบด้วยรัฐธรรมนูญไหม ที่ศาลปกครองไม่ตรวจเราไปลอกเขามาเพราะชอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลปกครองไม่เหมือนของเรามันต่างกัน วิธีคิดก็ต่างกัน แต่เราไปลอกเขามาเพราะไม่ทราบวิธีคิดของเขาเหมือนกัน สมมติว่าการใช้อำนาจในการกระทำทางรัฐบาลเกี่ยวกับการตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาศาลปกครองเขาไม่ตัดสินใจอยู่แล้วเพราะมันไม่ใช่เรื่องการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ไม่ได้ออกโดยพระราชบัญญัติ แต่ออกโดยรัฐธรรมนูญ ดังนั้น จึงไม่ใช่กฎหมายตามความหมายของศาลปกครอง แต่เป็นกฎหมายอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเกินอำนาจของเขา หากศาลปกครองไม่รับคดีแล้วเราก็ไม่รับตามศาลปกครองแบบนี้ แทนที่จะวางใจหย่ว่าทำไมศาลปกครองเขาไม่รับ อะไรที่สมเหตุสมผล อะไรที่เขาต้องการส่งต่อมาให้เราพิจารณา แต่พอเราปิดประตูเรื่องนี้ไม่รับความเป็นธรรมส่วนหนึ่งก็หายไป

ยกตัวอย่างเช่น ศาลปกครองเขาไม่รับคดี JTEPA เพราะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ศาลรัฐธรรมนูญมองว่า การใช้ดุลพินิจการกระทำทางรัฐบาลตรงนี้นั้นจะชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ จะขัดรัฐธรรมนูญไหม แต่เราก็ปิดประตูตั้งแต่นั้น ว่าเพราะศาลปกครองไม่ดูเราก็จะไม่ดู ซึ่งก็ไม่ถูกต้องตั้งแต่ต้น พอมา (๒) รัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับ ยกเว้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดวิธีการไว้เฉพาะแล้ว แต่วิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญเป็นวิธีพิจารณาทั่วไป เป็นเรื่องปกติที่เข้ามา ซึ่งกฎหมายได้กำหนดวิธีการเฉพาะเอาไว้ว่าจะมาศาลรัฐธรรมนูญต้องทำอะไร ซึ่งต้องทำให้ครบก่อนถึงจะส่งมา จึงยืนยันว่าคำว่าศาล ใน (๒) หมายถึง ศาลรัฐธรรมนูญ พอมา (๓) เขาบอกขั้นตอนและวิธีการ ซึ่งท่านบรรจงศักดิ์ได้กล่าวไปแล้วว่ามันน่าจะหมายถึงกระบวนการเยียวยา ท่านลองดูวัตถุประสงค์ของมาตรา ๔๗ กำลังพูดเรื่องการใช้สิทธิเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น (๓) จะแปลตรงกับหัวได้อย่างไร เมื่อหัวไปทางตัวก็ต้องไปอีกทางหนึ่ง ซึ่ง (๓) น่าจะหมายถึงวิธีการพิจารณาของศาลต่าง ๆ เช่น คุณบอกว่าถูกจำคุกโดยมิชอบคุณก็ต้องไป

ศาลยุติธรรม ไปเยียวยาตรงนั้นก่อน หากเยียวยาแล้วไม่ได้รับความเป็นธรรม
จึงจะมาศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้น (๓) น่าจะเป็นไปตามที่อาจารย์บรรเจิดบรรยายไว้

กลับมาดูอีกทีวิธีการร่างกฎหมาย สมัยผมเป็นผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย
ที่กระทรวงเกษตร ผมต้องพิจารณาร่างกฎหมายของทุกกรม ผู้บังคับบัญชา
ก็บอกว่า กฎหมายที่เสนอนั้นต้องทำให้ทำงานง่ายขึ้น หรือทำให้สิทธิและ
เสรีภาพของประชาชนดีขึ้น คราวนี้มาดู (๔) คดีที่อยู่ในศาล ไม่สมควรอย่างยิ่ง
อยู่แล้วที่เราจะเอามาดู มันเป็นการก้าวล่วงงานของศาล คดีที่ถึงที่สุดแล้ว
เราสมควรมาพิจารณาใหม่ สมมติว่าศาลปกครองไม่รับ เพราะว่าคดีขาดอายุความ
แล้ว ผมเห็นว่าอายุความบางตัวน่าจะขัดกับรัฐธรรมนูญ เรากำลังมองว่าอายุความ
จะขัดกับรัฐธรรมนูญไหม ท่านทราบหรือไม่ว่าคดีอายุความอะไรที่สั้นที่สุดไทย
คดีปกครอง อายุความสั้นที่สุด คือ ๑๕ วัน ท่านต้องอุทธรณ์ภายใน ๑๕ วัน
ไม่อย่างนั้นจะฟ้องคดีไม่ได้ ขนาดเป็นนักกฎหมายยังร่างไม่ทันอายุความคดี
ปกครอง ขยายระยะเวลาไม่ได้ เพราะเป็นระยะเวลาตามกฎหมาย การอุทธรณ์
ของศาลยุติธรรมขยายระยะเวลาได้ ขยายได้จนกว่าศาลจะพิจารณาว่าให้ขยาย
เป็นครั้งสุดท้าย เพราะฉะนั้นระยะเวลาในการฟ้องคดีของศาลปกครอง มาตรา ๔๒
ที่ให้ฟ้องภายใน ๑๕ วัน เป็นระยะเวลาที่สั้นที่สุด ถ้าหากยกอุทธรณ์ก็สามารถไป
ฟ้องได้อีก เพราะยกอุทธรณ์เป็นคำสั่งทางปกครอง ให้ตอบว่าไม่รับไว้พิจารณา
เพราะว่ายื่นเกินระยะเวลา เห็นไหมว่าเรื่องอายุความมันจะได้เปรียบ เมื่อวานนี้
กรณีที่รองพรทิภากล่าวไว้ ตามมาตรา ๔๘ นั้นมาศาลรัฐธรรมนูญยาก คำว่า
ยากนั้นมองว่าออกไปยากแต่เข้ามายาก ท่านยื่นคำร้องมาว่าท่านถูกละเมิดสิทธิ
และกฎหมายที่ลงโทษท่านนั้นขัดกับรัฐธรรมนูญ มาได้ตลอดแต่จะออกยาก
เพราะต้องมาดูว่าขัดจริงหรือไม่ คำร้องที่มาศาลนั้นง่ายถ้าระบุว่ามันขัดกับ
รัฐธรรมนูญ ถ้าคำพิพากษาท่านบอกว่ามันละเมิดสิทธิ ท่านตีความต่อไปว่าเป็น
การละเมิดสิทธิตามมาตรา ๔๗ หมายถึงการถูกละเมิดตามมาตรา ๔๒๐ หมายถึง
เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ต่อมาท่านมาดู (๕) คำพิพากษาศาล
มีไม่ชอบด้วยกฎหมายไหมครับ ตัวคำพิพากษาถึงที่สุดจะไม่ชอบได้อย่างไร
ซึ่งเป็นไปค่อนข้างยาก หากคุณผู้การละเมิดสิทธิตามมาตรา ๔๒๐ แล้ว

ต้องมาดูวัตถุประสงค์ที่ว่าคำพิพากษาถึงที่สุด ทั้งศาลปกครอง ศาลยุติธรรมไปละเมิดสิทธิของผู้ร้องถึงขนาดไหน โอกาสมีแค่ไหน หากเรามาตั้งโจทย์แบบนี้คดีที่จะเข้ามาสู่ศาลรัฐธรรมนูญนั้นเป็นไปได้ยาก คดีที่ยกตัวอย่างศาลไม่รับคดีเพราะขาดอายุความ มันจะไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างไร ขาดอายุความเป็นกฎหมายหรือไม่ ระยะเวลาศาลไม่ได้กำหนดเอง ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมายแล้วคุณไปฟ้องขาดอายุความแล้วบอกว่าถูกละเมิดสิทธิ เป็นการไม่ได้ไปละเมิดสิทธิตรงไหนเลย แต่ถ้าไปฟ้องว่าอายุความนั้นไปขัดรัฐธรรมนูญ ก็อาจรับได้ ดังนั้นเรื่อง (๔) นั้นสำคัญมากต้องพิจารณาให้ดี เพราะว่าเราไม่ใช่ศาลที่เป็นแนวตั้งขึ้นไปที่อยู่เหนือว่าศาลอื่น ๆ เราเป็นศาลคู่ขนาน เพราะฉะนั้นศาลคู่ขนานนั้นเขาไปกลับคำพิพากษากันไม่ได้ เขาไปตรวจสอบกันไม่ได้ ก็มีประเด็นอยู่เท่านี้

ขออนุญาตที่จะพูดเรื่องที่ดิน เรื่องที่ดินต้องขออนุญาตด้วยว่าในกรณีที่ดินที่มีปัญหาเนื่องจากว่าในคดีให้เพิกถอนโฉนด ศาลปกครองถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง โฉนด คือ คำสั่งทางปกครอง เพราะฉะนั้นการเพิกถอนโฉนดเป็นคดีปกครอง ขณะเดียวกันศาลแพ่งบอกว่าต้นทางก่อนจะเพิกถอนต้องตรวจสอบสิทธิของประชาชนตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก่อน เห็นหรือไม่ หัวใจท้ายไม่ใช่ ปัญหาว่าในสมัยแรกคำพิพากษาศาลปกครอง คดีไหนอยากทำก็ไปดูตรงท้ายว่าเป็นคดีปกครอง เพราะว่าสุดท้ายต้องไปเพิกถอนโฉนด ซึ่งเป็นคำสั่งศาลปกครอง คดีไหนไม่อยากทำ บอกว่าเรื่องนี้ต้องกลับไปดูสิทธิก่อนว่าเป็นสิทธิที่ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นเรื่องของศาลยุติธรรมซึ่งจะพิจารณาเรื่องนี้

นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์ รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ขออนุญาตนำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นข้อมูล มาตรา ๔๗ (๔) พอใช้คำว่าเรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษา หรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ในส่วนตัวก็ขอทำความเข้าใจ ๑๒ ของเอกสารในเล่ม คือ ต้นร่างจริง ๆ ทางสำนักงานโดยผ่านความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เราตีความนั้นน่าจะเป็นเรื่องของการกระทำในทางตุลาการของศาล ซึ่งเรามองว่ามันเป็นหลัก คือ การใช้อำนาจทางตุลาการ

ไม่สมควรที่จะมีการให้ศาลใดศาลหนึ่งเข้าไปทบทวนอย่างที่เราหลายท่านอภิปราย เพราะว่าเราหมวดไว้เลยว่าตามหมวด ๑๐ และหมวด ๑๑ ซึ่งเป็นเรื่องของศาล แม้แต่ศาลรัฐธรรมนูญ ที่นี้เข้าใจว่าน่าจะเป็นพื้นฐานว่าการกระทำมีหลักใหญ่ ๆ อยู่ ๓ เรื่อง คือ ในทางบริหาร ในทางนิติบัญญัติ และทางตุลาการ มาช่องทาง มาตรา ๒๑๓ ไม่ได้ เพราะว่าลักษณะของมาตรา ๒๑๓ น่าจะเป็นเรื่องของการกระทำ ของหน่วยงานของรัฐ หรือของใคร ยังไม่ได้มีการไปผูกตงตรงนั้น แต่บุคคลนั้นมีสิทธิ มาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้

ประเด็นมีอยู่ว่า คือ ทำมาสักระยะหนึ่งแรก ๆ ก็ยังเห็นว่าในส่วนของการใช้ดุลพินิจของศาล ไม่ว่าจะเป็นศาลปกครองหรือศาลยุติธรรม เรามีระบบตรวจสอบตามระบบชั้นศาลอยู่แล้วในแง่แต่ละศาลนั้น อันนี้ในแง่ของประเด็นแห่งคดี แต่มันก็จะมีบางเรื่องที่ถ้ามันไม่ใช่ประเด็นแห่งคดี อันนี้ก็ขออนุญาตตั้งเป็นโจทย์ เพื่อถกกันต่อ เช่น ประเด็นแห่งคดีท่านวินิจฉัยมีคำพิพากษาเป็นที่สุดแล้ว ต่อมาภายหลังคู่ความหรือคู่กรณีมารับทราบภายหลังว่าท่านนั้นไม่ครบองค์คณะตามกฎหมาย เขาจะไปที่ศาลรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ เพราะว่าไม่ใช่เป็นเรื่องของการใช้อำนาจทางตุลาการในการวินิจฉัยประเด็นแห่งคดี แต่เป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ วิถีพิจารณาความกำหนดว่าท่านต้องนั่งครบองค์คณะ ในเมื่อมาทราบภายหลัง ถ้าอยู่ในระหว่างการพิจารณามันยื่นคำร้องระหว่างพิจารณาได้ แต่ประเด็นว่ามีคำพิพากษาถึงที่สุดไปแล้วและมารู้ภายหลัง เขาจะสามารถใช้สิทธิเพื่อเยียวยาอะไรได้บ้าง ตรงนี้ไม่ถึงขั้นเยียวยา แต่คุ้มครองสิทธิที่เขาควรจะได้สิทธิตรงนี้อย่างไร ก็มีประเด็นข้อถกคิดเหมือนกันว่าพยายามจะนึกกรณีที่ทางท่านสรรเสริญพูด ท่านสรรเสริญยกอายุความ แต่อันนี้ในเรื่องของการนั่งพิจารณา ซึ่งคำวินิจฉัยที่ศาลรัฐธรรมนูญเมื่อสมัยรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มีกรณีที่ว่า ศาลทหารกรุงเทพส่งมา อันนั้นศาลวินิจฉัยไปแล้วว่ารัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ กำหนดองค์คณะอย่างนี้ ศาลวินิจฉัยว่าขัดรัฐธรรมนูญ ที่นี้ อันนี้ก็อยากจะแชร์ว่าถ้าเป็นโจทย์แบบนี้

ส่วนประเด็นที่ปรากฏบนจอ พอเราไปใช้คำว่าคู่ความหรือคู่กรณีนั้น จะมายื่นคำร้องต่อศาลได้อีกหรือไม่ อันนี้มันแคบไปไหม เพราะว่าคำว่าคู่ความหรือคู่กรณี

ตัวบทใช้คำว่าบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากคำพิพากษาถึงที่สุดอาจไม่ใช่แค่คู่ความหรือคู่กรณีก็ได้ และอันนี้ก็ขอยกขึ้นมาเพื่อจะได้เป็นหัวข้ออภิปรายเพื่อให้มันไปได้หลายทาง เพราะจริง ๆ แล้ว มาตรา ๔๗ (๔) มีพัฒนาการน่าจะมาจากคำว่า หนึ่ง ก็คือ เขตศาลไหนศาลนั้นดูแล ส่วนในเรื่องเจตนารมณ์ผู้ร่างก็น่าจะคิดคล้าย ๆ กัน คือ ไม่อยากให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้าไป ซึ่งในประเด็นแห่งคดีแต่ละศาลก็เป็นลักษณะมีความเชี่ยวชาญแล้ว คือ คดีปกครองก็เป็นเรื่องของศาลปกครอง คดีทั่วไปก็เป็นศาลยุติธรรมเพราะฉะนั้นก็จะเหลือแค่บางเรื่อง แต่พอใช้คำว่าเรื่องที่อยู่ ก็มีความหมายคือก็อยู่ในอำนาจของศาลนั้น แล้วก็อยู่ในกระบวนการพิจารณาของศาลนั้น ศาลรัฐธรรมนูญก็อย่าเข้าไป แต่ว่ามันจริง ๆ มันน่าจะมาจากที่ว่าอย่าเข้าไปทบทวนในลักษณะเป็นศาลสูงกว่าในเรื่องของการใช้ดุลพินิจในประเด็นแห่งคดีนั้นมากกว่า แต่มันก็จะมีประเด็นอื่นที่เมื่อสักครูเรียนว่าขออนุญาตยกเป็นตัวอย่างว่าถ้ากรณีนี้ไม่ครบองค์ เขาจะมาแล้วศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาหรือไม่ เพราะไม่มีการพิจารณาประเด็นนี้อยู่ในเนื้อหาคดีเดิมของเขา แต่ประเด็นว่าเขามาแล้วศาลรัฐธรรมนูญจะอ้างเหมือนที่ท่านบรรจงศักดิ์กรูมายกตัวอย่างคดีของศาลฎีกาแผนกคดีการเมืองอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ว่าถ้ามาแล้วศาลไม่รับก็จบไป แต่ประเด็นครั้งใหม่มาถ้าในกรณีทำนองเดียวกันอย่างนี้ ศาลเราจะรับไหม อันนี้ก็น่าจะเป็นตัวอย่างคดีที่ขออนุญาตแลกเปลี่ยน

นางสุกัญญา รัตนาคินทร์ ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อสักครูที่ท่านรองพรทิยายกตัวอย่างองค์คณะ อัยการมองว่าการนี้ไม่ครบองค์คณะ ท่านจะต้องคัดค้านตั้งแต่ตอนที่นั่งไม่ครบองค์คณะให้ปรากฏอยู่ก่อน เมื่อไม่ได้ทำตามขั้นตอนวิธีการของการคัดค้านองค์คณะ เพราะฉะนั้นการที่จะยกขึ้นมาภายหลังจะเข้าหลักเกณฑ์ตรงนี้ว่ายังไม่ได้ทำตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขตรงนี้ แต่ว่าที่จะพูดถึงก็คือสงสัยในกรณีที่รัฐธรรมนูญมาตรา ๕๖ เขียนไว้ว่าในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน ถ้าเกิดว่ามั่นใจน้อยกว่าร้อยละ ๕๑ ประชาชนเขาสามารถที่จะร้องได้ ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัย

เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๓ บอกว่าให้ไปปฏิบัติตามขั้นตอนนั้นก่อน ซึ่งที่คิดเรื่องนี้ก็คือว่า ถ้าเกิดว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตปรับลดโครงสร้างขั้นพื้นฐานที่ประชาชนเขามีความรู้สึกว่าน้อยกว่าร้อยละ ๕๑ เพราะฉะนั้นจะต้องไปฟ้องศาลปกครองให้ศาลปกครองวินิจฉัยก่อน แล้วมันก็จะเข้ามาตรา ๔๗(๒) แล้วถ้าเกิดศาลปกครองวินิจฉัยแล้วมันก็จะเข้ามาตรา ๔๗(๔) ก็เลยสงสัยว่าแล้วมาตรา ๕๖ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญมันไม่เป็นหมันหรือ เพราะว่าให้ประชาชนใช้สิทธิกรณีที่มีการละเมิดโครงสร้างพื้นฐานที่ทำให้หน่วยงานของรัฐต่ำกว่าร้อยละ ๕๑ ได้ เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่พอไม่ว่าจะใช้ในช่องไหนที่ท่านถาม ที่ท่านว่าอยากได้ตัวอย่างก็เลยจะยกตัวอย่างให้เห็นว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่รับวินิจฉัยไว้ในกรณีที่มีการปรับที่เขาร้องเข้ามาและบอกว่าให้ไปปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการก่อน เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะเขาจะใช้วิธีการใดฟ้องศาลปกครองตามมาตรา ๔๗(๒) ศาลวินิจฉัยถึงที่สุด มาตรา ๔๗(๔) แล้วถ้าเขาเห็นว่ายังไม่ได้รับการชดเชยเยียวยา เพราะว่าเกิดศาลปกครองบอกว่าชอบแล้วที่ปรับโครงสร้างลดการผลิต ทำให้รัฐเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละ ๕๑ แล้วสงสัยว่ามาตรา ๕๖ ประชาชนจะร้องที่ศาลไหน ถ้าเกิดในกรณีที่เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญว่าโครงสร้างหรือเครือข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภค เหล่านี้กำลังมองว่า แล้วตกลงมันก็ยังมีการละเมิดสิทธิของประชาชนที่เขายังมองอยู่ว่าการกระทำของรัฐมันก็เข้าเงื่อนไขตามมาตรา ๔๗ หมดเลย เพราะฉะนั้น มาตรา ๕๖ จะใช้ในตอนไหน ถ้าเกิดไม่ให้ประชาชนร้องเข้ามา

ดร.สำราญ นามบุตร ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี

เมื่อวานนี้ได้แสดงความคิดเห็นและอภิปราย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนิติวิธี โดยเฉพาะการตีความกฎหมายมหาชน ตีความศาลรัฐธรรมนูญภายใต้ระบบไต่สวนที่จะต้องเป็นไปในทางกว้าง เพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และก็เชื่อมั่นว่าถ้าศาลรัฐธรรมนูญไม่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนก็ยากที่ศาลอื่นจะกระทำ เพราะศาลรัฐธรรมนูญมีกลไก มีบทบัญญัติ ที่ให้อำนาจหน้าที่อยู่หลายประการ โดยเฉพาะถ้าว่าไปแล้วคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ถือว่า

คือสิ่งหนึ่งที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไปในตัวเลย ในขณะที่การแก้ไขรัฐธรรมนูญในสภานี้เป็นไปด้วยความยากลำบาก แต่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยออกมา็นสามารถที่จะแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายได้ทันทีทันใด อันนี้ชัดเจนเป็นรูปธรรม

เพราะฉะนั้นเมื่อเรามาวิเคราะห์ถึงกฎหมายสารบัญญัติ ซึ่งปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๓ ให้ศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเรื่องของการฟ้องตรง แต่ในขณะเดียวกันเราก็มีกฎหมายวิธีสบัญญัติหรือวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายลูกที่ออกมา กฎหมายประกอบเขียนในลักษณะที่ย้อนแย้งทำให้บทบัญญัติมาตรา ๒๑๓ เดินด้วยความยากลำบากหลายท่านกล่าวมาก็เห็นด้วยกับทุกท่านเลยว่ามันเป็นอุปสรรค และก็ยังเชื่อมั่นต่อไปว่ากฎหมายต่าง ๆ ที่อยู่ใต้หรือตราขึ้นภายหลังรัฐธรรมนูญ ไม่เชื่อว่าจะไปขัดไปแย้งกับรัฐธรรมนูญได้ หรือจะอยู่เหนือรัฐธรรมนูญได้ แล้วที่สำคัญการตีความกฎหมายจะต้องไม่ก่อให้เกิด deadlock จะต้องบังคับใช้ได้ อันนี้เป็นหลักการทั่วไปอยู่แล้ว

พูดมาถึงตรงนี้ ก็อยากจะขออนุญาตที่จะเน้นย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า กลไกในวิธีพิจารณาตามมาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ โดยเฉพาะมาตรา ๔๗ ถ้าวิเคราะห์ดูจากถ้อยคำในตัวบท มองว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง ไม่สามารถที่จะแยกส่วนใดส่วนหนึ่งมาวิเคราะห์โดยลำพังได้นะครับ ดังจะเห็นได้จากมาตรา ๔๖ วิธีพิจารณาก็พูดถึงมาตรา ๔๘ ในขณะเดียวกันมาตรา ๔๘ ก็กล่าวถึงมาตรา ๔๗ แล้วมาตรา ๔๗ เองก็กล่าวถึงมาตรา ๔๖ มันสัมพันธ์กันเป็นระบบอยู่ เพราะฉะนั้นผมมองว่าก็ต้องตีความไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้ตัวบทรัฐธรรมนูญเป็นแม่บทในการกำกับ และที่สำคัญที่สุดมาตรา ๒๑๓ ที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญประกอบกับหลักในเรื่องของสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่บัญญัติไว้ในหมวด ๓ ของรัฐธรรมนูญ เมื่อวานได้พูดไปว่า เดิมทีมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ที่บัญญัติว่าสิทธิเสรีภาพที่บัญญัติรับรองไว้โดยชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญ หรือโดยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ หรือโดยปริยาย จะต้องได้รับความคุ้มครอง ตรงนี้คิดว่า คือ หัวใจและที่ผันแปรมาเป็นมาตรา ๒๕ ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งมาตรา ๒๕ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ก็เขียนไว้กว้างในอันที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน

ทั้งที่บัญญัติและไม่บัญญัติ ไม่บัญญัติก็เชื่อว่ก็ต้องเป็นศาลรัฐธรรมนูญ ไม่น่าจะมีศาลไหนอีกแล้ว และถามว่ากลไกในมาตรา ๒๕ มาจากไหน ก็มาจากประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของประเทศฝรั่งเศส ปี ๑๗๘๙ ที่เราไปเอาตัวแบบเขา มา แล้วคำประกาศนี้ก็มิอยู่ในรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ซึ่งไทยเราก็ดำเนินตามเขาก็ไปเอาตัวแบบเขา มา อันนี้ปรากฏในเจตนาในความมุ่งหมายของการร่างรัฐธรรมนูญนี้ชัดเจน เพราะฉะนั้น เมื่อมาถึงตรงนี้ มองว่าคำสำคัญที่อยากจะให้หยิบยกมาเป็นประเด็น ซึ่งเห็นด้วยกับท่านบรรจงศักดิ์ แล้วก็ท่านอื่น ๆ ที่ได้กล่าวมา อยากจะขอหยิบยกคำสำคัญในเรื่องที่จะนำมาวิเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการที่จะทะลุกำแพงจักรวาลตรงนี้ ไปสู่การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามความมุ่งหมายรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๓ อยากจะให้พิจารณาคำว่าวัตถุแห่งคดี

ถามว่าวัตถุแห่งคดีคืออะไร วัตถุแห่งคดีก็คือ ขอบเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาล สิ่งใดที่อยู่ในวัตถุแห่งคดี แม้ไม่ปรากฏในคำฟ้อง ศาลก็มีอำนาจที่จะต้องพิจารณาให้ครบถ้วน ตรงกันข้ามสิ่งใดที่ไม่ใช่วัตถุแห่งคดี แม้จะปรากฏในคำฟ้อง ศาลก็จะเข้าไปก้าวล่วงหรือพิจารณาไม่ได้ เพราะฉะนั้นมองว่าวัตถุแห่งคดีจึงเป็นคำสำคัญและเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง ในการที่เราจะทะลุกำแพงตรงนี้ ซึ่งถ้าวิเคราะห์สิ่งที่เราเรียนมาตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ช่วงต้น ๆ เราก็จะเข้าใจตรงกันว่าวัตถุแห่งคดีของกฎหมายแต่ละฉบับ หรือของศาลแต่ละศาลก็มีความแตกต่างกันไป อย่างศาลแพ่ง วัตถุแห่งคดีคือกระทำการละเว้นกระทำการ ชำระหนี้ หรือส่งมอบทรัพย์สิน ซึ่งมีที่มาจากบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งเป็นหลัก และวิธีพิจารณาความแพ่ง ในขณะที่กฎหมายอาญาก็เป็น เรื่องที่ศาลจะพิจารณาที่จะหาผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และในขณะเดียวกัน วัตถุแห่งคดีของศาลปกครอง มองว่าปรากฏอยู่ในมาตรา ๗๒ ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง โดยมาตรา ๗๒ ในการพิพากษาคดี ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดค่าบังคับอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) สั่งให้เพิกถอนกฎ หรือคำสั่ง หรือสั่งห้ามการกระทำทั้งหมดหรือบางส่วน ในกรณีที่มีการฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑) โดยมีมติของมันเป็นอยู่ว่าเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานทางปกครอง กระทำการโดย

ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑) เพราะฉะนั้น ถ้าถามว่าตรงนี้ มันมีพรหมแดนในเรื่องเขตอำนาจตรงนี้ก้าวล่วงกันได้ไหมกับศาลยุติธรรม ก็คงก้าวล่วงกันไม่ได้อยู่แล้ว

(๒) สั่งให้หัวหน้าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติหน้าที่ภายในเวลาที่ศาลปกครองกำหนด ในกรณีที่มีการฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ละเลยต่อหน้าที่ หรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร

(๓) สั่งให้ใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สิน หรือให้กระทำการหรือว่างเว้นการกระทำ โดยจัดกำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขอื่น ๆ ไว้ด้วยก็ได้ ในกรณีที่มีการฟ้องเกี่ยวกับการกระทำละเมิด หรือความผิดกรณีสัญญาทางปกครอง

จะเห็นว่าวัตถุแห่งคดีของแต่ละศาลนั้นไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้น การที่เรามีความห่วงกังวลว่าเราจะไปก้าวล่วงเขตอำนาจของศาล ซึ่งแต่ละศาลก็มีเขตอำนาจของตัวเอง และที่สำคัญแต่ละศาลก็เป็นที่สุดของตัวเอง ศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นศาลที่ใหญ่ที่สุดเป็นซูเปอร์ศาล ผมคิดว่าไม่น่าจะเป็นไปได้อยู่แล้วนะครับ ถ้าพิจารณาจากมุมนี้เพราะฉะนั้น ถามว่าแล้วสิ่งที่มันจะเล็ดลอดออกมานอกเหนือจากในเรื่องของวัตถุแห่งคดี หรือเขตอำนาจของศาลอื่น แล้วก็จะผลักเข้ามาศาลรัฐธรรมนูญ โดยภายใต้อาศัยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาจะมีบ้างไหม ผมก็เห็นว่าในเรื่องของสิทธิเสรีภาพนี้ โดยเฉพาะแม่บทตามรัฐธรรมนูญหมวด ๓ ที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติหรือกฎหมายที่เทียบเท่าพระราชบัญญัติ เพราะฉะนั้นถ้ามองจากจุดตรงนี้ ประกอบกับสิ่งที่ผ่านมาศาลรัฐธรรมนูญก็ตรวจสอบบทบัญญัติของกฎหมายมาโดยตลอดอยู่แล้ว ในส่วนของมาตรา ๔๘ หรือในส่วนของมาตรา ๔๖ การกระทำตรงนี้ ถามว่าการกระทำมันคืออะไร ก็มองว่าเป็นไปได้ว่าการกระทำบางสิ่งบางอย่างที่มันไปกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชน แล้วก็อยู่นอกขอบเขตวัตถุแห่งคดีของศาลอื่นแล้ว มองว่าตรงนี้น่าจะเข้ามาอยู่ในศาลรัฐธรรมนูญได้ เพราะถ้าไม่เช่นนั้นแล้ว ก็จะเข้าตำราที่ว่า นักวิชาการบางฝ่ายเขามองว่ามาตรา ๒๑๒ ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ แล้วก็มาตรา ๒๑๓ ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เรื่องฟ้องตรง มันเป็นเรื่องที่

เขียนขึ้นมาเพื่อประชาสัมพันธ์เพื่อที่จะให้ประชาชนทั่วไป ในขณะที่มีการรณรงค์ร่างหรือไม่ร่างรัฐธรรมนูญ ขณะนั้น เพื่อจูงใจให้ประชาชนเห็นว่าสิทธิของประชาชนนี้ยิ่งใหญ่ มาก สามารถฟ้องตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้คุ้มครองได้ แต่พอมาดูกฎหมายลูก กฎหมายวิธีพิจารณา กลับโดนสกัดไปหมดเลย ซึ่งมันไม่น่าจะเป็นไปตามหลักการตรงนี้ คำว่าหลักการนี้เชื่อว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ความมุ่งหมาย บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอยู่เหนือสิ่งอื่นใด แล้วศาลรัฐธรรมนูญก็อยู่ควบคู่กับตัวรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะปกป้องเพื่อให้รัฐธรรมนูญได้บังคับใช้ หรือบรรลุเจตนารมณ์

นายบท นามบุตร ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี

ขอตอบที่ท่านสุกัญญาพูดถึงรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๖ และพูดถึงที่ศาลรัฐธรรมนูญออกคำสั่งเกี่ยวกับเรื่องพลังงานไปเมื่อเร็ว ๆ นี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติเรื่องหน้าที่ของรัฐไว้ตั้งแต่มาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๖๓ โดยให้เป็นเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญโดยแท้ แต่จะต้องไปดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ ก่อน ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ (๒) (๓) นั้น เมื่อก่อนคำสั่งยังไม่ถึง แต่เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๓ ที่ผ่านมา คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้วางหลักไว้แล้ว ก็มีปัญหว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ (๔) ศาลได้วางหลักไว้ในคำสั่งเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญไม่เข้าไปวินิจฉัยเกี่ยวกับคำวินิจฉัยคำพิพากษา ของศาลอื่นที่ถึงที่สุดแล้ว วางหลักไว้ชัดเจน แต่ปัญหาที่มันเกิดอาจจะมี แต่ตอนนั้นมันคิดไม่ออกว่าคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วจะมีอย่างไร แน่นนอนว่าถ้าไปเป็นประเด็นแห่งคดีเราไปยุ่งไม่ได้ แต่ถ้าไม่ใช่ประเด็นแห่งคดีเราไปยุ่งได้หรือไม่ ยังไม่เจอกรณีดังกล่าว

สำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องเนื่องกันคือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ วรรคสามที่ว่าไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย กับมาตรา ๔๘ วรรคสี่ที่ว่าไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยเกี่ยวเรื่องนี้ก็พอดีเรื่องล่าสุด ผมได้เป็น

ผู้เชี่ยวชาญประจำคดีกับท่านผู้อำนวยการสำนักคดี ๑ เป็นเรื่องของผู้ร้องรายหนึ่ง เขาร้องมา ๔ คำร้อง คำร้องสุดท้ายนี้เป็นคำร้องที่ ๕ คำร้องที่ ๔ ของเขานั้น เขาร้องเพราะว่าเขาไปผู้ตรวจการแผ่นดินแล้วและพ้นกำหนดระยะเวลา ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่แจ้งผลการพิจารณาให้เขา เขาก็ร้องมา ศาลก็ไม่รับคำร้อง หลังจากศาลสั่งไม่รับคำร้องแล้ว ปรากฏว่าผู้ตรวจการแผ่นดินได้แจ้งผลการพิจารณาให้เขาทราบ เขาก็มาฟ้องอีก ฟ้องเรื่องเดิม ศาลได้ให้เหตุผลว่าศาล เคยมีคำสั่งไปและเป็นกรณีเดียวกัน ประเด็นเดียวกันด้วย ศาลก็เลยมีคำสั่งไม่รับ โดยให้เหตุผลว่าไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามมาตรา ๔๖ วรรคสาม

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อสักครู่นี้ฟังจากหลายท่าน โดยเฉพาะท่านอุดมและท่านบรรจงศักดิ์ ก็พอมองเห็นช่องบางอย่างที่อยู่ในมาตรา ๔๗ (๔) ที่เป็นการเยียวยาการละเมิด สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนตามรัฐธรรมนูญ โดยที่ไม่ไปกระทบกับคำพิพากษา ของศาล ซึ่งก็มีกรณีที่อยากยกตัวอย่าง สมมติว่าในกระบวนการนำคดีขึ้นสู่ศาล ซึ่งศาลวินิจฉัยถึงที่สุดแล้วว่าผู้นั้นกระทำผิดตามฟ้อง แต่ว่าผู้ที่ร้องมาที่ศาลนั้น เขาพบว่ากระบวนการวิธีในการนำคดีเข้าสู่ศาลในครั้งนั้น ในบางขั้นตอนเป็นการ กระทำที่ขัดรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๓ อย่างตรงนี้ก็เท่ากับว่าศาลไม่ได้ไปแตะ ในเรื่องของคำพิพากษาของศาลเดิม แต่ว่าอาจจะไปดูว่าในขั้นตอนหนึ่งขั้นตอนใด ทางการบริหาร เจ้าหน้าที่ของรัฐไปดำเนินกระบวนการในการนำคดีขึ้นสู่ศาล อาจจะมียุทธวิธีขั้นตอนหนึ่งขั้นตอนใดที่ไปขัดรัฐธรรมนูญ ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพตามที่ รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครอง ซึ่งตรงนี้เคยคิดเป็นข้อสมมติฐานเหมือนกันว่า แล้วมันจะไปมีผลในการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาที่ศาลพิพากษาไปแล้วหรือไม่

ถ้ามองอย่างที่ท่านอุดมได้กรุณาให้ความเห็นไว้ ก็อาจจะเป็นไปได้ว่า คำบังคับหรือคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเองที่จะไปเขียนอย่างไรไม่ให้มีผล กระทบต่อคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วนั้น อย่างเช่นว่าเรามีคำวินิจฉัยที่มีผลบังคับ เฉพาะจุดเฉพาะเรื่อง แล้วอาจจะมียุทธวิธีในอนาคตก็ได้ ซึ่งตรงนี้ก็ถือว่าไม่ไปก้าวล่วง คำพิพากษาของศาลเดิม ซึ่งตรงนี้ก็อาจจะทำให้ความกังวลว่าคำวินิจฉัยของ

ศาลรัฐธรรมนูญนั้นผูกพัน เด็ดขาด และผูกพันทุกองค์กร ซึ่งตรงนี้ผมคิดว่า เป็นจุดหนึ่งที่เป็นข้อน่าคิดเหมือนกันว่า เดิมทีเขาวางหลักไว้ในเรื่องเป็นข้อยกเว้น ไม่ให้ไปพิจารณาในคดีตาม (๔) น่าจะมีข้อห้วงใยตรงนั้นด้วยว่าไปกระทบต่อ คำพิพากษาเขา แล้วก็ไปมีผลต่อการรื้อฟื้นคดีเขาใหม่ ซึ่งคิดว่าการคุ้มครองแบบนี้ มันอาจจะคุ้มครองกรณีในอนาคตก็ได้ ซึ่งกรณีนั้นอาจจะเยียวยาไม่ได้แล้ว เพราะว่ามันถูกพิพากษาไปแล้วอย่างนี้เป็นต้น ซึ่งตรงนี้ก็น่าคิดเหมือนกันว่า การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในกรณีที่เกี่ยวข้องกับ (๔) อาจจะเกิด ช่องว่างที่กระทบจากคดีที่เคยผ่านมาแล้ว แต่ว่าในบางจุด บางขั้นตอน มีการ กระทำที่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพเขา แต่ว่าถูกคุ้มครองโดย (๔) ไว้แล้ว ก็ทำให้การ คุ้มครองที่จะมีต่อไปเสียผลไปเลย หรือว่าไม่เกิดขึ้นเลยในทางปฏิบัติอย่างนี้ เป็นต้น ซึ่งตรงนี้ก็ข้อน่าคิดเหมือนกันที่ท่านได้กรณายกตัวอย่างตรงนี้ เพราะฉะนั้นกรณีแบบนี้ก็จะโยงไปถึงกรณีที่ท่านสรรเสรีญได้กรณายกภาพรวม ในกระบวนการของศาลในการคุ้มครองสิทธิ ซึ่งตรงนี้ก็เห็นเหมือนกันว่า จริง ๆ แล้วข้อยกเว้นเหล่านี้ไม่ได้เป็นอุปสรรคเด็ดขาดในการที่จะปิดช่องทาง ในการเยียวยาสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชนตามมาตรา ๒๑๓ โดยกลไกของศาลรัฐธรรมนูญเสียทั้งหมด เพราะฉะนั้นขึ้นอยู่กับวิธีการของเรา ที่จะหาช่องทางการเยียวยาอย่างไร

ตรงนี้คิดว่าน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ตอบโจทย์ว่าทำไมรัฐธรรมนูญถึงส่งมาให้ กฎหมายวิธีพิจารณา และกฎหมายวิธีพิจารณาก็ส่งต่อมาที่ศาลรัฐธรรมนูญ เพราะเรื่องแบบนี้ผมเข้าใจว่าถ้าเป็นเรื่องใหม่ เรื่องที่เพิ่ง การวางมาตรฐานโดย องค์การศาลที่ถือว่าศาลเป็นผู้สร้างพลวัตให้กับกฎหมาย แล้วก็เป็นผู้ที่วางหลัก กฎหมายให้กับคดีต่าง ๆ ก็น่าจะเป็นอีกหลักคิดหนึ่งที่จะเอามาปรับใช้กับกรณี แบบนี้ เพราะฉะนั้นในมาตรา ๔๗ ซึ่งเคยมองว่าเป็นเหมือนยาพิษ อาจจะไม่ใช่ ทั้งหมด ขึ้นอยู่กับวิธีคิดและมุมมองขององค์กร โดยเฉพาะศาลที่เราคิดว่าเป็น หน้าที่ในทางรัฐธรรมนูญอย่างหนึ่ง ก็ต้องหาวิธีของเราด้วย อันนี้ก็ทำให้เกิดเป็น อุทาหรณ์ที่อยากจะชี้ชวนให้มีการอภิปรายในเรื่องนี้ให้ลึกลงไปมากขึ้น เพราะว่า พอฟังความเห็นจากหลายท่านแล้วเริ่มเห็นช่องแล้ว และก็เห็นโอกาสที่เป็นไปได้ ที่ประชาชนจะไม่ถูกละเว้นในการได้รับการเยียวยาตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้

นายอดิเทพ อุยยะพัฒน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี

ในเบื้องต้นก็ถือว่าคดีนี้จริง ๆ แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเอาไว้ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ คือตรงนี้เองก็มีการวินิจฉัยเอาไว้กรอบแนวคิดหลัก ๆ จริง ๆ แล้วก็คือว่า ศาลจะไม่ไปตรวจสอบในเรื่องของคำพิพากษาของศาลอื่น แนวคิดนี้เป็นหลักก่อน การตรวจสอบนั้นไม่ว่าจะเป็นการกระทำของศาล หรือคำพิพากษา จะไม่ไปตรวจสอบ จริง ๆ เป็นหลักการที่วางหลักไว้ตั้งแต่ตอนเสนอร่างกฎหมายประกอบครั้งแรกที่เสนอไปยัง กรธ. แล้วที่สุดท้ายเองก็มาจบเป็นมาตรา ๔๗ (๔) หลักการคือตรงนี้ คือการที่จะไม่ไปทบทวนคำพิพากษาของศาล การกระทำของศาล ตรงนี้เองเนื่องจากว่าศาลอื่นก็ถือว่ามีการดำเนินการไว้ คำวินิจฉัยของศาลวางหลักไว้ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งวางหลักไว้ ๒๕ คำสั่ง โดยอ้างว่าเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๘๘ บอกว่าศาลทุกศาลมีอิสระในการพิจารณาอรรถคดีโดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติ ตรงนี้เองก็มองว่าจะไม่เข้าไปตรวจสอบ

ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ (๔) หลักการอาจจะเปลี่ยนไป ก็คือว่า พอมีมาตรา ๔๗ (๔) ตัวบทจะเขียนไว้ว่าเป็นกรณีเรื่องที่อยู่ในระหว่างพิจารณาพิพากษาของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ตรงนี้มันก็เลยเป็นปัญหาอยู่ตอนนี้ เป็นข้อกังวลว่าขอบเขต แนวคำสั่งที่วางไว้ ๒๕ คำสั่งแต่เดิม ศาลไม่ตรวจสอบการกระทำของศาล แต่มาตรา ๔๗ (๔) จะเป็นเรื่อง คือ จะกินขอบเขตที่ไปไกลกว่านั้น ขอบเขตที่ไปไกลกว่านั้นก็คือศาลจะไม่ตรวจสอบอะไรเลย ที่นี้อย่างที่ท่านประธานตั้งข้อสังเกตว่าแล้วมันมีคดีบางคดีแตะไปนิดหนึ่ง แล้วไม่ใช่ประเด็นแห่งคดี ตรงนี้ศาลจะเข้าไปตรวจสอบได้หรือไม่ ในความเห็นส่วนตัวเห็นด้วยกับผู้ทรงคุณวุฒิหลาย ๆ ท่านที่กล่าวมาแล้ว ก็คือว่าจริง ๆ แล้วต้องดูพื้นฐานหลักของมาตรา ๒๑๓ ซึ่งวางหลักคือให้ศาลตรวจสอบการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แล้วพ่วงท้ายไปยังพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็กระจายไปอยู่ในมาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ ทั้ง ๓ มาตราหลัก ๆ แล้วก็เป็นการคงหลักการเดิมก็คือ จะตรวจสอบการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตัวหลักก็คือศาลจะตรวจสอบ แต่ไม่ได้

ตรวจสอบคำพิพากษาของศาล ไม่ตรวจสอบในเรื่องของการกระทำของศาล แต่ตรวจสอบหลัก ก็คือตัวที่เกิดขึ้นที่นำไปสู่การพิจารณาคดีของศาลอื่น ๆ

ดังนั้น ในเบื้องต้นแล้วมองว่า ถ้าหลักการแล้ว มันยังอยู่ในมาตรา ๒๑๓ ก็คือว่า มันเป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำ โดยแท้ตามมาตรา ๔๖ หรือเป็นการกระทำที่เกิดจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ขัดรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๘ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ศาลสามารถเข้าไปตรวจสอบได้ อย่างที่ท่านตุลาการบอกไว้ก็คือว่า ศาลไม่ได้ ไปตรวจสอบว่าเนื้อหาแห่งคดีนั้นเป็นอะไร ไม่ได้ตรวจสอบคำพิพากษาของศาล แต่ตรวจสอบการกระทำหลัก ๆ ที่เป็นวัตถุแห่งคดีที่จะเข้าไปตรวจสอบ ดังนั้น เห็นว่าในเรื่องของการพิจารณาพิพากษาคดีหรือคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณา หรือคดีถึงที่สุดแล้ว มองว่าถ้าหากศาลเห็นว่าเป็นกรณีที่จะต้องเข้าไป ตรวจสอบตามมาตรา ๒๑๓ ศาลก็ตรวจสอบได้ ส่วนในเรื่องของการเขียนเอาไว้ ตรงนี้ หลัก ๆ แล้วคือ ศาลจะไม่ไปทบทวนคำพิพากษาของศาล หรือการดำเนินการ ของศาลที่ดำเนินการไปแล้วเท่านั้นเอง

แต่อย่างไรก็ตาม หลังจากวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๑ ศาลรัฐธรรมนูญก็มีการ วางหลักในเรื่องเกี่ยวกับมาตรา ๔๗ (๔) ตรงนี้เองก็เป็นเรื่องหลากหลาย ซึ่งก็คง จะต้องมาพิจารณาอีกทีหนึ่งว่าที่วางหลักหลังจากที่มีมาตรา ๔๗ (๔) มันควร มีหลักการอย่างไร แค่นั้น เพียงใด แต่จากข้อเท็จจริงแล้ว ในคำสั่งหลังจากที่ กฎหมาย พระราชบัญญัติประกอบใช้บังคับมีทั้งหมดมาแล้ว ๓๕ คำสั่ง ซึ่งถ้าหาก แบ่งย่อยเป็นประเภทของคำสั่งที่เกิดขึ้นใน ๓๕ คำสั่งก็จะแบ่งออกได้เป็นกรณี ตามที่ตัวบทเขียนเอาไว้คืออยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ๑๓ คำสั่ง เป็นกรณีถึงที่สุดแล้ว ๒๑ คำสั่ง แล้วก็บางทีศาลก็เขียนคลุมไว้ ก็อาจจะไม่ชัดเจน ว่ามันอยู่ในระหว่างการพิจารณา หรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ตรงนี้ก็อีก ๕ คำสั่ง ซึ่งข้อเท็จจริงตรงนี้ จริง ๆ ถ้าหากพิจารณาในแต่ละคำสั่งเป็นคดีที่มันไม่รับอยู่แล้ว คือศาลจะไม่รับอยู่แล้ว ดังนั้น เหตุผลในการอ้างตามมาตรา ๔๗ (๔) ก็เป็นเหตุผล ประการหนึ่งเท่านั้นที่ศาลวินิจฉัย แต่โดยหลักแล้วศาลไม่รับ

แต่จากข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะเป็นคดีอะไรที่ศาลมีคำวินิจฉัยไปแล้ว จริง ๆ แล้ว มันก็มีเหมือนกันที่เป็นคดีที่สู่ศาล ซึ่งบางอันปรากฏในสำนวน บางอันไม่ปรากฏ

ในสำนวน แต่ศาลก็จะมุ่งที่จะพิจารณาวินิจฉัย เพราะมองแล้วว่าหลักคือ มาตรา ๒๑๓ คือการตรวจสอบการกระทำว่าขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ถ้าศาล เห็นแล้วว่ามันมีปัญหา ศาลก็จะเข้าไปตรวจสอบ เพราะฉะนั้นตามมาตรา ๔๗ (๔) เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นดุลพินิจของศาลที่จะไม่ดำเนินการ เป็นเหตุผลประการหนึ่ง เท่านั้น ยังไม่ค่อยให้น้ำหนักเท่าไรนัก แต่หลัก ๆ แล้วถ้าหากว่าเป็นกรณีที่ มันขัดแย้งตามรัฐธรรมนูญจริง ๆ ศาลก็จะมุ่งเข้าไปตรวจสอบได้เสมอ เพราะฉะนั้น โดยหลักแล้ว มาตรา ๔๗ (๔) มองว่าไม่ค่อยมีปัญหา ในความเห็นส่วนตัว มาตรา ๔๗ (๒) และ (๓) เป็นปัญหามากกว่า คือสภาพการบังคับใช้ที่จะใช้อย่างไร ดังนั้น เบื้องต้นก็ต้องมาพิจารณาจากตัวคำสั่งที่ศาลวางแนวไว้ แล้วพอศาล มาวินิจฉัยแล้วก็จะพอเห็นภาพ สภาพปัญหาของมันเป็นอย่างไร

ดร.เชาวนะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ก็พอเห็นภาพบางอย่างว่าเราอภิปรายในมาตรา ๔๗ มันเกิดแง่มุมบางอย่าง ที่ทำให้เราเห็นว่าเราต้องปรับวิธีคิดบางอย่าง เช่น ระหว่างเป้าหมายที่อยู่ใน สารบัญญัติ คือในตัวของรัฐธรรมนูญกับวิธีการที่อยู่ในกฎหมายลูก เราจะ เอาอะไร เราจะยึดอะไร เพราะฉะนั้นบางทีดูแล้ว กลายเป็นว่าเอาวิธีนี้ไปทับ รัฐธรรมนูญทำให้รัฐธรรมนูญนั้นเสียผล ซึ่งตรงนี้ก็อีกหลักหนึ่ง ก็คิดว่าเรา ต้องคิดในมุมนี้อีกมุมหนึ่งด้วย บางทีเราเห็นว่ากฎหมายมาตรานี้เป็นจำเลย ของสังคม มาตรา ๔๗ ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นจำเลยของสังคม แล้วก็ในสภา ก็ตั้งข้อสังเกตเยอะว่าคดีส่วนใหญ่ศาลไม่รับ แต่อย่างที่เรียนตอนต้นว่า สัดส่วน ๘๐ ต่อ ๒๐ ในศาลรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ที่เขาทำมาก่อนหน้านั้น มันก็ยังเป็นแบบนี้อยู่ อันนั้นก็เป็นเรื่องหนึ่ง แต่ว่าการที่ศาลจะรับหรือไม่รับ เยียวยาเขาหรือไม่เยียวยาเขา ให้เราเป็นเหมือนกับคนนำทางมากกว่าไปดูเฉพาะเรื่องของ มาตรา ๔๗ อย่างเดียว ถ้าเราคิดว่าเราเอารัฐธรรมนูญเป็นเป้าหมาย กฎหมาย วิธีพิจารณาก็เป็นเพียงแค่กฎหมายรองที่กำหนดวิธีการ เพราะฉะนั้นเราจะเอา วิธีพิจารณามาเป็นอุปสรรคในรัฐธรรมนูญ มันก็กลายเป็นว่าเราขัดกับตัวเองอยู่

นายบุญเสริม นาศสาร ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหาร

ขออนุญาตนำเรียนข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง ในกรณีที่คณะทำงานยกคำสั่งของศาลปกครองในคดีจีบเบอ กับคดีจีบเบอที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๓ คือทั้ง ๒ คดีนี้ มีคำขอเหมือนกัน คือขอให้เพิกถอนคำสั่งของกระทรวงมหาดไทยในปี ๒๕๔๖ และคำสั่งของผู้บัญชาการตรวจคนเข้าเมืองปี ๒๕๖๑ ที่ไม่ให้เข้าในราชอาณาจักร

ถ้าพูดว่าปฏิเสธที่จะไม่ให้เข้าเมืองตามกฎหมายตรวจคนเข้าเมือง เป็นกรณีที่ไม่ได้อ้างว่าเป็นการใช้อำนาจหรือการกระทำตามพระราชบัญญัติอันเนื่องมาจากพระราชบัญญัติขึ้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ เขาไม่ได้อ้างว่า พระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมืองขัดต่อรัฐธรรมนูญ ไม่ได้อ้างกฎหมายว่าด้วยการเนรเทศไม่ได้อ้างกฎหมายว่าด้วยสัญชาติขัดต่อรัฐธรรมนูญ คือ กำลังพูดถึงการกระทำ ก็คือ การออกคำสั่งทางปกครองในการปฏิเสธไม่ให้เข้าเมือง มีคำขอเดียวกันทั้ง ๒ คดี

ประเด็นที่ยกขึ้นมาเพื่อชี้ให้เห็นว่า ผู้ร้องไปยื่นฟ้องที่ศาลปกครองก่อน แต่บังเอิญว่าในคดีนี้ศาลปกครองมีคำสั่งถึงที่สุดไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย จึงมีประเด็นว่าเป็นคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอื่นเช่นกัน แล้วศาลรัฐธรรมนูญก็รับคดีนั้นวินิจฉัย คดีนี้ศาลปกครองไม่ได้วินิจฉัยในประเด็นเนื้อหาแห่งคดี จึงนำมาเป็นยกตัวอย่างว่า เมื่อศาลอื่นยังไม่ได้อำนาจวินิจฉัยในประเด็นแห่งคดี ผู้ร้องยังมีความเดือดร้อนเสียหายเนื่องจากไม่สามารถเข้าราชอาณาจักรได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณา ก็เลยยื่นในประเด็นเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน

นายสรเสริญ อัจจุตมานัส ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

พอตีฟงแล้วเกิดความคิดอยากจะทำความเข้าใจตรงกันว่า คือ ในกรณีที่ถึงที่สุด เราต้องมาดูลักษณะของการถึงที่สุดด้วยว่าถึงที่สุด คือ ตัวอะไรถึงที่สุด ยกตัวอย่างในคดีอาญา คดีอาญาที่ถึงที่สุดแล้วที่เราไม่ควรจะเอามาดูอีก ในกฎหมายบอกว่าเฉพาะในความผิดซึ่งได้ฟ้อง ต้องดูตรงนี้ ถ้าไม่เกี่ยวกับความผิดซึ่งได้ฟ้อง

ไม่ถึงที่สุด ประเด็นอะไรที่มันเป็นบริบทมันไม่ถึงที่สุด ตัวที่ถึงที่สุดคือในความผิดที่ได้ฟ้อง พอมาดูที่แพ่งมันก็คือประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน อะไรที่ยังไม่ได้วินิจฉัยโดยเหตุอย่างเดียวกัน มันก็ยังไม่ถึงที่สุด แล้วก็หยิบขึ้นมาดูได้ ส่วนในคดีของศาลปกครอง สิ่งได้ถึงที่สุดก็คือว่าประเด็นที่ได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้ว ถ้าเราไปดูกฎหมายของแต่ละวิธีพิจารณาความของแต่ละศาล เราจะเห็นความถึงที่สุดของมันว่าตัวไหนที่มันถึงที่สุด ตัวที่เป็นบริบทไม่ถึงที่สุด แล้วก็อาจจะหยิบยกขึ้นมาดูได้ แต่การหยิบยกมาดูก็น่าจะต้องมาดูว่าตัวเรื่องที่เขาสอน มันจะต้องไปทำตาม (๑) (๒) (๓) (๔) อีกหรือเปล่า อันนั้นก็ฝากพวกเราไว้ว่าวิธีการมันไม่ได้ถึงที่สุดทุกกรณี

นางสุกัญญา รัตนนาคินทร์ ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ที่จะเพิ่มเติมที่ท่านสรรเสริญบอกว่า คดีอาญาถึงที่สุด คือ คดีอาญานั้น สมมติคดีความผิดฐานข่มขืนมันจะมีโทษต่ำกว่า ๑๓ ปี ต่ำกว่า ๑๕ ปี ต่ำกว่า ๑๘ ปี อะไรอย่างนี้ ลดหลั่นกัน แล้วยิ่งอายุน้อย จำเลยจะยิ่งต้องได้รับโทษหนักขึ้น ส่วนในคดีที่มีการข่มขืนเด็กที่อายุต่ำกว่า ๑๓ ปี แต่จำเลยที่ให้การต่อสู้ว่า จำเลยไม่รู้ว่าเด็กอายุต่ำกว่า ๑๓ ปี เพราะฉะนั้นในกฎหมายอาญาบุคคลไม่ต้องรับโทษในทางอาญา ถ้าเกิดว่าไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด เพราะฉะนั้นเขาไม่รู้ว่าเด็กอายุต่ำกว่า ๑๓ ปี เพราะฉะนั้นจะไปลงโทษเขาต่ำกว่า ๑๓ ปี คราวนี้ปรากฏว่าก็มีคำพิพากษาที่บอกว่ารู้หรือไม่รู้อะไร คำพิพากษาศาลฎีกากลับไปกลับมาก็แก้ปัญหามาโดยการแก้ไขกฎหมายอาญาให้มีมาตรา ๒๘๕/๑ เป็นหลักก็คือว่า จำเลยจะอ้างความไม่รู้ว่าเด็กต่ำกว่า ๑๓ ปี ขึ้นมาเป็นข้อต่อสู้ในคดีไม่ได้ ซึ่งเขาก็โต้แย้งกันแล้วว่าตอนนี้มาตรา ๒๘๕/๑ ขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๕

ตรงนี้ที่เห็นด้วยกับที่ท่านยกตัวอย่างว่าการที่เราจะได้เถียงมาตรา ๔๗ (๔) เราไม่ได้โต้เถียงวิธีการ แต่เรากำลังโต้เถียงว่าถ้าบทบัญญัติของกฎหมายที่เขียนไว้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ อย่างเช่น มาตรา ๒๘๕/๑ ห้ามไม่ให้จำเลยยกขึ้นต่อสู้ว่าเด็กอายุต่ำกว่า ๑๓ ปี ทั้ง ๆ ที่เขาไม่รู้จริง ๆ ว่าขนาดคนที่เขาข่มขืน คือ เด็กที่อายุต่ำกว่า

๑๓ ปี ซึ่งเขาไม่รู้ เพราะฉะนั้นเขาก็ควรที่จะได้รับโทษการข่มขืนผู้หญิงที่เกินกว่า ๑๓ ปี แล้วโทษของเขาก็โทษหนักมาก สมมติประหารชีวิต แล้ววันหนึ่งข้างหน้า เขายกขึ้นต่อสู่ว่ามาตรา ๒๘๕/๑ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ปัญหาเกิดมาแล้วแล้วโทษที่ศาลตัดสินใจเขาถึงที่สุดแล้วตามมาตรา ๒๘๕/๑ ให้ประหารชีวิต เขาควรได้รับการเยียวยาหรือไม่ ในเมื่อถ้าเราเห็นว่ามาตรา ๒๘๕/๑ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะว่าไม่ให้จำเลยยกขึ้นต่อสู้อย่างได้ ซึ่งหลักนี้ ตอนนี้นำลงมีคนโจมตีมาตรา ๒๘๕/๑ มากกว่า ประมวลกฎหมายอาญาที่แก้ก็เพื่อจะช่วยเหลือผู้ปกครองเด็ก คุ่มครองเด็ก ก็จริง แต่ว่ามันไปละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยที่ไม่ได้ต่อสู้คดี

ที่กำลังจะยกตัวอย่างก็คือว่า ถ้าศาลตัดสินประหารชีวิตเขาว่าข่มขืนเด็ก อายุต่ำกว่า ๑๓ แล้วเกิดวันข้างหน้าท่านจะเห็นตัวอย่างแล้วว่า ถ้าศาลตัดสินใจว่า มาตรา ๒๘๕/๑ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มันก็ต้องกลับไปเยียวยาให้เขาว่าเขาควรที่จะได้รับการชดเชยเยียวยา โทษเขาจะแก้อย่างไร อันนี้ที่ถามหาตัวอย่าง จริงๆ มีตัวอย่างเยอะมากที่มีกฎหมายหลายฉบับที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญอยู่ อย่างเช่น ทำแท้ง ที่ศาลก็ต้องไปให้กำหนดวิธีการ เพราะอะไร เพราะองค์กรผู้หญิง เขามองว่ากฎหมายทำแท้งเป็นการละเมิดสิทธิของผู้หญิงที่ต้องซังน้ำหนักระหว่างสิทธิของเด็กที่จะมีชีวิตรอดอยู่กับสิทธิของผู้หญิง แต่กรณีนี้ผู้หญิงเขามีสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของเขา แล้วไปวินิจฉัยว่าเขาผิดกฎหมาย ทำให้ผู้หญิงเข้าไปสู่กระบวนการทำแท้งเถื่อน เพราะฉะนั้นมีวิธีอย่างไรที่จะทำให้ผู้หญิงเข้าสู่กระบวนการทางการแพทย์ ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องมายึดหยุ่นตรงนี้ว่าให้ไปกำหนดวิธีการตรงนี้ขึ้นมาว่า จะทำให้ผู้หญิงที่เขาไม่อาจใจในเนื้อตัวร่างกายของเขา จะเข้าสู่โครงสร้างในการที่เข้าถึงทางการแพทย์ ไม่ใช่ไปใช้วิธีการทำแท้งเถื่อน ซึ่งเป็นเหตุให้หมอมาร้องว่าถ้ากฎหมายตัวแม่ผู้หญิงผิดทำแท้ง ทำให้แพทย์ที่ช่วยก็ต้องผิดด้วย เขาเลยต้องมาร้องว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ ตรงนี้ที่เกิดปัญหาขึ้นมาว่า ถ้ามีการแก้ในวันข้างหน้าขึ้นมาว่าตรงนี้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรืออะไรก็ตาม มันก็จะทำให้ผู้ต้องหาที่เขาต้องรับโทษอยู่ตอนนี้ เขาก็ควรที่จะได้รับการชดเชยเยียวยาในแง่ที่ว่าถ้าเขาถูกจำคุกอยู่ มันก็ต้องมีการที่จะมาดูว่าเมื่อกฎหมายขัดรัฐธรรมนูญแล้วจะเยียวยาเขาอย่างไร

นางสาวปิยา บุญเรืองขาว ผู้อำนวยการสำนักคดี ๑

เท่าที่ได้นั่งฟังจากการอภิปรายของที่ประชุม จากท่านผู้อภิปรายในกรณีของ (๔) ทำให้เกิดประเด็นคิดว่า ถ้าหากว่า (๔) จะมาเป็นตัวที่เป็นอุปสรรคขวางกั้นในการที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องของผู้ที่เข้ามายื่นคำร้องตามมาตรา ๒๑๓ ในกรณีที่ว่าเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ทำให้มองเห็นว่าถ้าอย่างนั้นกรณีที่ว่าเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว และสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกละเมิดสิทธิยังคงถูกละเมิดอยู่ ก็มองว่ามันกลายเป็นหลุมดำของการเยียวยาสิทธิเสรีภาพ คือมันกลายเป็นช่องว่างว่าเขาไปจนสุดทางแล้ว คำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว เพราะฉะนั้นมันก็จะกลายเป็นการเกิดหลุมดำของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

ทีนี้เมื่อมองภารกิจหลักของศาลรัฐธรรมนูญ คือ เป็นศาลที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ของปัจเจกชน หรือของประชาชน พลเมืองของประเทศนั้น ๆ เพราะฉะนั้นเมื่อทางไหนเขาไปไม่ได้แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญก็จะเป็นตัวที่เข้าไปอุดช่องว่าง หรือสุญญากาศของการละเมิดสิทธิเสรีภาพ ทีนี้ถ้าหากว่ามีการบัญญัติมาตรานี้ขึ้นมา เหมือนกรณีของที่ทางฝ่ายเลขาธิการยกกรณีของนายจิบเบอ ยูลิชชีส ไมเคิล วิทเทอวิน ขึ้นมา ร้องศาลปกครองชั้นต้น ศาลปกครองชั้นต้นสั่งยกด้วยการใช้กฎหมายวิธีพิจารณา เรื่องของตามมาตรา ๗๒ ว่าไม่ยื่นตามอายุความ ศาลปกครองสูงสุดก็ยืนตาม ก็เรื่องเดียวกันอีกก็ยืนตาม ด้วยใช้กฎหมายวิธีพิจารณา ยังไม่เข้าสู่กฎหมายสารบัญญัติเลย เพราะฉะนั้นเนื้อหาข้อเท็จจริงของเขานั้น ในเรื่องของการละเมิดสิทธิเสรีภาพ ก็ยังไม่ได้ถูกละเลย หรือว่าถูกเยียวยาแก้ไข ทีนี้พอไปที่ผู้เชี่ยวชาญอดีตพบว่าวัตถุแห่งคดีของแต่ละศาลนั้นมันก็ไม่เหมือนกัน อย่างกรณีของศาลปกครองที่เราไปใช้สิทธิในกรณี มันเป็นเรื่องของวัตถุแห่งคดีที่ศาลใช้ยก ก็เป็นเรื่องของว่าไม่ฟ้องในอายุความ ก็ยกในประเด็นนั้น แต่สิ่งที่เขามาร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญ ข้อเท็จจริงที่เขาถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพมันก็ยังมียู่ เพราะฉะนั้นมองว่าเราไม่ไปพิจารณา คำพิพากษาของศาลปกครอง ศาลปกครองยกด้วยเหตุผลว่าศาลไม่รับคำฟ้องของเขาโดยใช้กฎหมายวิธีพิจารณามาตรา ๗๒ ก็คือฟ้องเกินระยะเวลาตามที่

กฎหมายกำหนด แต่เขามาร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญ คือเขาร้องด้วยข้อเท็จจริงว่าขอให้ ตม. ก็คือว่าให้สัญญาที่เขา หมายถึงว่า อนุญาต อนุญาตให้เขาเข้ามาในราชอาณาจักร เพราะฉะนั้นสิ่งที่เขาขอ หรือวัตถุประสงค์ของการพิจารณา ก็คือตามที่ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องเข้ามา ศาลก็พิจารณาให้ ถือว่าศาลเข้าไปอุดช่องว่างของการถูกละเมิดสิทธิ อันนี้ก็คือมองว่าเป็นตัวอย่างของการที่ศาลเข้าไปพิจารณาเรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอื่น

แต่ที่นี้ถ้ามองโดยหลักการทั่วไปขอมองใน ๒ ประเด็น ก็คือว่าใน (๔) นั้นเรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น ประเด็นดังกล่าวมองว่าที่กฎหมายเขียนไว้ว่าไม่ให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้าไปแทรกแซง เข้าไปรับเรื่องไว้พิจารณา คือมองว่าการที่เข้าข้อยกเว้นที่ศาลจะไม่รับไว้พิจารณาตาม (๔) เพราะถือว่าเป็นการเข้าไปแทรกแซงการใช้อำนาจของศาลอื่น เพราะว่าศาลไม่ว่าจะรู้ได้ว่า ประเด็นในการพิจารณาวินิจฉัยเขาไปยื่น ณ ตอนนั้นเป็นประเด็นในการโต้แย้งของคู่ความนั้น จะเป็นประเด็นเดียวกับที่เขายื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือเปล่า ดังนั้น หากว่าศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้พิจารณา อาจจะเป็นการเข้าไปแทรกแซง เข้าไปพิจารณาสิ่งที่ศาลปกครองหรือว่าศาลอื่นกำลังพิจารณาอยู่ ก็เป็นการซ้ำซ้อนในเรื่องของการใช้อำนาจของศาล

ส่วนในประเด็นที่ ๒ ในเรื่องศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว มองว่าเรื่องนี้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถที่จะเข้าไปพิจารณาได้ ถ้าหากว่าเหมือนตามประเด็นที่ฝ่ายเลขานุการยกขึ้นมา ถ้าหากว่าคำพิพากษาของศาลอื่นได้พิพากษา หรือมีคำสั่งคนละประเด็นกับที่เขามาร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญ อย่างเช่นกรณีของศาลปกครองได้ยกคำฟ้องในกรณีของใช้กฎหมายวิธีสบัญญัติมาใช้ยกคำฟ้อง เขาถึงมา แล้วเขาก็ใช้สิทธิไปทั้ง ๒ ชั้นศาลแล้ว แต่ว่าความเสียหายของเขายังเกิดอยู่ เขาก็มาใช้สิทธินั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นที่ศาลปกครองยังไม่ได้พิจารณา เพราะฉะนั้นก็มองว่า เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอื่น ศาลรัฐธรรมนูญเข้าไปพิจารณาไม่ได้ ต้องรอให้ศาลซึ่งมีเขตอำนาจนั้น ๆ พิจารณาคดีดังกล่าวให้เสร็จสิ้นเสียก่อน เพื่อที่จะรู้ว่าผลของการพิจารณานั้นเป็นอย่างไร แต่ที่นี้พอรู้ผลของการพิจารณาแล้วว่าเป็นอย่างไร เมื่อเขาเข้ามาที่

ศาลรัฐธรรมนูญโดยที่ไม่ใช้ประเด็นเดิมที่ศาลอื่นได้เคยยกคำฟ้องไว้แล้ว มาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาซ้ำอีก เป็นไปตามหลักของการจะไม่พิจารณาซ้ำ เป็นหลักการทั่วไปของกฎหมาย เราก็สามารถหยิบยกประเด็นคนละประเด็นที่ศาลอื่นได้ยกคำฟ้อง หรือคำร้อง ไว้มาพิจารณาได้ อันนี้เป็นความเห็นส่วนตัว

นายมนตรี กนกวารี ผู้ทรงคุณวุฒิด้านคดี

ประเด็นมาตรา ๔๗ (๔) ก็เชื่อมโยงมาจาก (๒) และ (๓) เพราะอย่างที่ว่า เมื่อวานบอกว่าแล้วจะมีที่ใช้หรือเปล่า กรณีที่เราไปดำเนินการกระบวนการทางยุติธรรม ทางอาญา ทางแพ่ง ทางปกครอง หหมดแล้ว และกลับมาที่ศาลรัฐธรรมนูญ แล้วศาลไม่รับ เพราะว่าคดีที่ (๔) ซึ่งมาตรา ๔๗ (๔) มองว่าต้องมีการปรับนิดหนึ่ง เพราะว่าระบบการตรวจสอบมันควรจะต้องมี โดยการยึดโดยสิทธิเสรีภาพที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นหลัก เป็นประเด็นว่าสิ่งที่เขาร้องว่ามีการละเมิดในเรื่องสิทธิเสรีภาพ เป็นฐานในการพิจารณาของศาลทุกศาล ในการใช้อำนาจตรงนี้เพียงพอว่าขอบเขตที่ศาลรัฐธรรมนูญจะเข้าไปพิจารณามันก็มีหลาย ๆ ส่วนด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิธีพิจารณาต่าง ๆ

เมื่อวานก็มีคนหยิบยกขึ้นมาในคดีอาญานักการเมืองต่าง ๆ แล้วก็เหมือนว่าเป็นประเด็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่ศาลได้วินิจฉัยในเนื้อหาไปแล้ว และถึงที่สุดแล้วแต่มันไปละเมิดสิทธิพื้นฐาน ตามแนวคิดของเยอรมันที่ว่า เมื่อกรณีที่มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพได้รับรองในรัฐธรรมนูญ ประชาชนก็สามารถที่จะมีสิทธิในการที่จะหาหนทางเยียวยา ก็คือมาที่ศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อที่จะดำเนินการในการที่จะตรวจสอบว่าสิทธิเสรีภาพที่รับรองในรัฐธรรมนูญได้ถูกละเมิดโดยการใช้อำนาจในทางมหาชนขององค์กรตุลาการหรือไม่ อันนี้คือแนวคิดที่จะต้องไปให้สุด เพราะว่าถ้าเราเขียนปิดด้วย (๔) อีกทีก็จะกลายเป็นว่าประชาชนก็จะไม่สามารถที่จะมีช่องทางที่จะเยียวยาได้ แล้วก็กระบวนการยุติธรรมทั้งสายจะไม่จบ เพราะว่าก็ยังมียกประเด็นที่ยังคาใจสำหรับคนที่เขาเข้าใจว่าสิทธิเสรีภาพเขาถูกละเมิด ซึ่งเมื่อสักครู่บางท่านก็บอกว่ายังไม่พิจารณาเนื้อหาเลยด้วยซ้ำ อันนี้ก็เป็นสิ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถวางหลักตรงนี้ได้ เพื่ออย่างน้อยจะได้มีการคุ้มครอง

สิทธิเสรีภาพตามบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญที่มีการกำหนดไว้ในความมุ่งหมาย
เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

แต่ทีนี้เมื่อมองกลับมาในด้านหนึ่ง กรณีของที่ท่านอาจารย์บรรเจิดว่าไว้
มันก็เป็นปัญหาประการหนึ่งเรื่องของสังคมวิทยาการเมืองในการวางอำนาจ
ขอบเขตการใช้อำนาจที่ไม่ให้เกิดการก้าวล่วงกันตรงนี้ก็สิ่งสำคัญที่จะต้อง
พิจารณาว่า ถ้าเป็นประเด็นในทางรัฐศาสตร์ก็จะบอกเหมือนกันว่ากฎหมาย
รัฐธรรมนูญเป็นเรื่องของการวางอำนาจ การวางกฎเกณฑ์ในเรื่องการใช้อำนาจ
ตรงนี้เป็นปัญหาสำคัญว่าอำนาจเหล่านี้ในการที่จะวางจะให้ศาลรัฐธรรมนูญ
มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบหรือไม่เพียงใด ก็ไปโยงอีกที่ว่า อย่างที่ท่านอาจารย์
บรรเจิดบอกว่าเป็นเรื่องของการยอมรับของสังคมด้วยส่วนหนึ่ง อย่างสภาพสังคม
ของเยอรมันชัดเจนว่าเขาโดนละเมิดสิทธิเสรีภาพอย่างรุนแรง เขาจึงต้องมีการ
โยยหา ขวนขวายสิทธิเสรีภาพว่าสิ่งที่เขาได้รับเขาจะต้องมีสิทธิเสรีภาพที่รับรอง
ในรัฐธรรมนูญ มันมีคุณค่าสูงสุดในความคิดของเขา

แต่เมื่อกลับมามองในตัวบริบทของไทย อาจจะต้องดูว่าเรื่องของการที่จะ
วางขอบเขตของการตรวจสอบการใช้อำนาจตุลาการจะมีขอบเขตมากน้อย
แค่ไหน ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะว่าหลายท่านก็กังวลว่าเราจะเข้าไปก้าวก่าย
ในการใช้อำนาจทางตุลาการในทางการพิจารณาคดี ซึ่งก็อาจจะเกิดปัญหาในการ
ที่จะทำงาน หรือการใช้อำนาจระหว่างองค์กรผู้ใช้อำนาจของรัฐทั้งหลาย ตรงนี้
ก็เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องมาดูด้วย เพราะว่ามิติในเรื่องของการใช้อำนาจ มีมิติ
ของตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับตัวอำนาจในทางมหาชน สิ่งเหล่านี้
มันจึงเป็นสิ่งสำคัญระหว่างอำนาจซึ่งกันและกัน ตรงนี้เป็นสิ่งที่ต้องวิเคราะห์ว่า
แนวทางที่จะแก้ไขมาตรา ๔๗ (๔) จะเป็นไปในรูปแบบใด อาจจะมีข้อจำกัด
บางประการ เพราะว่าท่านจะเห็นว่าพัฒนาการของการฟ้องตรง มันมีพัฒนาการ
ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ ปี ๒๕๕๐ จนมาถึงปี ๒๕๖๐ ก็เห็นว่าว่ามันขยับมาเป็นพัฒนาการ
ทีละขั้นตอน เพียงแต่ว่าอนาคต ขอบเขตของการที่จะตรวจสอบการใช้อำนาจ
ในทางมหาชน ๓ องค์กรอำนาจ หรือมองว่าการใช้อำนาจของรัฐจะต้องไปใน
ทิศทางใด ผมว่าคิดวาก็คงจะต้องเอาไปพิจารณากันอีกทีว่าตามบริบทของไทย

จะเป็นในแง่ไหน เพราะอย่างที่บอกไปแล้วเมื่อวาน คือ กรณีออสเตรเลีย จะไม่ยุ่งเลย การใช้อำนาจตุลาการนี้เขาไม่ได้ยุ่ง เขาเอาเฉพาะอำนาจทางบริหาร อำนาจทางนิติบัญญัติอย่างเดียว อันนี้ก็เป็นวิธีการแก้ปัญหาของเขาแบบหนึ่ง ซึ่งมันก็สะท้อนว่าสภาพสังคมวิทยาการเมืองของแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน ที่นี้การที่กรณีของไทยจะใช้อย่างไร ก็คงต้องดูกันให้ชัดเจน ให้รอบด้าน ในบริบทของไทยด้วย

นางสาวสุวัชรีย์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ผู้อำนวยการสำนักคดี ๕

จะอธิบายในข้อเท็จจริงในเรื่องของคดีของจีบเบอ วิทเตอรีน ที่คุณปิยดา กับท่านบุญเสริมได้กล่าวมาว่าตอนที่ผู้ร้องมาร้องศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องได้ยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองด้วย แล้วจึงมายื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่ผู้ร้องไปยื่นต่อศาลจังหวัดกระบี่ เป็นประเด็นที่ผู้ร้องขอสัญญาชาติไทยต่อศาลจังหวัดกระบี่ ศาลจังหวัดกระบี่ก็มีคำพิพากษาว่าการได้สัญญาชาติไทยตามพระราชบัญญัติสัญญาชาติ เป็นการได้สัญญาชาติโดยผลของกฎหมายตามหลักสายโลหิต เพราะว่าผู้ร้องมีมารดาเป็นคนสัญชาติไทย ดังนั้น ผู้ร้องขอที่จะไปดำเนินการต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเสียก่อน หากผู้ร้องถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการขอสัญชาติดังกล่าวประการใด ก็ขอที่จะเสนอต่อศาลที่มีเขตอำนาจต่อไปจึงพิพากษาให้ยกคำร้อง

ในส่วนที่ไปศาลจังหวัดกระบี่ก็เป็นประเด็นที่จะขอสัญญาชาติไทย ส่วนที่ไปศาลปกครองก็จะเป็นประเด็นเดียวกัน กับศาลรัฐธรรมนูญที่ขอให้เพิกถอนคำสั่งสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองที่ห้ามเข้ามาในประเทศ แต่ในส่วนที่มายื่นที่ศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องไม่ได้เขียนมาในคำร้องว่าได้ยื่นคำร้องต่อศาลปกครองด้วยตอนแรกในชั้นของเจ้าหน้าที่ เห็นว่าเป็นเรื่องของคำสั่งทางปกครองที่จะต้องไปโต้แย้งที่ศาลปกครอง แต่เมื่อนำเข้าที่ประชุมของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ท่านก็มองถึงประเด็นที่จะคุ้มครองสิทธิในเรื่องของคนที่มีสัญชาติไทยตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ ได้คุ้มครองว่า การเนรเทศบุคคลสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำไม่ได้

ท่านมองว่าเป็นเรื่องของการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีสัญชาติไทย คือท่านมองว่าเรื่องนี้ รัฐธรรมนูญคุ้มครองคนที่เป็นสัญชาติไทยอยู่แล้ว การกระทำตรงนี้ละเมิดสิทธิชัดเจนแน่นอน ท่านจึงมีคำสั่งรับมาโดยท่านก็ไม่ได้เห็นว่าเป็นเรื่องที่จะมีการพิพากษาของถึงที่สุดของศาลอื่นแล้วหรือไม่ แต่ท่านมองว่ามันเป็นเรื่องของสัญชาติไทย และผู้ร้องเป็นคนไทย ก็ต้องคุ้มครอง ดังนั้น ท่านจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณา

ส่วนเจ้าหน้าที่ก็ได้หาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม จึงทราบว่ามีเรื่องการฟ้องคดีอยู่ที่ศาลปกครอง และศาลปกครองไม่รับในประเด็นที่ว่าผู้ร้องไม่ได้อุทธรณ์ต่อผู้ออกคำสั่งก่อน มาฟ้องศาลปกครอง ศาลปกครองพิจารณาว่าองค์ประกอบในการฟ้องไม่ครบ จึงมีคำสั่งยกคำร้อง ศาลปกครองสูงสุดก็ยกคำร้อง ในส่วนที่ศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาในเรื่องนี้ เป็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของบุคคลผู้มีสัญชาติไทย ซึ่งระหว่างการพิจารณาทาง ตม. ศาลมีหนังสือให้ผู้ร้องชี้แจง พอมีการชี้แจงไปชี้แจงมา ท้ายที่สุด ตม. เพิกถอนคำสั่งดังกล่าว เมื่อศาลจะวินิจฉัยวัตถุแห่งคดีคือคำสั่งก็สิ้นผลไป แต่ว่าศาลก็จะวางหลักเรื่องนี้ไว้ว่าการคุ้มครองสิทธิของบุคคลสัญชาติไทย ซึ่งมีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ จะเนรเทศหรือห้ามมิให้เข้าศาลรัฐธรรมนูญ ทำไม่ได้

ถ้าพิจารณาว่าเป็นเรื่องของศาลอื่นกำลังพิจารณาอยู่ โดยหลักแล้วศาลรัฐธรรมนูญจะดูว่าเป็นประเด็นเดียวกันหรือเปล่า แต่ว่าโดยส่วนใหญ่ถ้าอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอื่น ผู้ร้องจะโต้แย้งสิทธิมาตามมาตรา ๒๑๒ ก็สามารทำได้ ส่วนที่ศาลอื่นพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ก็คงต้องดูว่าเป็นประเด็นเดียวกันหรือไม่ เพราะว่าถึงที่สุดของเขตอำนาจของแต่ละศาล ก็แต่ละศาลก็มีเขตอำนาจของศาลอยู่แล้ว ถ้าเป็นประเด็นเดียวกันก็ต้องเข้ามาตรา ๔๗ (๔) แต่ว่าเรื่องนี้เรื่องของคนละประเด็น การพิจารณาแต่ละคำร้องทางเจ้าหน้าที่อาจจะต้องลงรายละเอียดในการร้องขอมาว่าผู้ร้องขอประเด็นไหน แล้วคำพิพากษาที่แนบมากับคำร้องที่ผู้ร้องได้อ้างไว้ เป็นการวินิจฉัยหรือพิพากษาในประเด็นเดียวกันหรือเปล่า

นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์ รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ขอพูดถึงเรื่องคำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๓ บางส่วนท่าน ผอ.สุวัชรีย์ ได้พูดไปแล้วจริงๆ ถ้าฝ่ายเลขานุการสนใจคำวินิจฉัยนี้ แล้วจะหยิบยกมาเป็นประเด็น นำจัดทำเป็นภาคผนวกเข้ามาเพื่อให้ทุกท่านได้ร่วมกันวิเคราะห์ กรณีที่พูดถึงเรื่องคำพิพากษาของศาลปกครองก็ไม่อยู่ในคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยนี้พูดถึงศาลจังหวัดกระบี่ เพราะว่าเขาไปใช้สิทธิขอสัญชาติ แล้วทางศาลจังหวัดกระบี่กับศาลอุทธรณ์พิพากษาแล้ว เขาไม่เห็นด้วย จึงไปร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน อันนี้เราเขียนไว้ในข้อเท็จจริงของในคำวินิจฉัย

แต่ประเด็นก็คือผู้ร้องเท่าที่จำได้ขอมา ๓ ข้อ ข้อแรกคือ คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ข้อ ๒ คือ หนังสือคำสั่งของผู้บัญชาการสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และข้อ ๓ คือ วินิจฉัยให้ผู้ร้องเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเพราะเนื่องจากว่าเขาเป็นคนไทย แล้วเขาจะมาทำเรื่องสัญชาติ แต่คือหน่วยงาน ๒ หน่วยอ้างว่าเขาไม่ได้เป็นคนไทย เขาจะมาพิสูจน์สิทธิว่าเขาเป็นคนไทยโดยมีแม่เป็นคนไทย ที่นี้เมื่อเขาก็พิสูจน์ไม่ได้ เขาไม่สามารถที่จะเดินทางเข้ามาได้ อันนี้คือศาลรัฐธรรมนูญก็มาดูทีละข้อ แต่คำถามคือทำไมวัตถุแห่งคดีหมดไปแล้วศาลยังเดินทางพิจารณาต่อไป เพราะศาลมองว่าถ้าเป็นคนไทย รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ชัดเจน เรื่องการเนรเทศกระทำไม่ได้ ท่านจะวางหลักตรึงนี้เพราะตรงกับส่วนที่เขาขอด้วย ไม่ใช่เรื่องว่าพิพากษาเกินคำขอ แม้เหตุของวัตถุแห่งคดีเขาเดินทางเข้ามาได้แล้ว แต่ศาลจะวางหลัก จะสังเกตได้ว่าศาลกำหนดประเด็นแตกต่างไปจากเรื่องอื่น ๆ ประเด็นที่ศาลกำหนดว่าการเนรเทศบุคคลสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักรไทยกระทำได้หรือไม่ ศาลจะวางหลักตรึงนี้ว่ากฎหมายทำได้ไหม การที่หน่วยงานปฏิเสธ กรณีตรงกับมาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ ว่าการที่บุคคลได้รับผลกระทบจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกล่าวอ้างว่ากระทำตามกฎหมาย เพราะฉะนั้นจะกล่าวว่าคำวินิจฉัยนี้มองข้ามมาตรา ๔๗(๔) หรืออยู่ในมาตรา ๔๗(๔) ไม่น่าจะตรงสักทีเดียว เพราะเป็นเรื่องของคำขอของผู้ร้องข้อ ๓ ว่าเขาเป็น

คนไทย เขาจะเข้าประเทศไทย แล้วเขาถูกหน่วยงานของรัฐปฏิเสธไม่ให้เข้ามา เพื่อมาพิสูจน์สิทธิ ควรทำได้ไหม เขาร้องมาตรา ๒๑๓ ตรง ๆ วันนี้พอดีสำนักคดี ๔ เป็นเจ้าของสำนวน ไม่ได้มา จึงขออธิบายว่าศาลวางหลักตรงนี้เพื่อก่อให้เกิดผลว่า เมื่อบุคคลใดก็ตามที่เป็นคนไทย รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิไว้ชัดเจน หน่วยงานไหน ก็ไม่สามารถจะเนรเทศได้ แต่การที่หน่วยงานของรัฐไม่ให้เข้ามาเพื่อพิสูจน์ความเป็นคนไทยยิ่งกระทบสิทธิมากกว่า

นางสุกัญญา รัตนาคินทร์ ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ดูคำวินิจฉัยที่ท่านยกตัวอย่างแล้ว ก็คือคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗/๒๕๖๓ จริง ๆ แล้วน่าจะเป็นเรื่องที่ผู้ร้องเขาเข้าช่องผิด เราไปเข้าช่องของศาลจังหวัดกระบี่ ก็คือช่องของสำนักงานของศาลยุติธรรม ซึ่งจริง ๆ แล้วในเรื่องขอสัญชาติมันจะไม่เข้าช่องของศาลยุติธรรม เพราะฉะนั้นศาลรัฐธรรมนูญก็เลยรับเรื่อง เพราะว่าเป็นเรื่องที่ว่าคนที่เกิดในประเทศไทย เขาจะต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด การไม่ให้เขาเข้าประเทศ มันเป็นเรื่องที่สามารถที่จะร้องได้ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นเรื่องละเมิดสิทธิตามมาตรา ๒๑๓ โดยตรงอยู่แล้วตรงนี้ แต่เพียงแต่ว่าตอนที่ศาลยุติธรรม คือ เขาอาจจะไปยกเรื่องศาลปกครอง ซึ่งไม่ปรากฏในสำนวนแต่มองว่าถึงแม้เขาจะเข้าช่องศาลจังหวัดกระบี่ เขาก็ยังเข้าผิดช่อง แต่เนื่องจากว่ามันไปกระทบสิทธิเขาโดยตรงตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ มันก็เลยเข้าช่องมาตรา ๒๑๓ ได้

ท่านบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ก็มีข้อสังเกตเรื่องที่คุย เรื่องคดี คือถ้าเอาตามข้อเท็จจริงก็คือ จริง ๆ ก็คือไปทั้ง ๓ ศาล ทั้งศาลยุติธรรม ทั้งศาลปกครอง แต่ว่าเนื้อหาจริง ๆ ที่มาอยู่ที่เรา มันก็มีจากศาลยุติธรรม แล้วก็มาที่ศาลรัฐธรรมนูญเลย ข้อสังเกตก็คือออกไปฟ้องที่ศาลยุติธรรม ที่ศาลจังหวัดกระบี่ หรืออะไรอย่างนี้ การประชุมชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ผมเคยเข้าประชุมสมัยท่านชีพ ปัจจุบันท่านเมทินี

ก็มีความเห็นตรงกันทั้งศาลปกครอง ศาลยุติธรรม ว่ากรณีฟ้องผิดศาล หรือว่าคดีไม่อยู่ในเขตอำนาจ กฎหมายบอกว่าให้ทำความเข้าใจ เพื่อจะได้ชี้ขาดว่าอยู่ในอำนาจของศาลไหน แต่ว่าคณะกรรมการก็มีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่ามันซ้ำเสียเวลา คู่กรณีเขาก็จะต้องเสียเวลากับเรื่องการมาโต้แย้งเรื่องเขตอำนาจศาล ก็ตกลงเป็นการภายในว่า แม้จะมีการฟ้องผิดศาล แต่ถ้าคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือผู้ถูกฟ้องไม่ได้โต้แย้งเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นมา ก็ให้ศาลนั้นดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ได้ ไม่จำเป็นต้องยกขึ้นมาเอง เพราะฉะนั้นคดีก็จะล่าช้าไปโดยเปล่าประโยชน์ ก็เห็นตรงกันทั้ง ๒ ศาล ทางปฏิบัติก็จะใช้วิธีอย่างนั้น ถ้าไม่มีการโต้แย้ง ศาลก็จะมายกขึ้นมาเองโดยเห็นร่วมกัน ไม่ว่าจะศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง ก็พิพากษาคดีโดยหลักตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายอะไร หรือความชอบธรรมอยู่แล้ว ให้ความเป็นธรรมได้ทุกศาลอยู่แล้ว มาตรฐานเดียวกันหมด อันนี้ก็เป็นข้อสังเกตที่ ๑ ว่าพอศาลกระบี่ไม่รับเขาก็หายไป

ส่วนประเด็นที่ว่าไม่มีอยู่ในสำนวนคดีนี้ไปไฟล์ที่ศาลปกครอง ก็มีข้อสังเกตว่าศาลปกครองน่าจะมองแคบไปหน่อย คือไปมองในเรื่องคำสั่ง ไปเอาตัวคำสั่งเป็นวัตถุแห่งคดีที่สำคัญหรือว่าจะเพิกถอนไม่เพิกถอน ซึ่งจริง ๆ แล้วคดีนี้ถ้าฟังดูแล้วมันเป็นเรื่องสัญญา ซึ่งถ้าในแง่ของระยะเวลาการฟ้องคดีของวิธีพิจารณาคดีปกครอง ก็เขียนชัดเจนอยู่แล้วว่า กรณีเรื่องสัญญาจะฟ้องเมื่อไหร่ก็ได้ คือมันไม่มีอายุความ เพราะฉะนั้น ถ้าศาลมองว่าเป็นเรื่องสัญญา ไม่มีขาดอายุความ จะเอาขาดอายุความมาใช้นี้ก็น่าจะไม่ค่อยถูก ไม่เห็นด้วย แต่ถ้าฟังอีกทีหนึ่งก็เหมือนกับบอกว่ามันไปขัดตรงมาตรา ๔๒ วรรคสอง ของพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ก็คือว่าไม่ได้อุทธรณ์ก่อนที่จะมาฟ้องเพิกถอนคำสั่ง อันนี้ก็ยังเถียงกันอยู่ในศาลปกครองว่ากรณีบางกรณีมันอุทธรณ์ไม่ทันอุทธรณ์ไม่ได้จริง ๆ อย่างเช่นยกตัวอย่าง สมมติเรื่องเนรเทศ เขาจะจับส่งออกไปแล้วภายใน ๓ วัน ๗ วัน แล้วจะอุทธรณ์ได้ยังไง เขาก็ต้องรีบมายื่น อย่างนี้ที่ศาลปกครองเองก็ยังไม่ตกลง ก็ยังเถียงกันอยู่ว่ามาตรา ๔๒ วรรคสองของศาลปกครองไม่ทำได้ไหม เว้นวรรคได้ไหม ซึ่งก็อยู่ในฝ่ายที่ว่าถ้ากรณีอย่างนี้ไม่ต้องไปดูว่าอุทธรณ์ ไม่อุทธรณ์ เพราะมันไม่ทัน ยังไงเขาก็จะจับส่งออกไป

นอกประเทศแล้ว แล้วจะไปอุทธรณ์ยังงัย มันเยียวยาให้เขาไม่ได้อีกแล้ว อันนี้ก็เป็นข้อสังเกตอีกข้อหนึ่ง

ส่วนข้อสังเกตที่ ๓ ก็คือพอมาคณะศาลรัฐธรรมนูญ ผมชื่นชมในคำวินิจฉัยอันนี้ว่าได้ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ แล้วก็แก้ปัญหาให้แก่ประชาชน ให้แก่บ้านเมือง ให้แก่ระบบกฎหมายของเรา ได้อย่างเหมาะสมและทัน่วงที แล้วก็ไม่ได้ไปอะไร ไม่ได้ไปเป็นการก้าวก่าย หรือไปล้มล้าง หรือไปลบล้าง หรือไปทำให้คำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลต่าง ๆ ที่ผ่านมา ๒ ศาลที่ว่า ถูกกระทบกระเทือน หรือถูกเปลี่ยนแปลงไป หรือถูกอะไร มีการวินิจฉัยว่าเขาทำไม่ถูก ซึ่งอันนั้นก็ไม่ใช่หน้าที่ที่เราจะไปพิจารณา เราก็น่าพิจารณาไปตามกรอบอำนาจหน้าที่ของเราซึ่งถ้าแต่ละศาลพิจารณาในกรอบอำนาจหน้าที่ตัวเองแล้ว ผมเชื่อว่าโอกาสที่จะมาทับซ้อน หรือว่ามาขัดแย้งอะไรกันน่าจะไม่มี ถ้าอยู่ในกรอบของตัวเองแต่ละศาล เพราะกฎหมายตั้งแต่รัฐธรรมนูญก็เขียนไว้ค่อนข้างชัดเจนอยู่แล้ว โอกาสที่จะไปทับซ้อนหรือไปขัดแย้งน่าจะไม่มีโอกาสที่จะทับซ้อน ขัดแย้งจะมีก็เฉพาะศาลปกครองกับศาลยุติธรรมเท่านั้น ถึงต้องมีคณะกรรมการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล

อย่างยกตัวอย่างที่บอกว่าคดีที่ดินที่เมื่อเข้าบอกว่าขัดแย้ง สมมติว่าขัดแย้งจริง คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดกับศาลฎีกาขัดแย้งกัน กฎหมายก็มีอยู่แล้วว่าให้กรรมการชี้ขาดเป็นผู้ชี้ว่าจะให้บังคับตามคำพิพากษาของศาลไหน ก็มีทางออกทางแก้อยู่แล้ว ไม่ได้มีปัญหาอะไร เพราะว่าเราก็น่าจะถือว่าการพิพากษาของแต่ละศาลก็ใช้วิธีพิจารณา ใช้ตัวบทกฎหมาย ใช้แนวทางของแต่ละศาลแล้วแต่ละศาลก็มีอำนาจวินิจฉัยพิพากษารัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายตามหลักนิติธรรม แล้วก็เมื่อถึงที่สุดทั้ง ๒ ศาลแล้ว ทางออกก็คือถ้าขัดแย้งกันจริง ๆ ขึ้นมาในประเด็นเดียวกันก็ให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดหน้าที่ระหว่างศาลเป็นคนชี้ว่าจะให้บังคับตามคำพิพากษาของศาลไหน อันนี้ก็ยุติไปได้ เพราะฉะนั้นมองว่าเราค่อนข้างจะมาแนวทางเดียวกันว่ากฎหมายมาตรา ๔๗ วรรคสอง วงเล็บต่าง ๆ เป็นวิธีบัญญัติ ซึ่งหลักของเราก็ตกลงกัน เท่าที่ฟังมาตั้งแต่เช้าว่าเราจะไม่ใช่ หรือไม่พยายามใช้ ในทางที่เป็นการไปตัดสิทธิที่เขาจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งแนวโน้มเมื่อเข้านี้หลายท่านก็เห็นไปในทางนี้

เหมือนกันว่าเขียนก็เขียนไป ห้ามก็ห้ามไป แต่เราก็รู้เป็นเรื่อง เป็นรายกรณี โดยอาจจะไม่ต้องไปสนใจว่าคดีมันจะเข้ามาแค่ไหน อันนั้นจริง ๆ มันไม่ใช่ประเด็นที่เราต้องพิจารณา น้อยก็น้อย มากก็มาก แต่ถ้ามันมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้จริงตามหน้าที่ของเรา ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ก็ว่าคุ้มค่า แล้วก็เหมาะสม แล้วก็จะเป็นที่ยอมรับ เป็นที่เชิดชู

ยังเรียนกับหลาย ๆ ท่านว่า จริง ๆ แล้วมาตรานี้ แล้วสิ่งที่เรากำลังคุยกัน เดียวนี้ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เกียรติยศชื่อเสียงของศาลรัฐธรรมนูญเป็นที่ยอมรับ นับถือ แล้วก็คงอยู่ได้นาน และเป็นขวัญใจของชาวบ้าน ของประชาชน ถ้าเราทำได้จริงจึงเป็นรูปธรรม แล้วก็ถูกต้องเหมาะสม คุ้มครองสิทธิเขาได้จริง อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นคดีหรือหลายคดี ผมเชื่อว่าเมื่อได้รับการยอมรับแล้ว ความมั่นคงสภาพ แล้วก็สิ่งที่ประชาชนทั่วไปจะเรียกร้องให้มีศาลรัฐธรรมนูญ ที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญดูแลสิทธิเสรีภาพเขาต่อไปก็จะเกิดขึ้น เพราะฉะนั้น การเปลี่ยนแปลงอะไรต่าง ๆ ที่สุดแล้วก็ยังไงก็จะต้องมีการเรียกร้อง หรือมีคนเห็นว่าเมืองไทยควรจะมีศาลรัฐธรรมนูญอยู่เพื่อคุ้มครองดูแลสิทธิเขา ซึ่งตอนผมอยู่ศาลปกครอง ผมก็ใหม่ ๆ ก็ลักษณะอย่างนี้ว่าศาลปกครอง จริง ๆ แล้วมันเหมือนส่วนเกินแยกออกมาจากศาลยุติธรรม มีก็ได้ ไม่มีก็ได้ ไม่มีศาลยุติธรรม เขาก็พิจารณาได้อยู่แล้ว เป็นคดีที่อยู่ในศาลยุติธรรมมาก่อนแล้วทั้งนั้น แต่พอระยะที่ผ่านมา ประชาชนก็เริ่มยอมรับ ตอนนี้ประเด็นหรือว่าแนวคิดที่ว่าควรจะมีศาลปกครอง ไปรวมเป็นเหมือนเดิมก็แทบจะไม่มีใครพูดถึง อันนี้ก็ขึ้นข้อสังเกตที่เรียนไว้ว่า ถ้าเราดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ของเราตามนี้ ผมเชื่อว่าศาลรัฐธรรมนูญก็จะเป็นที่ยกย่อง ยอมรับ นับถือ แล้วก็คงจะมั่นคงสภาพกันตลอดไป

ท่านอุดม สิทธิวิรัชธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ยกตัวอย่างคดีที่ท่านว่า กฎหมายทำแท้ง สมมติว่าคดีมาฟ้องที่ศาลยุติธรรม ว่าตัวจำเลยเป็นผู้หญิงทำแท้ง จำเลยปฏิเสธบอกเขาไม่ได้ทำแท้ง แล้วเขาบอกว่า กฎหมายทำแท้งขัดต่อรัฐธรรมนูญ ปรากฏว่าศาลในคดีนั้นยังไม่ส่ง แต่ไปวินิจฉัย

ความจริงว่าจำเลยไม่ได้ทำแท้ง เป็นการขูดมดลูกธรรมดา แต่ขณะถูกจับทางเจ้าหน้าที่อ้างว่าอย่างนี้ ถ้าผลออกมาถึงที่สุดว่าศาลยกหรือว่าไม่กระทำความผิด แล้วก็ไม่ได้ส่งมาศาลรัฐธรรมนูญ เพราะมองว่าเขาไม่ได้วินิจฉัยว่ากฎหมายนี้ขัด ไม่ขัด อันนี้เห็นไหมมันเป็นคดีที่ถึงที่สุดไปแล้ว แต่ถามว่ามันจะมารื้อตรงที่ว่ากฎหมายตัวนี้ขัดไหม ทำได้ไหม มันก็มาทำได้ในช่องทางของ (๔) ใช้ไหม ก็เห็นเลยว่า แม้แต่ศาลยุติธรรมไม่ได้เอามาวินิจฉัย ไม่ส่ง ก็ยังสามารถต่อเนื่องได้เลยว่ามันเป็นคดีที่เดิมเขาสู้ไว้ แต่ว่าศาลไม่ส่งมาให้เรา มันก็น่าจะมาก็มองว่า (๔) จะไปได้มากในการคำนึงถึงสิ่งที่ไม่กระทบถึงคดีที่เขาทำไปแล้ว

ศ.ดร.ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช ผู้เชี่ยวชาญประจำตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ผมเรียนถามท่านรองพรทิภาว่า คดีที่ท่านยกมานี้หมายถึงว่า ศาลรัฐธรรมนูญเข้าไปตรวจสอบคำสั่งของผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ได้

นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์ รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

อยากให้ท่านอาจารย์อ่านคำวินิจฉัยมากกว่า เพราะว่าตรงประเด็นเดียวทางเจ้าหน้าที่มีคำวินิจฉัยนี้ให้ท่านอาจารย์ พอที่ท่านอุดมพูดถึงคล้าย ๆ กัน คำวินิจฉัยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติชื่อบุคคลก็เป็นอย่างนี้ คือไปร้องทุกข์ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องของการเปลี่ยนชื่อ แล้วหน่วยงานของรัฐปฏิเสธ เขาก็มายื่นผ่านทางผู้ตรวจการแผ่นดิน ถ้ากรณีของท่านเรื่องยกกฎหมายทำแท้ง มองว่าเขาไปใช้สิทธิช่องทางผู้ตรวจการแผ่นดินขอให้ส่งมาตามมาตรา ๒๓๑ มากกว่า

นายสรเสริญ อัจจุตมานัส ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

เข้าใจว่าคดีเรื่องสัญชาติคงมีอะไรที่ซ่อนอยู่ เพราะว่าความจริงวิธีแก้่าง่ายนิดเดียว สมมติคุณยื่นไปครั้งแรกแล้วคุณอุทธรณ์ไม่ทัน คุณก็ยื่นใหม่ เพราะการที่คุณจะขอข้อมูลใคร คุณขอเขาได้ตลอดเวลา ถูกไหม พอเขาไม่ได้เซ็นไป คุณก็เอาอันหลังไปยื่นฟ้องใหม่ มันต้องมีอะไรซ่อนอยู่

นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์ รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คือเขาเป็นลูกครึ่ง และพอตีกระทบวงมหาดไทยมีนโยบายกวาดล้างคนต่างด้าว แล้วก็ไปจับเขาตอนที่ทำงานเป็นบริกรอยู่ที่สถานบริการแห่งหนึ่ง แล้วขณะถูกจับเขาไม่มีบัตรแสดง ซึ่งถ้าเกิดเขามีบัตรประชาชนไทย เขาไม่ได้ถูกเนรเทศอยู่แล้ว แต่พอตีว่ามาตรการช่วงปีนั้นเคร่งครัด ก็คือว่าถ้าไม่มีบัตร ก็คือเป็นไปตามขั้นตอนที่หน่วยงานของรัฐทำเลย เพราะฉะนั้นตรงนี้ศาลจึงหวัດกระบีถึงบอกว่าการขอสัญชาติ คุณต้องปฏิบัติตามขั้นตอนก่อน คือ ศาลจังหวัดกระบี่ก็วางหลักไว้ ในเมื่อคนนี้ได้ไม่ได้สามารถใช้ได้ เพราะว่าเขาก็ถูกขับออกไป อันนี้เอาจาก่อนปฐมเหตุที่มาศาลรัฐธรรมนูญได้ เพราะว่าตัวเขาสิ้นสุดท้ายแล้วถูกไปทางมาเลเซีย แล้วก็อยู่ที่เนเธอร์แลนด์ ไม่ได้ถูกส่ง คือเขาก็มีฐานะ เขาก็ไปประกอบกิจการที่เนเธอร์แลนด์ แล้วระหว่างเหตุการณ์หลายปี น่าจะเกิดปี ๒๕๔๘ ถ้าจำไม่ได้ สมัยท่านปุระชัย ๒๕๓๘ หรือ ๒๕๔๘ มั่นนานแล้ว แล้วก็เขาก็เลยมาใช้ทนายแล้วทนายก็มายื่น พอเราเปิดช่อง เขาใช้คู่ชื่อนาน คืออย่างนี้ อันนั้นเป็นนอกสำนวนคือเขาไม่ได้บอกว่าเขาไปใช้สิทธิ ตอนเขาเขียนคำร้องเขาไม่ได้บอก เพราะไม่เช่นนั้นทางเรามีแค่ของศาลจังหวัดกระบี่ อันนี้เขาบอก แล้วเขาก็แนบคำพิพากษามา มีอะไรมา แต่คดีเดินทางมาก็เป็นปี ศาลท่านก็แสวงหาข้อเท็จจริงเยอะ ให้ทางกรมมาชี้แจง ถึงได้ความปรากฏว่า กรมก็ถูกฟ้องเป็นผู้ถูกฟ้องในคดีของศาลปกครองเหมือนกัน ทำให้เราก็กว้างเรื่องยาวมาก เพราะฉะนั้นเองถึงได้บอกว่าเราไม่ได้มองถึงมาตรา ๔๗ (๔) ในเรื่องตรงนี้ แต่เรื่องที่ถ้าเรามองมากกว่า ก็คือมาตรา ๒๑๓ เขาเข้าเลย เพราะว่าถ้าเป็นคนไทย ปัญหาคือเขาเป็นคนไทยหรือเปล่า อันนี้เขายังไม่ได้มีการพิสูจน์ การที่ศาลมองว่า บุคคลต้องมีสิทธิในการพิสูจน์ตัวเองว่าเป็นสัญชาติอะไร แล้วตามหลักฐานที่เขายื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ก็เป็นสัญชาติไทย เราเอาแม้กระทั่งสูติบัตร ใบเกิดที่จากกรุงเฮก ให้เขามานำส่งสำเนารับรองถูกต้อง คือ แสวงหา เรื่องนี้แสวงหาข้อเท็จจริงยาวมาก เพราะว่าต้องมีการส่งไปส่งมา แล้วติดช่วงโควิด

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่องนี้ฝากฝ่ายเลขานุการที่ทำเอกสาร แล้วก็นำเสนอเป็นแนวทางในการประกอบการพิจารณาของที่ประชุมเมื่อเช้า ส่วนไหนที่เป็นบทวิเคราะห์เทียบเคียงก็ให้ใส่ไว้เป็นบทวิเคราะห์เทียบเคียง เพื่อผู้ที่ไปศึกษาเอกสารนี้ จะได้เห็นว่าส่วนไหนเป็นข้อเท็จจริง ส่วนไหนเป็นส่วนของการวิเคราะห์ หรือการเทียบเคียง ซึ่งจะได้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

เรียนฝ่ายที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจว่า ถ้าเราฟังทิศทางของท่านตุลาการ ทางท่านอุดม ท่านบรรจงศักดิ์ ก็ให้แปลความว่า ท่านเอาเป้าหมายนำวิธีการ เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ในการทำความเข้าใจ หรือการทำคดีในท่านองแบบนี้ อย่าเอาวิธีการมาเป็นเป้าหมาย ให้เอาเป้าหมายนำวิธีการ ตามแนวนโยบายหรือทิศทางที่ท่านได้มีการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ให้กับเรา ซึ่งตรงนี้ถือว่าเป็นหลักการสำคัญ ในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ขออนุญาตกราบเรียนท่านบรรจงศักดิ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เรียนคณะผู้สนับสนุนคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ท่านผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการสำนัก ทุกท่านครับ

ในรอบเช้า ไม่ทราบท่านใดยังจะมีประเด็นเพิ่มเติมใน (๔) หรือไม่ ถ้าไม่มีจะขอไปที่มาตรา ๔๖ วรรคสาม แล้วก็มาตรา ๔๘ วรรคสี่ เรื่องการพิจารณาว่า คำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ว่าควรกำหนดหลักเกณฑ์สำคัญอะไรบ้าง อย่างไร ตรงนี้ทางฝ่ายเลขานุการได้จัดทำประเด็น แล้วก็เอกสารประกอบ จะมีประเด็นอะไรที่จะใช้ในการพิจารณา

ว่าที่เรื่อตรี ดิเรก สุขสว่าง ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี

สำหรับประเด็นนี้ คำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่รับคำร้องที่ยื่นมาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ มีคำสั่งที่ไม่รับด้วยเหตุที่คำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ซึ่งเท่าที่จัดกลุ่มมาในขณะนี้ก็มีอยู่ ๔ กลุ่ม

กลุ่มแรก เป็นคำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญหลายครั้ง โดยมีมูลคดีมาจากการที่ผู้ร้องต้องการตรวจสอบบุคคลคนหนึ่งด้วยเหตุส่วนตัว คำร้องกลุ่มนี้เป็นคำร้องที่ยื่นเข้ามาหลายฉบับ โดยขอให้ตรวจสอบการกระทำของอัยการสูงสุด ซึ่งกลุ่มแรกนี้มีคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๙/๒๕๖๑ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๑/๒๕๖๑ และคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๒/๒๕๖๑ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๑/๒๕๖๒ ที่วินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่

กลุ่มที่ ๒ เป็นกลุ่มคำร้องที่มีประเด็นเกี่ยวกับการที่ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาและมีคำสั่งไปแล้วหรือเป็นกรณีที่ไม่มีสาระใดเพิ่มเติม มิได้มีผลให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ กลุ่มนี้ก็จะ เป็นของคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๙/๒๕๖๑ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖๕/๒๕๖๑ และคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๖๒

กลุ่มที่ ๓ เป็นคำร้องที่ไม่ปรากฏว่ามี การกระทำใดที่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ หรือเป็นเรื่องที่เป็นการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวได้แก่ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๕/๒๕๖๑ และคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๒

กลุ่มที่ ๔ เป็นคำร้องที่มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยไว้แล้ว ซึ่งกรณีนี้ส่วนใหญ่เป็นคำร้องที่ยื่นมาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ เป็นคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗๑/๒๕๖๑ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๕/๒๕๖๓ และคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๒/๒๕๖๓

สำหรับประเด็นการพิจารณาวินิจฉัยเป็นประเด็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญสมควรที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องของคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยไว้เป็นหลักเกณฑ์ให้ประชาชนได้รับทราบในเรื่องนี้หรือไม่ ซึ่งเท่าที่ไปตรวจค้นมาในศาลต่าง ๆ ที่มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็เจออยู่ ๒ ศาล คือของศาลยุติธรรม ซึ่งมีระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยไม่รับคดี ซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ. ๒๕๕๑ ฉบับนี้ของศาลยุติธรรม ส่วนศาลปกครองก็มีประกาศประธานศาลปกครองสูงสุดเรื่องการตรวจคำอุทธรณ์ที่มีข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายที่

ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ซึ่งในประกาศฉบับนี้ได้ให้คำอธิบายด้วยว่า คำว่าไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยหมายถึงอะไร ที่นี้ประเด็นของเรามีว่าสมควรที่จะกำหนดหรือไม่ ถ้าจะกำหนดก็จะทำให้ประชาชนรับทราบ แต่ถ้าไม่กำหนดก็เป็นดุลพินิจของท่านที่จะพิจารณา จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ดร.เชาวนะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ในหัวข้อนี้ฝ่ายเลขานุการได้ตั้งประเด็นว่า มีความเหมาะสมหรือความจำเป็นหรือประโยชน์ใดที่ควรจะวางหลักเกณฑ์ไว้ในเรื่องนี้หรือไม่ ก็คิดว่า มาตรา ๒๑๓ เป็นเรื่องของประชาชน เพราะฉะนั้นจุดไหนที่เห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์กับประชาชนได้บ้าง ในเรื่องของการยื่นคำร้องหรือการถอดบทเรียนจากการประมวลคำวินิจฉัยเดิม ออกมาเป็น ๔ กลุ่ม ตรงนี้ไม่ทราบว่าในฝ่ายของผู้ทำเอกสาร หรือว่าผู้ที่เป็นเจ้าของคดีมีความเห็นอย่างไรในแง่ของประโยชน์และความจำเป็นในการวางเกณฑ์ วางหลักในเรื่องนี้

ดร.สำราญ นามบุตร ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี

ประเด็นของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา มาตรา ๔๖ วรรคสาม มีความเห็นส่วนตัวว่าการใดก็แล้วแต่ ถ้าหากว่ามันเกินความจำเป็น ดูหลักการตรากฎหมายต้องไม่ให้เกินความจำเป็น เพราะฉะนั้นคำว่าจำเป็นหรือไม่จำเป็น เป็นเรื่องสำคัญที่จะนำมาวิเคราะห์ ซึ่งเห็นว่าเรื่อง ดุลพินิจของศาล ถ้าปล่อยให้ไปเป็นไปตามแต่ละเรื่อง แต่ละกรณีที่ผ่านมาสู่ศาล ซึ่งข้อเท็จจริงบางเรื่องอาจจะคล้ายกัน แต่มันก็ไม่เหมือนกันสักทีเดียว ถ้าเราไปกำหนดกฎเกณฑ์อะไรมากมาย เกรงว่ามันจะก่อให้เกิดพันนาการ แล้วเกิดความสับสนทั้งผู้ปฏิบัติและประชาชน โดยเฉพาะประชาชน เพราะฉะนั้นในเรื่องนี้เป็นเรื่องของสิทธิ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญคิดว่าในเรื่องของการที่จะทำให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิ เราก็พูดกันมาเยอะแล้ว คิดว่าประสบการณ์ก็พอสมควรเลยในจุดนี้

แต่ในขณะเดียวกัน ประชาชนเขาไม่รู้หรือกว่าอะไรเป็นสิทธิ ไม่เป็นสิทธิ แต่ถ้าพูดในภาพรวมตรงกลางตามหลักกฎหมายทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา ๕ ซึ่งบัญญัติว่าการใช้สิทธิที่ดี การชำระหนี้ที่ดี บุคคลจะต้องกระทำโดย สุจริต ประกอบกับมาตรา ๔๒๑ การใช้สิทธิที่มีแต่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ บุคคลอื่น ท่านว่าไม่สุจริต ท่านว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะฉะนั้นในหลักตรงนี้ ศาลก็ชอบที่จะวางหลักไว้ในวินิจฉัยเป็นเรื่อง ๆ ไป ไม่ควรที่จะไปสร้างกฎเกณฑ์ อะไรเป็นป้อมปราการไว้ล่วงหน้า แต่ในขณะเดียวกัน กรณีข้อดีที่หยิบยกมา ส่วนตัวมองว่าน่าจะเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต มันเหมือนกับเอาคนอื่นมา ประจาน โดยใช้เวทีของศาลรัฐธรรมนูญ หรือใช้เว็บบอร์ดของศาลรัฐธรรมนูญ ที่มีการโฆษณาประกาศคำวินิจฉัย หรือคำสั่งออกไป เสมือนกับเป็นช่องทางที่น่าจะ ไม่สุจริต เพราะจริง ๆ แล้วการใดก็แล้วแต่ ถ้าหากว่ามันไม่มีความสมเหตุสมผล ยื่นเข้ามาเลย ในเบื้องต้นก็เชื่อว่าศาลเราก็ชอบที่จะไม่ชอบอยู่แล้ว ไม่เป็นสาระ อยู่แล้ว เพราะฉะนั้นเรื่องการใช้สิทธิสุจริต ไม่สุจริต ตรงนี้ว่ามันก็ไปอยู่ที่ศาลที่มีเขตอำนาจอีก

ยกตัวอย่างถ้าเป็นผม ผมฟ้องเรียกค่าเสียหาย ได้ประจาน ส่วนศาลจะ ตัดสินยังงี้ก็อีกเรื่องหนึ่ง อันนั้นหมายถึงว่าฟ้องศาลแพ่งที่มีเขตอำนาจทั่วไป ในเรื่องละเมิด มองอย่างนั้น เพราะฉะนั้นหลักใหญ่ใจความเรื่องนี้มองว่าไม่มี ความจำเป็นที่จะไปกำหนดกฎเกณฑ์เป็นปราการอะไรที่จะไปสกัดกั้นประชาชน

นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์ รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ขออนุญาตถ้าเป็นประเด็นตามที่ฝ่ายเลขานุการยกว่าสมควรที่จะทำ เป็นหลักเกณฑ์ให้ประชาชนรับทราบหรือไม่ อันนี้ก็ต้องบอกว่า กรณีไม่เป็นสาระ อันควรได้รับการวินิจฉัย เกิดมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๒ แต่ว่าถ้าเรา มองเฉพาะเรื่องของมาตรา ๒๑๓ การใช้สิทธิตรงนี้ มุมมองก็คือว่าจากแนวคำสั่ง ก็คือลักษณะการฟ้องซ้ำ ประเด็นเดิม แม้จะไปอ้างข้อเท็จจริงใหม่มา ก็ขอให้ วินิจฉัยเรื่องเดิมที่ศาลวินิจฉัยไปแล้ว ศาลก็จะออกแนวว่ากรณีไม่เป็นสาระ แต่ที่ฝ่ายเลขานุการหยิบยกของศาลยุติธรรมกับศาลปกครองมาเทียบ ก็จะมี

ข้อพิจารณาอยู่ประเด็นหนึ่ง ก็คือเรื่องของการอุทธรณ์ ก็คือคล้าย ๆ ว่ามีจำนวนคดีมาก ก็เป็นเรื่องการบริหารจัดการงานคดีที่จะทำให้คดีไม่ถึงขั้นจะต้องมาวินิจฉัยเอาหลักเกณฑ์อะไร เลยเอาหลักเรื่องความไม่เป็นสาระมา แล้วท่านก็วางหลักเกณฑ์ ที่นี้ว่าในส่วนของศาลเอง ถ้าเราจะเอามาเทียบเคียง เราก็ต้องพิจารณาบริบทของเราว่า หนึ่ง เราเป็นศาลเดียว เราไม่มีลำดับชั้นศาล แล้วก็ประเด็นที่การคุ้มครองสิทธิของบุคคลถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ ศาลจะออกไม่เป็นสาระ เว้นแต่แนวตอนนี้เป็นฟ้องเข้าประเด็นเดิม

การใช้สิทธิโดยไม่สุจริตก็มีบ้าง อย่างที่ท่านผู้เชี่ยวชาญพูดถึง แต่แนวส่วนใหญ่ก็คือ ฟ้องเข้า แล้วไม่ทำให้เปลี่ยนแปลงประเด็นแห่งคดี ศาลรัฐธรรมนูญก็ไม่รับ การจะไปตอบปัญหาความเข้าใจของประชาชนอย่างไรว่าเกณฑ์ในการรับคำร้อง ผู้ร้องต้องทำแบบไหน ต้องอาศัยการตกผลึกพอสมควร ดังเช่นตัวอย่างเมื่อ ๕ ปีที่แล้ว เกณฑ์บอกว่าผู้ร้องยื่นคำร้องมาอย่างนี้ ศาลจะออกไม่รับเพราะไม่เป็นสาระ พอองค์คณะเปลี่ยนเกณฑ์ แล้วมีการเปลี่ยนบริบทแนวความคิดหรืออะไรก็ตาม แล้วเราก็ไปเผยแพร่อีกบอกว่าตอนนี้เปลี่ยนแล้ว ประชาชนเขาจะเข้าใจไหม อันนี้น่าจะเอามาประกอบการพิจารณาเหมือนกันว่าหลักการที่เราจะเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบ ในขณะที่ยังไม่ถึงขั้นตกผลึก จะมีวิธีการยังไ

มีงานทางวิชาการเรื่องหนึ่ง เข้าใจว่าเป็นทางคดีได้ทำเรื่องคำร้องการไม่เป็นสาระ เป็นงานเสนอประเมินผลงาน โดยสรุปจากคำสั่ง เพื่อจะดูแนวทางว่าศาลรัฐธรรมนูญวางหลักในเรื่องไม่เป็นสาระอย่างไร แล้วก็ในส่วนของมาตรา ๒๑๒ วางคล้ายกันอย่างไร ถ้าเจ้าหน้าที่ในศาลอยากอ่านก็ลองไปค้นดูมีประเด็นนี้อยู่

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คิดว่าเหตุผลความจำเป็นก็คงมองที่ประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามศาลรัฐธรรมนูญ ตามความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญ ซึ่งกรณีไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เราได้พยายามอุดช่องว่าง

ตรงนี้โดยการให้ความรู้กับประชาชน แล้วก็ตรงนี้นั้นจะเป็นจุดหนึ่งที่มีความคาดหวังของประชาชนแสดงออกโดยการมาใช้สิทธิทางศาล และการใช้สิทธิตรงนั้น อย่าให้เกิดปัญหาว่าเขาเข้าไม่ถึงเพราะเหตุผลขัดข้องทางเทคนิค เหมือนกรณีอายุความมองว่ามีความจำเป็นและเป็นเหตุผลสำคัญที่จะหยิบยกมาพิจารณาเพื่อประโยชน์ประชาชน อย่าให้เขาเสียประโยชน์ในทางเทคนิค ตรงนี้น่าจะเป็นประเด็นเพราะฉะนั้นลองดูว่าใน ๔ ประเด็น มีจุดไหนที่คิดว่าเกิดจากปัญหาทางเทคนิคที่เขาควรจะได้รับการให้ความรู้ หรือว่าเป็นเรื่องที่เราจะต้องส่งออกไปให้เขาได้เรียนรู้ แล้วไม่เกิดกรณีที่ทำให้คำร้องของเขาไม่เป็นสาระในการพิจารณา แต่ว่าสิทธิของเขาที่ถูกละเมิดนั้นมีอยู่จริง หรือว่าควรได้รับการเยียวยานั้นมีอยู่จริง คิดว่าน่าจะเป็นประเด็นที่เราจะประสพการณ์ตรงนี้มาคิด มาทำให้เกิดประโยชน์กับประชาชน ไม่ทราบทางเจ้าของคดี หรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำคดีแบบนี้ คิดว่าจะมีประเด็นอะไรไหมที่จะต้องพิจารณาเพื่อประโยชน์ประชาชนตรงนี้

ท่านบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ผมขอเสนอความเห็น คือ คำร้องไม่เป็นสาระ จริง ๆ ยังเข้าใจว่าเราอาจจะไปยืมคำนี้มาใช้จากกรณีที่เป็นคำร้องหรือคำฟ้องอุทธรณ์ของศาล เพราะว่าของเรามีศาลเดียว ไม่มีอุทธรณ์ ไม่มีฎีกา เพราะฉะนั้นคือปกติแล้วคำร้องไม่เป็นสาระ ความหมายของศาลปกครอง ศาลยุติธรรม ก็คือคำร้องอุทธรณ์คำพิพากษา ซึ่งเนื้อหาจริง ๆ ของคำนี้ คือ กรณีที่ศาลชั้นต้นได้พิพากษาไปแล้วมันชัดเจนทั้งข้อเท็จจริงข้อกฎหมาย ไม่มีอะไรผิดพลาดบกพร่องเลย แล้วเขายังอุทธรณ์ขึ้นมาต่อศาลสูง โดยที่เหตุผลข้ออ้างต่าง ๆ ก็เหมือนกับที่เคยสู้กันมาในศาลชั้นต้น อันนี้คือศาลปกครอง ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์จะใช้คำว่าไม่เป็นสาระ

คำว่าไม่เป็นสาระในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าเขาเขียนมาไม่เป็นสาระ เขียนมาอาจจะเป็นคำอุทธรณ์ที่สมบูรณ์ มีสาระครบถ้วน ข้อเท็จจริงทางกฎหมาย แต่เป็นข้อกฎหมายเดิมที่สู้กันมาแล้วในศาลต้น แล้วเขาชี้ขาดมาอย่างชัดเจนแล้วว่าใช่ ไม่ใช่ ถูก ไม่ถูก ผิด ไม่ผิด อะไรอย่างนี้ มานั่งพิจารณาซ้ำอีกรอบหนึ่งก็ไม่มี

ประโยชน์อะไร ผลก็ออกมาอย่างเดิม เพราะฉะนั้นเขาเลยใช้คำว่าไม่มีสาระ อันควรได้รับการวินิจฉัย ไม่ใช่จบแค่ไม่มีสาระ จริง ๆ ก็คือไม่มีสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เพราะฉะนั้นถ้าเราจะแยก มองว่ามีข้อสังเกตว่า ถ้ากรณีตัวอย่างของเรานั้นเป็นคำร้องที่ยื่นเข้ามา เราก็ต้องตรวจก่อนว่าอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ มีการดำเนินการขั้นต่าง ๆ ครบถ้วนก่อนที่จะมายื่นตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ แล้วก็เนื้อหาสาระ ข้ออ้าง ข้อเท็จจริงมีครบถ้วนหรือไม่ แล้วเราก็ส่งรับหรือไม่รับ อันนั้นจบไปแล้วขั้นตอนหนึ่ง ซึ่งเราจะใช้คำว่ารับหรือไม่รับคำร้องฉบับนั้น แต่ที่นี้คำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยมันจะมาตรงไหน หรือจะมาตอนไหน หรือจะเข้ามายังไง ก็มองว่าเส้นแบ่งอยู่ตรงที่ว่า ถ้าเราใช้คำว่าคำร้องไม่เป็นสาระ ความหมายจริง ๆ ก็น่าจะหมายถึงคำร้องที่มันเข้ามาตรา ๔๗ ไม่ต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ วงเล็บต่าง ๆ ทั้ง ๖ อัน คือมันเป็นคำร้องที่อยู่ในอำนาจที่เขามีสิทธิยื่น แล้วก็ไม่ต้องห้าม แต่ไม่มีสาระ

อย่างที่ยกตัวอย่างกันว่าก็คำวินิจฉัยคำร้องอันนี้มันเป็นเรื่องเดียวกัน หรือว่าข้อเท็จจริงอะไรเหมือนกันกับคดีที่เคยวินิจฉัยไปแล้วตั้งเยอะ จนเป็นบรรทัดฐานไปแล้วว่าเป็นอย่างนี้ อันนี้มองว่าเข้าข่ายที่เราจะบอกว่าไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เพราะวินิจฉัยไปแล้วเป็นร้อยเรื่อง ร้อยคดี อันนี้ใช้คำว่าคำร้องไม่มีสาระอันควรได้รับการพิจารณาหรือไม่มีสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย จริง ๆ แล้วคำนี้ไม่จำเป็นต้องเอามาใช้กับศาลรัฐธรรมนูญด้วยซ้ำ แต่ในเมื่อเขียนไว้ในกฎหมายแล้ว ก็เพียงแต่จะชี้ให้เห็นความแตกต่างคือว่า โดยทั่วไปแล้วอย่างของศาลปกครอง เวลาพิจารณาเราจะพิจารณาเป็น ๒ ขั้นตอน ขั้นตอนแรกก็คือรับได้หรือไม่ได้ก่อน คือเราไม่ใช่พออ่านแล้ว เราก็บอกว่าไม่เป็นสาระจึงไม่รับฟ้อง เพราะอย่างที่เรียนว่าไม่เป็นสาระอันควรได้รับการพิจารณา เขาใช้กรณีอุทธรณ์ว่าไม่เป็นสาระ เพราะเหตุว่าเนื้อหาหรือว่าประเด็นหลักที่เขา มองว่าไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ก็คือมันไม่ได้โต้แย้งอะไร ศาลชั้นต้นที่จะทำให้คำพิพากษาชั้นต้นเปลี่ยนไปได้เลย ทั้งข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย มันเป็นเรื่องที่สู้กันมาแล้ว แล้วศาลชั้นต้นวินิจฉัยไว้ชัดเจนหมดแล้ว ถูกต้องหมดแล้ว พอศาลสูงเห็นอย่างนั้น ก็จะใช้คำนี้ว่าไม่เป็นสาระอันควร

จะต้องวินิจฉัยซ้ำอีก ซึ่งผมก็มาเทียบเคียงกับที่ยกตัวอย่างว่า คำร้องที่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องนี้เข้าไปตั้งหลายเรื่องแล้ว หลายคดีแล้ว เมื่อเข้ามาแบบเดียวกันอีก แต่ข้อสังเกตก็คือว่าต้องเป็นเรื่องแบบเดียวกันจริง ๆ เหมือนกันเลยทีเดียวทั้งข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย อะไรที่เขายกมา ถ้าเป็นอย่างนั้น เราใช้คำนี้ได้ เพราะว่ามันเป็นคำร้องที่เข้าเงื่อนไขที่จะรับ แต่ไม่เป็นสาระที่จะต้องไปพิจารณาวินิจฉัยซ้ำอีก

อันนี้เป็นข้อแตกต่างที่มองว่าถ้าเราจะแยกระหว่างการไม่รับฟ้องกับคำว่า คำร้องไม่เป็นสาระ ความต่างน่าจะอยู่ตรงนี้ ส่วนประเด็นว่าควรจะต้องออกเป็นข้อกำหนด เป็นระเบียบ เป็นอะไรไหม ก็ยังมองว่าไม่น่าจะจำเป็น เพราะอย่างที่หลายท่านอภิปรายไปว่ามันก็เหมือนกับไปผูกมัด แล้วก็ยังมีความรู้สึกว่ามันไม่ค่อยตรงที่จะเอามาใช้กับศาลเรา เพราะว่าเราไม่ได้พิจารณาอุทธรณ์ แล้วก็มันชัดเจนแล้ว ไม่ต้องมาพิพากษาซ้ำอีกรอบหนึ่ง เพราะว่ามันเหมือนกันหมดเลย ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย อ่านยังไงก็ไม่มีทางที่จะเปลี่ยนคำพิพากษานั้นได้ ซึ่งมันคนละความหมาย หรือคนละนัยกันในการเข้ามาใช้ แต่เมื่อมีแล้วก็เพียงแค่อธิบายว่าความต่างระหว่างการส่งไม่รับกับคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการพิจารณา ก็จะต่างกันตรงที่ว่า ถ้าจะเป็นคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการพิจารณา ก็คือเรายอมรับแล้วว่าเป็นคำร้องที่เขายื่นได้ มีสิทธิได้ แต่ไม่เป็นสาระที่จะต้องมานั่งพิจารณาซ้ำ

นางสาวปิยดา บุญเรืองขาว ผู้อำนวยการสำนักคดี ๑

กรณีที่มาที่ศาลได้วางหลักว่า คำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยไม่แน่ใจ ถ้าไม่ถูกต้องก็สามารถหักล้างได้ แต่มันเกิดจากกรณีที่ว่าคดีของตนนั้น คือ ตอนนั้นมันเป็นลักษณะของการฟ้องซ้ำอย่างที่ท่านตุลาการท่านพูดถึง ที่นี้ก็ได้ทำความเข้าใจไปในลักษณะว่าใช้ทั้งตัวของข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญเดิมเอามาโยงใช้แล้วก็ไปดึงเอากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ในเรื่องของกรณีฟ้องซ้ำ เพื่อที่จะให้มองเป็นเรื่องฟ้องซ้ำ ซึ่งท่านจรยุทธ ภักดีธนากุล ท่านก็ดูพิจารณาแล้ว ท่านก็มองว่าไม่ยากให้มีการไปดึงเอาวิแพ่งมาใช้ก็เลยออกไปในทาง

ที่ว่าในกรณีของการฟ้องซ้ำ ก็จะให้ออกเป็นคำร้องไม่เป็นสาระอันควรวินิจฉัย
ทีนี้ถ้าในกรณีที่ท่านตุลาการท่านให้ข้อชี้แนะว่า กรณีที่ไม่เป็นสาระอันควรวินิจฉัย
ไม่แน่ใจว่าเข้าใจถูกต้องหรือเปล่าว่า มันต้องเป็นลักษณะของการรับคำร้อง
เข้ามาแล้วใช้หรือไม่

ท่านบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ครับ คือ โดยนัยมันจะเป็นอย่างนั้น เพราะว่าถ้ามันไม่เป็นคำร้องที่ถูกต้อง
ที่จะรับได้ ด้วยเงื่อนไขตามมาตรา ๔๗ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) หรือจะด้วยเงื่อนไขอื่น
ก็ตาม เราก็จะส่งไม่รับไปเลย ยังไม่มีคำว่าไม่เป็นสาระมาใช้ เพราะมันก็คือ
คำสั่งไม่รับอยู่แล้ว แต่ที่จะใช้คำนั้นมองว่าข้อต่างระหว่างไม่รับกับไม่เป็นสาระ
คือ มันผ่านกระบวนการรับได้ แล้วถึงมาดูว่าเนื้อหาที่เขาพูดมาว่าเป็นสาระที่เรา
ควรจะต้องวินิจฉัยหรือไม่ ก็อย่างที่ยกตัวอย่างว่าถ้ากรณีเป็นฟ้องซ้ำ แต่ว่าใน
กฎหมายเราไม่มีเรื่องฟ้องซ้ำ เราก็เลยไปใช้คำว่าไม่เป็นสาระมาใช้แทนคำว่า
ฟ้องซ้ำ เพราะว่าก็เหมือนกับว่าที่เราใช้คำว่าศาลได้เคยวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐาน
ไว้แล้วตั้งเยอะแยะหลายคดี อันนี้ก็คือซ้ำ เพียงแต่ว่าคนอื่นส่งมา แต่มันก็คือ
ศาลไม่ต้องมานั่งวินิจฉัยซ้ำเป็นครั้งที่ ๕๐๐ แล้ว เพราะว่าวินิจฉัยไปแล้ว

ถ้าเราจะเอาให้ชัดขึ้น เราก็ใส่ลงไปเลยว่า คดีนี้มันจะเหมือนกับคดีไหน
ซึ่งศาลเคยวินิจฉัยแล้ว เขาก็ไปอ่านดูว่าถ้าไม่เหมือนกันจริง ๆ ก็ค่อยว่ากัน แต่เรา
อ่านแล้วก็มันอันเดียวกัน คนยื่นคนละคน แต่เป็นเรื่องเดียวกันที่เคยวินิจฉัย
เป็นบรรทัดฐานไว้แล้วตลอด โดยไม่ได้เปลี่ยนแนวเปลี่ยนอะไรเลย ก็เป็นเรื่องที่ว่า
ไม่มีสาระต้องมานั่งวินิจฉัยแล้ว

นางสาวปิยดา บุญเรืองขาว ผู้อำนวยการสำนักคดี ๑

ซึ่งศาลก็จะมีคำสั่งไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัย ก็คือผลก็จะ
เป็นอย่างนี้ เนื่องจากเหตุผลก็คือว่า คำร้องนั้นไม่เป็นสาระใช้หรือไม่ ศาลก็จะสั่ง
ไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัย

ท่านบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

จะลงท้ายอย่างนั้นก็ได้ครับ แต่ว่าคำว่าไม่เป็นสาระมันจะไปอยู่ในอีกที่หนึ่ง เพราะว่า มาตรา ๔๗ เราไล่มา (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) ถ้าเราตรวจตรงนั้นแล้ว มันผ่านมาตรา ๔๗ ก็รับได้ แต่ว่าพอเรามาอ่านเนื้อหา คือ มันผ่านกระบวนการ มาก่อนว่าอยู่ในอำนาจศาล เป็นผู้เดือดร้อนเสียหาย แล้วก็ไม่ต้องห้ามตาม (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) อันนั้นคือคำร้องที่รับได้อยู่แล้ว เพราะมันผ่านแล้ว ผ่านเกณฑ์ ที่จะรับหรือไม่รับมาแล้ว แต่พอมาดูเนื้อหามันไปเข้ากับคำวินิจฉัยที่ออกไปแล้ว ๕๐๐ ฉบับ ฉบับที่ ๕๐๑ เราก็บอกว่าไม่มีสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย แล้วก็วินิจฉัยไปหลายรอบแล้ว

นางสุกัญญา รัตนาคินทร์ ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ขออนุญาต คือ คดีศาลรัฐธรรมนูญ มันเป็นเรื่องยื่นคำร้องฝ่ายเดียว เพราะฉะนั้นมันไม่มีคำว่าฟ้องซ้ำ เพราะฟ้องซ้ำเป็นเรื่องของกรณีที่ต้องมีคู่ความ คู่ความคนเดียวกัน แล้วถ้าเป็นฟ้องซ้ำก็ได้ประเด็น แต่อันนี้มันเป็นเรื่องที่ว่า ศาลรัฐธรรมนูญส่งไม่รับคำร้อง เพราะว่าได้พิจารณาวินิจฉัยไปแล้ว เพราะฉะนั้น อย่างกรณีของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา หรือศาลยุติธรรม คือ เขารับ แล้วเขา วินิจฉัยว่าไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เพราะว่าศาลลงไปแล้ว ยังไงก็ ไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนคำวินิจฉัยได้ ก็คือรับไว้พิจารณา แต่พิจารณาแล้วไม่เป็นสาระ แก่คดี แต่กรณีของมาตรา ๔๖ วรคห้าของศาลรัฐธรรมนูญ ก็คือ ศาลไม่รับ คำร้องไว้วินิจฉัย เพราะว่ามันมีแนวบรรทัดฐานในกระบวนการตรงนั้นอยู่แล้ว แต่มันไม่ใช่ฟ้องซ้ำแน่นอน เพราะว่ามันไม่ใช่คู่ความคนเดียวกัน มันอาจจะเป็น คู่ความคนละคนก็ได้

นายสรเสรีญ อัจจุมานัส ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ก็ไม่แน่ใจเหมือนกัน แต่ว่าคือเนื่องจากตัววิธีพิจารณาความของ ศาลรัฐธรรมนูญ ไม่เหมือนกับวิธีพิจารณาของศาลอื่น บางทีเราจะมาคิดว่ามันมี

๒ อย่าง ต้องรับก่อนถึงไปดูเนื้อหาได้ โดยหลักเป็นในคดีของศาลอื่น ศาลก็ต้องรับฟ้องก่อนถึงจะดูเนื้อหา แต่ไม่เข้าใจว่าของศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้มีเรื่องนี้เขียนเอาไว้ เรื่องนี้ว่าต้องรับก่อนที่จะดูเนื้อหาได้ เหมือนกับหลักการก็จะรู้ว่าดูว่าเนื้อหาของคดี มันไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณา เหมือนกับคำพูดเหมือนกับเราต้องรับไว้ก่อนถึงจะดูได้แล้วถึงจะยกเว้น แต่เขาบอกว่าไม่รับเลย มันก็ปกติ ศาลเขาจะรับคำขอก่อนแล้วยก มันจะสั่งเป็น ๒ ข้อ แต่ในกรณีนี้เหมือนกับศาลจะไม่รับก็ได้ คือ ยกตั้งแต่ต้นเลย แต่ว่าไม่ได้มีกฎหมายบอกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะต้องรับก่อนที่จะไปดูเนื้อหาได้ คือ ดูเนื้อหาแล้วก็ไม่รับเลย คือ เพราะว่าพอยื่นเข้ามาแล้ว พอชั้นที่ศาลจะรับหรือไม่รับ ศาลก็ดูเนื้อหา และก็ไม่นับไปเลย จึงเข้าใจว่าจริง ๆ แล้วไม่จำเป็นจะต้องรับก่อน แล้วค่อยมีคำวินิจฉัยว่าไม่รับ ไม่เหมือนกัน คือ ทั้งรับหรือทั้งยก ท่านได้รับแล้ว ท่านจะยกคำร้องถูกไหม หรือมีคำวินิจฉัยว่าไม่รับเหมือนกัน รับแล้วมีวินิจฉัยว่าไม่รับอีก คือ เข้าใจว่าครั้งแรก ศาลจะรับไว้พิจารณาก่อน พอรับคำร้อง พอพิจารณาแล้วก็มีคำสั่งไม่รับ คือ ยกคำร้อง ทีนี้ปัญหาว่าเนื่องจากในตัวบทบรรทัดสาม บอกศาลไม่รับได้ ก็คือไม่รับตั้งแต่ต้นเลย ถึงจะดูเนื้อหาไปแล้ว แล้วก็ไม่นับคือไม่รับเลย ไม่ต้องมีคำวินิจฉัยว่ารับก่อนแล้วค่อยมา ยกก็เลยมองว่าในกรณีแบบนี้ คือ ศาลอาจจะพิจารณาแล้วก็ไม่นับทีเดียวตั้งแต่ต้นเลย ไม่ต้องทำเป็น ๒ ครั้ง ประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง เนื่องจากต้องมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องราวอะไรเป็นสาระอันควรหรือไม่เป็นสาระอันควร อันนี้เป็นดุลพินิจของศาล โดยเฉพาะ ก็ต้องมาเคาะจริง ๆ จะมีหลักเกณฑ์ก็ได้ แต่มันอาจจะต้องใช้เวลาที่พัฒนาคำวินิจฉัยไปเรื่อย ๆ สักระยะหนึ่ง จนกระทั่งมันเริ่มมีตัวอย่าง มีหลักเกณฑ์ที่มากขึ้น ๆ แล้วถึงจะมากำหนดหลักเกณฑ์ว่าอะไรที่มันควรจะต้องกำหนดให้เป็นหลักเกณฑ์ว่าเป็นเงื่อนไขเป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นสาระ หลักเกณฑ์ที่ ๒ เป็นหลักเกณฑ์ที่ไม่เป็นสาระ ซึ่งมันอาจจะต้องใช้เวลาสักระยะหนึ่งก่อนก็ไม่แน่ใจว่าตอนนี้ตัวอย่างพวกนี้มีมากพอที่จะมาสร้างหลักเกณฑ์หรือยัง นิ่งหรือยัง แคนันเอง ถ้าเริ่มนิ่ง แล้วมันเริ่มมากขึ้น ๆ เราก็ย้อนกลับไปดูสร้างหลักเกณฑ์ก็ได้ อาจจะต้องใช้เวลา เขาเรียกว่าการพัฒนาของกฎหมาย การพัฒนาของแนวคำพิพากษา ให้มันเริ่มนิ่งก่อน ก็มีความเห็นใน ๒ ประเด็นนี้

ท่านบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คือที่เล่าไปเรื่องของหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำร้องมีลำดับ ก็คือเริ่มตั้งแต่อำนาจศาลรัฐธรรมนูญ เป็นผู้เดือดร้อนเสียหายที่มีสิทธิยื่นหรือไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการของกฎหมายก่อนที่จะมายื่นแล้วหรือยัง ต้องห้ามตาม ๖ อนุ หรือไม่ อันนี้เราจะตรวจคำร้องไต่อย่างนี้มาตลอด จะได้ไม่ผิดพลาด พอไปเจอตรงไหนที่เข้าว่าไม่อยู่ในเกณฑ์ที่จะรับ มันก็ส่งตรงนั้นได้เลย แต่ถ้ามันผ่านมาหมดแล้ว ไม่ได้หมายความว่าเราต้องไปออกคำสั่งรับก่อน แล้วถึงจะมาพิจารณาว่าสาระหรือไม่สาระ เราก็พิจารณาต่อไปเลยว่าเมื่อมันผ่านมาแล้ว มันมีสาระที่ควรได้รับการพิจารณาวินิจฉัยหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ใช้ตรงนี้ได้ว่าไม่มีสาระอันควรได้รับการพิจารณา

มองว่าเรามองหรือเราพิจารณาให้มันชัดได้เป็น ๒ ขั้นตอนก็เพราะว่า คำว่าไม่มีสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยไม่ได้จบแค่นั้น ในตัวบทใช้คำว่าก็ได้ คือจะรับก็ได้ เพราะมันผ่านกระบวนการ ๓-๔ ขั้นตอน ที่เรียนเมื่อสักครูแล้วว่าอยู่ในอำนาจอะไร ผ่านมาหมดแล้ว แต่ถ้ามันไม่มีสาระอันควรได้รับคำวินิจฉัยจะไม่รับก็ได้ คำว่าก็ได้ทำให้เห็นชัดว่ามันเข้าเกณฑ์ที่จะรับ แต่ถ้ามันไม่มีสาระที่จะรับมาแล้วมานั่งวินิจฉัยซ้ำเป็นครั้งที่ ๕๐๘ ไม่รับก็ได้ เพราะฉะนั้นคำสั่งสุดท้ายก็คือ ไม่รับ แต่เหตุผลในการสั่งนั้น ถ้ามันเข้ามามีปมไม่ได้อยู่ในอำนาจ สั่งได้เลย ไม่เป็นผู้เสียหายโดยตรงสั่งได้เลย เราไล่มาทีละเรื่องมันจะชัด แล้วมันก็จะจบทีละขั้นตอนของมัน แต่ถ้ามันผ่านมาจนกระทั่งผ่าน ๖ อนุของมาตรา ๔๗ ก็ต้องมาดูอันสุดท้ายที่เขาเขียนไว้ว่า ถ้าไม่มีสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ไม่รับก็ได้ ก็ยังเอามาใช้ในการไม่รับได้อีก

นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์ รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ขออนุญาตแลกเปลี่ยนข้อมูล คือ มาตรา ๔๖ วรรคสาม จะมีด้วยกัน ๒ ส่วน ก็คือ ทางท่านบรรจงศักดิ์ กรุณาอธิบายว่า ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำร้องตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระ ศาลจะไม่รับคำร้องดังกล่าวมาพิจารณาก็ได้ และถ้าศาลเห็นว่า เป็นกรณีต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ ต้องสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาเสมอ ไม่มีคำว่า

ก็ได้ เพราะฉะนั้นเป็นไปตามที่ท่านบรรจงศักดิ์กรุณาอธิบายภาพ ที่นั่นมีส่วนเพิ่มเติมขึ้นมา เมื่อสักครู່ท่านสรเสรีญบอกว่ารับแล้วออกไปไม่รับที่หลังหรือ ยกพัฒนาการของวิธีพิจารณานี้ ทางผู้ร่างพระราชบัญญัติประกอบเขียนไว้ชัดเจนแล้วใน มาตรา ๕๗ วรรคสามว่า เมื่อศาลรับเรื่องใดไว้พิจารณาแล้ว ตุลาการผู้ใดจะปฏิเสธไม่วินิจฉัยโดยอ้างว่าเรื่องนั้นไม่อยู่ในอำนาจศาลมิได้ เพราะฉะนั้นมันก็เลยเกิดขึ้นตอนที่ว่าให้ดูก่อนตั้งแต่แรกว่า ถ้าท่านรับแล้ว ท่านจะออกว่าไม่เป็นสาระไม่ได้ เพราะฉะนั้นเองก็เลยอยู่ในขั้นตอนที่ว่าต้องพิจารณาตั้งแต่แรก ดูให้ครบ ทั้งช่องทาง และก็ดูเนื้อหา

คำว่าเนื้อหาไม่ได้หมายถึงเนื้อหาจะวินิจฉัย แต่ดูว่าถ้าเป็นที่แนวที่ศาลออก จะคล้าย ๆ กับทางผู้ร่างเขียนไว้ ไม่เป็นสาระจะมีอะไรได้บ้าง ก็จะถูกจากแนวคำวินิจฉัยในอดีตที่ศาลสั่งมาว่า แนวศาลก่อนที่จะมี พระราชบัญญัติประกอบไม่รับเพราะไม่เป็นสาระ อย่างที่นำเรียนว่ามันมีมาตั้งแต่มาตรา ๒๑๒ ซึ่งมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ไม่มีเรื่องไม่เป็นสาระ แต่พอรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มีเขียนอยู่ในเรื่องศาลส่งก็ให้เปิดดุลพินิจให้ศาลรัฐธรรมนูญว่าถ้าไม่เป็นสาระ ศาลจะไม่รับก็ได้ เพราะว่าเป็นเรื่องมิให้มีการประวิงคดีในศาลเดิมด้วย ตรงนี้ถึงได้บอกว่าการไม่เป็นสารถนั้น แม้จะใช้คำเหมือนศาลอื่น แต่นัยของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่ใช้เรื่องของ การพิจารณาเรื่องอุทธรณ์ที่ยกมา มีแค่บางส่วนที่จะเหมือนกัน เช่นที่ศาลใช้คำว่าฟ้องซ้ำ อาจจะขออนุญาตไม่ใช้ฟ้องซ้ำแบบของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ว่าต้องคู่ความเหมือนกัน แต่เป็นประเด็นซ้ำอย่างที่ท่านบรรจงศักดิ์กรุณาอธิบายว่า หากเป็นประเด็นซ้ำประเด็นเดิม ประเด็นยาเสพติดมากี่มาตรา ศาลวินิจฉัยไว้แล้ว ยังมาร้องมาตรานี้ อีก ก็คือผู้ร้องไม่รู้ ศาลก็เลยบอกก็คือการเผยแพร่อย่างหนึ่ง พอเราออกเป็นคำสั่ง คำสั่งมีการเผยแพร่ ประชาชนก็รู้เองโดยนัยว่าถ้ามายื่นพระราชบัญญัตินี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีการวินิจฉัยไว้แล้ว

นางสฤัญญา รัตนาคินทร์ ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ไม่ใช่ ถ้ามันต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ ศาลจะต้องสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ไม่ใช่ว่าพอต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ แล้วไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย

ไม่ใช่เพราะว่าวรรคแรกตามมาตรา ๔๖ วรรคแรก บอกว่าตามคำร้องวรรคหนึ่ง ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย คือ มันจะต้องผ่านกระบวนการที่ว่าเข้าหลักของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว แต่ว่าศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เพราะว่ามีความวินิจฉัยที่เป็นแนวบรรทัดฐานไว้แล้ว แต่ถ่ากรณีที่ไม่เข้า คือ มันต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ ศาลจะต้องไม่รับคำร้องไว้พิจารณา จะมาสั่งบอกว่าไม่เป็นสาระไม่ได้ มันจะคนละขั้นตอนกัน

นางสาวสุวัชรีย์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ผู้อำนวยการสำนักคดี ๕

จะยกตัวอย่างในคดีที่ศาลไม่รับ แล้วผู้ร้องยื่นคำร้องมาจำนวน ๒๙ คดี ผู้ร้องก็ร้องว่าในส่วนที่ว่าหน่วยงานของรัฐต้องไม่ประกอบกิจการที่เป็นลักษณะแข่งขันกับเอกชน ในเรื่องของมหาวิทยาลัยที่ทำสัญญาเป็นที่ปรึกษากับหน่วยงานของรัฐ โดยผู้ร้องเห็นว่าหน่วยงานของรัฐ ถ้าไปเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐ อีกทีหนึ่งเป็นเรื่องของการแข่งขันกับเอกชน เขาก็ฟ้อง ผู้ร้องก็ร้อง ผู้ร้องไปยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน ตอนนี้อยู่ที่ยื่นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญ ๒๙ คดี ผู้ถูกร้องก็จะเปลี่ยนไป เป็นมหาวิทยาลัยต่าง ๆ หรือเป็นกรมต่าง ๆ กันไป แต่ในส่วนนี้ศาลมีคำสั่งไม่รับ ซึ่งศาลให้เหตุผลของการไม่รับว่าผู้ร้องไม่ได้ถูกละเมิดสิทธิตามมาตรา ๔๖ เนื่องจากผู้ร้องไม่ได้ไปยื่นแข่งขันตามพระราชบัญญัติจัดซื้อจัดจ้าง ไม่ได้ไปเป็นคู่แข่ง แต่ว่าเห็นว่าหน่วยงานของรัฐแข่งขันกับเอกชน โดยที่ผู้ร้องจะหาข้อมูลเว็บไซต์จากกรมบัญชีกลางบ้าง จากเว็บไซต์อื่นบ้าง แล้วมายื่นต่อศาล บอกว่าหน่วยงานของรัฐประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชน แต่โดยที่ผู้ร้องไม่ได้ไปยื่นซองด้วย ศาลเห็นว่าผู้ร้องไม่เป็นบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิ ถ้าผู้ร้องจะเป็นบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิในคดีใด ผู้ร้องจะต้องไปแข่งขันก่อน แต่ในคำสั่ง ๒๙ คำสั่งนั้น ศาลก็จะไม่ได้ให้เหตุผลว่าไม่เป็นสาระอันควรได้รับการพิจารณาวินิจฉัย เนื่องจากพิจารณามาตรา ๔๖ มาก่อนว่า ผู้ร้องไม่ได้ถูกละเมิด ก็จะได้ไม่ต้องใช้ในเรื่องของการไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย แม้จะใช้คำสั่งซ้ำ ๆ เดิมมาถึง ๒๙ คำสั่ง แต่ว่าก็ไม่ได้บอกว่าไม่เป็นสาระอันควรได้รับการพิจารณาวินิจฉัย อันนี้ในส่วนตัวที่เป็นเจ้าหน้าที่ ก็เห็นด้วยกับคำสั่งศาลที่ไม่ใช้ในเรื่องของการไม่เป็นสาระอันควร

ได้รับการวินิจฉัย เนื่องจากพิจารณาแล้วเป็นสาระ แต่ผู้ร้องไม่ได้ถูกละเมิดสิทธิ ไม่ผ่านหลักเกณฑ์ตั้งแต่มาตรา ๔๖ มาแล้ว

ถ้าจะพิจารณาในเรื่องของการไม่เป็นสาระอันควรได้รับการพิจารณา วินิจฉัย ก็อาจจะพิจารณาทำตามขั้นตอนอย่างที่ท่านบรรจงศักดิ์ได้กล่าวไว้ ก็คือ มาตรา ๔๖ ผ่านไหม ถ้ามาตรา ๔๖ ไม่ผ่านก็มาดู มาตรา ๔๗ ถ้ามาตรา ๔๗ ไม่ผ่าน ก็ไม่ผ่านไปแล้ว ไม่จำเป็นที่จะต้องมาดูว่าคำร้องเป็นสาระหรือไม่เป็นสาระ แต่ถ้าผ่าน มาตรา ๔๗ มาแล้ว ศาลอาจจะดูว่าเรื่องนี้ได้วินิจฉัยไว้แล้ว ก็จะมาออกในเรื่องของการไม่เป็นสาระ เรื่องคำร้องนี้น่าจะเป็นในกรณีแบบนี้มากกว่า

นายสรรเสริญ อัจจุตมานัส ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ขอความรู้ใช้ไหมครับ คือภาษากฎหมายเขียนอย่างนี้ ก็ทำให้เราเข้าใจ สับสนว่า ในกรณีเรื่องที่ไม่เป็นสาระ แทนที่เราจะเขียนไม่ให้ศาลรัฐธรรมนูญรับไว้ พิจารณา แต่เราก็บอกว่าไม่รับก็ได้ คืออยากจะถามว่ามันมีเรื่องอะไรในโลกใหม่ ที่เป็นเรื่องไร้สาระ แล้วศาลรับไว้พิจารณา คือเขียนออกมาผมงง ซึ่งก็มีตัวอย่าง อยากจะดูตัวอย่างด้วยว่าศาลรัฐธรรมนูญมีเวลาเหลือเยอะนะ เรื่องไร้สาระ ก็รับไว้พิจารณา เชื่อว่าไม่มีในโลก คือมันเป็นสร้อย เป็นสร้อยแบบนี้อย่าไปเขียนเลย คือ ถ้ามันไม่มีสาระ คุณก็อย่าไปรับมาพิจารณาเลย แต่เราเขียนว่ารับไว้ก็ได้ ไม่รับก็ได้ ใช้รับก็ได้ ก็เลยสงสัยรับก็ได้รับอย่างไร ในเมื่อเป็นเรื่องไร้สาระอยู่แล้ว มองว่ามันเขียนกลับกันมากกว่า คือ กลับกัน คิดว่าคงไม่ได้มุ่งหมายไปอย่างนั้น เข้าใจว่าที่เขียนอย่างนั้น คำว่าไม่รับก็ได้ก็คือ ผ่านเงื่อนไขอย่างที่คุณถามว่า มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ แต่ผ่านโดยปกติเราต้องรับใช้ไหม แต่ว่าพอเรามีคำว่า คำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ใช้คำว่าจะไม่รับไว้พิจารณาก็ได้ ความหมายหรือว่าสิ่งที่มันมีผลที่กฎหมายเขียนแล้วต้องการจะใช้ตรงนี้จริง ๆ ก็คือเป็นการให้ดุลพินิจให้แก่ตุลาการ ให้แก่ศาลในการที่จะรับหรือไม่รับ เพราะว่า เป็นดุลพินิจที่ว่าบางเรื่องเขียนมามันอาจจะก้ำกึ่ง เห็นไหมว่ามีสาระที่ควรจะ รับไหม

ก็ถ้าไล่มาอย่างที่ผมเรียนเมื่อสักครู่นี้ ก็จะเห็นชัดเลยว่า มาตรา ๔๖ ไม่รับ

มาตรา ๔๗ (๑) ถึง (๖) ไม่รับ ต้องไม่รับอย่างเดียว ไม่มีทางที่จะไม่รับ หรือรับก็ได้ แต่ถ้าเป็นหลุมมาถึงอุทธรณ์ เป็นสาระใหม่ ให้ตุลพิณิจศาลไว้ว่าจะรับหรือไม่รับ ศาลใช้ดุลพินิจรับก็ได้ ไม่รับก็ได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีสาระก็จะรับก็ได้อะไร ซึ่งไม่มีใครที่จะพิจารณาอย่างนั้น ถ้าอย่างนี้เขียนไปทำไม คือ เขาบอกไม่ได้รับเลย ก็เป็นเรื่องใช้ใหม่ ถ้ามันไม่เป็นสาระไม่ได้รับพิจารณา คือ ยังอยากไปเปรียบเทียบถึงบอกว่าเวลาร่างพวกนั้นมันต้องคิดดี ๆ ยังอยากไปดูว่าในวิอาญา กับในวิปกรอง เขาเขียนใหม่ว่าถ้าไรสาระ ไม่มีเป็นสาระ ให้รับไว้พิจารณา คิดว่าคงไม่มีเขียนแบบนี้ เขียนแบบเราไหม ถ้อยคำใช้แบบนี้ไหม

นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์ รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

จริง ๆ โดยส่วนตัวเห็นว่าลักษณะของการเขียนแบบนี้เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้คนที่ถูกปฏิเสธแบบนี้มาบอกศาลว่าเขาเข้าเงื่อนไข มาตรา ๔๖ เข้าเงื่อนไข มาตรา ๔๗ แล้ว ทำไมศาลยังไม่รับ มาเป็นการป้องกันไม่ให้มาฟ้องร้องที่คนใช้อำนาจ เพราะว่าบอกเราก็ได้ คือ ศาลจะไม่รับด้วยเหตุผลของไม่เป็นสาระก็ได้ ถ้าไม่มีตัวนี้จะไม่มีอะไรเลย

นายฉัฐภูมิ ว่องไว ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ยังเขียนได้ยิ่งถูกฟ้องใหญ่ใช้ใหม่ ถ้าเขียนว่าไม่รับเลยก็จบแล้วใช้ใหม่ เพราะยังไงก็ไม่รับอยู่แล้ว ถ้าหลักความจริงถ้าไรสาระเราจะไม่รับ ก็เขียนไปเลยว่า ไม่รับ พอเราเขียนมาก็ได้ เดียวเขาก็มาฟ้องเราทำไมไม่รับ พวกคุณรับก็ได้ว่าจะโดนฟ้องเพราะอย่างนี้มากกว่า

ศ.ดร.ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช ผู้เชี่ยวชาญประจำตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

อย่างคำร้องที่ไม่ระบุชื่อ เป็นพวกบัตรสนเท่ห์นิรนาม หรือว่าคำร้องที่ไม่ทราบเหมือนกันว่าจะให้ศาลรัฐธรรมนูญทำอะไร อย่างนี้พอจะถือได้ใหม่ว่าเป็นคำร้องที่ไม่เป็นสาระ

ท่านบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คือไม่ระบุชื่อนี้รู้สึกมันอยู่ในเงื่อนไขเรื่องคำร้องแล้ว เขากำหนดแบบไว้แล้วว่าต้องมีอะไรบ้าง

ดร.เชาวนะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

กรณีท่านสรสรเสรียกกำลังมีประเด็นว่า ควรเป็นคำสั่งหรือคำวินิจฉัยอย่างนั้นใช่หรือไม่ ในกรณีนี้ควรเป็นคำสั่งหรือคำวินิจฉัย เป็นการยกหรือมีคำสั่งไม่รับแต่แรก หรือว่าวินิจฉัยแล้วไม่รับ เป็นการยกไปทีหลัง

นายสรสรเสรี อัจจุตมานัส ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ถึงบอกว่ามันควรจะเป็นคำสั่งมาตั้งแต่ต้นเลย คือ ถ้าเป็นคำวินิจฉัยคือรับไปแล้ววินิจฉัยเลยครับ แต่พอมันไม่เป็นสาระเห็นตั้งแต่ต้นจะต้องรับก่อนแสดงว่าเราไปดูเนื้อหาไม่ได้ กลายเป็นว่ากติกาวินิจฉัยของเรา เราวางแนวทางปฏิบัติว่า ถ้าสมมติเห็นว่ามันเป็นสาระจะใช้คำว่าวินิจฉัย สมมติว่าเราต้องรับไว้ก่อน เราถึงจะวินิจฉัยว่าไม่เป็นสาระ มันไม่เหมือนกัน ผมถึงบอกว่า เพราะถ้ามีอยู่ ๒ คำ คือ มีคำวินิจฉัยไม่รับ สมมติว่ารับไว้แล้วและวินิจฉัยว่าไม่รับ ผมถึงอยากจะหาวิธีปฏิบัติจริง ๆ ผมมองว่าถ้าเป็นคำสั่งที่เราสามารถที่จะดูตั้งแต่ต้นเลย เพราะกฎหมายไม่ได้บังคับเหมือนคดีแพ่ง หรือคดีปกครอง ที่จะต้องมีการนำสืบก่อน ถึงจะมาดูว่ามันเป็นสาระหรือไม่เป็นสาระ ผมว่ามันสามารถตรวจคำฟ้องแล้วก็ยกไปได้เลยตั้งแต่ต้น ผมก็เลยมองว่าตอนในชั้นตรวจคำฟ้อง มันสามารถลงไปดูเนื้อหาตรงนี้ได้เลยว่ามันเป็นสาระ ไม่เป็นสาระ แล้วก็ไม่รับตั้งแต่ต้นทีเดียวเลย แต่ในขณะเดียวกันถ้าเรามองเหมือนกับฟ้องซ้ำ เราจะลงไปเนื้อหาแล้วฟ้องอีกไม่ได้ เราจะต้องไปดูในเนื้อหาของมันก่อน แล้วถึงจะเห็นว่ามันเป็นสาระหรือไม่เป็นสาระ เลยมองว่าจริง ๆ ในคดีของศาลรัฐธรรมนูญ มันสามารถที่จะเปิดดูเนื้อหาตั้งแต่ต้นเลยว่าเนื้อหาที่คุณร้องเข้ามา มันไม่เป็นสาระที่จะรับไว้เลย แล้วก็คำวินิจฉัยไม่รับตั้งแต่ต้นเลย

นางสุกัญญา รัตนาคินทร์ ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อเท็จจริงแต่ละเรื่องจะไม่เหมือนกัน บางทีดูเหมือนกับว่า กระบวนการพิจารณามันน่าจะซ้ำกันกับที่เคยวินิจฉัยไปแล้ว แต่พอลงลึกไปในรายละเอียดแล้ว มีข้อเท็จจริงที่ศาลจำเป็นต้องดูก่อนว่า มันไปซ้ำกับเรื่องแนวบรรทัดฐานหรือเปล่า ยกตัวอย่างข้าราชการที่ถูกฟ้องตามมาตรา ๑๕๗ เดิมศาล ป.ป.ช. จะรับไว้ไต่สวน รับไว้แล้วก็ไต่สวนมูลฟ้อง ไต่สวนมูลฟ้อง ถ้ามีมูล ข้าราชการผู้นั้นจะต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ แล้วที่หลังตรงนั้นมันกระทบสิทธิของข้าราชการที่ต้องมาเป็นอนุกรรมการต่าง ๆ แล้วถูกฟ้อง ศาล ป.ป.ช. ก็เปลี่ยนแนว โดยการว่าเวลาผู้ร้องยื่นเข้ามาที่ศาล ป.ป.ช. คุณมีแค่คำฟ้องมาแผ่นเดียว แล้วรายละเอียดอย่างอื่นไม่มี แล้วข้าราชการก็ถูกฟ้องเป็นจำเลย แล้วถ้าเกิดศาลสั่งรับไว้แล้วสั่งไต่สวนก็ต้องมีทนาย ต้องเสียค่าอะไรเยอะแยะเต็มไปหมด ศาล ป.ป.ช. ก็เลยใช้วิธีการรับเฉพาะคำฟ้องไว้ แต่จะรับไว้พิจารณาหรือเปล่านั้นก็ให้ข้าราชการผู้นั้น เช่น กกต. ให้ยื่นมาว่าเจ้าหน้าที่ที่ถูกฟ้องเขาปฏิบัติตามหน้าที่หรือไม่โดยให้ชี้แจงมาภายใน ๑ เดือน ศาลก็จะเลื่อนการอ่านฟังคำสั่งว่าจะรับหรือไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาพอภายใน ๑ เดือน กกต. ยื่นมาว่าอนุกรรมการพวกนี้ทำตามหน้าที่ขึ้นมา ศาล ป.ป.ช. ก็จะสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา

เพราะฉะนั้นถ้าจะถามว่าจะต้องลงไปเนื้อหาไหม คือ เขามองว่าทั้ง ๒ แบบ บางครั้งข้อเท็จจริงมีรายละเอียด ก็ต้องลงในเนื้อหาของเขา แล้วก็มาสั่งที่หลังว่าไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย หรือว่าดูตั้งแต่แรกแล้ว สมมติมี ๒๐ คน ใช้สิทธิมา ๑ คน ลักษณะรูปแบบมันเป็นแบบเดียวกันหมด เป็นคำฟ้อง เป็นกลุ่มอะไร เคยวินิจฉัยไว้แล้ว เพราะฉะนั้นร้องเข้ามาอีก ก็ไม่เป็นสาระคดีอันควรรับการวินิจฉัยซ้ำ ก็สามารถที่จะสั่งได้เลย เพราะฉะนั้นมันจะมีทั้ง ๒ วิธี ว่าเราจะลงไปดูในเนื้อหาไหม ถ้าลงไปดูในเนื้อหาแล้วดูว่าไม่เป็นสาระ แล้วศาลก็มาสั่งอย่างนี้ได้ หรือต้องให้ระยะเวลาหนึ่ง เพราะอย่างศาล ป.ป.ช. ก็กลับแนวไม่เช่นนั้นข้าราชการถูกฟ้องมาตรา ๑๕๗ แล้วศาลรับไว้พิจารณา ศาลรับไต่สวนข้าราชการเดือดร้อนเลย เพราะว่าต้องหาทนายเพื่อจะสู้ เพราะถ้าศาลสั่งมีมูลเมื่อไหร่ ตัวเองถูกหยุดปฏิบัติหน้าที่ทันที อย่างกระบวนการของศาลรัฐธรรมนูญ

ก็คล้าย ๆ กัน บางทีศาลสั่งได้เลยว่าเป็นสาระ เพราะเป็นแนว บางอย่างเขายืนยันยังไม่รู้รายละเอียดเลยว่าเป็นยังไง ก็ต้องดูลงไปในเรื่องหนึ่งที่ว่าเราเคยวินิจฉัยในแนวนี้ไหม หรือว่ามันซ้ำกันกับแนวที่เราเคยวินิจฉัยไว้แล้ว มันไม่เป็นประโยชน์ที่จะมาพิจารณาเรื่องเดิมอีก ก็ค่อยกลับมาสั่ง

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เดิมทางฝ่ายเลขานุการบอกว่าเป็นประเด็นถกเถียง แล้วก็พิจารณาหรือไม่พิจารณาก็ได้ พอฟังไปกลายเป็นสาระสำคัญไปแล้ว อย่างท่านบรรจงศักดิ์ ยกขึ้นมา ท่านสรรเสริญ แล้วก็ท่านสุกัญญา ยกขึ้นมา เห็นมีบางมุมที่น่าคิดสำหรับบรรทัดฐานว่า คนเขียนน่าจะมีความมุ่งหมายอยู่ ๒ ทาง คือ คดีรัฐธรรมนูญเป็นคดีสร้างบรรทัดฐานกับอีกอันหนึ่งก็คือการคุ้มครองสิทธิแบบเปิด เพราะฉะนั้นตรงนี้คิดว่าความมุ่งหมายแรกเขาต้องการที่จะไม่ให้เกิดกำแพงในการเข้าถึงความยุติธรรมทางศาล ซึ่งต้องเปิดไว้ให้เข้าถึง แม้ว่าคำร้องเขาจะเป็นอย่างไรก็ตาม

ประการที่ ๒ คือ ถ้าคำร้องเขามีสาระอันควรได้รับการพิจารณาเพื่อวางบรรทัดฐานหรือทางหนึ่งทางใดก็ต้องรับไว้ แต่ว่าเมื่อพิจารณาแล้วจะเป็นอย่างไรก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ดังนั้น ก็เท่ากับว่ารับก็ได้หรือไม่รับก็ได้ แต่ว่าเมื่อรับแล้วก็ไม่ได้เป็นข้อห้ามเด็ดขาดว่าต้องพิจารณาไป จะมีคำวินิจฉัยอย่างไร ถ้ายกก็ต้องยก ในจุดนี้ ฝ่ายเลขานุการเวลาไปสรุปก็ขอให้เอาประเด็นที่เป็นข้อพิจารณาใหม่หรือข้อคิดเห็นใหม่ ๆ ไปเพิ่มเติมไว้ แต่ว่าจุดสำคัญก็คือว่า ให้เรามองว่ามาตรา ๒๑๓ เป็นประโยชน์ของประชาชน เพราะฉะนั้นการที่เราไปตีว่าเป็นคำร้องไม่เป็นสาระตรงไหนที่เป็นข้อขัดข้องทางเทคนิคที่เขาควรได้รับสิทธิในการพิจารณา ควรได้รับการคุ้มครอง แต่ว่าเหตุเกิดจากเขาขาดความสามารถในการทำคำร้องตรงนั้น เราก็ต้องไปเพิ่มเติมให้เขา

นางสุกัญญา รัตนาคินทร์ ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ตกลงจะต้องวางหลักเกณฑ์ทั่วไปไว้หรือไม่ คือ เห็นด้วยเพราะว่าประชาชนที่เขาไม่รู้ เขาจะได้ดูแนวหลักเกณฑ์ทั่วไปของท่านที่วางไว้ตรงนี้

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ในฝ่ายที่ทำความเข้าใจว่าต้องวางหลักเกณฑ์เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ก็ต้องวางโดยมีฐานของข้อพิจารณาทางหลักกฎหมาย แล้วหลักการพิจารณาของศาล แล้วก็หลักประโยชน์ แล้วก็หลักคุ้มครองสิทธิตามหลักการของรัฐธรรมนูญ คือว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่ทำลายสิทธิเขา ในเมื่อเขามีสิทธิเพราะฉะนั้น เมื่อมีสิทธิที่ต้องการเยียวยา แต่ว่าข้อจำกัดทางเทคนิคก็ต้องเยียวยาให้เขาด้วย

ตามกฎหมายคือ มันได้ทั้ง ๒ ทาง คือ อย่าไปปิดกั้นการเข้าถึงกับอีกอันหนึ่งถ้ารับไว้แล้ว ถ้าเห็นว่ามันพิจารณาต่อแล้วจะเป็นประโยชน์ในการวางมาตรฐานก็รับไว้ได้ แต่ว่าพอพิจารณาเข้าไปในทางลึกแล้วไม่เป็นประโยชน์เลยเราก็จะยกทิ้งหลังก็ได้ เพราะว่าไม่เป็นบทเด็ดขาด ข้อยกเว้นตาม (๑) ถึง (๖) ของมาตรา ๔๗ ไม่ทราบท่านใดมีประเด็นอะไรอีกหรือไม่

นายบท นามบุตร ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี

สำหรับเรื่องพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม ความอันไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยนั้น มีคำสั่งล่าสุด คือ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๓/๒๕๖๓ เป็นเรื่องที่เขาร้องมาประเด็นเดิม แล้วก็มีการเพิ่มประเด็นใหม่ด้วย ศาลได้วางไว้ว่า “กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าการกระทำของผู้ถูกร้องทั้ง ๓ ที่ร่วมกันเปิดเผยข้อมูลการร้องเรียนของผู้ร้องต่อสาธารณชน ทำให้ผู้ร้องถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพและได้รับความเดือดร้อน การกระทำของผู้ถูกร้องทั้ง ๓ เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ซึ่งการยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ นั้น ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ แม้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน

และผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งผลการพิจารณาให้ยุติเรื่องอันทำให้ผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงตามคำร้องเป็นประเด็นเดียวกันกับที่ผู้ร้องเคยยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้วตามคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๖๓ และคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๗/๒๕๖๓ ของคำร้องของผู้ร้องในส่วนนี้ จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ วรรคสาม ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้”

แล้วข้อเท็จจริงที่เพิ่ม ที่ยกขึ้นมา ศาลก็วินิจฉัยให้ว่า “ส่วนที่ผู้ร้องกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร เนื่องจากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดจังหวัดหนึ่ง นั้น เห็นว่าการยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ นั้น ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ แม้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งผลการพิจารณาให้ยุติเรื่องอันทำให้ผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงในส่วนนี้ ผู้ร้องชอบที่จะใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครองได้ เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้วตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสอง ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้”

นายสรรเสริญ อัจจุตมานัส ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ในการตรวจคำฟ้องของทุกศาล ศาลปกครอง ศาลแพ่ง ศาลอาญา ในศาลชั้นต้นจะไม่มีความเป็นคำฟ้องไม่เป็นสาระอันควรรับไว้พิจารณา ในชั้นอุทธรณ์ ในคดีอาญา ไม่มีเขียน เพราะอาจจะมองเป็นเรื่องเสรีภาพ โทษจำคุกของจำเลย ในคดีแพ่ง ถ้าไม่เป็นสาระ อุทธรณ์ไม่เป็นสาระ ไม่ให้ศาลรับฟ้องไว้พิจารณา ไม่รับอุทธรณ์ไว้พิจารณา แต่ในคดีปกครอง ถ้าอุทธรณ์ข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงไม่เป็นสาระอันควร ศาลปกครองสูงสุดอาจไม่รับไว้พิจารณาได้ ใช้คำเหมือนกับที่ถ้อยคำตัวนี้ ก็เลยชี้แจงให้เห็นว่ามีวิธีปฏิบัติของเขา เขาเป็น ๒ ศาลศาลต้นเขาไม่ตรวจ แต่ศาลอุทธรณ์เขาดูเรื่องความเป็นสาระหรือไม่เป็นสาระก็รายงานเพื่อทราบ

นางสาวณิชาภา ภูมินายก ผู้อำนวยการสำนักคดี ๒

ด้วยข้อจำกัดด้านเวลา คือ ในเรื่องที่เราจะส่งไม่รับด้วยเหตุไม่เป็นสาระ เป็นเรื่องที่จะพิจารณาในชั้นของการส่งรับหรือไม่รับคำร้อง ซึ่งท่านสภกัญญาได้กรุณาเล่าเรื่องของศาล ป.ป.ช. ว่าเขาใช้วิธีว่ายังไม่ส่งทันที อาจจะพิจารณาคำร้องก่อนสักระยะเวลาหนึ่ง อาจจะ ๑ เดือน แล้วค่อยมาส่ง ซึ่งก็เป็นเทคนิคที่น่าสนใจ แต่ว่าของศาลรัฐธรรมนูญเรานั้นก็มีประเด็นที่ทำยังไม่ได้ ก็เป็นปัญหาสำหรับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานอยู่พอสมควร คือ กฎหมายวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญกำหนดระยะเวลาว่าเมื่อมีคำร้องมาถึง ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่จะต้องเสนอคำร้องต่อตุลาการภายใน ๒ วัน แล้วคณะตุลาการก็ต้องพิจารณาสั่งภายใน ๕ วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างเร่งรัด ทำให้บางครั้งในกรณีที่สำคัญที่มีเอกสารเยอะ ๆ หรือว่ามีความซับซ้อน ก็จะมีผลล่าช้าในการสรุปสาระสำคัญ หรือว่าเสนอความเห็น หรือแม้แต่ว่าท่านตุลาการเองที่จะพิจารณา ก็เป็นระยะที่มันเร่งรัดพอสมควร คิดว่าอันนี้ก็อาจจะเป็นข้อพิจารณาในการทบทวนเรื่องวิธีพิจารณาของเราอีกเรื่องหนึ่ง

ดร.เชวณะ ไตรมาศ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

กราบขอบพระคุณท่านบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ที่กรุณาช่วยเหลือการอภิปรายในการสัมมนาครั้งนี้ ด้วยสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์กับการสนับสนุนงานของตุลาการในฝ่ายของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ คณะผู้สนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ท่านผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้อำนวยความสะดวก ที่มาร่วมสัมมนาในวันนี้ ขอขอบพระคุณทุกท่าน และขอกราบเรียนว่ายังมีอีกครั้งหนึ่งในคราวหน้า วันที่ ๑๓-๑๔ กันยายน ๒๕๖๓ ก็ขอเรียนเชิญอีกครั้งหนึ่ง วันนี้ขออนุญาตท่านบรรจงศักดิ์ และทุกท่าน ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอปิดการสัมมนา

หัวข้อ “ข้อยกเว้นเรื่องการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๗ และคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามมาตรา ๔๖ วรคสาม และมาตรา ๔๘ วรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑”

๑๖๙

ประมวลภาพจากการสัมมนา ระหว่างวันที่ ๑๐-๑๑ กันยายน ๒๕๖๓

สรุปผลการสัมมนาโครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญ
ระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

หัวข้อ “ข้อยกเว้นเรื่องการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๗ และคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามมาตรา ๔๖ วรคสาม และมาตรา ๔๘ วรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑”

๑๗๑

สรุปผลการสัมมนาโครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญ
ระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญ
ระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
หัวข้อ “ข้อยกเว้นเรื่องการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของ
ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๗ และคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับ
การวินิจฉัยตามมาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่
แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ
ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑”

หัวข้อสัมมนาทางวิชาการ
โครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ
ประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ครั้งที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓

หัวข้อ “ข้อยกเว้นเรื่องการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของ
ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๗ และคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับ
การวินิจฉัยตามมาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่
แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ
ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑”

๑. ความสำคัญของประเด็น

“หลักนิติรัฐ” (Rechtsstaat)^๑ เป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหลักการที่รัฐต้องเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ อันส่งผลให้รัฐมีอำนาจจำกัดโดยต้องยอมตนอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ กรณีที่รัฐจะล่วงล้ำสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนจะต้องมีกฎหมายให้อำนาจกระทำได้ และโดยที่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีผู้แทนของประชาชนเป็นผู้นำหน้าทีในการออกกฎหมาย จึงทำให้ประชาชนมีหลักประกันสิทธิและเสรีภาพที่แน่นอนยิ่งขึ้น หลักนิติรัฐจึงมีวัตถุประสงค์ขั้นสุดท้ายอยู่ที่การประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจขององค์กรของรัฐ^๒ และเพื่อให้หลักนิติรัฐมีผลในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง หลักนิติรัฐยังได้รับรองสิทธิให้แก่ปัจเจกบุคคลสามารถโต้แย้งการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้องค์กรตุลาการเข้ามาตรวจสอบ

^๑ บรรเจิด สิงคะเนติ. (๒๕๕๑). รายงานการวิจัย เรื่อง การใช้สิทธิของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ ในกรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว เสนอต่อสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, น. ๒-๓.

^๒ สมยศ เชื้อไทย. (๒๕๖๓). หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน), น. ๑๗๗.

การกระทำของรัฐที่ถูกโต้แย้งว่าละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลได้อีกด้วยหรือที่เรียกว่า “หลักการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการ”^๓ ซึ่งหลักการนี้ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของหลักนิติรัฐ เพราะถือว่าเป็นกรณีที่รัฐยอมให้อำนาจตุลาการเข้ามาควบคุมตรวจสอบการกระทำต่าง ๆ ของรัฐว่าเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือไม่ อีกทั้งการยอมรับหลักการดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนมีฐานะเป็นประธานแห่งสิทธิได้อย่างแท้จริง โดยทั้งรัฐและประชาชนจะมีฐานะเท่าเทียมกันในการเป็นคู่ความในคดีต่อหน้าศาล^๔ ดังนั้น ความเป็นนิติรัฐของรัฐใดรัฐหนึ่งจะปรากฏได้ก็ต่อเมื่อรัฐนั้นยอมอยู่ภายใต้กฎหมายและยอมอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบขององค์กรตุลาการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีเจตนารมณ์ที่ต้องการขยายสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงการคุ้มครองสิทธิให้มากขึ้น โดยได้บัญญัติรับรองหลักการดังกล่าวไว้ ในมาตรา ๒๕ วรรคสาม โดยบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้” ทั้งนี้ บทบัญญัติในวรรคสามมีความมุ่งหมาย^๕ เพื่อให้สิทธิแก่ประชาชนซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ให้สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรตุลาการมีหน้าที่และอำนาจในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยการกำหนดให้มีกลไกในการให้สิทธิแก่บุคคลในการยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๓ ซึ่งถือเป็นหลักการใหม่

^๓ ในภาษาเยอรมัน เรียกว่า “Rechtswegsgarantie” ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมายพื้นฐาน (Basic Law) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา ๑๙ (๔) บัญญัติว่า “หากสิทธิของบุคคลใดถูกละเมิดโดยหน่วยงานของรัฐ บุคคลนั้นจะใช้สิทธิทางศาลเยี่ยงยากี่ได้”

^๔ วรเจตน์ ภาคิรัตน์. (๒๕๕๕). คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน), น. ๑๕๗.

^๕ หลักการนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

^๖ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (๒๕๖๒). ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐. (กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร).

ที่รองรับบทบัญญัติมาตรา ๕ ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” โดยกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ในการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนอกเหนือจากการที่ประชาชนสามารถใช้สิทธิฟ้องร้องผ่านทางศาลอื่นและองค์การอิสระ ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวคล้ายกันกับมาตรา ๒๑๒ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ แต่ได้ขยายการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้ครอบคลุมถึง “การกระทำ” ด้วย อันเป็นการอุดช่องว่างในกรณีที่ไม่มีความของศาลใดเข้าไปคุ้มครอง” อย่างไรก็ดี มีข้อกังวลในชั้นของการร่างรัฐธรรมนูญประการหนึ่งว่า การที่รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ ให้สิทธิแก่ประชาชนในการยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ อาจนำมาซึ่งปัญหาคดีล้นศาลตามมา เนื่องจากว่าประชาชนจะใช้สิทธิดังกล่าวกันอย่างมากมายโดยไม่ได้พิจารณาว่าเรื่องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้นเข้าเงื่อนไขในการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่^๗

เนื่องจากการขยายการคุ้มครองสิทธิของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพเป็นเรื่องที่อาจมีขอบเขตกว้างขวาง และเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องรับภาระเกินสมควร จึงได้มีการกำหนดเงื่อนไขการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑^๘ ซึ่งมีกำหนดไว้ในมาตรา ๔๖ ถึงมาตรา ๔๘

^๗ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. เพ็งอ้าง, น. ๓๖๖ และโปรดดู ความเห็นของ อุดม รัฐอมฤต ในคณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (๒๕๖๑). *สรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจรัฐธรรมนูญแก่สื่อมวลชน*, น. ๖๔

^๘ โปรดดู ความเห็นของ บรรเจิด สิงคะเนติ. เพ็งอ้าง, น. ๖๘-๖๙.

^๙ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้การสรรหาและการวินิจฉัยการพ้นจากตำแหน่งของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การพิจารณาวินิจฉัยเรื่องตามหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

โดยจำแนกเป็น ๒ กรณี คือ กรณีบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และกรณีบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

เมื่อพิจารณากรณีบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเป็นที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ^{๑๐} มีหลักเกณฑ์ดังนี้^{๑๑}

(๑) ผู้ร้องต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ

(๒) การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นต้องเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ

(๓) ต้องมีใช้กรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

๑) การกระทำของรัฐบาล

๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

๓) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน

๔) เรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว

๕) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒

๖) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลาการทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

^{๑๐} มานิตย์ จุมปา. (๒๕๖๒). *คู่มือศึกษาวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ (ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช ๒๕๖๐))*. (สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา).

^{๑๑} พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ ประกอบมาตรา ๔๗

(๔) ต้องระบุการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตน โดยตรงให้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำใด และละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของตน อย่างไร

(๕) คำร้องต้องเป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย

(๖) ต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหรือควรรู้ถึงการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ ก็สามารถยื่นคำร้องได้ทราบเท่าที่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ ทั้งนี้ ผู้ร้องจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในระยะเวลา ๙๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือวันที่พ้นกำหนดเวลาที่ผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือวันที่พ้นกำหนดเวลาที่ผู้ตรวจการแผ่นดิน ไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้องจากผู้ร้อง^{๑๒}

อย่างไรก็ตาม ก่อนการยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องจะต้องดำเนินการตามเงื่อนไข วิธีการ และขั้นตอนของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ให้ครบถ้วนเสียก่อนจึงจะสามารถใช้สิทธิยื่นคำร้องได้ โดยเงื่อนไขที่ต้องพิจารณานั้นมี ๓ ประการ^{๑๓} ได้แก่ ประการที่หนึ่ง ผู้ร้องต้องดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ^{๑๔} ประการที่สอง การยื่นคำร้องไปยังผู้ตรวจการแผ่นดิน และประการที่สาม ผู้ร้องจะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด

งานวิจัยเรื่อง “อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑” โดยมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

^{๑๒} พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘

^{๑๓} สุรศักดิ์ บุญญานุกุลกิจ. (๒๕๖๒). รายงานฉบับสมบูรณ์ สิทธิของบุคคลในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

^{๑๔} ในบทบัญญัติ เป็นข้อต้องห้าม

ได้ชี้ให้เห็นว่า ระบบการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ (Constitutional complaint) ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ยังมีลักษณะที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน อันเนื่องมาจากข้อกเว้นตามกฎหมายบางประการที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถที่จะนำเรื่องการถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานมาฟ้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงความไม่ชัดเจนว่าการกระทำใดบ้างที่ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ต่อการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้^๙ อย่างไรก็ตาม สำหรับขั้นตอนหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินคดีร้องทุกข์นี้ได้ถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยมาตราสำคัญ ๓ มาตรา ได้แก่ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘ ที่ทำให้ระบบการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญของไทยมีลักษณะพิเศษและแตกต่างไปจากระบบของต่างประเทศอย่างมาก กล่าวคือ ระบบของไทยเป็นระบบการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญแบบคู่ขนาน คือ ให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ร่วมกับศาลอื่น ๆ ในการพิจารณาคดีที่ประชาชนถูกล่วงละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองไว้จากการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญของรัฐ หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ เอกชนผู้ได้รับมอบหมายให้อำนาจแทนรัฐ โดยศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาคำร้องทุกข์เฉพาะที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่นหรือที่ศาลอื่นยังไม่เคยพิจารณามาก่อน ส่วนระบบการร้องทุกข์ของต่างประเทศเป็นระบบแบบต่อยอดที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาคำร้องที่ได้ผ่านการพิจารณาจากศาลอื่นมาแล้ว^{๑๐}

นอกจากนี้ ปัญหาบทบัญญัติมาตรา ๔๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งมีปัญหาสองประการ ประการแรก คือ ปัญหาเชิงโครงสร้างของการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ

^๙ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. (๒๕๖๓). รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ เสนอต่อด้านงานศาลรัฐธรรมนูญ. (กรุงเทพฯ: แอคทีฟพริ้นท์), น. ๔๓๖.

^{๑๐} เพิ่งอ้าง, น. ๔๔๖-๔๔๗.

ตามมาตรา ๔๖ มาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่ไม่สามารถใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยข้อยกเว้นตามกฎหมายบางเรื่องอาจทำให้ประชาชนไม่สามารถนำเรื่องการถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานมาฟ้องร้องยังศาลใดได้เลย อีกทั้งยังทำให้เกิดความไม่ชัดเจนว่าการกระทำของรัฐใดสามารถเป็นวัตถุแห่งการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ยังส่งผลกระทบต่อพลวัตรการพัฒนาหลักการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและระบบการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญของไทยอีกด้วย^{๑๗} ด้วยเหตุนี้ ในงานวิจัยดังกล่าวจึงพบว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องตามมาตรา ๒๑๓ ไว้พิจารณาเป็นจำนวนมาก^{๑๘}

ขณะที่รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง “สิทธิของบุคคลในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐” โดย สุรศักดิ์ บุญญานุกุลกิจ^{๑๙} เห็นว่า เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ พบว่า ได้ทำให้กลไกตามมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญเกิดปัญหาในเชิงระบบขึ้น ๒ ประการ คือ

ประการแรก การเป็นกลไกสำรองในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กล่าวคือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๔๗ (๔) ทำให้บุคคลที่จะใช้สิทธิตามมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญได้ก็ต่อเมื่อการกระทำที่มีปัญหานั้นไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลใดเท่านั้น เพราะหากการกระทำที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่น บุคคลจะต้องไปใช้สิทธิตามช่องทางดังกล่าวและจะส่งผลให้ไม่อาจนำเรื่องมายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ดังนั้น กลไกนี้จึงมีสถานะเป็น “กลไกสำรอง” ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเฉพาะกรณีที่ไม่มี

^{๑๗} เฟื่องอ้าง, น. ๔๕๙.

^{๑๘} เฟื่องอ้าง, น. ๔๓๗.

^{๑๙} สุรศักดิ์ บุญญานุกุลกิจ. อ้างแล้ว, น. ๙๓.

ศาลได้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาการกระทำนั้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ข้อดีของการเป็นกลไกสำรองดังกล่าวคือ การทำให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่รองรับ คดีละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการกระทำใช้อำนาจอรรถที่ไม่อยู่ใน เขตอำนาจของศาลอื่น แต่กระนั้น การเป็นกลไกสำรองดังกล่าวก็เป็นการสะท้อน ปัญหาความไม่ชัดเจนในการกำหนดเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งทำให้ ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้อยู่ในสถานะที่เป็นองค์กรคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตาม รัฐธรรมนูญได้อย่างแท้จริง

ประการที่สอง การใช้สิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปได้ยาก เพราะการกระทำที่เป็นวัตถุแห่งคดีถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขหลายประการ ทำให้ขอบเขตของการกระทำมีความหมายที่แคบมาก และเงื่อนไขบังคับก่อนที่ ผู้ร้องจะต้องดำเนินการก่อนการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญทำให้บุคคลที่ถูก ละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญสามารถใช้สิทธิตามกลไกนี้ได้ยากมาก และส่งผลให้บุคคลไม่ได้รับการคุ้มครองหรือเยียวยาสิทธิของตนโดยศาลรัฐธรรมนูญ

ในเอกสารทางวิชาการส่วนบุคคล เรื่อง “เขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ และ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗” โดย บุญเสริม นาคสาร เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗(๔) กำหนดว่า เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดี ของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ไม่อยู่ในอำนาจ พิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ กรณีจึงเกิดประเด็นปัญหาว่า กรณีที่ผู้ถูก ละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญได้คุ้มครองไว้แล้ว ได้ใช้สิทธิต่อ ศาลอื่นแล้ว หากเห็นว่า ตนเองยังไม่ได้รับการเยียวยา หรือตนเองได้ยกเป็นข้อต่อสู้ ต่อศาลแล้ว แต่ไม่ได้รับการพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นที่ยกเป็นข้อต่อสู้แล้ว จะ เยียวยาบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพได้อย่างไร

ตัวอย่างเช่น กรณีจำเลยในคดีหมายเลขดำ ที่ อม. ๕๑/๒๕๖๐ ของศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้เสนอความเห็นโต้แย้งว่า

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเพื่อให้สงเคราะห์เห็นดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญ โดยจำเลยได้ยื่นรวม ๕ ครั้ง แต่องค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไม่สงเคราะห์เห็นของจำเลยไปยังศาลรัฐธรรมนูญ จำเลยเห็นว่า การกระทำขององค์คณะผู้พิพากษาไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ จึงยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินขอให้พิจารณายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ว่า การกระทำขององค์คณะผู้พิพากษามีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของจำเลยผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ และผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้ว เป็นคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงไม่อาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ เนื่องจากไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๔) ผู้ร้องจึงใช้สิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ โดยมีคำขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การกระทำขององค์คณะผู้พิพากษาละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และมีคำสั่งให้องค์คณะผู้พิพากษาสงเคราะห์เห็นของผู้ร้องมาให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า ตามคำร้องของผู้ร้องเป็นกรณีที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการกระทำขององค์คณะผู้พิพากษาที่มีคำสั่งเกี่ยวกับคำร้องของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีหมายเลขดำ ที่ อม. ๕๑/๒๕๖๐ ซึ่งเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาตามนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๙๖ เป็นเรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น จึงเป็นกรณีที่ต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ (๔) ที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้ จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

กรณีตามปัญหานี้ แม้ว่าจำเลยจะมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ก็ตาม แต่ถ้อยคำของศาลฎีกาที่ได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ไม่ส่งความเห็นของผู้ร้องมาให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยอีก และต่อมาเมื่อองค์คณะของศาลฎีกาวินิจฉัยอุทธรณ์แล้ว ถือว่าคดีถึงที่สุด จำเลยก็ไม่อาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการกระทำขององค์คณะผู้พิพากษาได้อีกเช่นกัน เนื่องจากเป็นเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๔) ทั้งนี้ กรณีของไทยแตกต่างจากกรณีของเกาหลีใต้ กล่าวคือ รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ ค.ศ. ๑๙๘๘ บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่า การร้องทุกข์ตามมาตรา ๖๘ (๒) เป็นกรณีที่คู่ความในคดียื่นคำร้องขอให้ศาลยุติธรรมที่กำลังพิจารณาคดีอยู่ส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ เมื่อศาลยุติธรรมปฏิเสธที่จะเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คู่ความที่ยื่นคำร้องให้เสนอความเห็นนั้นมิสิทธิที่จะยื่นคำร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้^{๒๐}

เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงที่เป็นสถิติของคำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน (ข้อมูลล่าสุด ณ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๓) จะพบว่า คำร้องดังกล่าวมีจำนวนรวมทั้งสิ้น ๒๒๔ คำร้อง หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๕.๘๘ ของคำร้องทั้งหมดที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ๓๔๐ คำร้อง^{๒๑} โดยในจำนวนคำร้องที่ยื่นโดยตรงต่อ

^{๒๐} บุญเสริม นาคสาร. (๒๕๖๒). เขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ ๒๓ สำนักงานศาลยุติธรรม, น. ๙๐-๙๒.

^{๒๑} โปรดดู ภาพรวมสถิติคำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ. (๒๕๖๓). สถิติคดีของศาลรัฐธรรมนูญ. สืบค้นเมื่อ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓ จาก http://www.constitutionalcourt.or.th/th/occ_web/sub.php?nid=๗๗๓

ศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา จำนวน ๒๒๑ คำสั่ง (ร้อยละ ๙๘.๖๖) ยังไม่ได้พิจารณา จำนวน ๑ คำร้อง (ร้อยละ ๐.๔๔) และได้มีคำวินิจฉัยแล้ว จำนวน ๒ คำวินิจฉัย (ร้อยละ ๐.๘๙)^{๒๒} อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาวินิจฉัยและได้วินิจฉัยเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งปรากฏตามคำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๓ และคำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๓ จะพบว่า ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่าคำร้องทั้ง ๒ คำร้องดังกล่าวเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑^{๒๓}

แต่กระนั้น หากพิจารณาคำสั่งที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับคำร้องไว้พิจารณา

- ^{๒๒} สามารถจำแนกรายละเอียดของคำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๓ ในแต่ละปี ได้ดังนี้
- (๑) ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ คำร้องทั้งหมด จำนวน ๗๖ คำร้อง โดยเป็นคำร้องฟ้องตรง จำนวน ๖๗ คำร้อง (ร้อยละ ๘๘.๑๕) โดยศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณา จำนวน ๕๕ คำสั่ง
 - (๒) ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ คำร้องทั้งหมด จำนวน ๗๙ คำร้อง โดยเป็นคำร้องฟ้องตรง จำนวน ๕๕ คำร้อง (ร้อยละ ๖๙.๖๒) โดยศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณา จำนวน ๖๓ คำสั่ง
 - (๓) ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ คำร้องทั้งหมด ๑๐๐ คำร้อง โดยเป็นคำร้องฟ้องตรง จำนวน ๖๓ คำร้อง (ร้อยละ ๖๓)

โดยศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณา จำนวน ๕๕ คำสั่ง

- (๔) ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ (ข้อมูลล่าสุด ณ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๓) คำร้องทั้งหมด จำนวน ๘๕ คำร้อง โดยเป็นคำร้องฟ้องตรง จำนวน ๓๙ คำร้อง (ร้อยละ ๔๕.๘๘) โดยศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณา จำนวน ๔๔ คำร้อง และมีคำวินิจฉัย จำนวน ๒ คำวินิจฉัย (คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๓ และ ๗/๒๕๖๓)

- ^{๒๓} กรณีตามคำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๓ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ผู้ร้องเป็นบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ โดยผู้ร้องเห็นว่า การละเมิดดังกล่าวเป็นผลมาจากบทบัญญัติของกฎหมาย (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๑ และมาตรา ๓๐๕) ที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้น คำร้องดังกล่าวจึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ วรคหนึ่งและวรคสอง ขณะที่คำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๓ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ผู้ร้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากคำสั่งและการกระทำดังกล่าว ดังนั้น คำร้องดังกล่าวจึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรคหนึ่ง

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ อาจสามารถจัดกลุ่มของคำสั่งดังกล่าว ได้ดังนี้^{๒๔}

(๑) กรณีที่ยังไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพโดยตรงของผู้ร้อง ตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ เช่น เป็นการกระทำที่ผู้ร้องได้ใช้สิทธิขอเยียวยา ผ่านทางช่องทางตามรัฐธรรมนูญฉบับเดิมจนสิ้นสุดกระบวนการไปแล้ว หรือ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นกรณียุติไปแล้วก่อนที่รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ใช้บังคับ (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๐, ๓/๒๕๖๑, ๕/๒๕๖๑, ๗/๒๕๖๑, ๑๐/๒๕๖๑, ๕๙/๒๕๖๑ เป็นต้น) หรือเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นหรือการคาดการณ์ล่วงหน้าของผู้ร้องเท่านั้น หรือเป็นกรณีที่ยังไม่ปรากฏว่ามีการกระทำใดที่เป็น การละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๖๐, ๑๔/๒๕๖๐, ๒๙/๒๕๖๐, ๓๒/๒๕๖๐, ๓๗/๒๕๖๐, ๓๘/๒๕๖๐ เป็นต้น) หรือเป็นเพียงการแสดงความประสงค์ที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความ แปลความ อธิบายความหมาย หรือตอบข้อสงสัย ซึ่งมีลักษณะเป็นการหารือ (เช่น คำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๒/๒๕๖๐, ๓๘/๒๕๖๑, ๕๓/๒๕๖๑ เป็นต้น) หรือเป็นเพียง การขอความเป็นธรรมโดยไม่ปรากฏว่าผู้ร้องได้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้อย่างไร หรือมาตราใด (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๓/๒๕๖๑, ๔๐/๒๕๖๑ เป็นต้น) เป็นต้น

(๒) กรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนด กระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว เช่น เป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้ว ซึ่งรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ได้กำหนดการใช้สิทธิ ในการยื่นคำร้องไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยการใช้สิทธิทางศาลตามมาตรา ๒๑๒ และการใช้สิทธิทางผู้ตรวจการแผ่นดินตามมาตรา ๒๓๑ (๑) (เช่น คำสั่ง

^{๒๔} โปรดดู รายละเอียดของการจัดหมวดหมู่แนวคำสั่งที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับคำร้องฟ้องตรงตามมาตรา ๒๑๓ ไว้พิจารณาได้ใน สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (๒๕๖๒). *สรุปผลโครงการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓”*. (กรุงเทพฯ: แอคทีฟพริ้นท์), น. ๑๑๘ - ๑๒๒. และ สุภัทร แสงประดับ. (๒๕๖๒). ศาลสาระ: การใช้สิทธิในคดีร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ (Constitutional Complaint) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓. *จดหมายข่าวสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ*, ๑๑๕, น. ๕-๑๔.

ศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๖๐, ๕/๒๕๖๐, ๗/๒๕๖๐, ๘/๒๕๖๐, ๑๐/๒๕๖๐ เป็นต้น) หรือเป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย หรือการโต้แย้งกระบวนการตามกฎหมายซึ่งรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๑๓๒ มาตรา ๑๔๘ ประกอบมาตรา ๒๖๓ ได้บัญญัติกระบวนการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖/๒๕๖๐, ๑๑/๒๕๖๐, ๒๔/๒๕๖๐, ๒๕/๒๕๖๐, ๒๗/๒๕๖๐, ๓๔/๒๕๖๐ เป็นต้น) หรือเป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหรือคำสั่งทางปกครองหรือเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร โดยผู้ร้องสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฟ้องร้องไปยังองค์กรตุลาการที่มีเขตอำนาจหรืออาจดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นบัญญัติไว้ (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๐/๒๕๖๐, ๔๖/๒๕๖๐, ๑๗/๒๕๖๑, ๒๕/๒๕๖๑, ๕๓/๒๕๖๐, ๒๗/๒๕๖๑ เป็นต้น)

(๓) กรณีกฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นให้ครบถ้วน ตามเงื่อนไขที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) กำหนดไว้ (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖๒/๒๕๖๑, ๖/๒๕๖๑, ๑/๒๕๖๒, ๘/๒๕๖๒, ๓๒/๒๕๖๒ เป็นต้น)

(๔) กรณีเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามหน้าที่และอำนาจของศาลที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘๘ (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๙/๒๕๖๐, ๑๕/๒๕๖๐, ๑๖/๒๕๖๐, ๑๗/๒๕๖๐, ๒๐/๒๕๖๐, ๒๖/๒๕๖๐, ๒๘/๒๕๖๐, ๒๙/๒๕๖๐ เป็นต้น)

(๕) กรณีเป็นเรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ตามเงื่อนไขที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๔) กำหนดไว้ (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๐, ๓๙/๒๕๖๐, ๔๘/๒๕๖๐, ๑๒/๒๕๖๑, ๑๔/๒๕๖๑, ๑๕/๒๕๖๑, ๑๗/๒๕๖๑, ๒๒/๒๕๖๑, ๒๓/๒๕๖๑, ๒๘/๒๕๖๑, ๒๙/๒๕๖๑, ๓๕/๒๕๖๑ เป็นต้น)

(๖) กรณีที่ผู้ร้องยังไม่ได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินตามเงื่อนไขที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๔๘ วรรคสี่ ประกอบมาตรา ๔๖ วรรคสาม กำหนดไว้ (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๖๑, ๒๖/๒๕๖๑, ๒๘/๒๕๖๑, ๒๙/๒๕๖๑, ๓๐/๒๕๖๑, ๓๒/๒๕๖๑ เป็นต้น)

(๗) กรณีเป็นคำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามเงื่อนไขที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม หรือมาตรา ๔๘ วรรคสี่ ประกอบมาตรา ๔๖ วรรคสาม กำหนดไว้ ซึ่งเป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยไปแล้วหรือร้องซ้ำ (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๙/๒๕๖๑, ๔๑/๒๕๖๑, ๔๒/๒๕๖๑, ๔๙/๒๕๖๑, ๖๕/๒๕๖๑ เป็นต้น)

(๘) กรณีที่ไม่ได้เกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ ตามเงื่อนไขที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง กำหนดไว้ (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๘/๒๕๖๒)

(๙) กรณีที่ผู้ร้องขอถอนคำร้องระหว่างการพิจารณา และศาลมีคำสั่งให้จำหน่ายคดี (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๖๐, ๖๐/๒๕๖๑ เป็นต้น)

(๑๐) การโต้แย้งหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการรับคำร้องตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖๓/๒๕๖๑)

(๑๑) กรณีที่ไม่มีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย (เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖๗/๒๕๖๑, ๖๘/๒๕๖๑, ๖๙/๒๕๖๑, ๗๐/๒๕๖๑ เป็นต้น)

จากสถิติคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่รับคำร้องไว้พิจารณาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ชี้ให้เห็นว่า เงื่อนไขที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา มากที่สุด คือ กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การกระทำที่ผู้ร้องระบุในคำร้องนั้น

ยังไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพโดยตรงของผู้ร้องตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ รองลงมา เช่น กรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว หรือเป็นกรณีที่เป็นเรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่นหรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว หรือเป็นกรณีที่ผู้ร้องไม่ได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือเป็นกรณีคำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เป็นต้น^{๒๕} นอกจากนี้ สถิติคำสั่งที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับคำร้องไว้พิจารณาดังกล่าวสอดคล้องกับข้อค้นพบของงานวิจัยเรื่อง “อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑” ที่เห็นว่า การที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องฟ้องตรงไว้พิจารณาเป็นจำนวนมากก็เนื่องมาจากคำร้องที่ยื่นมาให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแสดงให้เห็นถึงความไม่ชัดเจนของตัวกฎหมายและการขาดความเข้าใจในระบบการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ อาทิ การที่ผู้ร้องยังไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการให้ครบถ้วนเสียก่อนที่จะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ หรือการเขียนคำร้องไม่ได้แสดงให้เห็นว่าผู้ร้องเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิจากการกระทำของรัฐโดยตรงหรือไม่อย่างไร^{๒๖}

ดังนั้น การสัมมนาครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นกรณีตามมาตรา ๔๗ (๒) “รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว” กรณีตามมาตรา ๔๗ (๓) “กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะและยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน” และกรณีคำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม

^{๒๕} สุภัทร แสงประดับ, เพิ่งอ้าง, น. ๑๓.

^{๒๖} อ้างแล้ว, น. ๔๓๗.

และมาตรา ๔๘ วรคดีรวมทั้งประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรณีตามมาตรา ๔๗ (๔) เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่น มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อความคิดทางวิชาการ และประเด็นข้อกฎหมายที่จะตกผลึกได้ในระดับหนึ่งที่ได้จากการวิเคราะห์แนวคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญและความเห็นของปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้าข้อมูลในเรื่องดังกล่าว เพื่อเสนอแนะความคิดความเห็นหรือแนวทางในการพัฒนาเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ต่อไป

๒. ความเป็นมาในการยกร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ มาตรา ๔๖ วรคดีสาม ประกอบมาตรา ๔๘ วรคดีสี่

๒.๑ ในชั้นการพิจารณาของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ร่างฉบับที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญส่งให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการวินิจฉัยคำร้องของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ เพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ มีเพียงมาตราเดียว เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๗ การยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญ ให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ยื่นคำร้องต่อศาลภายในหกเดือนนับแต่วันที่มสิทธิยื่นคำร้อง

การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิทางศาลตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือผู้ตรวจการแผ่นดิน แล้วแต่กรณี

การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ต้องไม่เป็นการกระทำได้ต่อไปนี้

(๑) การกระทำที่เป็นการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐ และหมวด ๑๑

(๒) การกระทำที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐

(๓) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยข้าราชการฝ่ายตุลาการ รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

(๔) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒

(๕) การกระทำของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง นอกจากต้องดำเนินการตามมาตรา ๔๕ แล้ว ต้องระบุการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตนโดยตรงว่า เป็นการกระทำใดและละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของตนอย่างไรให้ชัดเจน รวมทั้งเหตุที่ไม่อาจใช้สิทธิตามวรรคสองได้แล้วด้วย

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำร้องตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลจะไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้”

๒.๒ ในชั้นการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

(๑) ร่างที่ผ่านการพิจารณาในชั้นคณะอนุกรรมการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นดังนี้^{๒๗}

“มาตรา ๔๓ การขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๑๑) บุคคลนั้นต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรง โดยต้องยื่นต่อศาลภายในหกเดือนนับแต่วันที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นและการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงดำเนินอยู่

การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง จะต้องเป็นกรณีที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการใช้สิทธิเพื่อเยียวยาไว้โดยเฉพาะหรือบุคคลนั้นไม่อาจใช้สิทธิเพื่อเยียวยาโดยวิธีอื่นได้

^{๒๗} บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕๓ วันพุธที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา, หน้า ๑๐.

การกระทำที่บุคคลจะใช้สิทธิตามวรรคหนึ่ง ต้องมิใช่เรื่องหนึ่งเรื่องใด
ดังต่อไปนี้

(๑) การกระทำที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของ
ศาล

(๒) การกระทำในทางนโยบายของรัฐบาล

(๓) การกระทำในทางนิติบัญญัติของฝ่ายนิติบัญญัติ

(๔) การกระทำในทางตุลาการของศาลตามหมวด ๑๐ และหมวด
๑๑ ของรัฐธรรมนูญ

(๕) การกระทำของคณะกรรมการตามมาตรา ๑๙๒ ของรัฐธรรมนูญ

(๖) การกระทำของบุคคลตามมาตรา ๔๙ ของรัฐธรรมนูญ

(๗) การกระทำซึ่งเป็นการใช้อำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
ขององค์กรอิสระหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

(๘) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการ
ตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยข้าราชการฝ่ายตุลาการ รวมถึงการดำเนินการ
เกี่ยวกับวินัยทหาร”

ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้มีการอภิปรายร่าง
มาตรา ๔๓ โดยนายธนาวัฒน์ สังข์ทอง เลขานุการกรรมการ คนที่สอง ในฐานะ
ประธานอนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า
ร่างดังกล่าวคณะกรรมการได้นำข้อสังเกตและความเห็นของสำนักงาน
ศาลรัฐธรรมนูญมาพิจารณาปรับปรุง โดยหลักการในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐
มาตรา ๒๑๓ เป็นการวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่
ซึ่งเป็นกรณีที่มีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญ
คุ้มครองไว้ โดยที่บทบัญญัติที่เป็นฐานแห่งการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอาจไม่ขัด
หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญก็ได้ ดังนั้น การจะวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญตามความในร่างมาตรา ๔๓ หรือไม่ การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิ
หรือเสรีภาพนั้นจะต้องยังคงดำเนินอยู่เพื่อให้ศาลสามารถสั่งระงับหรือยับยั้ง
การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพได้ และหากบัญญัติเปิดช่องมากเกินไป

จะทำให้คดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญจำนวนมาก ขณะเดียวกัน หากบัญญัติเงื่อนไขการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญมากเกินไปก็จะเป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนและไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓^{๒๘}

ในการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕๔ เมื่อวันที่ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ได้มีการพิจารณาแนวทางการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ ว่า จะพิจารณาร่างที่คณะกรรมการยกร่างฯ ต่อไป หรือควรยกร่างใหม่ทั้งฉบับโดยยึดหลักการตามที่บัญญัติไว้ในร่างฉบับที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเสนอต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขการใช้สิทธิของผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ เพื่อประกอบการยกร่าง ดังนี้ (๑) ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต้องเป็นผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพโดยตรง (๒) ต้องไม่เป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระ และ (๓) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายกำหนดกระบวนการขั้นตอนหรือวิธีการไว้สำหรับผู้ที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญไว้เป็นการเฉพาะ^{๒๙}

(๒) ร่างที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญยกร่างขึ้นพิจารณาใหม่เป็นดังนี้^{๓๐}

“มาตรา ๔๗ การขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๑๑) บุคคลนั้นต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรง และได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น โดยต้องยื่นต่อศาลภายในหกเดือนนับแต่วันที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว

^{๒๘} บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕๓ วันพุธที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา, หน้า ๑๐-๑๒.

^{๒๙} บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๕๔ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา, หน้า ๒-๔.

^{๓๐} บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖๘ วันอังคารที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา, หน้า ๑๕.

การกระทำที่บุคคลจะใช้สิทธิตามวรรคหนึ่ง ต้องมีใช้เรื่องหนึ่งเรื่องใด
ดังต่อไปนี้

(๑) รัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

(๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายได้บัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน

(๓) เรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

(๔) การกระทำที่เป็นการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐ และหมวด ๑๑

(๕) การกระทำที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐

(๖) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยข้าราชการฝ่ายตุลาการ รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร”

(๗) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒

(๘) การกระทำของบุคคลตามมาตรา ๔๙ ของรัฐธรรมนูญ”

ที่ประชุมได้มีการอภิปรายเงื่อนไขการใช้สิทธิดังกล่าว แต่ยังไม่ได้ข้อสรุป และมีมติให้รอการพิจารณาร่างมาตราดังกล่าวต่อไป

หลังจากนั้น ในการประชุมครั้งที่ ๓๖๙ เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๐ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาร่างมาตราดังกล่าวโดยละเอียดอีกครั้ง โดยมีการอภิปรายดังนี้

ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เห็นว่า ความใน (๑) และ (๒) ตามวรรคสอง อาจมีเนื้อหาซ้ำซ้อนกัน โดยนายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการเห็นว่า ความใน (๑) เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการในการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ส่วนความใน (๒) เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายได้บัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ แต่ยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการครบถ้วน เช่น การร้องขอให้มีการวินิจฉัยว่า

มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จะต้องเสนอเรื่องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินก่อนที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย ซึ่งจะต้องดำเนินการตามวิธีการที่กำหนดไว้ให้ครบถ้วนก่อนที่จะยื่นคำร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จึงเสนอที่ประชุมตัดความ ในวรรคสองของร่างมาตรา ๔๗ ออกทั้งวรรค เพื่อนำมาบัญญัติเป็นร่าง มาตรา ๔๗/๐ ดังนี้^{๓๑}

“ร่างมาตรา ๔๗/๐ การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๗ ต้องมิใช่ กรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) รัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

(๒) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และ ยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน

(๓) เรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

(๔) การกระทำที่เป็นการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐ และหมวด ๑๑

(๕) การกระทำที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของ ศาลตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐

(๖) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการ ตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยข้าราชการฝ่ายตุลาการ รวมถึงการดำเนินการ เกี่ยวกับวินัยทหาร”

(๗) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒

(๘) การกระทำของบุคคลตามมาตรา ๔๙ ของรัฐธรรมนูญ”

ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แสดงความเห็นว่า ความใน (๕) หากเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับการโต้แย้งสิทธิโดยทั่วไปที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ การพิจารณาของศาลอื่นแล้ว ก็ควรนำไปฟ้องร้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณา จึงเสนอแก้ไขความใน (๔) และ (๕) ของร่างมาตรา ๔๗/๐ เป็นดังนี้

^{๓๑} บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖๙ วันพุธที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุม บประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา, หน้า ๓-๔.

“(๔) การกระทำที่เป็นการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่นที่มีใช้ศาลรัฐธรรมนูญ

(๕) เรื่องที่อาจฟ้องร้องเป็นคดีในศาลอื่นที่มีใช้ศาลรัฐธรรมนูญ”

นอกจากนี้ ได้เสนอให้มีการเพิ่มความในวรรคสองและวรรคสามของร่างมาตรา ๔๗ ดังนี้^{๓๒}

“การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง นอกจากต้องดำเนินการตามมาตรา ๔๕ แล้ว ต้องระบุงการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตนโดยตรงว่า เป็นการกระทำใดและละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของตนอย่างไรให้ชัดเจน

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำร้องตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการพิจารณาวินิจฉัย ศาลจะสั่งไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ และถ้าศาลเห็นว่าเป็นกรณีต้องห้ามตามมาตรา ๔๗/๐ ให้ศาลสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา”

นายอัคร จารุจินดา กรรมการในฐานะประธานอนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ได้เสนอที่ประชุมให้ตัดความใน “(๓) เรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ” เนื่องจากเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ซึ่งประธานกรรมการเสนอให้ตัดอนุมาตราดังกล่าวออกทั้งหมด^{๓๓}

ต่อจากนั้น ประธานกรรมการเห็นว่า ยังมีกรณีบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้อาจเห็นเองว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงควรเพิ่มร่างมาตรา ๔๗/๐/๑ เป็นต้นนี้ “ภายใต้บังคับมาตรา ๔๗/๐ ผู้ใดถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ถ้าการละเมิดนั้นผู้ร้องเห็นว่าเป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้ยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณายื่น

^{๓๒} บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๖๙ วันพุธที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา, หน้า ๘.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙-๑๐.

คำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญพร้อมด้วยความเห็นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องจากผู้ร้อง โดยให้แจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบภายในสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดดังกล่าว” ซึ่งที่ประชุมมีมติให้การพิจารณาร่างมาตรา ๔๗/๐/๑

ในการประชุมครั้งที่ ๓๘๙ วันจันทร์ที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๐ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้มีมติเห็นชอบร่างมาตราที่ออกตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๓ ซึ่งมีจำนวน ๓ มาตราด้วยกันดังนี้^{๓๔}

“มาตรา ๔๔ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗(๑๐) ได้ โดยจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ ก็ให้ยื่นคำร้องได้ทราบถึงการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ยังคงมีอยู่

ภายใต้บังคับมาตรา ๔๑ การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ต้องระบุการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตนโดยตรงให้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำใดและละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของตนอย่างไร

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำร้องตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลจะไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ และถ้าศาลเห็นว่าเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๔๕ ให้ศาลสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา”

“มาตรา ๔๕ การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔ ต้องมิใช่เป็นกรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

(๒) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน

^{๓๔} บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๓๘๙ วันจันทร์ที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา, หน้า ๑๗-๒๒.

(๓) การกระทำที่เป็นการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น

(๔) เรื่องที่อาจฟ้องร้องเป็นคดีในศาลอื่นได้หรือเป็นคดีที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว

(๕) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒

(๖) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร”

“มาตรา ๔๖ ภายใต้บังคับมาตรา ๔๕ ผู้ใดถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ถ้าผู้นั้นเห็นว่าการละเมิดนั้นเป็นผลจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญพร้อมด้วยความเห็นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องจากผู้ร้อง โดยให้แจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบภายในสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง หรือไม่ยื่นคำร้องภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ผู้ถูกละเมิดมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลได้

ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับแก่กรณีผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพประสงค์จะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้ศาลมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญด้วยโดยอนุโลม

ให้นำความในมาตรา ๔๕ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับแก่การยื่นและการพิจารณาคำร้องตามมาตรา ๔๖ ด้วยโดยอนุโลม”

๒.๓ ในชั้นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ รองประธานคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญ คนที่สอง ได้เสนอเพิ่มความในร่างมาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง (ปัจจุบันอยู่ในมาตรา ๔๗) ว่า “มาตรา ๔๖ การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๕

ต้องเป็นการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเกิดจากการกระทำของ
หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่รัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ และต้องมีใช้
เป็นกรณีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้...^{๓๔} และต่อจากนั้นฝ่ายเลขานุการ
คณะกรรมการการวิสามัญได้เสนอเห็นควรกำหนดให้ “การกระทำในทางนิติบัญญัติ
ของฝ่ายนิติบัญญัติ” เป็นข้อยกเว้นการใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ
เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งอนุมาตรา ส่วนศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
เสนอเป็นถ้อยคำใหม่ว่า “การกระทำทางนิติบัญญัติ เว้นแต่รัฐธรรมนูญกำหนดให้
ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัย” สำหรับพลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กรรมการการ
วิสามัญและที่ปรึกษา และนายธนาวัฒน์ สังข์ทอง กรรมการการวิสามัญ เห็นว่า
เป็นการกำหนดกรอบที่แคบจนเกินไป ควรเปิดช่องให้สามารถเสนอเรื่องการ
ดำเนินการหรือการกระทำของฝ่ายนิติบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญต่อ
ศาลรัฐธรรมนูญได้ ต่อจากนั้น ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
จึงเสนอให้เพิ่มเติมอนุมาตรา (๑) ว่า “(๑) การกระทำของรัฐบาล” เนื่องจา
การกระทำทางรัฐบาล(Act of Government) ในทางทฤษฎีมีความหมายครอบคลุม
๓ กรณี คือ ๑. การใช้อำนาจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐบาล เช่น
การประกาศสงคราม การทำสนธิสัญญา ๒. การใช้อำนาจทางรัฐสภาโดยรัฐบาล
เช่น การยุบสภา การเสนอกฎหมาย ๓. การใช้อำนาจของรัฐสภาต่อรัฐบาล
การอภิปรายไม่ไว้วางใจ ซึ่งศาลจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว แต่จะให้ฝ่ายการเมืองดำเนินการ
ควบคุมกันเอง”^{๓๖} ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบตามที่ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์
อุวรรณโณ เสนอ^{๓๗}

ต่อจากนั้น ที่ประชุมได้มีการอภิปรายร่างมาตรา ๔๗ กรณีการละเมิด
สิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ถ้าผู้นั้นเห็นว่าการละเมิดนั้นเป็นผล
มาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ปัจจุบันอยู่มาตรา ๔๘)

^{๓๔} บันทึกการประชุมคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๐
ตุลาคม ๒๕๖๐, หน้า ๗-๑๐

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑-๑๓.

การกำหนดให้ยื่นเรื่องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อทำหน้าที่กลั่นกรอง โดยมอบหมายให้ ศาสตราจารย์บรรเจิด สิงคะเนติ โฆษกคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญ ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๔๗ เสนอที่ประชุมต่อไป^{๓๘}

ที่ประชุมเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรา ๔๕ (ปัจจุบันอยู่มาตรา ๔๗) ดังนี้^{๓๙}

“มาตรา ๔๖ การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๕ ต้องเป็นการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่รัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ และต้องมีใช้เป็นกรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว การกระทำของรัฐบาล

(๑/๑) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

(๒) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน

(๓) การกระทำที่เป็นการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น เรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว

(๔) เรื่องที่อาจฟ้องร้องเป็นคดีในศาลอื่นได้หรือเป็นคดีที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว

(๕) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒

(๖) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร”

^{๓๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔-๑๕.

^{๓๙} บันทึกการประชุมคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐, หน้า ๑๗-๑๘

๓. แนวคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนนี้จะเป็นสรุปย่อจากแนวคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ ๓ กรณีด้วยกัน เพื่อให้ประกอบการอภิปรายของผู้เข้าร่วมสัมมนา ดังนี้

๓.๑ กรณีตามมาตรา ๔๗(๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

๓.๒ กรณีตามมาตรา ๔๗ (๓) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน

๓.๓ กรณีคำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่

ทั้งนี้ จะเป็นการสรุปแนวคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญนับตั้งแต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๑ เป็นต้นมา เริ่มตั้งแต่คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๑ จนถึงปัจจุบัน (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๑/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓) สรุปได้ดังนี้^{๔๐}

๓.๑ กรณีตามมาตรา ๔๗ (๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว แบ่งออกเป็นดังนี้

๓.๑.๑ เป็นกรณีการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้ว ซึ่งรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ได้กำหนดการใช้สิทธิในการยื่นคำร้องไว้ เป็นการเฉพาะแล้วโดยการใช้สิทธิทางศาลตามมาตรา ๒๑๒ และการใช้สิทธิทางผู้ตรวจการแผ่นดินตามมาตรา ๒๓๑ (๑) ได้แก่

(๑) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๖/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่ากรณีที่มีผู้ร้องกล่าวอ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ อันเป็นกรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา

ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ศาลฎีกาจะใช้บังคับแก้คดี ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๑ วรรคสอง (๒) และวรรคสาม ได้บัญญัติกระบวนการร้องหรือผู้สิทธิในการยื่นคำร้องกรณีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยการใช้สิทธิทางศาลผ่านศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร ส่งความเห็นหรือคำโต้แย้งของคู่ความพร้อมด้วยเหตุผลไปยังสำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง หรือกรมพระธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เพื่อส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยต่อไป จึงเป็นกรณีที่ผู้ร้องไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกา ต้องปฏิบัติให้เป็นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๑๘๘ และมาตรา ๑๘๔ ประกอบมาตรา ๒๑๒

(๒) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๔/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๐

มิถุนายน ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่ากรณีตามคำร้องนี้การพ้นจากสถานะการดำรงตำแหน่งของผู้ร้องทั้งสามนั้นมิได้เกิดจากการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้อันเป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามหลักเกณฑ์ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ แต่เป็นผลของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๖๐ วรรคหนึ่ง ซึ่งการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้สิทธิในการยื่นคำร้องไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยการใช้สิทธิทางศาลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ และการใช้สิทธิทางผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๑ (๑) ดังนั้น คำร้องนี้จึงไม่เป็นไป

^{๔๐} โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน อติเทพ อุษะพัฒน์. แนวคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ กรณีการฟ้องตรงโดยประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓. เอกสารวิชาการลำดับที่ ๑/๒๕๖๓, หน้า ๑๑๐-๑๓๑.

ตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัย ผู้ร้องทั้งสามจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวโดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๓) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๗/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่าที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๑๖ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๘ และ มาตรา ๔๐ นั้น เป็นกรณีที่ผู้ร้องขอให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ บทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งตามรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้สิทธิในการยื่นคำร้อง เกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ไว้เป็นการเฉพาะแล้วโดยการใช้สิทธิทางศาลตามมาตรา ๒๑๒ หรือการใช้สิทธิ ทางผู้ตรวจการแผ่นดินตามมาตรา ๒๓๑ (๑) ในขณะเดียวกันผู้ร้องมิได้กล่าวอ้าง ให้ชัดเจนว่ามีการกระทำใดอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ของผู้ร้องอันเป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังนั้น จึงไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

๓.๑.๒ เป็นกรณีการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายหรือการโต้แย้งกระบวนการตรากฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๑๓๒ มาตรา ๑๔๘ ประกอบมาตรา ๒๖๓ ได้บัญญัติกระบวนการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการ เฉพาะแล้ว ได้แก่

(๑) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่ากรณีที่ผู้ร้องทั้งเจ็ดกล่าวอ้างว่าร่างพระราชบัญญัติการ

พัฒนาการกำกับดูแลและบริหารรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ นั้น เป็นกรณีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติ ซึ่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘ ประกอบมาตรา ๒๖๓ ได้บัญญัติ กระบวนการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยกำหนดให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เสนอความเห็นดังกล่าวต่อประธานสภานิติบัญญัติ แห่งชาติ เพื่อส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย หรือให้นายกรัฐมนตรี ส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย จึงเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิยื่น คำร้องตามมาตรา ๔๗ (๒)

(๒) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๓/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่ากรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย บุรพา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๘ และมาตรา ๓๙ เป็นการตรากฎหมายที่ไม่เป็นไป ตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ นั้น เป็นกรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ของร่างกฎหมาย ซึ่งเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิ ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว จึงเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิ ยื่นคำร้องได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒)

(๓) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๔/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่า กรณีการโต้แย้งกระบวนการตรากฎหมายโดย ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘ ได้บัญญัติ ให้สิทธิในการยื่นคำร้องไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเสนอความเห็น ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภาหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี หรือนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย อีกทั้ง การโต้แย้งกระบวนการตรากฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวมิใช่เป็นการโต้แย้ง

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีอาญาของผู้ร้องว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ ที่ศาลจะต้องส่งความเห็นเช่นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ดังนั้น การที่องค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกา มีความเห็นควรรอไว้วินิจฉัยพร้อมกับคำพิพากษา จึงเป็นการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามหน้าที่และอำนาจของศาลที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘๘ อันมิใช่เป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของผู้ร้องตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้แต่อย่างใด กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

(๔) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๖/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่า ผู้ร้องซึ่งเป็นคู่ความในคดีหมายเลขคำที่ อม. ๕๑/๒๕๖๐ กล่าวอ้างว่ากระบวนการตรวจกฎหมายไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘ ได้บัญญัติให้สิทธิในการยื่นคำร้องไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี หรือนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย จึงเป็นกรณีที่ผู้ร้องไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒)

(๕) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๖/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่ากรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และขอให้มีความวินิจฉัยเพิกถอนร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวก่อนที่จะมีการนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย อันเป็นกรณีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย ซึ่งเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘ ได้บัญญัติกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี หรือนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย จึงเป็นกรณีที่ผู้ร้องไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒)

(๖) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๘/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่ากรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ นั้น เป็นกรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย ซึ่งเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘ ได้บัญญัติกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี หรือนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย จึงเป็นกรณีที่ผู้ร้องไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๗) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๐/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่ากระบวนการตราพระราชบัญญัติวิชาชีพทันตกรรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ นั้น เห็นว่า เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔ ได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิก

ของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภาแล้วแต่กรณี หรือนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย จึงเป็นกรณีต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗(๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๘) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๙/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการตราพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๒ ไม่ชอบด้วยมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง แนวทางการจัดทำและการเสนอร่างกฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๔๐ และมาตรา ๗๗ นั้น เห็นว่า เป็นกรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๑) ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘ ได้บัญญัติกระบวนการร้องหรือผู้สิทธิขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี หรือนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย จึงเป็นกรณีที่ผู้ร้องไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗(๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

***๓.๑.๓ เป็นกรณีการขอให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎ หรือคำสั่งทางปกครอง หรือเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อ

หน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร ที่ผู้ร้องสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฟ้องร้องไปยังองค์กรตุลาการที่มีเขตอำนาจ หรืออาจดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นบัญญัติไว้ได้แก่

(๑) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๕/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๙ มีนาคม

๒๕๖๑ ศาลเห็นว่ากรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าความเป็นรักษาการแทนอธิการบดีตามคำสั่งสภามหาวิทยาลัยมหิดล ที่ ๑๙/๒๕๖๐ สิ้นสุดลงนับถึจากวันที่ครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันหรือไม่ และขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่าคำสั่งสภามหาวิทยาลัยมหิดล ที่ ๑๙/๒๕๖๐ ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. ๒๕๕๐ และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๗๖ หรือไม่ ซึ่งการยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ นั้น ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องปรากฏว่าผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความการสิ้นสุดวาระการดำรงตำแหน่งของรักษาการแทนอธิการบดี และตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายและความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของคำสั่งทางปกครอง ซึ่งเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว จึงเป็นกรณีที่ไมอาจใช้สิทธิยื่นคำร้องได้ตามมาตรา ๔๗ (๒) ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๒) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๙

มีนาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่ากรณีที่ผู้ร้องทั้งเจ็ดไม่เห็นด้วยกับการบริหารราชการแผ่นดินเกี่ยวกับปิโตรเลียมตามกฎหมาย และกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ไม่เป็นไปตามกฎหมาย และมีลักษณะผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้ร้องทั้งเจ็ดมีสิทธิที่จะร้องไปยังองค์กรที่มีอำนาจตรวจสอบตามกฎหมายหรืออาจดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นกำหนดไว้ได้ ประกอบกับข้อเท็จจริงตามคำร้องยังไม่ปรากฏว่ามีการกระทำใดที่เป็นการละเมิดเข้าไปในขอบเขตของสิทธิผู้ร้องทั้งเจ็ดเช่นว่านั้นโดยปราศจากอำนาจหรือโดย

ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายแต่อย่างใด จึงเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องได้ตามมาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ (๒)

(๓) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๓/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าการกระทำของมหาวิทยาลัยบูรพาที่อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. ๒๕๕๐ ออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยบูรพาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาอธิการบดี พ.ศ. ๒๕๖๐ ข้อ ๘ (๑) และข้อบังคับมหาวิทยาลัยบูรพาว่าด้วยการกำหนดตำแหน่ง คุณสมบัติ วิธีการสรรหา อำนาจและหน้าที่ และการพ้นจากตำแหน่งของหัวหน้าส่วนงาน พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๗ (๑) (ค) ทำให้ผู้ร้องหรือข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยบูรพาไม่มีสิทธิในอันที่จะมีส่วนร่วมในเรื่องการบริหาร และการกำหนดทิศทางขององค์กรที่ตนเองปฏิบัติหน้าที่อยู่ แต่ในขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยบูรพาก็ยังมีการแต่งตั้งข้าราชการบางรายให้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี และผู้อำนวยการกองกฎหมาย อันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของผู้ร้อง หรือข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยบูรพาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ ประกอบมาตรา ๕ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ นั้น เป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายลำดับรองและการใช้อำนาจหน้าที่ทางปกครอง ซึ่งการยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ร้องขอให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎ และตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการใช้อำนาจหน้าที่ทางปกครอง ซึ่งเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไม่เป็นการเฉพาะแล้ว จึงเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒)

(๔) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๙/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่ากรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าคณะกรรมการวินิจฉัย

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดิน และการบังคับใช้กฎหมาย ได้มีคำวินิจฉัยที่ สค ๗๗/๒๕๖๑ ยกอุทธรณ์ของผู้ร้อง โดยเห็นว่าข้อมูลข่าวสารตามที่ผู้ร้องอุทธรณ์ คือ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๘/๒๕๖๐ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นการประชุมลับและมีการออกเสียงลงคะแนนเป็นการลับเป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๐ วรรคห้า ประกอบบรรพคสี่ ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๐ วรรคสอง และวรรคห้า ประกอบบรรพคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๑๓ ซึ่งการยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ นั้น ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ ถึงมาตรา ๔๘ เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องปรากฏว่า มิใช่กรณีที่ผู้ร้องได้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้โดยเป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๔๘ และการที่ผู้ร้องประสงค์จะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดิน และการบังคับใช้กฎหมายที่ สค ๗๗/๒๕๖๑ ซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครองขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น ก็เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญ ได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว จึงเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒)

ส่วนกรณีที่ผู้ร้องได้ร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการว่าปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้น การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบต่อคณะกรรมการอัยการ แต่ยังไม่ได้รับการแจ้งผลการพิจารณา และอัยการสูงสุดซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการอัยการก็มีได้ให้การเป็นพยานนั้น เมื่อข้อเท็จจริงกรณีนี้ เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญ ได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว จึงเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องได้ตามพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑
มาตรา ๔๗ (๒)

(๕) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๗/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่าที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ เกี่ยวกับการให้อำนาจนายกรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงหรือประกาศโดยกำหนดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นการสร้างภาระให้แก่บริษัทรักษาความปลอดภัย และเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมนั้น เป็นกรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า กฎกระทรวงหรือประกาศที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ นั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีสิทธิดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นกำหนดไว้แล้ว จึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒)

(๖) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่ากรณีที่ผู้ร้องยื่นหนังสือขออุทธรณ์คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๖๒ ซึ่งวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมิได้ให้สิทธิแก่ผู้ร้องในการยื่นอุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของศาล แต่เมื่อพิเคราะห์ความประสงค์ของผู้ร้องแล้วเห็นว่าเป็นกรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าตนถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจากการที่เรือนจำกลางบางขวางไม่เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกคำสั่งลงโทษทางวินัยแก่ผู้ร้องเพื่อให้เป็นไปตามผลของคำพิพากษาศาลจังหวัดนนทบุรีที่ยกฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรีเป็นโจทก์ฟ้องผู้ร้องเป็นจำเลยฐานความผิดตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ มาตรา ๔๕ และศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษายืน ส่งผลให้ผู้ร้องซึ่งอยู่ในสถานะนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยมถูกลดชั้นเป็นนักโทษเด็ดขาดชั้นเลวมาก ไม่มีสิทธิได้รับพระราชทานอภัยโทษ ไม่ได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษจนถึงปัจจุบัน และตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อ ประกอบกับผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินแล้ว จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่ากฎกระทรวงมหาดไทย และระเบียบกรม

ราชทัณฑ์ซึ่งนำไปใช้ในการกำหนดโทษผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัย ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ รวมทั้งการออกคำสั่งของเรือนจำกลางบางขวางไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยกรณีดังกล่าวเป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของกฎ และตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานทางปกครอง ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๗ ได้บัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง จึงเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว อันเป็นการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๗) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๐/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒

พฤษภาคม ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่ากรณีที่ผู้ร้องที่ ๑ กับคณะ กล่าวอ้างว่าการกระทำของการรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจอธิปไตยเป็นรัฐวิสาหกิจจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๔ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และเป็นหน่วยงานทางปกครอง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ ในการดำเนินการตามโครงการสรรหาเอกชนเพื่อร่วมลงทุนเป็นผู้ประกอบการสถานีบรรจุและแยกสินค้ากล่อง (ไอซีดี) ที่ลาดกระบัง เกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติผู้ที่จะยื่นข้อเสนอร่วมลงทุนไม่ชอบด้วยกฎหมาย จนเป็นเหตุทำให้ บริษัท ทิฟฟา ไอซีดี จำกัด ไม่สามารถยื่นข้อเสนอร่วมลงทุนและประกอบการตามสัญญาสัมปทานต่อไปได้ อีกทั้งมิได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้อง และมิได้ดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ผู้ร้องที่ ๑ กับคณะที่ได้รับผลกระทบ เป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่งและวรรคสาม นั้น เป็นกรณีการโต้แย้งเกี่ยวกับการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือหน่วยงานของรัฐกระทำการไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นคดี

พิพาทที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว จึงเป็นกรณีต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ผู้ร้องที่ ๑ กับคณะจึงไม่อาจยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๘) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๓/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องเป็นกรณีที่ผู้ร้องได้รับความเดือดร้อนจากประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การกำหนดสถาบันการเงินและอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังออกประกาศดังกล่าวโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๒๓ มาตรา ๔ ก็เป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจทางปกครองซึ่งกฎหมายบัญญัติให้บุคคลสามารถใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมทางปกครองได้ จึงเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ซึ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๙) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๘/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องเป็นกรณีที่ผู้ร้องและคณะเป็นเพียงกลุ่มประชาชนที่ดำเนินการขอให้รัฐบาลจัดสรรที่ดินทำกิน ซึ่งการขอรับการจัดสรรที่ดินทำกินนั้นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ขั้นตอนและเงื่อนไขภายใต้การดำเนินการของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๙ บัญญัติไว้ เมื่อผู้ร้อง

และคณะยังไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ กรณีจึงยังถือไม่ได้ว่ากรมป่าไม้ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของรัฐแต่อย่างใด ประกอบกับการใช้สิทธิยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ นั้น ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ ซึ่งเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องไว้เป็นการเฉพาะแล้ว เมื่อผู้ร้องยังไม่ได้ดำเนินการให้ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด ผู้ร้องจึงไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗(๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องและคณะจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๑๐) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๙/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๖

พศกิจายัน ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี กรมธนารักษ์ และกรมการทหารช่าง บังคับใช้พระราชกฤษฎีกา โดยถือแนวเขตที่ปรากฏในแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา ด้วยนั้น เห็นว่าเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจทางปกครองซึ่งกฎหมายบัญญัติให้บุคคลสามารถใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมทางปกครองได้ จึงเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ผู้ร้องไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗(๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๑๑) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖๖/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๗

พศกิจายัน ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องที่ผู้ร้องอ้างว่าตนถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่เป็นผลมาจากพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ

พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๖ (๒) (ง) นั้น พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมิได้มีสถานะเป็น “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ แต่มีสภาพเป็น “กฎ” ซึ่งอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔๗ วรรคหนึ่ง กรณีจึงไม่ต้องด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ ส่วนการใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๖๑ ทวิ นั้น ก็เป็นการกระทำที่เป็นกระบวนการในการออกกฎของฝ่ายปกครอง อันอยู่ภายใต้การตรวจสอบตามกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง จึงเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ซึ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) กรณีจึงไม่เป็นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ ประกอบมาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๗ (๒) ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๑๒) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖๘/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๑๑

ธันวาคม ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า การที่เจ้าพนักงานปกครองปฏิบัติการ รักษาการ ในตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตภาษีเจริญ ไม่รับจดทะเบียนสมรส ให้กับผู้ร้องทั้งสองตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๕๔๑ กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ ข้อ ๓ และพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ โดยเป็นผลมาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๔๘ ที่ให้การสมรสกระทำได้ระหว่างชายและหญิงเท่านั้น เป็นการกระทำทางปกครอง ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้บุคคลสามารถใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมทางปกครองได้ จึงเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนด

กระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ซึ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) กรณีจึงไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ ประกอบมาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๑๓) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๓ ศาลเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องเป็นกรณีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎกระทรวง ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๒๘) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งมีได้มีสถานะเป็น “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ แต่มีสภาพเป็น “กฎ” ซึ่งอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๗ วรรคหนึ่ง จึงเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ซึ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๑๔) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ศาลเห็นว่า กรณีผู้ร้องขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๑๓ วรรคหนึ่ง เฉพาะในส่วนพนักงานอัยการจะร้องขอต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกก็ได้ ประกอบพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔ (๑๐) ที่บัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด และระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๑ ที่กำหนดให้การคุ้มครองสิทธิทางศาลให้พนักงาน

อัยการเป็นผู้ดำเนินการ หากมีค่าฤชาธรรมเนียมที่ต้องชำระต่อศาล ให้ผู้ขอคุ้มครองสิทธิเป็นผู้ชำระค่าฤชาธรรมเนียมตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๖๘ วรรคสาม นั้น เห็นว่า เมื่อผู้ร้องไม่ใช่บุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญอันเป็นผลมาจากบทกฎหมายที่ผู้ร้องอ้างว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งระเบียบที่ออกตามกฎหมายดังกล่าวมิได้มีสถานะเป็น “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ แต่มีสภาพเป็น “กฎ” ซึ่งอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองโดยเฉพาะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๗ วรรคหนึ่ง กรณีจึงต้องห้ามมิให้รับคำร้องไว้พิจารณาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๔๗ (๒)

*** (๑๕) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๙/๒๕๖๓ ลงวันที่

๒๙ เมษายน ๒๕๖๓ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ พิจารณาและดำเนินการเกี่ยวกับข้อกล่าวหาของผู้ร้องโดยลำซาเกินสมควร เป็นการเพิกเฉย ละเลย และละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ทำให้ผู้ร้องได้รับความเสียหาย การกระทำความกล่าวของผู้ถูกร้องทั้งสองเป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๕ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๗ มาตรา ๔๑ มาตรา ๕๑ มาตรา ๕๓ และมาตรา ๕๙ นั้น เป็นกรณีการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่โดยตรงของผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ในการพิจารณาและดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องที่มีการกล่าวหาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจทางปกครองโดยกฎหมายได้บัญญัติให้บุคคลสามารถใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมทางปกครองได้ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๗ ได้บัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครองจึงเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม

บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้^{๔๑}

(๑๖) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๐/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๙

เมษายน ๒๕๖๓ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าการกระทำของผู้ร้องทั้งสองที่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ โดยไม่ดำเนินการหรือดำเนินการล่าช้าเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนของผู้ร้อง และเปิดเผยข้อมูลการร้องเรียนของผู้ร้องให้ผู้ร้องเรียนได้รับรู้ เป็นการกระทำที่เป็นเหตุให้ผู้ร้องได้รับความเดือดร้อนเสียหาย อันเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ โดยให้ผู้ร้องทั้งสองชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ร้องเป็นเงินจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ นั้น ผู้ร้องขอที่จะใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครองได้ จึงเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้วตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๑๗) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๙/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๗

พฤษภาคม ๒๕๖๓ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า การที่เจ้าพนักงานที่ดินซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากผู้ร้องที่ ๒ ให้ปฏิบัติงานตามโครงการเดินสำรวจรังวัดและออกโฉนดที่ดินปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ บริเวณที่ดินระหว่าง ๕๐๓๙ IV ๓๔๐๘ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลนิคมเขาบ่อแก้ว อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งผู้ร้องที่ ๑ และผู้ร้องที่ ๒ จัดทำขึ้น โดยผู้ร้องที่ ๓ ประกาศกำหนดจังหวัดที่จะสำรวจออกโฉนดที่ดินแต่ไม่ทำการเดินสำรวจรังวัดทำแผนที่ หรือสอบสวนการทำประโยชน์ที่ดินและออกโฉนดที่ดินให้แก่ผู้ร้อง การกระทำดังกล่าวเป็นการ

^{๔๑} ศาลได้เปลี่ยนแนวการวินิจฉัยกลับมาตามแนวคำสั่งเดิมที่เคยวินิจฉัยไว้ว่า “กรณีผู้ร้องสามารถใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครอง เป็นกรณีตามมาตรา ๔๗ (๒)”

ไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๕๘ วรรคสาม และ มาตรา ๕๘ ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสอง (๓) เป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๑ (๒) และ (๓) นั้น เป็นกรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง เป็นกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามหน้าที่หรือละเว้นไม่ทำการเดินสำรวจรังวัด ทำแผนที่หรือสอบสวนการทําประโยชน์ในที่ดินและออกโฉนดที่ดินให้แก่ผู้ร้อง ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๕๘ และมาตรา ๕๘ ทวิ ซึ่งเป็นการกระทำ ที่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจทางปกครอง โดยกฎหมายบัญญัติให้บุคคลสามารถใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมทางปกครองได้ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๗ บัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง จึงเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนด กระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญ สั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓

(๑๘) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๒/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๓^{๔๒} ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องเรียนทั้งสองยื่นคำร้องต่อผู้ร้องและผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญพร้อมด้วยความเห็นโดยกล่าวอ้างว่ากระทรวงพลังงานกำหนดยุทธศาสตร์กระทรวงพลังงาน (พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓) และ แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ (PDP๒๐๑๘) โดยลดกำลังการผลิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ทำให้สัดส่วน กำลังการผลิตไฟฟ้าของรัฐซึ่งเป็นโครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนหรือ เพื่อความมั่นคงของรัฐลดลงต่ำกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ด เป็นการที่หน่วยงานของรัฐ มิได้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อ ประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม อันเป็น การละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของผู้ร้องเรียนทั้งสองรวมถึงประชาชนคนไทย

^{๔๒} คดีนี้ผู้ร้องคือ นายเจนภพ โสมาสา

ซึ่งเป็นผู้บริโภครวมที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองไว้ ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการกระทำดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๖ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๒๑๓ กฎและข้อบังคับเป็นอันใช้บังคับมิได้นั้น เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องปรากฏว่ากระทรวงพลังงานซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐกระทำการดังกล่าว อันเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ของรัฐ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้ผู้ร้องเรียนทั้งสองในฐานะประชาชนสามารถใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ โดยกระบวนการยื่นคำร้องต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติดังกล่าว กรณีตามคำร้องจึงเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว แต่ผู้ร้องเรียนยังไม่ได้ดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าว ต้องด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญส่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

*** (๑๙) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๖/๒๕๖๓ ลงวันที่

๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าผู้ถูกร้องออกโฉนดที่ดิน เลขที่ ๖๐๘๐ เลขที่ ๖๒๓๖ และเลขที่ ๖๒๓๗ ให้นายบัณฑิต แสงเสรีธรรม ซึ่งเป็นผู้ซื้อออกโฉนดที่ดิน โดยอาศัยพยานหลักฐานเพียงใบไต่สวนและบันทึกถ้อยคำของผู้ซื้อออกโฉนดที่ดิน แต่ไม่ได้เรียกสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้จากเจ้าของกรรมสิทธิ์ผู้ขายหรือผู้ให้มาตรวจสอบ ทำให้ไม่มีบันทึกถ้อยคำของผู้ขายหรือผู้ให้เพื่อประกอบการพิจารณาก่อนมีคำสั่งออกโฉนดที่ดิน ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการออกโฉนดที่ดินของกรมที่ดิน และเป็นการใช้ดุลพินิจกระทำการหรือละเว้นกระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมายเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ การกระทำดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๔ มาตรา ๒๕ วรรคสองและวรรคสาม

มาตรา ๒๖ และมาตรา ๗๗ วรรคสาม แต่การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ นั้น เป็นการกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบในการออกโฉนดที่ดินให้แก่ผู้ขอออกโฉนดที่ดิน ผู้ร้องขอที่จะใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครองได้ เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้วตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้^{๔๓}

(๒๐) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๙-๕๐/๒๕๖๓ ลงวันที่

๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องทั้งสองขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๒๐/๒๕๖๑ เรื่อง มาตรการสนับสนุนการบริหารราชการแผ่นดินให้มีความต่อเนื่อง ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ มาตรา ๔๔ และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ นั้น คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับดังกล่าวจึงมีสถานะเป็น “กฎ” มิได้มีสถานะเป็น “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง ดังนั้น ผู้ร้องทั้งสองไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้^{๔๓}

๓.๒ กรณีตามมาตรา ๔๗ (๓) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน ได้แก่

^{๔๓} ศาลได้กลับมาใช้แนวเดิมที่เคยวินิจฉัยไว้อีกครั้งว่า “การใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครอง เป็นกรณีตามมาตรา ๔๗ (๒)” หลังจากคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๕/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ที่วินิจฉัยว่า การใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งเป็นกรณีตามมาตรา ๔๗ (๓)

(๑) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖๒/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน

๒๕๖๑ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าตนถูกละเมิดสิทธิจากการบุกรุกของ พันเอก พันธเทพ พิริยะโยธิน กับพวก รวม ๕ คน ที่บุกรุกเข้ามาในบ้านเช่าของผู้ร้อง และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่ง พร้อมเรียกค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดกับพันเอก พันธเทพ พิริยะโยธิน เจ้าหน้าที่ตำรวจ เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินและเจ้าหน้าที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งแม้ผู้ร้องจะได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินแล้ว แต่ไม่ได้เป็นการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยคดีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ ประกอบกับเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน จึงเป็นกรณีต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสามบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๒) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖๔/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม

๒๕๖๑ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขยกเลิกรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ พระราชกฤษฎีกากำหนด เงื่อนไขยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ พระราชกฤษฎีกากำหนด เงื่อนไขยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขยกเลิกกฎหมายว่าด้วยองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕ พระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขยกเลิกกฎหมายว่าด้วยองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๗ และพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๘ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหลายมาตรา เป็นการขอให้

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายลำดับรอง ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน จึงเป็นกรณีต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาแม้ผู้ร้องจะกล่าวอ้างด้วยว่าตนถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเวลายกเลิกรัฐวิสาหกิจดังกล่าว โดยผู้ร้องได้ร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินแล้ว แต่ตามคำร้องไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ร้องเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้อย่างไร ผู้ร้องจึงไม่ใช่บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ จึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๘ ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๓) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องทั้งสองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ ข้อ ๑๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ (๒) และ (๓) และ มาตรา ๕๐ (๒) อันเป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายลำดับรอง ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะซึ่งต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน จึงเป็นกรณีต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา

(๔) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าการพิจารณาของคณะกรรมการ

พิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ที่มีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๖๐ ให้ยกคำขอของผู้ร้อง เป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖ มาตรา ๗ และมาตรา ๒๔๖ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕ มาตรา ๑๒ มาตรา ๒๕ วรรคสี่ และมาตรา ๒๑๒ ซึ่งการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ นั้น ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ แม้ผู้ร้องได้ยื่นเรื่องร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ แจ้งผลการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินว่าให้ยุติเรื่องร้องเรียนของผู้ร้อง ทำให้ผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ และผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง แล้วก็ตาม แต่เมื่อข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าผู้ร้องได้ยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการฯ ที่มีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๖๐ ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๕ แต่อย่างใด กรณีดังกล่าวจึงเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะและยังมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา นอกจากนั้นกรณีตามคำร้องยังเป็นเรื่องที่มีมูลเหตุเดียวกันกับเรื่อง que ผู้ร้องได้เคยยื่นคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ต่อกระทรวงการคลัง ซึ่งในครั้งนั้นคณะกรรมการฯ วินิจฉัยให้ยกคำขอของผู้ร้อง และศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษายืน

ตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการดังกล่าวอันเป็นผลให้คดีถึงที่สุดตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๕ กรณีดังกล่าวจึงเป็นกรณีที่ศาลอื่นมีคำพิพากษา หรือคำสั่งถึงที่สุดแล้วตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๔) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญส่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาเช่นเดียวกัน ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๕) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๒/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าตนได้เคยถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการจนเกิดความเครียด และถูกเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดตราดสั่งการให้ผู้ต้องขังทำร้ายร่างกาย โดยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยทางแพ่งเพื่อชดเชยความเดือดร้อนเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ร้องและสาธารณชนทั่วไป ซึ่งแม้ผู้ร้องจะได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินแล้ว แต่มิได้เป็นการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยคดีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ ประกอบกับคำขอของผู้ร้องเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะและยังมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน จึงเป็นกรณีต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญส่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๖) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๓ ศาลเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องเมื่อผู้ร้องกล่าวอ้างว่าการกระทำของอธิบดีกรมบังคับคดี ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานศาลในการดำเนินการบังคับคดีให้เป็นไปตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นการไม่ชอบด้วยประการใด ผู้ร้องก็ชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาล

ที่ออกหมายบังคับคดีเพื่อพิจารณาและมีคำสั่งได้ตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะแล้ว และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๗) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๓ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองที่ได้ร่วมกันเปิดเผยข้อมูลการร้องเรียนของผู้ร้องต่อสาธารณชน เป็นการกระทำฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐประพัตินโดยมิชอบอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ เป็นเหตุให้ผู้ร้องได้รับความเดือดร้อนเสียหายและถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และให้ร่วมกันชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ร้องเป็นเงินจำนวน ๙๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งการยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ นั้น เป็นการกล่าวอ้างว่าการกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองดังกล่าวเป็นการกระทำอันเป็นความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐประพัตินโดยมิชอบ และให้ร่วมกันชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ร้อง ซึ่งผู้ร้องขอที่จะใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ทางแพ่งหรือทางปกครอง จึงเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะแล้ว และผู้ร้องยังมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๘) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๗/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๓^{๔๔} ศาลเห็นว่า เป็นกรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า

^{๔๔} คดีนี้ผู้ร้องคือ นายเจนภพ โสมาสา

การกระทำของผู้ถูกร้องที่ดำเนินการจัดตั้งตลาดประชารัฐโดยไม่เหมาะสม และใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินในการจัดตั้งตลาดประชารัฐต่อไปในทางทุจริต เป็นการกระทำฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐประพฤติดนโดยมิชอบ และกระทำการโดยทุจริต อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ และเป็นเหตุให้ผู้ร้องได้รับความเดือดร้อนเสียหายและถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ร้องเป็นเงินจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ซึ่งการยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ นั้น เป็นการกล่าวอ้างว่าการกระทำของผู้ถูกร้องเป็นการกระทำอันเป็นความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐประพฤติดนโดยมิชอบ และกระทำการโดยทุจริต เป็นเหตุให้ผู้ร้องได้รับความเดือดร้อนเสียหายและถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ และให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ร้อง ซึ่งผู้ร้องชอบที่จะใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครอง จึงเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอน และวิธีการไว้เป็นการเฉพาะแล้ว และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้น ครบถ้วนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๙) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๖๓^{๔๔} ศาลเห็นว่า เป็นกรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการกระทำของผู้ถูกร้องที่ใช้อำนาจข่มขู่ รั้งแก ต่อว่าผู้ร้องต่อหน้าสาธารณชน ทำให้ผู้ร้องตกใจกลัวและเกิดความอับอาย เป็นการกระทำฐานเป็นเจ้าพนักงานประพฤติดนโดยมิชอบ และละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องทำให้ผู้ร้องได้รับความเสียหายตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ร้องเป็นเงินจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ซึ่งการยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ นั้น เป็นการกล่าวอ้างว่าการกระทำของผู้ถูกร้องดังกล่าวเป็นการกระทำอันเป็น

^{๔๔} คดีนี้ผู้ร้องคือ นายเจนภพ โสมาสา

ความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานประพฤติตนโดยมิชอบ ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ และให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ร้อง ซึ่งผู้ร้องชอบที่จะใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครอง จึงเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะแล้ว และผู้ร้องยังมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๓ ได้

(๑๐) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๕/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๖๓^{๔๖} ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ปล่อยปละละเลยให้มีการบุกรุกเข้าไปปลูกสร้างที่พักอาศัยในเขตพื้นที่ทางหลวงแผ่นดิน เป็นการกระทำฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐประพฤติตนโดยมิชอบ ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ เป็นเหตุให้ผู้ร้องถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพได้รับความเดือดร้อนเสียหายตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ร้องเป็นเงินจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท ซึ่งการยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ นั้น เป็นการกล่าวอ้างว่าการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๑ ดังกล่าวเป็นการกระทำอันเป็นความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐประพฤติตนโดยมิชอบ ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ และให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ร้อง ซึ่งผู้ร้องชอบที่จะใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครอง จึงเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะแล้ว และผู้ร้องยังมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

^{๔๖} คดีนี้ผู้ร้องคือ นายเจนภพ โสมาสา

***** (๑๑) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๕/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓** ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าการกระทำของอธิบดีกรมบังคับคดี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมปล่อยปละละเลยไม่ดำเนินการชำระหนี้แก่ เจ้าหนี้ทำให้ผู้ร้องไม่สามารถยื่นคำร้องยกเลิกการล้มละลายและไม่ดำเนินการ ส่งคืนทรัพย์สินของบริษัท ราชাজินทุน จำกัด ให้แก่ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นของ บริษัทดังกล่าว การกระทำของอธิบดีกรมบังคับคดีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ยุติธรรมดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ มาตรา ๔ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๗๗ นั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการในคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ซึ่งผู้ร้องสามารถที่จะยื่น คำร้องขอตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่พระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดไว้ จึงเป็น กรณีที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการ ตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้อง ไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้^{๔๗}

^{๔๗} กรณีดังกล่าวเป็นการใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ตามแนวคำสั่งเดิมนั้น เป็นกรณีตามมาตรา ๔๗ (๒)

ตารางสรุปแนวคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑
มาตรา ๔๗ (๒) และ (๓) เฉพาะกรณีเรื่องที่อยู่ในเขตอำนาจศาลยุติธรรม
หรือศาลปกครอง^{๔๘}

เรื่อง	มาตรา ๔๗ (๒)	มาตรา ๔๗ (๓)
การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของคำสั่งทางปกครอง	คำสั่งที่ ๒๕/๒๕๖๑, คำสั่งที่ ๓๙/๒๕๖๑	
การตรวจสอบกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต เป็นเรื่องที่ผู้ร้องมีสิทธิที่จะร้องไปยังองค์กรที่มีอำนาจตรวจสอบตามกฎหมายหรืออาจดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นกำหนดไว้ได้	คำสั่งที่ ๒๗/๒๕๖๑ คำสั่งที่ ๓๙/๒๕๖๑	
การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายลำดับรอง การใช้อำนาจหน้าที่ทางปกครอง การกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือหน่วยงานของรัฐกระทำการไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือการใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง	คำสั่งที่ ๓๓/๒๕๖๑ คำสั่งที่ ๔๗/๒๕๖๑ คำสั่งที่ ๑๒/๒๕๖๒ คำสั่งที่ ๒๐/๒๕๖๒ คำสั่งที่ ๕๓/๒๕๖๒ คำสั่งที่ ๕๙/๒๕๖๒ คำสั่งที่ ๖๖/๒๕๖๒ คำสั่งที่ ๖๘/๒๕๖๒ คำสั่งที่ ๑/๒๕๖๓ คำสั่งที่ ๘/๒๕๖๓ คำสั่งที่ ๒๙/๒๕๖๓ คำสั่งที่ ๓๙/๒๕๖๓ คำสั่งที่ ๔๙-๕๐/๒๕๖๓	คำสั่งที่ ๖๔/๒๕๖๑ (พระราชกฤษฎีกา), คำสั่งที่ ๑/๒๕๖๒ (ข้อบังคับของ ประธานศาลฎีกา), คำสั่งที่ ๘/๒๕๖๒ (อุทธรณ์คำสั่งคณะกรรมการ การพิจารณาคำตอบแทน ผู้เสียหาย และคำทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา)

^{๔๘} นับตั้งแต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๑ ตั้งแต่คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๑ จนถึงปัจจุบัน (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๑/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓)

เรื่อง	มาตรา ๔๗ (๒)	มาตรา ๔๗ (๓)
การใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครอง	คำสั่งที่ ๓๐/๒๕๖๓ คำสั่งที่ ๔๖/๒๕๖๓	คำสั่งที่ ๓๒/๒๕๖๒ (กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง), คำสั่งที่ ๓/๒๕๖๓ (การดำเนินการบังคับคดีตาม ป.วิ.แพ่ง), คำสั่งที่ ๑๕/๒๕๖๓ คำสั่งที่ ๑๗/๒๕๖๓ คำสั่งที่ ๒๔/๒๕๖๓ คำสั่งที่ ๒๕/๒๕๖๓ (กระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครอง), คำสั่งที่ ๔๕/๒๕๖๓ (การดำเนินกระบวนการในคดีล้มละลาย)
การใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา	คำสั่งที่ ๖๒/๒๕๖๑	

๓.๓ กรณีคำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่ ได้แก่

(๑) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๙/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่ากรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างมาในคำร้องล้วนเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่ปรากฏว่าผู้ร้องเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้โดยตรง และได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้นั้นเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น นอกจากนี้ การที่ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญหลายครั้ง โดยมีมูลคดีมาจากการที่ผู้ร้องต้องการตรวจสอบบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งอัยการสูงสุดด้วยเหตุส่วนตัว ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัยทุกคำร้อง เนื่องจากไม่ต้อง

ด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ คำร้องของผู้ร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอาศัยมูลคดีดังกล่าว จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๒) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๑/๒๕๖๑ และ ๔๒/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่าการที่ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญหลายครั้ง โดยมีมูลคดีมาจากการที่ผู้ร้องต้องการตรวจสอบบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งอัยการสูงสุดด้วยเหตุส่วนตัว ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัยทุกคำร้อง เนื่องจากไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ คำร้องของผู้ร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอาศัยมูลคดีนี้จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม กรณีจึงไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

(๓) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๙/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่ากรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า การที่ผู้ถูกร้องนำพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๑๕ (๑) โดยการไม่เปิดเผยมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ปรับลดอัตราการเลื่อนขั้นเงินเดือนและค่าจ้างรัฐวิสาหกิจประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๒ ถึง ๒๕๔๔ ใช้บังคับทำให้ผู้ร้องไม่สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองด้วยเหตุเลิกจ้างได้ภายในระยะเวลาการฟ้องคดี ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ว่าการกระทำของผู้ถูกร้องขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และ มาตรา ๒๗ ประกอบมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้องแล้วปรากฏว่ามีเนื้อหาประเด็นเดียวกันกับที่ผู้ร้องเคยยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยไปแล้ว ตามคำสั่งที่ ๒/๒๕๖๐ (เรื่องพิจารณาที่ ต. ๑/๒๕๖๐) คำร้องนี้จึงเป็นกรณีที่เป็นประเด็น

เดียวกับที่ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาและมีคำสั่งไปแล้ว ส่วนกรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าการไม่เปิดเผยมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินเดือนและค่าจ้างรัฐวิสาหกิจ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๒ ถึง ๒๕๔๔ ทำให้ผู้ร้องไม่สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองด้วยเหตุเลิกจ้างได้ภายในระยะเวลาการฟ้องคดีนั้น เห็นว่า แม้ผู้ถูกร้องจะใช้บังคับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๑๕ (๑) ด้วยการเปิดเผยมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวหรือไม่ก็ตาม ย่อมไม่ได้ทำให้ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ร้อง คือ การเลิกจ้างตามมติคณะรัฐมนตรีเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด คำร้องของผู้ร้องจึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม กรณีจึงไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

(๔) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๕/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่ากรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำสั่งตัดสินการละเมิดสิทธิบัตรกับบริษัทและภาครัฐที่ใช้เทคโนโลยีที่ผู้ร้องเป็นผู้คิดค้นโดยไม่ได้รับอนุญาต และให้ธนาคารแห่งประเทศไทยชำระหนี้สิทธิบัตรกับผู้ร้องจำนวน ๕,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ (ห้าล้านล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ) ซึ่งแม้ผู้ร้องจะได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินแล้วก็ตาม แต่การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ นั้น จะต้องระบุการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำใด และละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของตนอย่างไร ข้อเท็จจริงตามคำร้องปรากฏว่าผู้ร้องเพียงแต่ต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญออกคำสั่งตัดสินการละเมิดสิทธิบัตรและให้ชำระหนี้สิทธิบัตรให้แก่ผู้ร้องเท่านั้น โดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำใดละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เป็นคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เพราะไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสอง และวรรคสาม ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๕) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖๕/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม

๒๕๖๑ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าตนถูกละเมิดสิทธิจากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครพนม พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔ มาตรา ๕๘ มาตรา ๖๐ และมาตรา ๖๑ โดยอธิการบดีมหาวิทยาลัยนครพนมได้ออกคำสั่งแต่งตั้งผู้ร้องเป็นผู้รักษาราชการในตำแหน่งคณบดีคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครพนม และต่อมาออกคำสั่งถอดถอนผู้ร้องออกจากตำแหน่งดังกล่าว ผู้ร้องจึงนำคดีมายื่นฟ้องต่อศาลปกครองขอนแก่น ซึ่งศาลปกครองขอนแก่นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้อง โดยผู้ร้องได้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วมีคำสั่งยืนตามคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งที่ ๘/๒๕๕๒ ไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย นอกจากนี้ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าตนถูกละเมิดสิทธิไม่ได้รับเงินเดือนที่ปรับและเลื่อนขั้นตามพระราชกฤษฎีกาการปรับอัตราเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๔ ต่อมาผู้ร้องได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และผู้ตรวจการแผ่นดินมีหนังสือแจ้งว่ากรณีดังกล่าวผู้ร้องไม่ได้เป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ และการละเมิดนั้นมิได้เป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงไม่อาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยได้ ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครพนม พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔ มาตรา ๕๘ มาตรา ๖๐ และมาตรา ๖๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๑๓ เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าตนถูกละเมิดสิทธิจากการออกคำสั่งของอธิการบดีมหาวิทยาลัยนครพนมในการแต่งตั้งและถอดถอนผู้ร้องออกจากผู้รักษาราชการในตำแหน่งคณบดีนั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยพิจารณาวินิจฉัยคำร้องในประเด็นดังกล่าวไว้แล้วตามคำสั่งที่ ๘/๒๕๕๒ คำร้องของผู้ร้องในประเด็นดังกล่าวจึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม และกรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า

ตนถูกละเมิดสิทธิไม่ได้รับเงินเดือนที่ปรับและเลื่อนขั้นตามพระราชกฤษฎีกา การปรับอัตราเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๙ ทำให้ผู้ร้องได้รับเงินบำนาญน้อยกว่าที่ควรจะได้รับนั้น กรณีดังกล่าวนี้ไม่ได้เป็นผลสืบเนื่องมาจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครพนม พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔ มาตรา ๕๘ มาตรา ๖๐ และมาตรา ๖๑ ผู้ร้องจึงมิใช่บุคคล ซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง กรณีจึงไม่เป็นไปตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจ ยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๖) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗๑/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าตนถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจาก บทบัญญัติของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้บทบัญญัติมาตรา ๑๕ วรรคสาม มาตรา ๑๗ วรรคสอง และ มาตรา ๒๖ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไข เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ไม่ให้ใช้บังคับแก่คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้นำกฎหมายซึ่งใช้บังคับอยู่ในวัน ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ บังคับแก่คดีดังกล่าวต่อไปจนกว่าคดีถึงที่สุด แม้ตามคำร้องปรากฏว่า ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินและ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีคำสั่งไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ แล้วทำให้ผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ได้ก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ วรรคสี่ บัญญัติว่า “คำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กร อิสระและหน่วยงานของรัฐ” การที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญได้นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ผู้ร้องกล่าวอ้างมาก่อน ซึ่งคำร้องนี้ เป็นกรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติ

ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และกรณีดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วในคำวินิจฉัยที่ ๖-๗/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๑ โดยวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง ในส่วนที่ห้ามมิให้นำมาตรา ๑๕ วรรคสาม มาตรา ๑๗ วรรคสอง และมาตรา ๒๖ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาใช้บังคับแก่คดีที่ยังไม่ถึงที่สุดเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง แต่ในส่วนที่ไม่ให้ใช้บังคับแก่คดีที่ถึงที่สุดแล้วนั้นไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้น คำร้องนี้จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่น คำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๗) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าตนได้รับความเสียหายจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๗ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๕ ตริ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๑ และ มาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นการขอให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย อันเป็นประเด็นเดียวกันกับที่ผู้ร้องได้เคยยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ตามคำสั่งที่ ๔๓/๒๕๖๐ ว่ากรณีดังกล่าวเป็นการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งตามรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้สิทธิในการยื่นคำร้องเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะแล้ว และคำสั่งที่ ๔๘/๒๕๖๑ ว่าเป็นกรณีคำร้องที่ไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ

ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ เมื่อปรากฏว่าข้อเท็จจริงตามคำร้องนี้ มิได้มีสาระสำคัญใดเพิ่มเติมจากคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำสั่งไม่รับไว้ พิจารณาวินิจฉัยไปแล้วนั้น คำร้องนี้จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๘) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๑/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า การที่ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญหลายครั้งโดยมีมูล คดีมาจากการที่ผู้ร้องต้องการตรวจสอบบุคคลที่ดำรงตำแหน่งอัยการสูงสุด ด้วยเหตุผลส่วนตัว ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัยทุกคำร้อง เนื่องจากไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ คำร้องของผู้ร้อง ที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอาศัยมูลเหตุดังกล่าวจึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับ การวินิจฉัย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๙) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องทั้งสองยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยใหม่ เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง ทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัยตามคำสั่งที่ ๑/๒๕๖๒ โดยมีเหตุผลว่าเป็นเรื่องที่ศาลอื่น มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว จึงเป็นกรณีต้องห้ามตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๔) แม้ตามคำร้องนี้ผู้ร้องทั้งสองจะได้ยื่นคำสั่งของศาลฎีกาที่มีคำสั่งไม่รับ ฎีกาไว้พิจารณา ก็ได้มีผลให้ข้อเท็จจริงตามคำสั่งที่ ๑/๒๕๖๒ เปลี่ยนแปลงไป ในสาระสำคัญ จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม ดังนั้น ผู้ร้องทั้งสองจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๑๐) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องไม่ปรากฏว่า ผู้ร้องได้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญโดยตรงจากการกระทำใด คงเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อส่วนบุคคล และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการตามความเชื่อของผู้ร้องเท่านั้น คำร้องของผู้ร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอาศัยมูลเหตุดังกล่าวจึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย กรณีจึงไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๑๑) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๓/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ศาลเห็นว่า กรณีการขออุทธรณ์คำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๒/๒๕๕๒ ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย เนื่องจากไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่จะรับไว้พิจารณาวินิจฉัย พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดให้มีการอุทธรณ์คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญได้ ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจอุทธรณ์คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญได้ และแม้ภายหลังที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ผู้ร้องจะได้ใช้สิทธิทางศาลปกครองและหน่วยงานอื่นของรัฐก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงตามคำร้องนี้ก็มิได้ปรากฏสาระสำคัญใดเพิ่มเติมจากคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำสั่งไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัยไปแล้ว คำร้องนี้จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม กรณีจึงไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(๑๒) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๕/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ศาลเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยในประเด็น

เดียวกันไว้แล้วในคำวินิจฉัยที่ ๖-๗/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๑ คำร้องในส่วนนี้จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ ประกอบมาตรา ๔๖ วรรคสาม ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

ตารางสรุปคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย
กรณีคำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑
มาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๘ วรรคสี่

ลำดับ	เลขที่คำสั่ง	เหตุผล	หมายเหตุ
๑	๓๙/๒๕๖๑ ๔๑/๒๕๖๑ ๔๒/๒๕๖๑ ๑๑/๒๕๖๒	การที่ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญหลายครั้งโดยมีมูลคดีมาจากการที่ผู้ร้องต้องการตรวจสอบบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งอัยการสูงสุดด้วยเหตุส่วนตัว ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัยทุกคำร้อง เนื่องจากไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ คำร้องของผู้ร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอาศัยมูลคดีดังกล่าวจึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย	สืบเอก ประพนธ์ ร่ำรวยธรรม ผู้ร้อง
๒	๔๙/๒๕๖๑	คำร้องนี้เป็นกรณีที่เป็นประเด็นเดียวกับที่ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาและมีคำสั่งไปแล้ว ส่วนกรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าการไม่เปิดเผยมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ปรับลดอัตราค่าเช่าที่ดิน เงินเดือนและค่าจ้างรัฐวิสาหกิจ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๒ ถึง ๒๕๕๔ ทำให้ผู้ร้องไม่สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองด้วยเหตุเลิกจ้างได้ภายในระยะเวลาฟ้องคดี นั้น เห็นว่า แม้ผู้ร้องจะใช้บังคับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐	นางสาวสุกร ตะพานวงศ์ ผู้ร้อง

ลำดับ	เลขที่คำสั่ง	เหตุผล	หมายเหตุ
		มาตรา ๑๕ (๑) ด้วยการเปิดเผยมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวหรือไม่ก็ตาม ย่อมไม่ได้ทำให้เกิดขึ้นกับผู้ร้องคือการเลิกจ้างตามมติคณะรัฐมนตรีเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด คำร้องของผู้ร้องจึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย	
๓	๕๕/๒๕๖๑	ข้อเท็จจริงตามคำร้องปรากฏว่าผู้ร้องเพียงแต่ต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญออกคำสั่งตัดสินการละเมิดสิทธิบัตรและการให้ชำระหนี้สิทธิบัตรให้แก่ผู้ร้องเท่านั้น โดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำให้ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เป็นคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย	นายสุกิจ คำวชิรพิทักษ์ ผู้ร้อง
๔	๖๕/๒๕๖๑	เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่า กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าตนถูกละเมิดสิทธิจากการออกคำสั่งของอธิการบดีมหาวิทยาลัยนครพนมในการแต่งตั้งและถอดถอนผู้ร้องออกจากผู้รักษาราชการในตำแหน่งคณะบดีนั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวไว้แล้วตามคำสั่งที่ ๘/๒๕๕๒ คำร้องของผู้ร้องในประเด็นดังกล่าวจึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย	นางจงใจ เตโช ผู้ร้อง
๕	๗๑/๒๕๖๑	คำร้องนี้เป็นกรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘๖ วรรคหนึ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และกรณีดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วในคำวินิจฉัยที่ ๖-๗/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๑ ดังนั้น คำร้องนี้จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย	นายพงศวัต พงษ์นางเมาะ ผู้ร้อง
๖	๒/๒๕๖๒	เป็นการขอให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย อันเป็นประเด็นเดียวกันกับผู้ร้องได้เคยยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญได้เคยพิจารณาวินิจฉัยไม่รับคำร้องไว้	พระมโนธรรม รักษ์โคก ผู้ร้อง

ลำดับ	เลขที่คำสั่ง	เหตุผล	หมายเหตุ
๖	๒/๒๕๖๒	พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ตามคำสั่งที่ ๔๓/๒๕๖๐ และคำสั่งที่ ๔๘/๒๕๖๑ เมื่อปรากฏว่าข้อเท็จจริงตามคำร้องนี้มิได้มีสาระสำคัญใดเพิ่มเติมจากคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำสั่งไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัยไปแล้วนั้น คำร้องนี้จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย	
๗	๒๑/๒๕๖๒	เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้องทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัยตามคำสั่งที่ ๑/๒๕๖๒ แม้ตามคำร้องนี้ ผู้ร้องทั้งสองจะได้ยื่นคำสั่งของศาลฎีกาที่มีคำสั่งไม่รับฎีกาไว้พิจารณาก็มิได้มีผลให้ข้อเท็จจริงตามคำสั่งที่ ๑/๒๕๖๒ เปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย	นายสุธา ผลร้อย นายวิจิตร ศิริการ ผู้ร้อง
๘	๒๒/๒๕๖๒	เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องไม่ปรากฏว่าผู้ร้องได้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญโดยตรงจากการกระทำใด คงเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อส่วนบุคคล และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการตามความเชื่อของผู้ร้องเท่านั้น คำร้องของผู้ร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอาศัยมูลเหตุดังกล่าวจึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย	นายสุธนระตัน บุญณะสาร
๙	๓๕/๒๕๖๓	ตามที่มีผู้ร้องกล่าวอ้างว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งนั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยในประเด็นเดียวกันไว้แล้วในคำวินิจฉัยที่ ๖-๗/๒๕๖๑/ ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๑ คำร้องในส่วนนี้จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย	นายสุชาติ อ่อนแล ผู้ร้อง

ลำดับ	เลขที่คำสั่ง	เหตุผล	หมายเหตุ
๑๐	๕๒/๒๕๖๓	ข้อเท็จจริงตามคำร้องนี้ปรากฏว่าเป็นประเด็นเดียวกันกับกรณีและผู้ร้องเคยยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยไปแล้วตามคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๖๓ คำร้องของผู้ร้องจึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย	นายเจนภพ โสมาสา ผู้ร้อง

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำสั่งไม่รับคำร้องที่ยื่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ด้วยเหตุที่คำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคสอง ได้แก่ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๒/๒๕๖๓ และที่ ๓๓/๒๕๖๓ โดยมีเหตุผลว่า “พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗(๒) เป็นบทบัญญัติอยู่ในหมวด ๑๖ ว่าด้วยการปฏิรูปประเทศ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ให้การปฏิรูปประเทศต้องดำเนินการบรรลุเป้าหมายให้สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรมและมีโอกาสทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ มีลักษณะอันเป็นบทบัญญัติอันเป็นหลักการทั่วไปของบทบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปประเทศ มิได้เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และมีได้เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่บุคคลที่จะโต้แย้งหรือกล่าวอ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรานี้ได้ จึงไม่มีกรณีที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗(๒) ได้ คำโต้แย้งของโจทก์ดังกล่าวไม่เป็นประโยชน์ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัย ถือเป็นคำโต้แย้งที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคสอง”

๔. ประเด็นสำหรับการสัมมนา

(๑) ข้อยกเว้นของการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑

(๑.๑) แนวการวินิจฉัยข้อยกเว้นของการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) และ (๓) แตกต่างกันอย่างไรร

โดยที่มีข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ร้องรายเดียวกันได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๓ ซึ่งปรากฏตามคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๗/๒๕๖๓, ๒๔/๒๕๖๓, และ ๒๕/๒๕๖๓ เป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้องไว้พิจารณาเนื่องจากผู้ร้องสามารถใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครอง โดยเห็นว่าเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะแล้ว และผู้ร้องยังมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นให้ครบถ้วนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) ในขณะที่คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๐/๒๕๖๓ เป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้องไว้พิจารณาเนื่องจากผู้ร้องสามารถใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครองเช่นเดียวกัน โดยเห็นว่า เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) จึงเป็นประเด็นว่า แนวการวินิจฉัยข้อยกเว้นของการกระทำที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) และ (๓) แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

(ก) กรณีเรื่องที่อยู่ในเขตอำนาจศาลยุติธรรม หรือศาลปกครอง ควรอยู่ในมาตรา ๔๗ (๒) หรือ (๓) เนื่องจากมีแนวคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่แตกต่างกัน ดังนี้

- กรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) เช่น คำสั่งที่

๒๕/๒๕๖๑, ๒๗/๒๕๖๑, ๓๓/๒๕๖๑, ๓๙/๒๕๖๑, ๔๗/๒๕๖๑, ๑๒/๒๕๖๒, ๒๐/๒๕๖๒, ๕๓/๒๕๖๒, ๕๙/๒๕๖๒ ๖๖/๒๕๖๒, ๖๘/๒๕๖๒, ๑/๒๕๖๓, ๘/๒๕๖๓, ๒๙/๒๕๖๓, ๓๐/๒๕๖๓, ๓๙/๒๕๖๓, ๔๖/๒๕๖๓ และ ๔๙-๕๐/๒๕๖๓ เป็นต้น

- กรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) เช่น คำสั่งที่ ๖๒/๒๕๖๑, ๖๔/๒๕๖๑, ๑/๒๕๖๒, ๘/๒๕๖๒, ๓๒/๒๕๖๒, ๓/๒๕๖๓, ๑๕/๒๕๖๓, ๑๗/๒๕๖๓, ๒๔/๒๕๖๓, ๒๕/๒๕๖๓ และ ๔๕/๒๕๖๓ เป็นต้น

(ข) กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) บัญญัติว่า รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว คำว่า “ศาล” ดังกล่าว หมายถึง “ศาลรัฐธรรมนูญ” หรือหมายถึง “ศาลอื่น”

(ค) กรณีกฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการเป็นการเฉพาะและผู้ร้องยังมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นให้ครบถ้วนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๓) การดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าวเป็นกรณีที่ต้องดำเนินการก่อนนำคดีมาสู่ศาลรัฐธรรมนูญ หรือเป็นกรณีที่ต้องดำเนินการตามบทกฎหมายทั่วไป ที่สามารถเยียวยาสิทธิของผู้ร้องได้แล้ว

(๑.๒) การพิจารณาคดีของศาลอื่น จนมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๔) มีความหมายอย่างไร ต้องเป็นกรณีที่ศาลอื่นได้วินิจฉัยในประเด็นเนื้อหาของคดีแล้วหรือไม่ หรือหากคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดของศาลอื่นไม่ได้วินิจฉัยในประเด็นข้อโต้แย้งของคู่ความหรือคู่กรณีว่าการกระทำของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐขัดหรือแย้งต่อสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ รับรองไว้ คู่ความหรือคู่กรณีนั้นจะมายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้อีกหรือไม่

(๒) การพิจารณาว่าคำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรคสาม และมาตรา ๔๘ วรคสี่ ควรมีเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไร

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ว่าด้วยการ ไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกา

จะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา

พ.ศ. ๒๕๕๑

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑๕ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง ของพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้ออกระเบียบว่าด้วยการ ไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการ ไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ. ๒๕๕๑”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ คดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาค่าพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ตามกฎหมายบัญญัติ หากศาลฎีกาเห็นว่าข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา ให้ศาลฎีกามีคำสั่ง ไม่รับคดีดังกล่าวไว้พิจารณาพิพากษาได้

ข้อ ๔ ข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา หมายถึงข้ออุทธรณ์หรือฎีกาที่ศาลฎีกาไม่พึงรับไว้พิจารณาพิพากษา เนื่องจากไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงผลคำวินิจฉัยของศาลล่าง และให้รวมถึงกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เป็นอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายซึ่ง

๑.๑ เคยมีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าวมาแล้วและยังไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยเดิม

๑.๒ เป็นข้อกฎหมายที่ไม่ยุ่งยาก และการวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าวจะไม่มีผลเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

๑.๓ เป็นข้อกฎหมายซึ่งศาลล่างได้วินิจฉัยไว้ถูกต้องแล้ว และไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

หน้า ๒

เล่ม ๑๒๕ ตอนที่ ๖๘ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๑

๑.๔ เป็นข้อกฎหมายที่ถึงแม้จะวินิจฉัยให้เป็นไปตามข้ออุทธรณ์หรือฎีกา ก็ไม่เป็นเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

(๒) เป็นอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงซึ่ง

๒.๑ ศาลล่างได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงดังกล่าวไว้ชอบด้วยเหตุผลแล้วและไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

๒.๒ มีเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับดุลพินิจในการกำหนดโทษ รอกการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษซึ่งไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

(๓) เป็นอุทธรณ์หรือฎีกาที่มีการรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์หรือฎีกาและอุทธรณ์หรือฎีกานั้นไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง

(๔) เป็นอุทธรณ์หรือฎีกาที่เมื่อพิจารณาอุทธรณ์หรือฎีกาทั้งฉบับแล้วกรณีไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงผลตามคำวินิจฉัยของศาลล่าง

ข้อ ๕ ให้จัดองค์คณะผู้พิพากษาคณะที่ประธานศาลฎีกาเห็นสมควรเป็นผู้พิจารณาว่าข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาดมระเบียบนี้

ข้อ ๖ คำสั่งไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาคณะระเบียบนี้ให้เสนอต่อรองประธานศาลฎีกาซึ่งประธานศาลฎีกามอบหมายเป็นผู้พิจารณาลังออก

ข้อ ๗ ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกคำสั่งและแบบพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

วิรัช ลิ้มวิชัย

ประธานศาลฎีกา

ประกาศประธานศาลปกครองสูงสุด

เรื่อง การตรวจคำอุทธรณ์ที่มีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย

โดยที่มาตรา ๗๓ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลปกครองสูงสุดเห็นว่าคำอุทธรณ์ใดมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลปกครองสูงสุดจะสั่งไม่รับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาก็ได้ จึงสมควรกำหนดให้มีการดำเนินการตรวจคำอุทธรณ์ว่ามีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยหรือไม่ และแนะนำแนวทางการพิจารณาลักษณะของคำอุทธรณ์ที่มีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เพื่อพิจารณาสั่งไม่รับอุทธรณ์ไว้พิจารณาต่อไป

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๔ ของระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ ประธานศาลปกครองสูงสุดออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามข้อ ๑๐๘ วรรคสอง ของระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่หนักแน่นหรือเพียงพอในการสนับสนุนข้อกล่าวอ้างตามคำอุทธรณ์ อันอาจทำให้ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยคดีแตกต่างไปจากศาลปกครองชั้นต้นได้ ให้ความความรวมถึงกรณีดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) เป็นอุทธรณ์ที่คัดค้านเนื้อหาของคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นว่าไม่ถูกต้อง แต่ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่อ้างในคำอุทธรณ์ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นใด ๆ หรือประเด็นที่ศาลจำเป็นต้องใช้ในการวินิจฉัยคดี หรือเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่มีผลเปลี่ยนแปลงการรับฟังข้อเท็จจริงหรือการวินิจฉัยข้อกฎหมายของศาลปกครองชั้นต้น หรือเป็นข้อเท็จจริงที่ผู้อุทธรณ์ได้เคยยอมรับไว้แล้วในชั้นการพิจารณาของศาลปกครองชั้นต้น

(๒) เป็นอุทธรณ์ที่คัดค้านเนื้อหาของคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นว่าวินิจฉัยไม่ครบถ้วน ตามประเด็นที่คู่กรณียกขึ้นกล่าวอ้าง แต่ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่อ้างในคำอุทธรณ์ในส่วนที่คัดค้านนั้น ไม่เกี่ยวกับประเด็นที่ศาลจำเป็นต้องใช้ในการวินิจฉัยคดี

(๓) เป็นอุทธรณ์เกี่ยวกับข้อบกพร่องในการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาของศาลปกครองชั้นต้น แต่ข้อบกพร่องนั้นไม่กระทบต่อความสมบูรณ์ของกระบวนการพิจารณาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญหรือไม่เป็นเหตุให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นไม่ยุติธรรม

หน้า ๒๘

เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๘๒ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๑ กันยายน ๒๕๕๙

(๔) เป็นอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นซึ่งคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นมีได้ขัดกับแนวบรรทัดฐานอันเป็นที่ประจักษ์ของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดและข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างในคำอุทธรณ์มีได้อ้างหลักกฎหมายที่อาจเปลี่ยนแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิม

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๙ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙

ปิยะ ปะตังทา

ประธานศาลปกครองสูงสุด

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗/๒๕๖๓

วันที่ ๒๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๓

เรื่อง นายวิทเทวิน จิบเบอ ยูลิชซิส ไมเคิล หรือ จิบเบอ ยูลิชซิส ไมเคิล วิทเทวิน (ผู้ร้อง) ขอให้
ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓

๑. ความเป็นมาและข้อเท็จจริงโดยสรุป

นายวิทเทวิน จิบเบอ ยูลิชซิส ไมเคิล หรือ จิบเบอ ยูลิชซิส ไมเคิล วิทเทวิน ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า ตนเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของนายเคิร์ก วิทเทวิน สัญชาติดีซ์ และนางสาวดาวใจ ชันตะคุต สัญชาติไทย โดยเกิดเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๒ ณ เมืองอูเทร็คต์ประเทศเนเธอร์แลนด์ มีการแจ้งเกิด ณ สำนักงานทะเบียนเมืองอูเทร็คต์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ บิดาและมารดาของผู้ร้องได้จดทะเบียนสมรส ณ สำนักงานทะเบียนเมืองอูเทร็คต์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ผู้ร้องเป็นลูกจ้างในสถานบริการแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต ต่อมารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีนโยบายจัดระเบียบสังคมเข้มงวดกับสถานบริการตามกฎหมาย และมีการเข้าตรวจสอบสถานบริการต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงสถานบริการที่ผู้ร้องทำงานอยู่ หลังจากนั้น ผู้ร้องต้องเดินทางออกนอกประเทศไทย ต่อมากระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งที่ ๑๑๕/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ไม่อนุญาตให้ผู้ร้องเข้ามาในราชอาณาจักร เนื่องจากผู้ร้องเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเป็นที่น่าเชื่อว่าเข้ามาเพื่อการค้าประเวณี การค้าหญิงหรือเด็ก การค้ายาเสพติดให้โทษ การลักลอบหนีภาษีศุลกากรหรือเพื่อประกอบกิจการอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เข้าลักษณะเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง (๘) ต่อมามารดาของผู้ร้องได้ยื่นหนังสือต่อสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเพื่อขออนุญาตให้ผู้ร้องเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพื่อทำบัตรประจำตัวประชาชนและขอสัญชาติไทย สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองมีหนังสือแจ้งว่าไม่อนุญาตให้ผู้ร้องเดินทางเข้ามาในประเทศไทย เนื่องจากเป็นคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๑๑๕/๒๕๕๖ และคำสั่งรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด ห้ามมิให้อุทธรณ์ จึงไม่อนุมัติให้บันทึกข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อย้อนให้ผู้ร้องเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดกระบี่ เรื่อง ขอสัญชาติไทย ศาลพิพากษาให้ยกคำร้อง ผู้ร้องอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๘ พิพากษายืน ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินขอให้เพิกถอนคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๑๑๕/๒๕๕๖ ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินรับคำร้องเมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๒ ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าพระยะเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องจากผู้ร้อง แต่ผู้ตรวจการแผ่นดินยังไม่มีคำวินิจฉัย

ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ดังนี้

(๑) คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๑๑๕/๒๕๕๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ และเป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนและเสียหายโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากคำสั่งตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพ และขอให้เพิกถอนคำสั่งดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ร้อง

(๒) หนังสือคำสั่งของผู้บัญชาการสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ที่ไม่อนุมัติให้บันทึกข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อย้อนให้ผู้ร้องเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ ขอให้คำสั่งดังกล่าวเป็นโมฆะ

- ๒ -

(๓) วินิจฉัยให้ผู้ร้องเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรไทยได้ในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยเกิด เพื่อมาเพิ่มชื่อในทะเบียนราษฎรและทำบัตรประจำตัวประชาชนในฐานะที่เป็นคนไทยได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ หรือไม่
พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากคำสั่งและการกระทำดังกล่าว ทั้งการละเมิดสิทธิและเสรีภาพนั้น ยังคงมีอยู่ กรณีจึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองมีหนังสือแจ้งผลรายงานการดำเนินการเพิ่มเติมว่า เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๒ ได้บันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศว่าผู้ร้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียไทย และกระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งที่ ๒๗๕๒/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๒ ยกเลิกการไม่อนุญาตผู้ร้องเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๓ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองได้บันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศโดยลบบรายชื่อผู้ร้องออกจากบัญชีบุคคลต้องห้ามเข้ามาในราชอาณาจักรแล้ว และผู้ร้องยื่นคำร้องขอสงเอกสารเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ แจ้งว่า ผู้ร้องได้รับการเพิกถอนคำสั่งห้ามเข้าประเทศไทยตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๒๗๕๒/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๒ เรื่อง ยกเลิกการไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักร และได้รับสัญชาติไทย พร้อมทั้งจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนและหนังสือเดินทางไทยแล้ว

เห็นว่าแม้ผู้ร้องได้รับการเพิกถอนคำสั่งห้ามเข้าประเทศไทย พร้อมทั้งจัดทำบัตรประจำตัวประชาชน และหนังสือเดินทางไทยแล้ว ทำให้ผู้ร้องได้รับการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหาย ซึ่งมีผลให้เหตุที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าตนถูกกระหนาบสิทธิและเสรีภาพหมดลงแล้วก็ตาม แต่โดยที่ข้อเท็จจริงตามคำร้องเป็นกรณีที่บุคคลผู้มีส่วนได้เสียไทยซึ่งมีสิทธิความเป็นพลเมืองไทยได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการกระทำของรัฐ และเป็นเหตุที่มีความเกี่ยวเนื่องกับสถานภาพของบุคคลผู้มีส่วนได้เสียไทยที่ไม่อาจถูกเนรเทศออกนอกราชอาณาจักร หรืออาจถูกห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักรได้ตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ มีผลให้การพิจารณาคดีนี้ต่อไปจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๑ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่สั่งจำหน่ายคดีก็ได้ และเพื่อเป็นหลักปฏิบัติของทางราชการในภายหน้า ศาลรัฐธรรมนูญจึงพิจารณาคดีนี้ต่อไป

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า การเนรเทศบุคคลสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีส่วนได้เสียไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำได้หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลผู้มีส่วนได้เสียไทย มิให้ถูกเนรเทศออกนอกราชอาณาจักร หรือมิให้ถูกห้ามเข้ามาในราชอาณาจักร

อันเป็นสิทธิเด็ดขาด โดยสัญชาติเป็นเครื่องมือที่ใช้บ่งบอกถึงความเป็นสมาชิกหรือพลเมืองของรัฐ ซึ่งแสดงออกถึงความผูกพันหรือความจงรักภักดีทางการเมืองต่อรัฐ และก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างรัฐเจ้าของสัญชาติกับบุคคลผู้มีสัญชาตินั้น ๆ โดยรัฐเป็นผู้กำหนดการได้หรือเสียสัญชาติแต่เพียงผู้เดียว เมื่อบุคคลใดมีสัญชาติไทยแล้วย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย โดยมีสิทธิพลเมืองในการอยู่อาศัยในราชอาณาจักรขณะเดียวกันรัฐจะเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักรมิได้ ดังนั้น บุคคลผู้มีสัญชาติไทยจึงไม่อาจถูกกลั่นแกล้งสิทธิในการเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรโดยอำเภอใจมิได้ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้

สำหรับการได้มาซึ่งสัญชาติไทยของบุคคลนั้น พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย และผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นบุคคลตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด หากบุคคลใดมีองค์ประกอบแห่งข้อเท็จจริงครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดย่อมจะได้รับสัญชาติไทยโดยการเกิด ซึ่งแบ่งได้เป็นการได้สัญชาติไทยตามหลักสายโลหิตและหลักดินแดน สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๙ วรรคสอง บัญญัติรับรองไว้ว่า “การถอนสัญชาติของบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการเกิด จะกระทำมิได้” โดยการได้มาซึ่งสัญชาติไทยโดยการเกิดของบุคคลนั้น กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องได้บัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งบุคคลที่เกิดจากบิดาหรือมารดาผู้มีสัญชาติไทยมีสิทธิได้รับสัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักสายโลหิตอันเป็นการได้สัญชาติไทยโดยผลของกฎหมาย แต่บุคคลนั้นยังคงต้องดำเนินการตามกระบวนการร้องขอเพื่อให้ได้สัญชาติไทยตามที่กฎหมายกำหนด โดยต้องไปติดต่อกับหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้องและดำเนินการตามระเบียบกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ เสียก่อน

การได้มาซึ่งสัญชาติไทยนั้นเป็นไปตามกฎหมาย และต้องดำเนินการให้ครบถ้วน เช่น การบันทึกรายการบุคคลในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร เป็นต้น ส่วนสถานะทางกฎหมายในฐานะพลเมืองไทยเป็นกรณีที่ต้องแยกออกจากกัน และไม่กระทบกระเทือนถึงสัญชาติของบุคคลที่มีอยู่ตั้งแต่แรก เนื่องจากไม่ว่าบุคคลจะมีการบันทึกข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรหรือไม่ ก็ไม่อาจลบล้างข้อเท็จจริงที่ว่าบุคคลผู้นั้นย่อมต้องมีสัญชาติใดสัญชาติหนึ่งติดตัวมาตามที่กฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศกำหนดขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้มีกรณีบุคคลเกิดมาโดยไม่ไร้สัญชาติ อันเป็นส่วนหนึ่งของการรับรองสิทธิมนุษยชนของประชากรโลก ด้วยเหตุนี้การมีข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรกับการมีสัญชาติจึงเป็นคนละกรณีกัน

ส่วนกรณีที่พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๕๗ บัญญัติให้ผู้ที่มิหลักฐานอันเพียงพอที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะเชื่อถือได้ว่าเป็นผู้มีสัญชาติไทยสามารถพิสูจน์การเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยได้ จึงมีการออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการขอพิสูจน์สัญชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยข้อ ๓ และข้อ ๔ ของระเบียบดังกล่าวกำหนดให้ผู้ขอพิสูจน์สัญชาติไทยต้องยื่นคำขอ พร้อมนำหลักฐานยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบคำขอพิสูจน์สัญชาติ (ต.ม. ๑๐) ซึ่งระบุให้ดำเนินการได้เฉพาะกรณีที่ผู้ขอพิสูจน์สัญชาติไทยสามารถเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรได้เท่านั้น แม้ระเบียบดังกล่าวจะไม่มีเนื้อหาที่เป็นการตัดสิทธิของบุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขอพิสูจน์สัญชาติไทยก็ตาม แต่ในกรณีที่

- ๔ -

บุคคลที่ถูกคำสั่งกระทรวงมหาดไทยไม่อนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรมีผลให้บุคคลนั้นไม่สามารถเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขอพิสูจน์สัญชาติไทยตามที่ระบุดังกล่าวกำหนดไว้ได้ บุคคลดังกล่าวจึงได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากระเบียบที่กำหนดเงื่อนไขยื่นคำขอพิสูจน์สัญชาติไทยด้วยตนเองซึ่งโดยปกติทั่วไปผู้ขอพิสูจน์สัญชาติไทยสามารถเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อพิสูจน์สัญชาติไทยได้ แต่อาจมีบางกรณีที่บุคคลไม่สามารถเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรได้ การที่ไม่ได้กำหนดยกเว้นกรณีที่บุคคลไม่สามารถเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อพิสูจน์สัญชาติไทยของตนเองได้ ดังเช่นกรณีข้อเท็จจริงตามคำร้องในคดีนี้ ทำให้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ของบุคคลดังกล่าวอาจถูกระงับได้ เพราะหากบุคคลนั้นได้รับโอกาสเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อพิสูจน์สัญชาติไทยหรือได้รับโอกาสพิสูจน์สัญชาติไทยในต่างประเทศจากหน่วยงานของรัฐที่ประจำอยู่ในต่างประเทศที่มีหน้าที่ในการพิสูจน์สัญชาติไทย สิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า การเนรเทศบุคคลสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคหนึ่ง

องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ นายวรวิทย์ กังคศิเทียม นายทวีเกียรติ มินะเกษิษฐ นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ นายปัญญา อุดชาชน นายอุดม สิทธิวิรัชธรรม นายวิรุฬห์ แสงเทียน นายจิรนิติ หะวานนท์ และนายณกมล เทพพิทักษ์

หมายเหตุ ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๓๗ ตอนที่ ๔๗ ก วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๓

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวน

นายนิพัทธ์ หงษ์มณี

นายธรรมรงค์ จันทร์คำ ผอ.กค.๗

ว่าที่เรื่อตรี ดิเรก สุขสว่าง ผอ.สค.๔

นางสาวธาริณี มณีรอด ผอ.สค.๔

นายกาญจน์ วรกุล ผู้ทรงคุณวุฒิฯ

ย่อโดย นายนิพัทธ์ หงษ์มณี

นักวิชาการคดีรัฐธรรมนูญชำนาญการ

ภาคผนวก ข.

คำสั่งสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๙๓/๒๕๖๓

ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง “แต่งตั้งคณะกรรมการด้านวิชาการโครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญ
ระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ”

คำสั่งสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๖๙๗/๒๕๖๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานด้านวิชาการ

โครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ตามที่มีคำสั่งสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๓๔๑/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ แต่งตั้งคณะทำงานด้านวิชาการ โครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ นั้น

เพื่อให้การสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงยกเลิกคำสั่งสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๓๔๑/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ และแต่งตั้งคณะทำงานด้านวิชาการ โครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ขึ้นใหม่ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑ ที่ปรึกษาคณะทำงาน

(๑) เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
(๒) รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ทุกคน	ที่ปรึกษาคณะทำงาน

๑.๒ คณะทำงาน

(๑) นายบุญเสริม นาคสาร
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหาร	ประธานคณะทำงาน
(๒) ว่าที่เรือตรี ดิเรก สุขสว่าง
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี	คณะทำงาน
(๓) นางอัจฉราพร นาคสาร
ผู้อำนวยการสถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา	คณะทำงาน
(๔) ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ	คณะทำงาน
(๕) นายสุภัทร แสงประดับ
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๕	คณะทำงาน
(๖) นายสรวิทย์ เลี่ยมสุวรรณ
นักวิชาการคดีรัฐธรรมนูญชำนาญการ	คณะทำงาน
(๗) นายนิติกร จิรฐิติกาลกิจ
นักวิชาการศาลรัฐธรรมนูญชำนาญการ	คณะทำงานและเลขานุการ

/(๘) นายรงค์รัชต์...

-๒-

(๘) นายรงค์รัชต์ จันทร์สุวรรณ นักวิชาการศาลรัฐธรรมนูญชำนาญการ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
(๙) นายเจนวิวัฒน์ ต้องประสงค์ นักวิชาการศาลรัฐธรรมนูญชำนาญการ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
(๑๐) นางสาวจิตราภรณ์ โพธิ์ชัย นักวิชาการศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติการ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
(๑๑) นางสาวพัชรภรณ์ ทองปานดี พนักงานราชการ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. อ่านจหน้าที

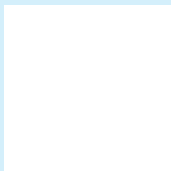
- (๑) จัดทำเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการสัมมนาทางวิชาการ
- (๒) ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการสัมมนาตามที่
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญกำหนด
- (๓) จัดทำสรุปผลการสัมมนาทางวิชาการ
- (๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓

 (นายเชาวนะ ไตรมาศ)

เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ๑๒๐ หมู่ ๓ ถนนแจ้งวัฒนะ

แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐

โทรศัพท์ ๐-๒๑๔๑-๗๓๗๓ www.constitutionalcourt.or.th